

Марк Твен
Приключенията на Хъкълбери Фин

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

Който се опита да търси умисъл в настоящата повест, ще бъде даден под съд;
който се опита да търси поучение в нея, ще бъде пратен в изгнание;
който се опита да търси злонамереност, ще бъде разстрелян.

Глава първа КАК НАУЧИХ ЗА МОИСЕЙ И ТРЪСТИКИТЕ

Надали ще ме знаете, ако не сте чели книгата за Приключенията на Том Сойер; но това не е важно. Тази книга е от мистър Марк Твен и е горе-долу вярно написана. Някои работи той е поизмислил, но изобщо казва истината. Както и да е. Не съм виждал още човек, който да не послъгва сегиз-тогиз, освен леля Поли, Вдовицата, а може и Мери. За леля Поли – Томовата леля Поли, за Мери и за Вдовицата Дъглас се разказва подробно в същата книжка; всичко там е, кажи-речи, вярно, само тук-там има и по някоя измислица.

Сега да ви кажа как завършва тази книжка: ние с Том намерихме парите, дето бяха скрити от крадците в пещерата, и забогатяхме. Паднаха ни се по шест хиляди долара – все златни. Такъв куп пари – просто да те е страх да го погледнеш! Както и да е! Съдията Течър ги прибра всичките и ги даде в банката, а на нас ни даваха всеки божи ден по един долар лихва – просто да не знаеш какво да правиш толкова пари! Вдовицата Дъглас ме осинови и се зае да ме възпитава; страшно тежко беше да живея в нейната къща, защото Вдовицата беше свикнала на ред и приличие; и като не можах да изтърпя, взех, че офейках. Навлякох вехтите си парцали, наврях се пак в сандъка от захар и си заживях на воля и свобода. Ама не щеш ли, Том Сойер дойде да ми каже, че събира разбойническа шайка, само че ако искам да вляза в нея, ще трябва да се върна при Вдовицата и да се държа прилично. И аз, ща не ща, се върнах.

Вдовицата се разплака, нарече ме клето заблудено агънце, и прочее, и прочее, ама и през ум не й мина да ме нахока. Облече ме пак в новите дрехи, а пък аз се потях и стоях като вързан. Както и да е, всичко си тръгна по старому. Вдовицата звънеше за вечеря и човек трябваше да отива навреме. Като седнеш на трапезата, не биваше да започнеш направо лапането, а трябваше да чакаш, додето Вдовицата наведе глава и помърмори нещо на яденето, макар че нищо му нямаше – хубаво си беше то, само едно му беше лошото: че всяко нещо беше варено поотделно. (В помийната кофа е друго: всичко е размесено, объркано със сос и по-лесно се лапа.)

След вечеря тя вземаше книгата си и ме учеше за Моисей и за тръстиките, а пък аз се мъчех да разбера какво ще стане с него; но накрая тя ми каза, че Моисей отдавна, отдавна е умрял; и престанах да мисля – много ми са дотрябвали умрелите.

По едно време ми се допуши и аз поисках от Вдовицата позволение да запуша. Ама тя не позволи. Каза, че било лошо, че ще мърся и че трябва да отвикна. Има едни хора – корят работи, от които нищо не отбират. Такава е и Вдовицата: грижи се за Моисей, дето не й е никакъв, нито е дотрябвал никому, защото, както знаем, отдавна е на она свят, а мене ме съди, дето съм вършил нещо не чак толкова лошо. Пък и самата тя смърка енфие; но то е позволено, разбира се, щом го върши тя.

Сестра й, мис Уотсън, е малко по-свастна. Тя е една суха стара мома с очила. Щом дойде да живее при сестра си, веднага ме пипна – да ме учи да чета. Цял час ме мъчи да сричам, дорде най-сетне Вдовицата й каза да ме остави на мира. Не можех да изтрая повече. Цял час подир това се чудех де да се дяна. Мис Уотсън току повтаряше: „Не туряй краката си там, Хъкълбери“; „Не скърцай така, Хъкълбери, стой мирно“; подир малко ще се обади: „Не се прозявай и не се протягай така, Хъкълбери... Защо не се държиш прилично?“ После започна да ми разправя за пъкъла и като казах, че ще е чудесно да съм там, тя побесня, макар че не го казах напук. Само ми се искаше да се махна оттук; просто за разнообразие. Инак бях доволен. Но мис Уотсън каза, че е срамota да се приказва така; тя за нищо на света нямало да каже такова нещо; и щяла да живее, както трябва, за да попадне в рая. Добре, ама аз не виждах

някаква полза да попадна там, дето ще бъде и тя, затова реших да не се опитвам да попадна. Само че не й го казах, защото и от това нямаше да има полза, а вреда – сигурно.

Като започна веднъж, не млъкна, додето не ми разказа всичко, каквото знаеше за рая. Каза, че човек там няма какво да прави, по цял ден ще се разхожда с арфа и во веки веков ще си пее. Това не ми се хареса кой знае колко, ама не се издадох. Попитах я как мисли – дали Том Сойер ще отиде там, тя каза, че сигурно няма. И аз се зарадвах, защото исках да бъдем заедно.

Мис Уотсън все гледаше да ме клъвне, додето най-после ми дотегна. По едно време събраха негрите в стаята, четеха молитви, после всички се прибраха, да спят. И аз се качих в стаята си с угарка от свещ и я оставих на масата. После седнах на стол до прозореца и се опитах да мисля за нещо весело. Ама без полза. Бях толкова самотен, че по-добре да бях умрял. Звездите светеха, листата в горичката шумоляха страшно тъжно; отдалеко някъде дочух кукумявка: сигурно оплакваше някой мъртвец. Козодой и куче виеха на умряло, вятърът се опитваше да ми нашепне нещо, ама като не можех да разбера какво, по гърба ми пропълзяха студени тръпки. После откъм горичката чух стенание, сякаш някой призрак искаше да разкаже какво му тежи на душата, а не можеше. Затова не си лежи спокойно в гроба, ами всяка нощ скита и се оплаква. Толкова се нажалих и уплаших, че ми се искаше да има някой при мене. След малко по рамото ми пропълзя паяк; пернах го и той полетя право в свещта. Додето се опомня, изгоря. Нямаше нужда някой да ми казва, че това е лошо знамение. Толкова се уплаших, че ще ме сполети беда, та душа не ми остана. Станах, завъртях се три пъти на пета, прекръстих се, после вързах с конец няколко косъма от косата си, да прогоня магесниците, ама пак не се успокоих. Това може да ти помогне, ако си загубил намерена подкова, вместо да я заковеш над вратата си. Ама не съм чувал да се спасиш по този начин от беда, когато си убил паяк.

Седнах си пак на стола, продължих да треперя и извадих лулата да запуша; защото цялата къща беше сега тиха като гроб и Вдовицата нямаше да научи. Мина доста време, после чух как градският часовник удари някъде – бум... бум... бум... – дванайсет пъти; а наоколо една тишина – по-тихо от всяка друга нощ. След малко чух, че една вейка изшумоля в тъмнината – нещо се движеше нататък. Не мърдах, само се ослушвах. Право пред мене някой едва-едва се обади „мя-у! мя-у!“ Чудесно! И аз отговорих „мя-у! мя-у!“, колкото можех по-тихо, после угасих свещта и се прехвърлих през прозореца върху навеса. Оттам скочих на земята, пропълзях между дърветата и гледам – Том Сойер ме чака.

Глава втора

СТРАШНАТА КЛЕТВА НА ШАЙКАТА НИ

По една пътечка между дърветата тръгнахме на пръсти към края на градината, като се навеждахме, за да не се издраскаме От клоните. Като минавахме покрай кухнята, аз се препънах в един пън и изшумолях. Свихме се и се притаихме. Едрият негър на мис Уотсън – казваха му Джим – се показва на кухненската врата; ясно го видяхме, защото зад него имаше лампа. Събудил се беше, подаде глава навън, ослуша се около една минута и попита:

– Кой е?

Ослуша се пак, после слезе на пръсти и застана точно между нас; просто можехме да го пипнем. Доста минути сигурно минаха, без да чуем нещо, макар че бяхме толкова близо едни до други. По едно време ме засърбя глезенът, ама не смеех да се почеша; после ме засърбя ухото; после гърбът, точно между плешките. Мислех, че ще умра, ако не се почеша. Оттогава много пъти ми се е случвало такова нещо. Щом си при важни хора, или на погребение, или се мъчиш да заспиш, когато не ти се спи – с една дума, щом си някъде, дето не е място да се чешеш, ще започне да те сърби на хиляди места. След малко Джим каза:

– Я слушай, кой ти и къде? Кучета ме яли, ако не чул нещо! Хм, знам аз какво правя: седам и седя, дорде пак чуя!

Седна той на земята между Том и мене. Облегна се на едно дърво, протегна крака и единият му крак просто се допря до моя. Сега пък ме засърбя носът. И ме

сърбя, додето очите ми се насълзиха. Ама не се почесах. После ме засърбя отвътре. След това ме засърбя под носа. Не знаех как да стоя, без да мърдам. Тази напаст трая шест-седем минути; ама на мене ми се стори, че няма край. Сърбеше ме вече на единайсет различни места. Виждах, че не мога да изтърпя нито минута повече, но стиснах зъби и рекох: ще опитам. Тъкмо тогава Джим засумтя, после захърка – и на мене изведнъж всичко ми мина.

Том ми даде знак – млясна тихичко – и двамата запълзахме на четири крака. Като изминахме десетина стъпки, Том прошепна да вържем на шега Джим за дървото. Не бива – рекох аз, – той може да се събуди, да вдигне врява и в къщи ще разберат, че съм офейкал. Тогава Том се сети, че свещите му били малко, и реши да се промъкне в кухнята да вземе още. Не исках да го пусна. Казвах му, че Джим може да се събуди и да си влезе. Ама Том искаше да опита; нямащо – промъкнахме се и взехме три свещи. Том остави на масата пет цента, да ги плати. Като излязохме, аз се изпотих от бързане да се махна по-скоро, но Том не се стърпя и отиде пълзешком до Джим, да си изиграе номера. Толкова тихо и пусто беше наоколо, та чакането ми се стори без край.

Щом се върна, поехме по пътеката покрай оградата на градината и полека-лека стигнахме до стръмния връх на могилата зад къщата. Том каза, че взел тихичко шапката на Джим и я закачил на една вейка точно над главата му. Джим се поразмърдал, ама не се събудил. По-късно Джим разправяше, че магесниците го омагьосали и приспали, после го яхнали, обикаляли с него целия щат и накрай го върнали на същото място под дървото, а шапката му окачили на вейката – да се разбере кой е свършил тая работа. При второ разправяне Джим каза, че го яздили до Ню Орлеан; при всяко ново разказване отиваше все по-далече, доде най-после каза, че го яздили по целия свят и го съсипали – по целия му гръб имало мехури от седлото. Джим ужасно се гордееше с това и просто почна да не поглежда другите негри. Те изминаваха много мили, за да го чуят, и Джим стана най-почитаният негр из нашите места. Чуждите негри го гледаха зяпнали, сякаш беше чудо. Щом се стъмни, негрите насядват около огнището в кухнята и все за магесници приказват; ала щом някой заговори и започне да разправя надълго и нашироко, Джим ще се намеси и ще каже: „Хм! Че какво отбираш вие от магесници!“, и негрът се свива и смълчава. Джим носи постоянно на врата си петцентовата пара, нанизана на връв, и казва, че била магия; дяволът собственоръчно му я дал и рекъл, че може да изцерява с нея всекиго и да вика магесниците, когато си поиска, щом ѝ промърмори някакви думи; само че никога не издаде какво трябва да ѝ каже. Негрите от цялата околност идеха при Джим и му даваха всичко, каквото имат, само да погледнат тая петцентовата пара; ама не смееха да я пипнат, защото дяволът се бил допирал до нея. Джим вече не ставаше за слуга, страшно беше вирнал глава след срещата с дявола и магесниците.

Както и да е, стигнахме с Том до върха на могилата, погледнахме надолу към селото и видяхме там да мигат две-три светлилки, сигурно при болни. Над нас блестяха звездите а под селото беше реката – тиха, величествена, цяла миля широка. Като слязохме от могилата, намерихме Джо Харпър, Бен Роджърс и още две-три момчета, скрити в старата табачница. Отвързахме една лодка, спуснахме се на две и половина мили по реката, до голямата канака при могилата, и там слязохме на брега.

Отидохме до едни храсталаци, дето Том ни накара да се закълнем, че ще пазим тайна, после ни показа една дупка в могилата, сред най-гъстия храсталак. Запалихме свещи и запълзахме нататък. Като пропълзахме около двеста ярда [английска мярка за дължина, равна на 91,5 см] пред нас се откри пещера. Том поогледа пътеките, после се шмугна под една стена, дето никога нямаше да помислите, че има отвор. Минахме през един тесен проход и влязохме в нещо като стая, влажна, прогизнала и студена. Там се спряхме. Том рече:

– Сега вече ще съставим нашата разбойническа шайка. Ще я наречем бандата на Том Сойер. Който иска да се присъедини към нея, трябва да положи клетва и да запише с кръв името си.

Всички се съгласиха. Том извади един лист, дето беше написал клетвата, и я прочете. С нея всяко момче се заклеваше да не напуска шайката и да не издава тайните ѝ; а щом някой стори зло на момче от шайката, падне ли ти се по жребий да убиеш тоя човек и рода му, длъжен си да го сториш. Не бива нито да ядеш, нито да спиш, додето не го убиеш и не изрежеш на гърдите му кръст – сиреч знака на шайката

ни. Който не е от нашата шайка, не може да си служи с този знак; ако си послужи, шайката ще го даде под съд; ако си послужи повторно, ще го убием. Ако някой член на шайката издаде тайните ѝ, ще го заколим, ще изгорим трупа и ще разпилеем пепелта му, а името му ще бъде задраскано с кръв в списъка, никой от шайката няма да го споменава, ще го прокълнат и забравят.

Всички казаха, че клетвата е чудесна, и попитаха Том сам ли я е измислил. Той каза, че нещичко измислил сам, друго взел от книги за пирати и разбойници. Всяка истинска шайка си имала такава клетва.

Някой рече дали не е добре да се избиват и семействата на момчетата, които издадат тайната. Том призна, че тази мисъл не е лоша, извади молив и я записа. После Бен Роджърс рече:

– Ами Хък Фин няма семейство; какво ще правим с него?

– Как да няма, нали има баща? – рече Том Соьер.

– Ех, има баща, ама къде можеш да го намериш? Едно време се търкаляше пиян с шопарите около старата табачница, ама повече от година вече никой не го е виждал нататък.

Започнаха да се съвещават и без малко щяха да ме изгонят, защото всяко момче трябваше да има семейство или човек, когото можем да убием; иначе няма да е справедливо. Но като не можах да измислят нищо, всички се объркаха и млъкнаха. Аз без малко щях да се разплача; ама изведнъж ми хрумна нещо и предложих мис Уотсън – нея да убият! Всички рекоха:

– Виж, тя става! Работата се нареди. И Хък може да остане.

После всеки се убоде с карфица да вземе кръв за подписа си. И аз също.

– А сега – рече Бен Роджърс – какво ще върши тази шайка?

– Ще грабим и ще убиваме – каза Том.

– Кого ще ограбваме? Къщи ли, добитък ли или...

– Глупости! Да грабиш добитък и така нататък не е грабеж, а проста кражба – рече Том Соьер. – Ние не сме крадци. Кражбата не е достойна работа. Ние сме разбойници. Спираме, маскирани, то се знае, дилижанси и каляски по пътищата, убиваме хората и вземаме часовниците и парите им.

– Непременно ли трябва и да убиваме хората?

– Разбира се. Така е най-добре. Някои мислят другояче, но повечето хора смятат, че е най-добре да се убиват всички – само някои можем да докарваме в пещерата и да ги държим, додето получим откуп.

– Откуп ли? Това пък какво е?

– Не знам. Знам само, че така се прави. Чел съм в книгите; затова и ние трябва така да постъпваме.

– Как ще го вършим, като не знаем какво е?

– Ех, не приказвай така, трябва да го правим. Нали ти казах, така пише в книгите? Да не искаш да постъпваш не така, както е писано в книгите, и всичко да объркаш?

– Всичко това е чудесно на думи, Том Соьер, но как, дявол те взел, ще получим откуп за тия хора, щом не знаем как трябва да свършим тая работа? Това искам да разбера. Как мислиш ти, какво е това откупът?

– Как да ти кажа, не знам какво е. Казано е да ги държим, додето ги откупят. Може би значи, че трябва да ги държим, докато умрат.

– Това, виж, е някак по-ясно. Може и така да е. Защо не го каза по-рано? Ще ги държим, додето ги откупят. Ама че напаст ще бъдат – ще изпоядат всичко и все ще се мъчат да бягат.

– Какво разправяш, Бен Роджърс? Как ще бягат, когато ще има часовой? Ще ги застреля, щом рекат да мръднат.

– Часовой ли? Как не! Да стои някой цяла нощ буден, само и само да ги пази! Глупост! Защо да не вземе една тояга и да ги откупи още щом ги доведат?

– Защото не пише така в книгите... Затова! Слушай, Бен Роджърс, ще вършиш ли работа, както е прилично, или няма?... Да се разберем! Смяташ ли, че хората, дето са писали книгите, са знаели как е редно да се постъпи или мислиш, че ти ще ги учиш? И дума да не става! Не, сър, ще ги изкупуваме, както му е редът.

– Добре. Нямам нищо против. Казвам само, че редът е глупав. Я слушай, и жените ли ще убиваме?

– Ех, Бен Роджърс, ако бях глупак като тебе, нямаше да се обаждам толкова често! Да убиваме жените ли? Никъде не пише такова нещо. Жените закарваш в пещерата и се държиш с тях учтиво като паж; а те полека-лека се влюбват в тебе и не искат вече да се върнат в къщи.

– Добре, щом е така, съгласен, ама не виждам никакъв разум в тая работа. Много скоро пещерата ще се препълни с жени и мъже, които чакат да ги откупят, и няма да остане място за разбойниците. Ама карай, няма какво да приказвам повече!

Малкият Томи Барнс беше вече заспал, а когато го събудиха се уплаши, разплака се, взе да вика, че иска да си върви при майка си и не ще да бъде вече разбойник.

Всички му се смяха, викаха му плачльо, а той се разсърди и каза, че веднага ще иде да ни издаде. Том му даде пет цента да мълчи, после нареди всички да си идем в къщи и да се съберем пак идущата седмица, за да ограбим и убием някого.

Бен Роджърс каза, че може да излиза само в неделен ден, затова поиска да започнем идущата неделя; но всички момчета рекоха, че е грехота да започнем в неделя, и така си и остана нерешено кога да започнем. Казахме, че ще се съберем в най-скоро време да определим деня, после избрахме за главатар на шайката Том Соьер, а за помощник-главатар Джо Харпър и си тръгнахме за в къщи.

Аз се покатерих по навеса и се прибрах през прозореца още преди да съмне. Новите ми дрехи бяха изпонакапани от свещ и изцапани с пръст, а пък аз самият бях уморен като пребито куче.

Глава трета

ЗАСАДАТА СРЕЩУ АРАБИТЕ

На сутринта старата мис Уотсън здравата ме нареди за изпомачканите дрехи; Вдовицата не ми се кара, само изчисти окапаното и пръстта, като гледаше толкова тъжно, че реших да се държа прилично, доколкото мога. После мис Уотсън ме заведе в стаичката да се молим, ама нищо не излезе от тая молитва. Каза ми да се моля всеки ден и тогава, каквото поискам, щяло да ми се даде. Нищо подобно – нали опитах! Веднъж получих въдица, ама без кука; а за какво ти е въдица без кука! Молих се три-четири пъти за кука – кой знае защо, нищо не излезе. По едно време се престраших и казах на мис Уотсън да се помоли вместо мене, а тя ми рече, че съм бил глупак. Не каза защо, нито аз сам можах да разбера.

Веднъж седях в горичката и дълго размишлявах по това. Рекох си, ако човек може да получи всяко нещо, за което се е помолил, защо дякон Уин не можа да си върне колкото пари изгуби, като продаде свините? Защо Вдовицата не може да си върне сребърната табакера, дето ѝ я откраднаха? Защо мис Уотсън не може да понадебелее? Не, рекох си, всичко това е празна работа. Разказах тия мисли на Вдовицата, а тя рече, че с молитва човек може да получи само „духовни дарове“. Това вече съвсем не можах да разбера, но тя ми обясни какво искала да каже – трябвало да помагам на другите хора, да правя за тях всичко, каквото е по силите ми, да се грижа само за тях и никога да не мисля за себе си. В това число, както разбрах, влизаше и мис Уотсън. Отидох пак в горичката и дълго размишлявах, ама не видях никаква полза от това за себе си – ползата беше само за другите; затова най-после реших да не се измъчвам вече с такива мисли и просто да я карам, както дойде. Понякога Вдовицата ме повикваше насаме и започваше да ми разправя за провидението така, че слюнки да ти потекат от устата; а още на другия ден мис Уотсън ще ме пипне и ще ме обърка. Доколкото разбрах, имаше две провидения; с провидението на Вдовицата човек все някак ще се оправи, но пипне ли го мис Уотсъновото провидение, нямаше спасение. Премислих всичко и реших да ида при провидението на Вдовицата, ако ме приеме; не разбирах само за какво ще ме вземе, като съм толкова неук, невъзпитан и прост.

Повече от година вече баща ми не беше се мяркал насам и това беше чудесно за мене; никак не ми се искаше да го видя. Когато беше трезвен, почваше да ме бие, щом му попадна под ръка; макар че аз гледах да отпраша към горичката, щом разбера, че е наблизил. По едно време се разчу, че го извадили удавен от реката, на десетина мили по-нагоре от селото. Успели някак да го познаят; удавникът бил на неговия ръст, дрипав, с много дълга коса, точно като на баща ми; само лицето не могли да разпознаят, защото било стояло толкова време във водата, та не приличало вече на

лице. Разправяха, че плувал по гръб. Извадиха го и го погребяха на самия бряг. Само че радостта ми не трая много. Скоро се сетих, че удавен мъж не плува по гръб, а по очи. Тоя удавник не ще е бил баща ми, а някоя жена в мъжки дрехи. И пак се разтревожих. Очаквах, че старият все ще се покаже някой ден насам, а никак не ми се искаше да го видя.

На разбойници играхме цял месец. После аз се отказах. Отказаха се и другите момчета. Никога не ограбихме, никого не убихме, само уж нападахме. Обикновено се втурвахме от горичката срещу свинари или срещу жени, които караха в колички зеленчук и плодове за пазара, ама ни веднъж не ограбихме никого. Том Сойер наричаше свините „кюлчета“, а репите и другата стока „скъпоценности“. Като се върнехме в пещерата, почвахме да се хвалим какво сме извършили, колко хора сме убили и белязали с нашия знак. Макар че не виждах никаква полза от това. Веднъж Том изпрати едно момче да тича из града със запалена пръчка, която нарече „парола“ – знак за всички от шайката да се съберат. Като се събрахме, съобщи за тайното известие от съгледвачите ни, че на другия ден в пещерата ще отседне цял керван испански търговци и богати араби с двеста слона, шестстотин камили и над хиляда „товарни“ мулета, всички натоварени с елмази; охраната им била само четиристотин войника. Затова ние ще поставим засада, каза Том, ще избием всички и ще загребим богатствата. Накара ни да наточим сабите, да почистим пушките си и да бъдем готови. Той не тръгваше дори срещу кола с репи, ако не е наточил сабя и почистил пушка, макар че те бяха прости пръчки и дръжки на метли – точи ги, колкото щеш, ако си нямаш работа, не ставаха нито на косъм по-добри. Аз не вярвах, че ще можем да избием толкова испанци и араби, ама исках да видя слоновете и камилите, затова на другия ден, събота, отидох за засадата. Щом чухме заповед, всички изскочихме от горичката и се спуснахме по могилата. Само че нямаше никакви испанци и араби, нито камили и слонове. Едно неделно училище беше излязло на разходка, и то само първото отделение. Нахвърлихме се срещу децата и ги разгонихме из цялата долина; а плячкосахме само пържени сладки и мармелад. Бен Роджърс грабна и една парцалена кукла, Джо Харпър един молитвеник и някакво друго книжле; ама като ни подгони учителката,, захвърлихме всичко и беж да ни няма. Не видях никакви елмази и не си премълчах, ами го казах на Том Сойер. Той каза, че имало цели товари елмази и араби, и слонове, и какво ли не. „Защо не ги видях тогава?“ – попитах аз. А той ми каза, че ако не съм бил толкова прост и бях чел някаква си книга, наречена Дон Кихот, щял съм да знам тия неща и без да питам. Каза, че магия развалила всичко. Имало стотици войници, слонове, богатства и така нататък, ама ние сме имали врагове – казвали се магесници – и те просто напук превърнали всичко в детско неделно училище. Добре, рекох аз; тогава да нападнем магесниците. А Том Сойер каза, че съм тъпак.

– Виждаш ли – рече той, – магесникът може да повика цял рояк зли духове и докато се усетиш, те ще те насекат на парчета. Високи са като дърветата, а широки като черква.

– Добре – казвам, – а не може ли и ние да повикаме на помощ някои зли духове, да избием другите?

– Как ще ги повикаш?

– Не знам. Как ги викат другите?

– Как ли? Потъркат някоя стара тенекиена лампа или железен пръстен и всички зли духове се втурват, наобиколят те гръмотевици и светкавици, дигне се пушилка и каквото им заповядаш да направят, веднага го свършват. Нищо не е за тях да разтърсят из основи и да съборят бойна кула и да чукнат с нея по главата някой директор на неделно училище... или кого да е.

– А кой ги кара да беснеят така?

– Който търка лампата или пръстена. Те са под негова власт и са длъжни да вършат, каквото им каже. Ако им каже да построят дворец от елмази, дълъг четирийсет мили, и да го напълнят целия с дъвка или с каквото искаш, а подир това да доведат в него дъщерята на китайския император, за да се ожениш за нея – те трябва да го направят, и то преди да се съмне. Длъжни са още да търкалят двореца ти, където поискаш, из цялата страна, разбираш ли?

– Добре – казах аз, – ама те трябва да са много прости, като не задържат двореца за себе си, ами се трепят така. После, ако аз бях зъл дух, щях по-скоро да

се сприятеля с дявола, отколкото да си зарежа работата и да ида при някого си, защото бил потъркал някаква вехта тенекиена лампа.

– Защо приказваш така, Хък Фин и Ти не можеш да не идеш, щом оня потърка лампата; щеш не щеш, ще идеш.

– Макар че съм висок като дърво и широк като черква? Добре, да кажем, че ще ида! Ама обзалагам се, че ще накарам този човек да се покатери по най-високото дърво из този край.

– Ех, няма смисъл да се приказва с тебе, Хък Фин! Сякаш нищо не разбираш... Просто истински глупак...

Мислих два-три дни по тия неща, после реших да разбера дали има нещо вярно в тях. Взех една вехта тенекиена лампа и един железен пръстен, отидох в горичката, започнах да ги търкам и търках, търках, додето се изпотих като индианец; исках да ми построят дворец и да го продам; ама нищо не излезе, никакъв дух не се яви. Тогава реших, че всички тия приказки са измислици на Том Сойер. Той може и да е вярвал за арабите и слоновете, ама аз не вярвам. Ясно го видях – неделно училище беше.

Глава четвърта ВРАЧУВАНЕ С ТОПКА

Минаха три-четири месеца, дойде зима. Аз ходех горе-долу редовно на училище, научих се да сричам, да чета и да пиша по малко, а по таблицата за умножение знаех, че шест по седем е трийсет и пет, ама и цял век да уча, не вярвам да науча нещо повече. Изобщо не обичам математиката.

Отначало мразех училището, после му посвикнах. Щом се случеше да се преуморя, бяха, а на другия ден ме оправяха с бой. Колкото по ходех на училище, толкова по-лесно почна да ми се вижда. Понавикнах някак и с реда в къщата на Вдовицата, не ми се струваше вече толкова опак. Най-тежко беше да се науча да стоя в стая и да спя на креват, ама додето се застуди, аз се поизмъквах от време на време да спя в горичката – един вид за почивка. Старият живот ми се харесваше повече, макар че взех да обиквам и новия. Вдовицата казваше, че напредвам бавно, но сигурно и много задоволително. Казваше, че няма да се срамува за мене.

Една сутрин, кой знае как, изтървах солницата. Бързах да взема по-скоро щипка сол и да я хвърля през лявото си рамо, за да се предпазя от беда, но мис Уотсън се намеси и ми попречи. „Прибери си ръцете, Хъклбери, рече тя, все ще направиш някоя пакост!“ Вдовицата се застъпи за мене, ама разбрах, че няма да избягна вече бедата. След закуска излязох страшно угрижен. Чудех се дали ще ме сполети беда и каква ли ще бъде. Човек може понякога да се предварди от беда, ама не от всяка. Затова и не се опитвах вече да се предвардя, само се разтаках уплашен.

Отидох в градината пред къщата и се прехвърлих по стъпалата през високия стобор. На земята имаше цял пръст пресен сняг, а по него някакви следи. Идваха откъм каменоломната, свършваха до стъпалата, после пак продължаваха покрай оградата. Чудно беше, че не бяха влезли и в градината, макар че бяха стигнали до стобора. Нищо не можех да разбера. Нещо не беше наред. Щях да тръгна по тия следи, ама реших първо да ги разгледам. Отначало не забелязах нищо, после видях. На левия ток имаше кръст от едри гвоздеи – да прогони дявола.

Скочих веднага и се спуснах по могилата. От време на време поглеждах назад, но не видях никого. На един дъх стигнах у съдията Течър.

– Какво има, моето момче? – рече той. – Запъхтял си се. За лихвата ли идеш?

– Не, сър – рекох. – Има ли нещо за мене?

– Да, снощи получих повече от сто и петдесет долара за половин година. За тебе това е цяло богатство. Според мене, остави да ги вложи при шестте хиляди, защото ако ги вземеш, ще ги похарчиш.

– Не, сър – казвам, – не искам да ги похарча. Изобщо не ги искам... И шестте хиляди не искам. Вземете ги. Всичките вземете... и шестте хиляди, и другите.

Той се почуди. Сякаш не ме разбра. И рече:

– Какво? Какво искаш да кажеш, моето момче?

– Не ме разпитвайте, моля ви се – казвам. – Нали ще ги вземете?

А той:

– Хм, странно! Какво се е случило?

– Вземете ги, моля ви се – казвам аз, – и не ме питайте нищо... Инак трябва да лъжа.

Той поразмисли малко, после рече:

– Аха-а! Сещам се. Искаш да ми продадеш, каквото имаш... Не да ми го дадеш.

Така трябва да се каже.

Написа нещо на една хартийка, прочете го и рече:

– Ето, виж: тук се казва „за възнаграждение“. Ще рече, купил съм го от тебе и съм ти го заплатил. Ето ти един долар. Подпиши се сега.

Подписах се и си отидох.

Негърът на мис Уотсън, Джим, имаше една топка косми, голяма колкото юмрук. Извадил я от волско сирище и сега врачуваше с нея. Разправяше, че в топката имало дух, който знаел всичко. Затова вечерта отидох да му кажа, че баща ми се е върнал; познах от стъпките по снега. А сега исках да знам какво ще прави, ще остане ли тук или няма. Джим извади топката, измърмори й нещо, вдигна я и я пусна на пода. Тя тупна тежко и се търкулна само на един пръст. Джим повтори и потрети, а тя падаше все еднакво. Той коленичи, долепи ухо до нея и се послуша. Без полза; топката не искаше да приказва. Понякога не приказвала, доде не й дадат пари. Казах му, че имам един фалшив четвърт долар, който не става за нищо, защото медта се показваше под среброто. Освен това беше толкова хлъзгав и мазен, че всеки щеше веднага да познае какъв е. (Реших да не споменавам за долара, дето ми го даде съдията.) Парата е наистина калпава, рекох, ама топката може да не познае каква е и да я приеме. Джим я подуши, захапа я, потърка я и каза, че ще я оправи и топката ще я вземе за истинска. Щял да разреже един суров картоф, да остави парата в него цяла нощ и на заранта нямало нито да е замацана, нито да се вижда медта. Всеки в града щял да я приеме, камо ли една топка от косми! И аз знаех, че картофите вършат такава работа, ама бях забравил.

Джим пхна парата под топката, наведе се и пак се послуша. Този път каза, че работата се наредила. Топката щяла да ми каже и цялото ми бъдеще, ако искам. „Карай“, рекох. Тогава топката заговори на Джим, а Джим на мене:

– Баща ти сам не знае още какво прави. Реши, махне се, после каже, по-добре остане. А ти се спотайвай и остави стария прави, каквото ще. Покрай него се върти два ангела. Един бял, светъл, друг чер. Бял го дърпа на прав път, после доплува чер и развали всичко. Никой не знай кой го поведе накрай. Ти добре. Ще имаш много грижа на живот и много радост. И рани има, и болест, ама все се оправяш. В твой живот две момиче. Едно светло, друго мургава. Едно богат, друго беден. Най-напред се жениш за беден, после за богат. Пазиш се от вода, да не ти случи нещо, защо писано, че умреш на бесило.

Вечерта, като се прибрах в стаята си, намерих баща си настанен собственолично там!

Глава пета

БАЩА МИ ЗАПОЧВА НОВ ЖИВОТ

Затворих вратата, обърнах се, гледам – той! Всякога ме е било страх от него, защото много ме тупаше. Отначало и сега се поуплаших; но след една минута разбрах, че не съм. Само се стреснах, защото не очаквах да го видя, но веднага разбрах, че не се боя от него и не ме е грижа, дето е дошъл.

Той беше минал петдесетте и си личеше, че ги е минал. Косата му беше дълга, сплъстена, мазна, очите святаха през увисналите й кичури като през храсти. Беше съвсем черна, без ни един сив косъм; черна, дълга и чорлава беше и брадата му. Лицето, колкото се виждаше, беше едно такова без цвят, не като у друг човек, а да ти е противно да го погледнеш, мравки да ти пропълзят по гърба – като корем на жаба или риба. Дрехите пък – просто дрипи. Метнал беше глезена на единия крак над коляното на другия; обувката на вдигнатия крак беше скъсана отпред, пръстите бяха навън и мърдаха от време на време. Шапката беше захвърлена на пода – вехта черна мека шапка с хлътнало дъно.

Заставах до вратата и го загледах; и той ме гледаше, както седеше на стола. Оставих свещта. Забелязах, че прозорецът е вдигнат; влязъл беше значи през навеса. Той продължаваше да ме оглежда. След малко рече:

– Колосани дрехи, а? Мислиш се за голяма клечка, така ли?

– Може да съм, може и да не съм – казвам.

– Не се превземай – рече той. – Много си се научил да важничиш, откакто заминах. Ще ти оправя аз фасона, преди да се разделим. Казват, че си бил и учен – знаел си да четеш и пишеш. И мислиш, че си нещо повече от баща си, нали, защото той не знае? Кой ти каза да се занимаваш с такива глупости, а? Кой ти каза?

– Вдовицата. Тя ми каза.

– Вдовицата, а? ... А кой е позволил на Вдовицата да си пъха гагата, дето не ѝ е работа?

– Никой.

– Добре, ще я науча аз нея. Слушай сега – ще напуснеш училището, чуваш ли? Ще ги науча аз как се възпитава момче да се перчи пред баща си и да става по-учено от него! Само да те пипна, че се навърташ край училището, чуваш ли? Майка ти цял живот не се научи да чете и да пише. Никой от рода ни не е чел и писал на тоя свят. И аз не знам; а ти ще почнеш да ми четеш! Няма да претърпя такова нещо, чуваш ли? Я прочети нещо, да те чуя!

Взех една книга и започнах да чета за генерал Вашингтон и войните. Не мина и половин минута, той цапна книгата с юмрук и тя изхвърча на другия край на стаята.

– Вярно. Знаеш да четеш. Не вярвах, като ми разправяха. Слушай сега: престани да важничиш, няма да търпя аз тая работа. Ще следя какво правиш, конте такова; и ако те пипна покрай онова училище, здравата ще те напердаша. И такова евангелие ще ти прочета... Къде се е чул и видял такъв син!

Той взе една картинка в синьо и жълто с нарисувани крави и момче и попита:

– Това пък какво е?

– Дадоха ми го, да си уча по-лесно уроците.

Скъса я и рече:

– Аз ще ти дам нещо по-хубаво: един волски бич.

Цяла минута мърмори, ръмжа, после рече:

– И изнежено конте на това отгоре! Креват, чаршафи, огледало, килим на пода,... а баща ти да спи с шопарите в табачницата. Де се е видял такъв син? Ще те оправя аз тебе, ще ти избия из главата тия глупости! Няма край твоето важничене... Разправят, че си и забогатял, а? ... Откъде?

– От хорските лъжи... Излъгали са те.

– Слушай... внимавай как приказваш с мене! Търпях, търпях, ама търпилото се свърши, та не се отпуская много! От два дни съм в града и все това чувам – колко си бил богат. И надолу по реката все това слушах. Затова дойдох. Утре ще ми дадеш парите... Трябват ми.

– Нямам никакви пари.

– Лъжеш. У съдията Течър са. Ще ги вземеш, че ми трябват.

– Казвам ти, нямам никакви пари. Питай съдията Течър. И той ще ти каже същото.

– Добре, ще го питам: И ще го накарам да ги избълва или ще разбере защо ги няма. Колко пари имаш в джеба си? Дай ми ги!

– Само един долар имам. И той ми трябва за...

– Малко искам да знам за какво ти трябва... Дай го!

Взе го, захапа го да провери дали е редовен, после каза, че отива да си купи уиски; цял ден не бил пийнал нищо. Като излезе на навеса, пъхна глава в прозореца да ме наругае, че важнича и се опитвам да стана нещо повече от него; а когато смяхах, че вече се е запилял, пак се върна, пъхна глава през прозореца и ми рече да помня за училището, защото ще ме следи и ще ме пребие, ако не го напусна.

На другия ден се напи и отиде у съдията Течър. Там се разбеснял и се помъчил да вземе парите; като не можал, заплашил, че ще си ги вземе със съд.

Вдовицата и съдията Течър подадоха молба до съда да ме отнеме от баща ми и да назначи един от тях двамата за мой настойник; но съдията беше нов, току-що пристигнал, не познаваше баща ми, затова каза, че съдилищата не бива да разтурват семействата, и според него, било по-добре да не разделя дете от баща му. Така

съдията Течър и Вдовицата трябваше да се откажат от тая работа.

Стария не го свърташе на едно място от радост. Каза, че ще ме бие с камшик, додето посиней, ако не му намеря пари. Взех назаем от съдията Течър три долара и му ги дадох, а той се напи, разбесня се, почна да реве, да крещи и да блъска до полунощ из целия град някаква тенекия; после го затвори, на другия ден го съдиха и пак го затвори за една седмица. А той крещеше, че се радва, защото му оставили сина и сега ще го сгрее, както си знае.

Като го пуснаха от затвора, новият съдия каза, че ще го вчовечи. Взе го у дома си, облякъл го там в чисти дрехи, оставил го да яде с тях – гледал го като роднина. След вечеря му говорил за трезвеност и разни такива неща, додето старият се разплакал и казал, че от глупост провалил целия си живот; но сега щял да обърне вече другото листо и да стане човек, та никой да не се срамува от него; и се надявал, че съдията няма да го гледа отвисоко, а ще му помогне. Тогава съдията казал, че е готов да го прегърне за тия думи, и се разплакал, а подир него и жена му. Баща ми рекъл, че никой досега не бил го разбрал, съдията отговорил, че му вярва. Старият казал, че пропадналият човек се нуждае от съчувствие, съдията отговорил, че е така; после пак заплакали. Като дошло време за спане, старият станал, подал ръка и рекъл:

– Погледнете я, дами и господа; погледнете и стиснете я! Тази ръка беше до вчера ръка на мръсен шопар; но вече не е; сега е ръка на човек, започнал нов живот, който ще умре, ама няма да се върне към предишния. Помнете тия думи... Не забравяйте, че ги казах. Чиста е вече тази ръка, стиснете я... не се бойте.

Всички я стиснали и плакали. Жената на съдията даже я целунала. После старият подписал задължение – сиреч оставил отпечатък от пръста си. Съдията казал, че от памтивека не е имало за него по-святата минута или нещо там такова. Стария завели да спи в най-хубавата стая, дето е за гости. По едно време, като му се допило, покатерил се на покрива над входната врата, спуснал се по колоната, разменил новото палто за една кана ракия, върнал се по същия път и се натряскал, както си знае; на разсъмване се измъкнал пак, пиян като кеманаджия [кеман`е – тур. цигулка; кеманаджия – цигулар (който свири по заведенията)], паднал от покрива над входа, счупил на две места лявата си ръка и без малко не бил замръзнал, когато го намерили, като се развиделило. А като отишли в гостната, трябвало да измерят колко е дълбока, преди да се решат да пристъпят вътре.

Съдията страшно се разсърдил. Признал, че старият може да се оправи само с пушка – другояче нямало как.

Глава шеста

БАЩА МИ СЕ БОРИ С АНГЕЛА НА СМЪРТТА

Не мина много време, старият се оправи и тръгна по съдилищата да иска от съдията Течър парите, а мене подгони, че не съм изоставил училището. На два пъти ме улови и наби, но аз пак си ходех тайно или бягах, ако ме види. По-рано не ми се ходеше много на училище, ама сега ходех напук на баща ми. Съдебното дело било дълга работа – сякаш не мислеха и да го започват; затова от време на време трябваше да заемам от съдията Течър по два-три долара за стария, да се спася от камшика. Щом получеше пари, баща ми се напиваше; щом се на пиеше, почваше да беснее из града; а щом започнеше да беснее, го затваряха. Това най му се харесваше – такъв живот му беше по сърце.

Като взе да се навърта много покрай къщата на Вдовицата, тя му каза, че ако не изостави тоя навик, лошо ще си изпати. А той се вбеси и закрещя, че ще докаже кой е господар на Хък Фин. И така един пролетен ден ме издебна, улови ме и ме откара с лодка на три мили нагоре по реката на брега на Илиноис, дето нямаше никакви къщи, а само една дървена колиба, толкова навътре в гората, че човек не можеше да я намери, ако не знаеше по-отрано къде е.

Там ме държеше все пред очите си, та не можех да избягам. Живеехме във вехтата колиба. Вечер я заключваше и криеше ключа под възглавницата. Имаше и пушка, сигурно я беше откраднал. Ходехме за риба, на лов и така се препитавахме. Честичко ме заключваше – да иде до лавката при брода, на три мили оттук, да разменя риба и

дивеч за уиски; като го донесеше в къщи, почваше да се налива, да пее и да ме бие. След някое време Вдовицата откри къде съм и изпрати един мъж да ме прибере; ама баща ми го прогони с пушката. Полека-лека свикнах да живея на това място и дори взе да ми харесва – само камшикът не ми се харесваше.

Весело лентяйство беше – лежиш си без грижа по цял ден, пушиш и ловиш риба. Няма книги, няма учене. Така минаха два месеца, а може и повече; дрехите ми се изподраха и измърсиха. Започнах да се чудя как ми се е харесвало да живея у Вдовицата, дето трябваше да се мия, да ям в чиния, да се вчесвам, да лягам и да ставам в определено време, да мисля все за наука, а старата мис Уотсън само да мърмори. Не исках вече да се върна. Отвикнал бях да ругая, защото Вдовицата не обичаше ругатни, ама сега пак се научих. Баща ми не се сърдеше. Изобщо животът в гората беше чудесен.

Но старият започна прекалено да ме бие. Това вече не се търпеше. Навред по тялото ми имаше бразди от бича. Почна и прекалено често да се губи и да ме заключва. Веднъж не се върна цели три дни. Беше ужасно пусто! Помислих, че се е удавил и няма кой да ме отключи. Уплаших се. И реших да помисля как да се измъкна оттук. Много пъти се бях опитвал да изляза от колибата, ама все не сполучвах. През прозорчето и куче не можеше да мине. Не можех да изпъля и през комина: много тесен беше. Вратата беше от дебело и кораво дъбово дърво. А баща ми се пазеше да остави в колибата нож, или нещо подобно, когато излизаше. Над сто пъти бях претарашувал колибата; все с това се занимавах, защото нямаше как другояче да минава времето. Най-после открих нещо: намерих един вехт ръждясал трион без дръжка, скрит между една гредка и дъските на покрива. Намазах го и се залових за работа. В задния край на колибата, зад масата, беше закована вехта попона, та вятърът да не гаси свещта, като духа през аралъците. Мушнах се под масата, вдигнах попона и почнах да прерязвам една от най-долните дъски – да си отворя място за излизане. Много време се трудих и бях вече към края, когато чух, че пушката на баща ми изгърмя в горичката. Скрих набързо всякакви следи от работата, пуснах попона, прибрах триона, а подир малко и баща ми влезе.

Не беше в добро настроение – искам да кажа, беше, какъвто си е всякога. Каза, че ходил в града, а там всичко било наопаки. Адвокатът му смятал, че ще спечелят и ще вземат парите, щом делото започне, ама имало какви не въртели да се отлага, а съдията Течър ги знаел отлично. Освен това хората разправяли, че ще има и друго дело – да ме отнемат от него и да ме дадат на Вдовицата, която щяла да ми стане настойница; смятали, че тоя път ще сполучат. Тая новина ме уплаши, защото не исках вече да се връщам при Вдовицата, пак да ме мачкат и „възпитават“, както казваха те! Старият взе да ругае, руга всички и всеки, за когото се сещаше, после наруга всички заедно – да е сигурен, че не е пропуснал някого, доизкусури с още една обща ругатня за целия свят, а за тия, дето не им знаеше името, казваше „не знам кои си“, като стигнеше до тях. После ги повтори отначало.

Започна да креши, че иска да види как ще ме вземе Вдовицата. Щял да си отваря очите на четири и ако се опитат да му изиграят такъв номер, щял да ме скрие нейде си, на шест-седем мили оттук, дето и да се пребият, нямало да ме намерят. Много се разтревожих от тия приказки, ама за кратко. „Няма да седя и да те чакам да ме отведеш!“ – рекох си аз.

После ме изпрати да прибера от лодката, каквото беше докарал с нея. Имаше една торба с петдесет фунта [английска мярка за тегло, равна на 0,453 кг] царевично брашно, един пушен бут, барут, патрони, четири галона [английска мярка за течност, равна на 4,54 литра] уиски, една вехта книга, вестници и кълчища да запущва аралъците. Изнесох всичко на брега, върнах се в лодката и седнах да си почина. Премислил бях всичко и бях решил да избягам в гората с пушката и с въдици. Смятах да не се застоявам на едно място, а да скитам из страната, и то нощем, да се храня с лов и риболов и да ида толкова надалеч, та нито старият, нито Вдовицата да ме намерят. Мислех да прережа дъската и да избягам още същата нощ, ако баща ми се натряска. А бях сигурен, че ще се натряска. Така се унесох в тия мисли, та не усетих колко време съм седял. И току изведнъж старият кресна да ме пита спя ли или съм се удавил.

Додето пренеса всичко в колибата, кажи-речи, се стъмни. Взех да готвя за вечеря, а старият си посрбна да се сгрее и пак се разфуча. Напил се беше още в

града, търкалял се беше цяла нощ по улиците – да не го погледнеш. Да речеш, че е Адам – целият в пръст. Щом се напиеше, почваше да ругае правителството. И този път се развика:

– И това ми било правителство! Погледни го само на какво прилича! Закон някакъв си имало да отнемат на човека сина му... рождения му син, когото с толкова грижи, мъки и разноски е отгледал! Да, и тъкмо когато е отгледал човек сина си, та да го прати да работи, да види хаир от него и да си почине, законът му го взема! И това ми било правителство! А да е само това! Тоя същият закон помага и на оня дъртак Течър да не ми дава имота. Това е то законът! Вземе законът човек с шест хиляди и нагоре имот, тикне го в една вехта колиба като тая и го остави да се скита в дрипи, дето и за шопар не стават. И това ми било правителство! Не може човек от такова правителство да чака право! Понякога ми се ще веднъж завинаги да се махна от тая страна. Така казах и на стария Течър, в очите му казах. Много свят ме чу, има кой да потвърди какво съм казал. Пет пари не давам, рекох, за тая проклета страна, ще се махна и няма вече да се върна тук! Точно така рекох. Погледнете, казвам, шапката ми – ако смятате, че е шапка, – дъното ѝ стърчи нагоре, а полите висят до брадата ми; шапка ли е това – все едно, че съм пъхнал глава в кюнец на печка. Такава шапка ли, казвам, трябва да нося аз – един от най-богатите хора в града, ако можех да си получа правото? Да, чудесно правителство си имаме, чудесно! Послушайте още нещо! Имаше един свободен негър от Охайо, мулат, не по-мургав от белите. Надали сте виждали по-бяла риза от неговата, нито по-лъскава шапка; никой в града не носи по-хубави дрехи; със златен часовник, златна верижка, бастун със сребърна дръжка – най-големият богаташ в щата. И какво мислиш? Учител бил в някакъв колеж, можел да приказва на разни езици и какво ли не знаел. А можел и да гласува в своя щат. Това вече не изтърпях. Докъде ще стигне тая страна, питам те аз? Като имаше тук избори, и аз щях да гласувам, ако не бях пиан; ама щом ми казаха, че в тая държава имало щат, дето негрите можели да гласуват, офейках и рекох, че никога вече няма да гласувам. Точно така рекох: всички ме чуха. Ако ще цялата държава да пропадне – додето съм жив, няма да гласувам вече. А да видиш колко е важен тоя негър – и път нямаше да ми даде, ако не бях го блъснал. Защо, питам аз, не извадят тоя негър на търг и не го продадат? Това искам да ми кажат. А какво, мислиш, ми казват? Не можело да го продадат, додето не преживее шест месеца в нашия щат. А той бил отскоро тук. Това ти казвам. Само за пример. Правителство ли е това – да не може да се продаде свободен негър, щом не е живял шест месеца в щата? А се нарича правителство и минава за правителство, и се мисли за правителство, макар да мълчи като пън цели шест месеца, преди да пипне някакъв си скитник, крадец, адско изчадие в бяла риза, някакъв свободен негър и...

И както продължаваше да дрънка, без да вижда накъде го носят залитащите крака, взе, че се удари в качето със солена сланина, одра и двете си колена и продължи да ругае още по-разпалено, каквото му попадне – главно негъра и правителството, а от време на време и качето. Доста време подскача из стаята ту на единия, ту на другия си крак, като придържаше ту едното, ту другото коляно, накрай протегна левия си крак и ритна качето. Но нищо не излезе от тоя ритник – само двата пръста се подадоха от обувката; тогава се разкрещя – косата да ти настръхне, търколи се на земята и взе да се валя в мръсотията, като държеше ударените пръсти, а ругатните му надминаха всичко, каквото беше изрекъл досега. Сам призна после, че било така. Слушал бил стария Соучери Хаган в най-славните му дни и се похвали, че и него задминал; ама аз мисля, че тук преувеличи.

След вечеря взе каната и намери, че имало уиски за две напивания и едно полудяване. Много обичаше тая дума. Аз пресметнах, че след един час ще бъде съвсем пиан и тогава или ще открадна ключа, или ще прережа докрай дъската. Той не преставаше да пие и след малко се търкулна в постелята, ама пак не ми провървя. Не заспа дълбоко, все се мятеше. Пъшкеше, охкаше, въртя се до някое си време. А на мен така ми се доспа, че не можех вече да гледам и неусетно съм заспал, без да угася свещта.

Не знам колко време съм спал, когато чух изведнъж страшен писък и скочих. Баща ми се мятеше насам-натам като луд и викаше, че имало змии. Усещал как пълзели по краката му; после взе да подскача и да писка, защото една змия го ухапала по бузата... А пък аз не виждах никакви змии. Сетне затича из колибата и закрещя: „Махни

я! Махни я! Ухапа ме по врата!“ Не бях виждал досега човек с такива обезумели очи. След малко отпадна и се строполи запъхтян; после се затъркаля бързо-бързо по пода, зарита, каквото му попадне, размаха юмруци и закрещя, че го взели дяволите. Полека-лека се умори и укроти, ама продължи да охка. Накрай се умири съвсем и не издаде вече нито звук. Чувах само бухалите и вълците из гората, а край мене беше ужасно тихо. Баща ми лежеше в ъгъла. По едно време се попривдигна, наведе глава на една страна и рече лекичка:

– Туп-туп-туп; умрелите идат; туп-туп-туп; за мене идат, ама аз няма да тръгна подир тях. Ох, ето ги! Не ме пипайте... недейте! Стойте по-далеч! ... Много ви са студени ръцете! Оставете ме! Оставете ме на мира!

После запълзя на четири крака и все се молеше да го оставят, зави се с одеялото, търкулна се под вехтата чамова маса и оттам пак се замоли, а накрай се разплака; чух го как плачеше под одеялото.

Подир малко се отви, скочи като луд, видя ме и се втурна към мене. Подгони ме из колибата с джебно ножче, защото съм бил ангелът на смъртта, и закрещя, че ще ме убие, та да не дойда и втори път за него. Аз започнах да му се моля, казвах му, че съм Хък, а той само се изсмя, изрева нещо, взе да ругае и продължи да ме гони. Веднъж, както се завъртах да се плъзна под ръката му, успя да ме сграбчи за яката и аз си рекох, че е свършено с мене; ама можах да се измъкна светкавично от палтото си и така се отървах. След малко той се умори, търколи се на пода, облегна гръб о вратата и каза, че ще си почине малко, после ще ме убие. Скри ножчето под себе си, додето поспи и набере сили, после щял да види какво ще прави.

И наистина задрям. Аз взех тихичко вехтия продънен стол, покатерих се лекичко на него, за да не вдигна шум, и свалих пушката. Дръпнах шомпола да проверя пълна ли е, оставих я на качето с ряпата, насочена право срещу стария, и го зачаках да мръдне. А времето едвам-едвам течеше!

Глава седма

ИЗИГРАВАМ СТАРИЯ И ОФЕЙКВАМ

– Ставай! Какво си намислил?

Отворих очи и се огледах да разбера къде съм. Съмнало беше, значи здраво бях спал. Баща ми стоеше над мене; лицето му беше сърдито... и подпухнало.

– За какво ти е тая пушка? – пита.

Разбрах, че не помни какво е правил, затова рекох:

– Някой се опитваше да влезе, та се спотаих да го дебна.

– А защо не ме събуди?

– Опитах се, ама не можах; не можех да те мръдна.

– Добре, добре. Не дрънкай много, ами върви да видиш няма ли някоя рибка на въдиците, да закусим. Аз ще дойда подир тебе.

Щом отключи вратата, хукнах по брега. Видях, че по течението плуват вейки и парче дървесна кора; значи реката приижда. Сетих се колко весело ще бъде, ако съм сега в града. Юнското прииждане на водата беше славна работа; почне ли водата да приижда, все ще влачи трупи и дъски, понякога по десетина наведнъж: измъквай и продавай на дървените складове или дъскорезницата!

Тръгнах нагоре по брега и поглеждах с едно око за баща ми, а с другото дали водата носи нещо. Ето че изведнъж се показа една лодка – една чудесна лодчица, – десет-петнайсет стъпки дълга, плава над водата като патенце. Хвърлих се презглава във водата като жаба, както си бях с дрехите, и заплувах към лодката. Мислех, че някой може да е легнал в нея, защото често става така – легне, та да те измами, а щом се приближиш до лодката, скочи и ти се изсмее. Ама този път не беше така. Личеше си, че лодката е изоставена. Скочих вътре и я изтеглих на брега. Старият ще бъде доволен, рекох си, като я види – ще вземе десет долара. Ама като излязох на брега, баща ми го нямаше и докато я влачех към устието на една рекичка, обрасло с дива лоза и върби, хрумна ми друго нещо: ще я скрия на сигурно място и вместо да избягам в гората, да скитам пеша и да се изморявам, ще се спусна на петдесет мили по реката и ще се заселя там.

Бях много близо до колибата, та все ме беше страх, че ще чуя стъпките на

стария; ама успях да я скрия; после излязох, погледнах през един върбалак и зърнах стария, като слизаше по пътеката и се прицелваше в някаква птица. Разбрах, че не беше видял нищо.

Когато пристигна, аз усърдно теглех една въдица. Той ми се поскара, задето толкова полека съм я карал; аз се оправдах, че съм паднал в реката, затова съм се забавил. И тъй и тъй щеше да види, че съм мокър, и щеше да разпитва. Извадихме пет сома и се върнахме.

Като легнахме подир закуска да поспим, защото и двамата бяхме страшно уморени, аз реших, че ще е по-добре да измисля как да попреча на баща си и на Вдовицата да ме търсят, а не да се надявам само на случая. Може да усетят, че ме няма, и да ме пипнат, преди да съм избягал надалеко. Нали знаете, всичко се случва! Както и да е, отначало не можах да измисля нищо. По едно време баща ми стана да пие вода и рече:

– Ако някой вземе пак да се навърта насам, да ме събудиш, чуваш ли? Оня човек не е идвал за добро. Щях да го убия. Случи ли се втори път, да ме събудиш, разбра ли?

Легна си и пак заспа; ама това, дето ми каза, ме подсети какво да правя. Така ще наредя работата, рекох си, че никому няма да дойде и на ум да ме търси.

Към дванайсет часа излязохме и тръгнахме нагоре по брега. Реката бързо прииждаше и влачеше купища греди. По едно време се показаха девет греди, вързани заедно. Качихме се в лодката и ги изтеглихме на брега. После седнахме да обядваме. Друг нямаше да губи време и щеше да събере повече стока, ама баща ми не беше от тия хора. Девет парчета му стигаха засега; бързаше да иде да ги продаде в града. Заклучи ме, качи се към три и половина в лодката и повлече гредите. Реших, че тая вечер няма да се върне рано, почаках – да съм сигурен, че се е отдалечил, после извадих триона и взех да режа пак дъската. Надали беше стигнал до отвъдния бряг, когато се измъкнах през отвора; гредите и лодката бяха вече като петънце по реката.

Взех чувалчето с царевичното брашно, занесох го при моята лодчица, разбутах лозата и върбите и го скрих между тях; после донесох пушения бут, бутилката уиски, всичкото кафе и захар, а накрай и барута с патроните; взех кълчищата, качето, кратуната, един черпак, едно тенекиено канче, вехтия трион, две одеяла, котлето, кафеничето, въдици, кибрит и какво ли не – щом струваше пара. Всичко прибрах. Трябваше ми секира, ама нямаше. Имаше само една на дървника, но нея бях намислил да оставя. Взех пушката и приключих.

Доста пръст бях изровил под стената, додето се измъквах толкова пъти с толкова неща. Затова се опитах да я изравня и да натрупам още малко, та да не се виждат стърготините от рязаната дъска. После оставих отрязаното парче на мястото му, турих два камъка отдолу и един отпред да го крепят, защото беше малко нависочко и не опираше до земята. Ако сте на четири-пет стъпки от тая дъска и не знаете, че е била прорязана с трион, нищо нямаше да разберете; освен това отворът беше в задната стена на колибата, а надали някой щеше да обикаля нататък.

До лодката вървах все по трева, та не оставих никакви следи. Поогледах се наоколо, после постоях на брега да огледам и реката. Никаква опасност. Тогава взех пушката и навлязох по-навътре в горичката, да убия някоя птица, но видях изведнъж една дива свиня; шопарите бързо подивяват из тия гори, щом избягат от някой чифлик. Убих я и я завлякох в колибата.

Взех секирата и разбих вратата, като се помъчих повече да я насека. Завлякох свинята вътре, оставих я до масата, заклах я със секирата и я оставих на земята – да й изтече кръвта; казвам на земята, защото подът беше от утъпкана пръст, а не от дъски. После взех един голям чувал, напълних го, с колкото камъни можах да довлека, и го повлякох от локвата до закланата свиня към реката; там го хвърлих и той потъна, та се не видя. Лесно можеше да се разбере, че нещо е било влачено по земята. Искаше ми се Том Сойер да е тук; щеше да му се стори много забавно. И щеше да измисли още нещо. В такива неща никой не може да го надмине.

Накрай отскубнах малко коса от главата си, накървавих хубаво брадвата, залепих косата по нея и я захвърлих в ъгъла. После завих свинята в палтото си (да не капе кръв от нея), завлякох я по-далечко от къщата и я хвърлих в реката. Подир това намислих още нещо. Извадих от лодката чувалчето с брашно и вехтия трион и ги донесох в колибата. Оставих чувалчето, дето си стоеше по-рано, рязнах го на дъното

с триона, защото нямах нито нож, нито вилица – когато готвеше, баща ми вършеше всичко с джебното си ножче. После завлякох торбата през тревата и върбалака на стотина ярда източно от колибата, до едно плитко езеро, към пет мили широко и обрасло с раkitак, а когато им е време, пълно с патици. От него изтичаше една рекичка; не я знам накъде течеше, ама не се вливаше в реката. Брашното се ръсеше от чувалчето и остави тънка диря до самото езеро. Тук изпуснах уж случайно точилото на баща ми. После завързах с връв скъсаното място на чувалчето, та да не се изръси брашното, и го занесох пак в лодката заедно с триона.

Беше се стъмнило; затова поех с лодката по реката, стигнах до едни върби и зачаках да изгрее луната. Завързах лодката за една върба, хапнах, после легнах да изпуша една лула и да обмисля какво да правя по-нататък. Ще тръгнат, рекох си, по дирята от чувала с камъните и ще почнат да ме търсят в реката. После ще поемат по брашнената диря към езерото и към рекичката, дето изтича от него, да гонят разбойниците, които са ме убили и са ограбили колибата. В реката ще търсят само моя труп и нищо друго. Но скоро ще се уморят и ще престанат да ме търсят. А пък аз през това време ще мога да спра, дето си искам. Най-добре ще е да ида на остров Джексън; познавам го чудесно, пък и никой не слиза там. Нощем мога да отивам с лодката до града да си вземам, каквото ми трябва. Остров Джексън ще бъде!

Страшно се бях уморил и не усетих как съм заспал. Като се събудих, доста време не можах да разбера къде съм. Седнах и се заоглеждах уплашено. После се опомних. Реката ми се стори цели мили широка. От луната беше съвсем светло, та можех да преброя всички безгласни черни трупи по течението, на стотици ярда от брега. Наоколо беше мъртва тишина, навярно беше много късно; и по миризмата личеше, че е късно. Разбирате какво искам да кажа... не зная с какви думи да ви го изкажа.

Произнах се, протегнах се и тъкмо се канех да отвържа лодката и да се спусна надолу, по водата дойде отдалеко някакъв звук. Ослушах се. Подир малко разбрах какво е. Беше тъпото равномерно удряне на весла в гнездата им. Надникнах през върбовите клони, гледам... лодка приближава по водата. Не можах да видя колко души има в нея. Тя все се носеше насам, а като се изравни с мене, видях, че вътре има само един човек. „Може да е баща ми“, рекох си, макар че не го чаках. Той се спусна още малко по течението, после взе да гребе към брега по тихите води и толкова наближи, че можех да го докосна с края на пушката. Баща ми беше, наистина... И при това трезвен, както личеше от гребането.

Не се помаях нито минута, а се спуснах безшумно с лодката си, все в сянката покрай брега. Минах две и половина мили, после още четвърт миля по средата на реката, защото наближавах брода, а там можеха да ме видят и да ми викнат. Наврях се между плаващите трупи, легнах на дъното на лодката и я оставих да се носи по течението. Лежах, почивах си, пуших лулата и гледах небето; никакво облаче нямаше по него. То е страшно дълбоко, ако го гледаш в лунна нощ, легнал на гръб; не знаех това досега. А колко нещо може да чуеш по водата в такива нощи! Чувах как хората си приказват при брода и какво си приказват – всяка дума чувах. Един каза, че дните започвали да стават сега по-дълги, а нощите по-къси. Друг се обади, че според него тая нощ не била от късите, после и двамата се засмяха, вторият повтори, каквото беше казал, и пак се засмяха; после събудиха някой друг, казаха му същите думи и се засмяха, ама той не се засмя; измърмори им нещо сърдито и рече да го оставят на мира. Първият каза, че непременно ще разправи това на старата – сигурно щяло да ѝ хареса; макар че не било кой знае какво, ако го сравниш с неговите приказки на времето си. После някой каза, че наближавало три часа и най-много до една неделя щяло да се съмне. После приказките взеха да се чуват все поотдалеко, та не можех да различавам вече думите; чувах само мърморене, а от време на време и смехове, ама много отдалеко.

Отминал бях вече брода. Изправих се и на около две и половина мили по-надолу видях наред реката остров Джексън, горист, тъмен и грамаден, като неосветен параход. Нито следа от плажа – целият беше под водата.

Не беше кой знае каква мъчнотия да стигна дотам. Минах като стрела покрай предния му край – течението беше страшно бързо, – после навлязох в мъртви води и слязох на брега срещу Илиноис. Откарах лодката в едно дълбоко заливче, което знаех от по-рано; трябваше да се провирам през клоните на върбите, за да вляза; и така скрих лодката, та никой да не я забележи отвън.

Изкачих се на брега, седнах на един пън в предния край на острова, загледах широката река, черните плаващи трупи, погледнах към града, на три мили оттук, дето мигаха няколко светлини. На една миля нагоре се виждаше грамаден куп от вързани дъски, който се спускаше по течението с някаква светлинка в средата. Гледах го как пълзи насам, а когато се изравни с мене, чух някой да вика: „Ей, ти там, на кърмата! Карай по-надаясно!“ Чух го съвсем ясно, сякаш беше до мене.

Щом небето взе да посивява, навлязох в горичката и легнах да подремна преди закуска.

Глава осма

ДЖИМ, НЕГЪРЪТ НА МИС УОТСЪН

Когато се събудих, слънцето беше вече високо, та помислих, че трябва да минава осем часът. Лежах си аз на тревата под хладната сянка, размишлявах и си бях спокоен и доволен. Слънцето надничаше туктам през листата, ама дърветата наоколо бяха все високи и под тях беше доста тъмно. Там, дето светлината проникваше между клоните, по земята мърдаха светли петна, ще рече, горе имаше ветреца. Две катерички се бяха настанили на един клон, гледаха ме и ми бърбеха приятелски.

Много ми беше добре и никак не ми се ставаше да си приготвя закуска. Трябва пак да съм задремал, защото се стреснах, като чух някъде откъм горния край на реката едно глухо „бум!“ Понадигнах се, облегнах се на лакът и се ослушах; подир малко гърмежът се повтори. Скочих, отидох да погледна през една пролука между листата и видях нейде нагоре над водата да се вие дим – горе-долу около брода. А фериботът беше пълен с хора и се носеше бързо по течението. Разбрах какво става. „Бум!“ Белият дим се изви от борда на ферибота. Гърмяха оттам, та трупът ми да изплува над водата.

Много бях гладен, ама не биваше да паля огън, защото можеха да забележат пушека. Затова седнах, загледах дима и слушах гърмежите. Реката тук е цяла миля широка, а в лятно утро е всякога прекрасна – затова щях да гледам с радост как търсят останките ми, ако имаше какво да ям. По едно време се сетих, че пускат във водата хляб с живак, защото тоя хляб се спира непременно при удавника. „Трябва да си отварям очите, рекох си, и да пипна хляба, стига да доплава насам.“ Преместих се срещу брега на Илиноис да видя дали ще ми проработи щастието и не се излъгах: един голям самун доплава съвсем наблизо. Без малко щях да го докопам с един дълъг прът, ама се подхлъзнах и го изтървах. Застанал бях, разбира се, там, дето течението беше най-близо до брега – дотолкова се сещах. След малко доплава втори самун и този път сполучих. Извадих пръта, после и зрънцето живак и взех да ям. Хлябът беше купешки – какъвто ядат само богатите; не някаква проста царевична пита.

Намерих си едно хубаво местенце сред листака, седнах на един пън, ядях и гледах самодоволно ферибота. После ми хрумна нещо друго. „Сигурно, казвам си, Вдовицата, пасторът или някой друг се е помолил хлябът да ме намери. И той ме намери. Значи молитвата не е празна работа – искам да кажа, ако се моли някой като Вдовицата или пастора; моята молитва не хваща място, защото сигурно само молитвата на праведните хора върши работа.“

Запалих лула и сума време пуших и гледах. Фериботът се носеше по течението и аз реших, че ще успея да видя кой е на него, защото сигурно и той щеше да дойде, докдето беше стигнал хлябът. Като наближи съвсем, угасих лулата, върнах се на мястото, отдето бях уловил хляба, и легнах зад един пън на брега. Пънът беше разцепен, та имаше отде да надничам.

Полека-лека фериботът наближи толкова, че можеха да хвърлят дъска и да слязат по нея на брега. Всички бяха тук: баща ми, съдията Течър, Беси Течър, Джо Харпър, Том Сойер и леля му Поли; Сид, Мери и кой ли не. Всички приказваха за убийството, но капитанът ги прекъсна и рече:

– Гледайте по-внимателно! Течението тук е много близо до брега, може да го е изхвърлило и той да се е заплел в храстите до самата вода. Така ми се ще да вярвам.

Аз пък не вярвах. Всички се насъбраха и се наведоха през парапета, точно срещу мене. Мълчаха и гледаха вторачено. Аз ги виждах чудесно, ама те не можеха да ме видят. След малко капитанът извика:

– Дръпнете се!

И топчето така гръмна точно срещу мене, че просто оглушах и ослепях от гърмежа и дима и помислих, че моята се свърши. Ако имаше гюле в топчето, непременно щяха да убият тоя, когото търсеха. Както и да е, разбрах, че не съм ранен. Фериботът отплава и зави покрай острова. От време на време чувах нови гърмежи, все по-далеко и все по-нарядко, докато най-после, след около час, съвсем престанаха. Островът беше три мили дълъг. Сметнах, че са отишли до края и са се отказали. Ама не бяха. Извиха покрай долния му край, после тръгнаха с пълна пара към ръкава на Мисури и все стреляха от време на време. И аз отидох към оная страна да ги гледам. Като се изравниха с предния край на острова, престанаха да стрелят, поеха към мисурийския бряг и отплаваха обратно за града.

Знаех, че съм вече в безопасност. Нямаше кой да ме търси. Извадих нещата си от лодката и си наредих чудесен стан сред гъстата гора. От одеялата си направих нещо като шатра, да се подслоня от дъжд. Улових си един сом, разпорих го с триона, към залез слънце запалих огън и си сварих вечеря. После пуснах въдица да си уловя риба за закуска.

Като се стъмни, седнах да пуша край огъня; отначало беше чудесно, после взе да ме дострашава от самотата, затова отидох на брега да слушам как плиска водата и да броя звездите и трупите по течението. После легнах да спя: така времето минава най-лесно, когато си сам... Само така се надвива самотата.

Така изкарах три дни и три нощи. Никакво разнообразие – все едно и също. Но на втория ден тръгнах да обиколя острова. Аз бях господар тук; всичко беше мое и ми се искаше да го опозная, а главно, исках да убия времето. Намерих много ягоди, ягорида и неузрели малини; тук-там се подаваха и къпини. Всички ще узреят, рекох си, полака-лека.

Скитах така из гъстата гора, додето ми се стори, че съм стигнал накрай острова. Пушката беше с мене, ама нищо не убих; носех я само да се браня с нея. Дивеч бях решил да търся около стана си. По едно време, както си вървях, без малко щях да настъпя една дълга змия. Тя се шмугна из тревата и цветята, аз подир нея, защото ми се искаше да я застрелям, и както тичах, попаднах право на още неугаснало огнище.

Сърцето ми подскочи. Не се спрях да разглеждам, само свалих полекичка спусъка на пушката и офейках на пръсти. От време на време се поспирах из храстите да се послушам, ама така шумно дишах, та не можех да чуя нищо. Тръгнах пак и все спирах да се послушвам. Видех ли някой пън, вземах го за човек; а щом настъпех или прекърших някоя вейка, все едно, че ми прекършваха дъха на две и ми оставяха по-малката част.

Стигнах до стана си премрял и прегладнял, ама нито имах нещо за ядене, нито беше време да търся. Прибрах пак нещата си в лодката, да не ги види някой, загасих съвсем жаравата и разпилях пепелта, та да изглежда, че станът е от лани, после се покатерих на едно дърво.

Там стоях около два часа; не видях и не чух нищо, ама ми се струваше, че чувам и виждам хиляди неща. Както и да е, не можех да седя там во веки веков, затова слязох и останах да дебна в гората. За ядене си набрах малко ягоди и взех, каквото беше останало от закуската.

Като мръкна, бях вече премаялял от глад. Затова, щом се стъмни съвсем, още преди да изгрее луната, се промъкнах до отсрещния илинойски бряг – на четвърт миля от моя остров. Слязох в една горичка, сварих си вечеря и тъкмо реших да пренощувам там, чувам туп-туп, туп-туп; „Коне идват насам“, рекох си; счуха ми се и човешки гласове. Прибрах набързо всичко в лодката и пропълзях през горичката да разбера какво става. След малко чувам, че някой казва:

– Най-добре да спрем тук, ако намерим добро място; конете капнаха вече. Я да поразгледаме...

Шмугнах се веднага в лодката, бутнах я от брега и отплавах, без да ме усетят. Завързах я на предишното ѝ място и реших да пренощувам в нея.

Не спах много. Кой знае защо, не можах да спя, все мислех за какво ли не. Щом се събудех, ми се струваше, че някой ме е уловил за врата. Не си починах от съня. Взех да си мисля, че не ще може да се живее така; трябва да разбера кой е на острова, ако ще да пукна. Така се поуспокоих.

Взех веслото, отблъснах лодката от брега и се спуснах по течението в прибрежната саянка. Луната беше изгряла, та въвн от саянката беше светло като ден.

Гребях така горе-долу един час; наоколо беше съвсем тихо. Стигнах най-последно до долния край на острова. Хладен вятрец набразди водата – нощта преваляше. Извих лодката с веслото и я насочих с нос към брега; после взех пушката, изпъзях на сушата, скрих се в горичката, седнах на един пън и загледах през листака. Видях, че луната вече напуска вахта и реката взе да потъва в мрак. А над върховете на дърветата се показва тънка светла ивица. Разбрах, че приближава да съмне. Взех пушката и тръгнах към загасения огън, като спирах всеки две-три минути да се заслушвам. Ама не ми провървя: не можех да намеря мястото. По едно време ми се мярна някакъв огън между дърветата. Тръгнах предпазливо нататък. Приблжих се полекичка, надникнах и видях един легнал мъж на земята. Изтръпнах от страх. Главата му беше завита с одеяло, до самия огън. Седнах зад едни храсти на шест стъпки от него и го загледах. Разсъмваше се вече. След малко той се прозина, протегна се, отметна одеялото... и кой, мислите, видях? Джим, негъра на мис Уотсън! Ех, че се зарадвах, като го видях!

– Здравей, Джим! – извиках и изскочих от горичката.

А той подскочи и ме погледна като втрещен. После падна на колене, стисна ръце и рече:

– Не ме пипнеш... недей! На никой мъртвец аз не правил зло! Все обичал и правил добро, кога може. Иди си в река, отдето дошъл, не правиш зло на стар Джим, той било все твой приятел...

Не стана нужда дълго да му разправам, че не съм мъртвец. А пък аз как се зарадвах, като го видях! Нямаше вече да съм сам. Не се боях, че може да ме издаде... и му казах, че не се боя. Аз приказвах, а той седеше и ме гледаше, без да продума. Най-последно рекох:

– Съмна вече, Джим. Да закусим. Запали по-хубав огън.

– Защо паля огън за ягоди и разни бубонки? Нали имаш пушка? Уловим нещо по-добро от ягоди.

– Ягоди и разни там бубонки ли? – казвам аз. – Това ли ядеше?

– Нямам друго – рече той.

– Откога си на острова, Джим?

– От оная нощ, когато те убили.

– Още оттогава ли?

– Оттогава я.

– И нищо друго не си ял оттогава?

– Не, сър, нищо друго.

– Сигурно умираш от глад, нали?

– Цял кон може изям, ей богу. А ти откога на остров?

– От оная нощ, когато ме убиха.

– Така ли? Ами ти как преживял? Аха, ти с пушка. Така, така, има пушка.

Добре. Сега ти убиеш нещо, аз запалим огън.

Отдохме при лодката и той запали огън на една тревиста полянка сред горичката. Донесох брашно, бекон, кафе, кафениче, тиган, захар, тенекени канчета, а той гледаше като чалнат, защото мислеше, че тук има някаква магия. Улових един голям сом, той го изчисти с ножчето си и го изпържи.

После седнахме на тревата и изядохме всичко още горещо-горещо. Джим гълташе направо – толкова беше изгладнял. Като се наядохме, легнахме да поспим.

Подир малко Джим се обади:

– Слушай, Хък, кой убит в оная колиба, щом не ти?

Разправих му цялата история и той се съгласи, че било много хитро измислено.

И Том Сойер не можел да измисли нещо по-хубаво.

Тогава аз му рекох:

– А ти защо си тук, Джим, и как дойде?

Той се посмути, помълча. После рече:

– Може по-добре да не казвам.

– Защо?

– Как да кажа, има си причини. Нали не обадиш никому, Хък, ако разправам?

– Да пукна, ако обадя, Джим.

– Добре, Хък, вярвам. Аз... избягал.

– Джим!

– Помни, казал няма да обадиш... Нали така казал, Хък, няма да обадиш.

– Казах. Казах, че няма, и държа на думата си. Честна индианска дума, ще я сдържа! Хората ще ме ругаят, че съм аболиционист [който се бори за премахване на робството на негрите в САЩ], и ще ме презират, ама все ми е едно! Нито ще кажа, нито ще се върна. Разправи сега как си свършил тая работа.

– Добре, слушай. В оня ден стара господарка – сиреч мис Уотсън – цял ден грака, плаши сякаш, ама все повтаря, че няма да продаде в Орлеан. Добре, ама аз видял там често се навърта някой търговец на негри и почнал да се боя. Едно вечер се свил до вратата – тя не съвсем затворена – и чул стара господарка казва на Вдовица, че продава мене в Орлеан; не ще, ама дали осемстотин долар за мене, а кой устои пред толкова пара? Вдовица се мъчел да накара да не прави така. Ама аз не останал да чуя по-нататък и направо избягал.

– Спуснал се от могила – рекох, – все намеря някой лодка над града; ама тук-там имало още буден човек и аз право в стара бърварница на брега, дорде се прибере всички. Там стоял цяла нощ и все някой навърта наоколо. На шест часа заран идат лодки, къде осем-девет във всяка лодка разправят как баща ти отиде в град каже, че ти убит. Лодки все с господари, всичко отива да види къде убит. Някой спира до брега, остава малко там, после тръгне по река. От тях научил как станало убийство. Много било жал, Хък, че те убили, ама сега вече не жал.

– Лежал под талаш цял ден. Гладен бил, а за страх, няма страх; знае, стара господарка и Вдовица идат на молитвено събрание, щом закусят, и стоят цял ден, а мене всеки знае, на съмване тръгна с добитъка, та няма търсят през деня и чак вечер разберат, че ме няма. И слуги няма разберат по-рано – те офейкат на разходка, щом стари господарки се махнат от къщи.

– Като мръкне, поел за река. Стигнал на две мили зад последна къща. Намислил какво правя. Ако бягам пеша, кучета настигнат; ако открадна лодка за отсрещен бряг, разберат, че лодка липсва и открият дирите. Чакам, рекох си, някой сал; той без диря.

– След малко гледа – откъм завой светлинка. Нагазвам във вода, хващам трупи и така, досред река, крия между други трупи, все навежда глава и плува някак, и все чака сал. Иде сал и аз – хоп! – за кърма. Тогава излезе облаци, стане тъмно и аз пак – хоп! – на дъски. Хора се събрали на среда, около фенер, а река придошла, тече бързо; дорде съмне, рекъл, стигам двайсет и пет мили надолу, скачам, дорде не развидели, плувам до брега и сляза в Илиноис.

– Ама не ми вървяло. Пред острова един човек тръгнал към кърма с фенер. Няма полза да чакам, бух във вода и право на остров. Мислел, ще сляза де да е, ама не може – бряг много стръмен. Плувал до другия край на остров, дорде намерил място да слезе. Скрил се в горичка и решил да няма вече работа със сал, щом там се разтакат с фенери. В шапка взел лула, малко тютюн и кибрит. Не измокрили, значи работа наред.

– И през цялото време нищо не си ял? Защо не си улови някоя костенурка?

– Как уловиш? Не може уловиш: нито убиеш с камък. Такова нещо не правиш нощем, а денем не показваш на бряг.

– Вярно. Трябвало е да стоиш все в горичката. Чу ли, като гърмяха с топа?

– Чул. И разбрал, тебе търсят. Видял ги, като минали насам – гледал през храсти.

Някакви птиченца прелетяха над нас – похвърчат ярд-два и кацнат. Джим каза, че било на дъжд. Знаело се, че щом малки пиленца вземат да подскачат от място на място, ще вали; сигурно и птиченцата показвали същото. Искях да уловя някое от тях, ама Джим не позволи. Такова нещо докарвало смърт. Разправи ми как веднъж, когато баща му се разболял, едно от децата уловило птиче. Тогава баба им казала, че баща им ще умре, щом са уловили птиче, и той наистина умрял.

Каза ми още, че не бива да броиш, каквото ще готвиш за вечеря, защото и това не било на добро. Нито да изтърсваш покривката от трапезата след залез слънце. Ако ли умре стопанин на пчелен кошер, трябвало да кажат на пчелите, додето не е съмнало, иначе те щели да отслабнат, ще престанат да работят и ще умрат. Джим каза, че пчелите не хапят идиотите; ама аз не вярвам да е така, защото много пъти съм ги дразнил, а те ни веднъж не са ме ухапвали.

И по-рано бях чувал за такива неща, само че не за толкова много. Джим знаеше

всякакви поличби. Разправяше, че ги знаел всички. Според мене, всяка поличба предвещава зло, затова го попитах дали има и такива, дето предвещават добро. А той рече:

– Малко... и те не от полза. Защо ти е да знаеш кога сполети добро? Да бягаш от него? – После настави: – Космати ръце и гърди знак, че забогатееш. От такъв знак има полза, като знаеш, че кога да е се сбъдне. Може дълго си беден, може отчаеш се и се убиеш, ако не разбереш от знак, че един ден забогатееш.

– А твоите ръце и гърди космати ли са, Джим?

– Защо питаш? Нали види – космати.

– Е-е, богат ли си?

– Не съм. Едно време бил богат и пак забогатее. Веднъж имал четиринайсет долара, ама почнал търговия и пропаднал.

– С какво търгуваше, Джим?

– Със стока.

– Каква стока?

– Жива стока... сиреч добитък. Дал десет долара за една крава. Няма вече да хаби пари за жива стока. Кравата умряла на ръцете ми.

– И ти загуби десетте долара?

– Не загубил всичките. Само девет, да речем. Кожа и лой продал за един долар и десет цента.

– Тогава ти са останали пет долара и десет цента. Продължи ли търговията с тях?

– То се знае, познаваш ли еднокрак негър, дето му е господар стар мистър Вредиш? Той негър отвори банка – който внесе един долар, на край година получи четири. Всички негри внесли, ама нямали кой знае колко пари. Аз имал най-много. Затова искал да получи повече от четири долар и му рекох, ако не получи, сам отворя банка. Негър искал да си пази занаят, защото нямало място за две банки, и рекъл да му дам петте долар, а той върне трийсет и пет на край година.

– Така направил. Решил, щом взема трийсет и пет долара, пак ги пусна да работят. Имало един негър, Боб го викали. Пипнал Боб тайно от господар една плоскодънна лодка; аз я купил от него и обещал да дам трийсет и пет долар на край година. Ама някой откраднал още тая нощ лодка, а на друг ден еднокрак негър рече банка пропадна. Та никой не взел пари.

– А десетте цента какво станаха, Джим?

– Как да кажа, щял да похарча, ама сънувал един сън, а сънят казал дай на един негър, Валаам го викали, за по-лесно Валаамово магаре. И наистина глупав. Ама му върви, разправят, а пък аз видял, на мене не върви. Сънят ми рекъл, дай на Валаам десет цента – той ги вложи, после ти даде печалба. Взел Валаам пари, отишъл в черква, а там проповедник казва, който дава пари на беден, дава ги назаем богу и той му ги върне стократно. И Валаам вземе, та даде десетте цента на един беден, после чака да види какво излезе.

– И какво излезе, Джим?

– Нищо не излезе. Ни аз видял вече пари, ни Валаам. Не дава вече аз пари назаем без поръчител. Получиш стократно пари, разправя проповедник! Десет цента да си получа, пак добре, и на това благодарен!

– Всичко ще се оправи, Джим, щом кога да е ще забогатееш.

– Аз и сега богат, като поразмислиш. Сам свой господар, а струвам осемстотин долар. Да имал тия пари, повече не ща.

Глава девета

НАСТИГА НИ КЪЩА С УМРЕЛИ

Дошя ми се да видя пак едно местенце към средата на острова; видял го бях, когато обикалях навсякъде. Тръгнахме с Джим и скоро го намерихме – островът нямаше повече от три мили дължина и четвърт миля на ширина.

Мястото беше една дължка стръмна могила, четирийсетина стъпки висока. Малко нанагорно ни дойде да се изкачим до върха, беше много стръмно и обрасло с гъсти храсталаци. Покатерихме се, разгледахме навсякъде и накрай намерихме една голяма

пещера под върха на скалата, срещу брега на Илиноис. Пещерата беше колкото две-три стаи и Джим можеше да стои вътре прав, при това беше и хладно. Джим реши веднага да се настаним в нея, ама аз рекох, че не ни трябва да лазим нагоре-надолу.

Но Джим каза, че ако затулим хубаво лодката и приберем нещата си в пещерата, така ще се скрием там, та и да слязат хора на острова, никога няма да ни намерят, ако са без кучета. Освен това, рече, птичетата предсказвали, че ще вали: да не искам да ни се намокрят нещата?

Върнахме се, седнахме в лодката, доплавахме до подножието на пещерата и пренесохме всичките си неща в нея. После потърсихме да скрием и лодката нейде из върбалака. Извадихме от въдиците уловената риба, пуснахме ги пак и седнахме да си сготвим обед.

Входът на пещерата беше голям колкото да мине глава на шопар; от едната му страна имаше една висока полянка, дето можеше да се запали огън. Там си сварихме яденето.

Постлахме одеялата на земята и седнахме да ядем. Нещата си бяхме наредили в дъното на пещерата, ама така, че да ни са под ръка. Подир малко притъмня, взе да гърми и да се святка; птичките бяха предсказали вярно. Изведнъж заваля като из ведро, а пък вятърът... не бях виждал такова чудо досега. Редовна лятна буря. Толкова притъмня, че всичко стана синьочерно и много красиво; дъждът беше толкова проливен, че по-далечните дървета изглеждаха увити в паяжина; от време на време вятърът ги огъваше до земята и им обръщаше листата с opakото нагоре; после се втурне нова вихрушка и клоните се запревиват като бесни; а тъкмо когато е най-синьочерно – сст! – нещо светне като фишек и ти видиш чак на стотина ярда как върховете на дърветата се огъват от бурята; след една секунда пак ще стане тъмно като в рог, ще тресне страшен гръм, ще забуботи, ще тътне и накрай ще заглъхне из небето някъде към пъкъл – сякаш са търкаляли празни бурета по стълба, ама по дълга стълба, та буретата да подскачат.

– Чудесно място, Джим! – рекох аз. – Нийде другаде не ща да живея. Дай ми още малко риба и хляб.

– А пък няма да бъдеш тук, ако не бил Джим! Щял да стоиш долу в гора, без ядене, и дъжд щеше намокри; така стане, гълъбче. И пилета, и птичета знаят кога вали дъжд, чедо...

Десет-дванайсет дни реката все прииждаше и накрай се разля извън бреговете. По ниските места на острова и по брега на Илиноис водата беше до три-четири стъпки дълбока. Откъм нашата страна беше няколко мили широка, а откъм Мисури си беше колкото и досега – половин миля, защото брегът на Мисури беше стена от високи канари.

Денем обикаляхме с лодката покрай целия остров. В гъстата горичка беше много сенчесто и хладно, дори когато другаде припичаше слънце. Мушихме се между дърветата, а лозите бяха на места толкова гъсти, че се връщахме да поемем друга посока. По всяко повалено дърво имаше зайчета, змии и други зверчета; ден-два след като водата заля острова, те толкова се опитомиха от глад, че можехме да ги ловим с ръка, ако искаме. Само змиите и костенурките се плъзгаха веднага във водата. Могилата, дето беше нашата пещера, беше пълна с тях. Можехме да си наловим, колкото искаме.

Една вечер уловихме чудесен сал от плаващи борови дъски. Този сал беше дванайсет стъпки широк, петнайсет-шестнайсет дълъг и се издигаше на шест-седем инча над водата. Случваше се и денем да видим как реката отнася трупи, ама денем не смеехме да се покажем и да ги издърпаме.

Друга нощ, както си стояхме, точно на разсъмване, в предния край на острова, гледаме – точно пред нас, откъм западната страна, плава цяла къща. На два етажа, ама доста килната на една страна. Отидохме с лодката до нея и надникнахме през един прозорец на горния етаж. Вътре беше съвсем тъмно, нищо не се виждаше, затова привързахме лодката и зачакахме да се съмне.

Съмна се, преди да стигнем до другия край на острова. Пак надникнахме през прозорчето. Видяхме едно легло, маса, два вехти стола и разни други неща, пръснати по пода. На стената имаше окачени дрехи. В най-далечния ъгъл лежеше нещо прилично на човек. Джим извика:

– Хей, ти там!

Оня не мръдна. Повиках и аз, после Джим рече:

– Не е заспал... умрял. Ти стой тук... аз вляза и видя. Влезе, наведе се, погледна и рече:

– Умрял. Така е. И гол на всичко отгоре. Застрелян в гръб. Трябва умрял преди два-три дни. Ела, Хък, ама не поглеждай лице – много страшно.

Хич и не го погледнах. Джим хвърли върху му някакви вехти дрипи, ама аз и не мислех да го погледна. По пода се търкаляха мръсни карти за игра, шишета от уиски и две маски от чер плат; по стените бяха надраскани с въглен разни просташки приказки и рисунки. Имаше две мръсни платнени рокли, една лятна шапка, на стената висяха женски долни фусти и мъжки дрехи. Пренесохме всичко в лодката – все можеше да свърши работа. На пода имаше една омазнена момчешка сламена шапка; прибрах и нея. Имаше и една бутилка за мляко, запушена с парцал – някое бебе да смуче мляко през него. Щяхме да вземем и нея, ама беше счупена. Имаше и един очукан вехт сандък и платнен куфар със счупени заключалки. Куфарът беше отворен, само че вътре нямаше нищо за работа. По пръснатите вещи разбрахме, че хората са избягали набързо и не са могли да вземат много неща.

Намерихме и един вехт тенекиен фенер, месарски нож без дръжка, съвсем ново ножче Барлоу (струваше най-малко два долара), сума лоени свещи, тенекиен свещник, кратуна, тенекиено канче, изпокъсан вехт юрган, провиснал от леглото, една торбичка с игли, карфици, парче восък, копчета, конци и какво ли не, една секира, гвоздеи, въдица с грамадни куки, дебела колкото малкия ми пръст, един свитък еленова кожа, кучешки ремък, подкова, няколко шишенца с лекарства без надписи; като си тръгвахме вече, намерих едно конско чесало, а Джим – скъсан лък за цигулка и един дървен крак. Ремъците му бяха целите изпокъсани, иначе не беше лош крак; само че за мене беше дълъг, за Джим къс; разровихме навсякъде, но втория не можахме да намерим.

Както и да е, плячката си я биваше. Като свършихме работата и решихме да се махнем, бяхме отминали вече на четвърт миля от острова и се беше развиделило, затова накарах Джим да легне на дъното на лодката и го завих с югана. Иначе, ако е седнал, хората отдалеко ще видят, че е негър. Додето откарам лодката към илинойския бряг, течението ни отнесе още половин миля надолу. Запромъквахме се все в мъртвото течение покрай брега и така се върнахме благополучно на острова, без да ни се случи нещо или да срещнем някого.

Глава десета

КАКВО ДОНАСЯ ЕДНА ЗМИЙСКА КОЖА

След закуска ми се прищя да поприказваме за умрелия и да разгадаем как ли е бил убит, ама Джим не искаше. Каза, че можело да си докараме беля – освен това, рече, можело да му скимне да идва насам нощно време; на непогребан мъртвец по-често хрумвало да скита насам-натам, отколкото на тия, дето си лежат мирно и тихо в гроба. Тия думи ми се сториха много умни, затова не споменах вече за мъртвеца; ама не престанах да мисля за него – все ми се искаше да разбера кой го е застрелял и защо.

Като разтарашувахме дрехите, намерихме осем сребърни долара, скрити в хастара на вехто палто, ушито от конска попона. Джим каза, че палтото трябва да е откраднато, защото хората нямало да го изоставят ако са знаели, че в него има пари. Аз рекох, че може те да са убили човека; но Джим не каза нищо. Тогава аз пак се обадох:

– Смяташ, че може да си докараме беля? А какво каза, като доवлякох завчера змийската кожа, дето я намерих навръх могилата? Каза, че най-лоша поличба било да докоснеш змийска кожа! На ти тебе лоша поличба! Толкова неща намерихме и осем долара на това отгоре! Много ми се ще всеки ден да ни сполита такава беля, Джим!

– Не бързай, чедо, не бързай. И не възгордявай. Бедата дойде. Помни какво ти казал – дойде!

И наистина дойде. Тия приказки бяха във вторник, а в петък подир обяд, както си лежахме на тревата в горния край на могилата, ни се свърши тютюнът. Отидох в пещерата да взема и гледам там – гърмяща змия. Убих я, навих я на колело и я скрих в долния край на Джимовото одеяло. „Ех, че смях ще падне, рекох си, като я намери

Джим!“ Вечерта забравих змията, а пък женската на убитата змия се била промъкнала вътре и щом Джим си легна, го ухапа още преди да запаля свещта.

Джим скочи и изпищя, а щом вдигнах свещта, видяхме гадината свита и готова да се хвърли пак. Пребих я на място с тоягата, а Джим грабна бутилката с уиски на баща ми и почна да се налива.

Беше бос, та змията го беше ухапала направо в петата. И всичко това стана само защото аз, глупакът, забравих, че щом оставиш някъде умряла змия, другарят ѝ бездруго отива и се увива около нея. Джим ме накара да отсека главата и да я хвърля, после да одера тялото и да опека едно парче от него. Изпълних всичко, той изяде парчето месо и каза, че то ще го изцери. Нареди ми още да извадя звънчетата на змията и да ги завържа около китката му. И това щяло да помогне. После се измъкнах полекичка и захвърлих змиите в храсталака; защото за нищо на света не исках Джим да разбере, че за всичко съм виновен аз.

Джим все се наливаше, а като го заболяше много, почваше да се мята насам-натам и да пищи; но щом му попреминеше, пак започваше да се налива. Ходилото му страшно се поду, после и целият крак; подир малко го хвана уискито и реших, че ще му мине вече; макар че аз лично предпочитам да ме ухапе змия, а не уискито на баща ми.

Джим лежа четири дни и четири нощи. После кракът спадна и той взе да ходи. Аз се зарекох, че никога вече няма да пипвам змийска кожа, щом разбрах какво може да ти докара. А Джим каза, че се надява друг път да му вярвам. Да пипнеш змийска кожа било такова нещастие, че кой знае дали злото се е свършило или ни чака още някоя напаст. Хиляди пъти по-добре било да видиш нов месец през лявото си рамо, отколкото да пипнеш змийска кожа. И аз вече взех да мисля, че е така, макар едно време да смятах, че да погледнеш нов месец през лявото си рамо е нещо съвсем глупаво и безопасно. Старият Ханк Бънкер го погледнал веднъж така, а на това отгоре се и похвалил; не минаха и две години, взе, че се напи и падна от арсеналската кула. Така се разби, та приличаше на пихтия; дигнаха го с две хамбарени врати и разправят, че в тях го погребали. Ама аз не видях. Баща ми разправяше. Както и да е, всичко станало само защото бил глупак и погледнал месеца през лявото си рамо.

Дните си минаваха полека-лека, реката спадна и се прибра между бреговете си; първата ни работа сега беше да закачим на въдицата един одран заек и да я пуснем. Уловихме един сом човешки бой – шест фута [английска мярка за дължина, равна на 30,5 см] и два инча [английска мярка за дължина, равна на 2,54 см] дълъг, двеста фунта на тегло. Не можахме да го издърпаме, то се знае: щеше да ни хвърли чак до Илиноис. Само седяхме и гледахме как се дърпа и мята, додето най-после се удави. В корема му имаше едно медно копче, една топка и какво ли не. Разрязахме топката със секирата и намерихме вътре цял масур. Джим каза, че масурът трябва дълго да е седял там, та да може да порасте чак до топка. Смятам, че никой не е улавял такава голяма риба в Мисисипи. Джим каза, че не бил виждал по-голям сом. Много пари можехме да вземем за него в селото. Такава риба на пазара се продава на фунтове, та всеки да си купи; месото ѝ е бяло като сняг и е чудесно, като го пържиш.

На другата заран ми беше скучно, тъжно и ми се дощя да се поразвлека. Казах на Джим, че ще ида да разбера какво става към горния край на реката. Той одобри намерението ми; само рече да почакам, доде се мръкне, ида си отварям очите на четири. А като поразмисли, рече дали не може да се предреша като момиче с вехториите? И тая мисъл не беше лоша. Скъсихме една басмена рокля, запретнах панталоните си над коленете и я облякох. Джим я закопча отзад и тя ми стана като по мярка. Турих и лятната шапка- и като я завързах под брадичката, мъчно можеше човек да види лицето ми – все едно да надниква в тръба на печка. Джим реши, че и посред бял ден никой няма да ме познае. Цял ден се разтакавах насам-натам, да привикна с роклята. Привикнах полека-лека, само че, според Джим, не съм вървял като момиче; не бивало и да си вдигам роклята, за да пъхам ръка в джеба на панталоните. Послушах го и всичко се оправи.

Щом се стъмни, отплавах нагоре към илинойския бряг.

Исках да стигна малко под ферибота, но течението ме отнесе до самия град. Завързах лодката и тръгнах по брега. Видях, че свети в една къщурка, дете отдавна не живееше никой, и се зачудих кой ли се е настанил там. Промъкнах се и надникнах през прозорчето. Една жена на четирийсестина години плетеше вътре пред свещта на

боровата маса. Не я познавах; трябва да беше чужденка, защото в града нямаше човек, когото да не познавам. Добре че беше чужденка; защото куражът ме беше напуснал и аз вече се разкайвах, дето съм дошъл; хората можеха да ме познаят по гласа. Но ако жената беше живяла и два дни в това градче, сигурно можеше да ми каже всичко, каквото ми трябва. Затова почуках на вратата и се зарекох да не забравям, че съм момиче.

Глава единадесета ПОДГОНВАТ НИ!

– Влез! – рече жената и аз влязох. После рече: – Седни.

Седнах. Тя ме огледа от глава до пети с лъскавите си очички и попита:

– Как ти е името?

– Сара Уилиамс.

– Къде живееш? Наблизо ли?

– Не, м'дам. В Хукървил, на седем мили надолу по течението. Вървах пеша оттам, та се уморих.

– Сигурно си и гладна. Ще ти дам да хапнеш.

– Не, м'дам. Не съм гладна. Поспях две мили по-надолу в една ферма, та не съм гладна вече. Затова и закъснях. Майка ми се разболя, нямаме нито пари, нито нищо; та дойдох да известя на вуйчо си, Абнър Муур. Той живее в горния край на града, рече мама. Аз не съм идвала други път насам. Ти знаеш ли го?

– Не; никого не познавам тук. Няма и две недели, откакто съм дошла. Много път е до горния край на града. По-добре остани да пренощуваш тук. Свали си шапката.

– Не – казвам аз. – Само ще си почина малко и ще вървя. Не ме е страх от тъмното.

Тя каза, че няма да ме пусне сама; мъжът ѝ щял да се върне до един час и щяла да го накара да ме придружи. После се разприказва за мъжа си, за роднините си нагоре по реката, за това колко добре били едно време, колко сбъркали, че дошли в нашия град, вместо да си стоят, дето си били – и така нататък, и така нататък, додето най-после се уплаших дали не съм сбъркал, като влязох при нея да разбера какво става из града; но като стигна до баща ми и до убийството, не ми се искаше вече да млъкне. Разправи ми как ние с Том Сойер сме намерили дванайсет хиляди долара (само че тя ги изкара двацет), разправи каква стока бил баща ми, каква стока съм бил и аз, а накрай, като стигна до убийството ми, ѝ рекох:

– Кой ли пък го е убил? Много слушахме за тая работа в Хукървил, само едно не разбрахме – кой е убил Хък Фин.

– Какво да ти кажа, и тука хората се чудят кой го е убил. Някои мислят, че старият Фин.

– Така ли?

– Отначало всички мислеха така. И без малко щяха да го линчуват. Но до вечерта решиха друго – че го е убил някой си избягал негър, на име Джим.

– Ами той...

Млъкнах веднага. Усетих се, че е най-добре да кротувам. Жената продължи, без да се у сети, че я бях прекъснал.

– Негърът избягал в същата нощ, когато бил убит Хък Фин. Дават триста долара на тоя, който го залови. А за стария Фин дават двеста долара. Защото той отишъл в града още на заранта подир убийството, разправил всичко, тръгнал с хората, дето търсили тялото с ферибота, и изведнъж офейкал. Щели да го линчуват вечерта, ама той се усетил и офейкал. На другия ден се разчуло за избягалия негър; разбрало се, че никой не го бил виждал от десет часа вечерта, когато било извършено убийството. Затова решили, че трябва да е той; и както всички само за това приказвали, пристига старият Фин и почва да крещи на съдията Течър за пари – да търси негъра из Илиноис. Съдията му дал пари, старият се напил още до вечерта, влачил се до среднощ с двама непрокопсаници, не от тоя край, и офейкал с тях. Оттогава не се е връщал. Хората мислят, че няма и да се върне, защото сигурно той е убил сина си и е наредил всичко така, та да излезе, че са го убили разбойници, и той ще пипне парите на Хък, без да се разтака по съдилища. Някои казват, че не го бивало да измисли такова нещо. Аз

пък смятам, че е голям хитрец. Ако не се върне до една година, ще му се размине. Никой нищо не може да докаже. Работата ще се забрави, а той ще си пипне паричките на Хък.

– И аз така мисля, м'дам. Не виждам нещо да му попречи. Никой ли не мисли вече, че негърът е убиецът?

– А, някои още мислят. Само че негъра скоро ще уловят и от него може да научат всичко.

– Още ли го гонят?

– Много си простодушна, миличка! Всеки ден ли се случва да припечели човек триста долара? Някои смятат, че негърът е нейде наблизко... И аз мисля така, ама не го разправям. Преди няколко дни научих от едни старци, дето живеят в дървената колиба до нас, че никой не живеел на оня остров, Джексъновия, дето му викат. Никой ли, питам аз. Никой, казват те. Не разпитвах повече, само поразмислих. Преди ден-два съвсем сигурно видях дим в отсамния край на острова и си рекох: сигурно негърът се крие там; няма да е лошо да се попретърси това място. Оттогава не съм виждала вече дим, та може и да не е там сега; ама мъжът ми ще иде да види... с още един човек. Той беше нагоре по реката, а като се прибра преди няколко часа, веднага му казах какво съм намислила.

Почна да не ме свърта на едно място. Трябваше да върша нещо; затова взех една игла от масата и почнах да вдявам конец. Само че ръцете ми трепереха, та не можех да вдяна. Щом жената млъкна, вдигнах очи да я погледна; и тя ме гледаше учудено и се усмихваше. Оставих иглата и конца, престорих се на слисан от приказките ѝ – и така си беше! – и рекох:

– Триста долара са страшно много пари! Да можеше да ги получи майка ми! Тази нощ ли ще иде мъжът ти?

– Тази вечер. Отиде в града с другия да вземат лодка и да потърсят отнейде още една пушка. Ще тръгнат след полунощ.

– Няма ли да виждат по-добре, ако почакаат да се съмне?

– Ами нали тогава и негърът ще вижда по-добре? След полунощ той ще е заспал, а те ще се проврат през горичката и в тъмното лесно ще видят огъня, ако си е запалил огън.

– Виж, не се сетих за това.

Жената все ме гледаше и мен взе да ме дострашава. Подир малко попита:

– Как те казваха, миличка?

– М... Мери Уилиамс.

Не знам защо ми се стори, че по-рано не бях казал Мери, затова не посмях да вдигна глава... Струваше ми се, че бях казал Сара; и тя наистина сякаш ме притисна до стената. Сигурно и по вида ми личеше, че ме е страх. Искаше ми се да каже нещо – колкото млъкеше, толкова по-зле ми ставаше. Най-сетне рече:

– А защо на мен ми се стори, миличка, че първия път каза Сара?

– Така е, м'дам. Аз съм Сара-Мери Уилиамс. Сара е първото ми име. Едни ми викат Сара, други Мери.

– А, така ли!

– Да, м'дам.

Поолекна ми малко, ама все ми се искаше да се махна оттук. Още не смеех да вдигна очи.

Жената заприказва сега в какви тежки години живеем, колко бедни били те, как плъховете се разпореждали като господари в къщата, и така нататък, и така нататък, и аз се успокоих. За плъховете беше права. Един току си подаваше муцуната от ъгъла. Каза ми, че щом е сама, трябва все да има нещо под ръка да хвърля по тях, иначе не я оставяли на мира. Показа ми една оловна пръчка, свита като колело на края; добре ги улучвала с нея, ама преди някой и друг ден си изкълчила ръката, та не била сигурна дали ще може пак да ги улучва. Но издебна удобен случай и я хвърли по плъха; ама не го улучи, само извика „у-ух!“, защото много я заболя ръката. После ми каза следния път да опитам аз. Искаше ми се да се махна, додето не се е върнал мъжът ѝ, ама не смеех да се издам. Взех пръчката и щом плъхът си показа муцуната, я хвърлих по него; ако беше стоял на мястото си, сигурно нямаше да остане жив. Жената каза, че ударът бил първо качество и следния път сигурно съвсем ще улуча. Стана да прибере пръчката, а с нея донесе и едно пасмо прежда, да ѝ помогна да го намотае. Протегнах

ръце, тя нагласи пасмото и пак взе да ми разправя за себе си и за мъжа си. По едно време прекъсна приказката си и рече:

– Ти попоглеждай за плъховете. И най-добре дръж пръчката в скута си, да ти е под ръка.

Тя хвърли пръчката в скута ми, а пък аз стиснах колене да я задържа. Жената пак заразправя, ама подир малко взе пасмото, погледна ме право в лицето и уж на шега рече:

– Я ми кажи сега, как ти е истинското име?

– Ка... какво, м'дам?

– Как ти е истинското име: Бил ли, Том ли, Боб ли?

Усетих, че се разтрепервам като лист и просто не знаех какво да правя. Ама пак рекох:

– Моля ти се, не си прави шега с мене, бедното момиче! Ако ти преча, ще...

– Нищо подобно. Стой, дете си. Нищо лошо няма да ти сторя, нито ще те издам. Само ми се довери, кажи тайната си. Няма да я издам; а може и да ти помогна. И старият ще ти помогне, ако дотрябва. Сигурно си някое избягало ратайче. Не е грехота, нито е срамота. Мъчили са те и ти си решил да избягаш. Бог да те пази, чедо, няма да те издам. Бъди добро момче, разправи ми всичко.

Тогава аз й казах, че няма полза да крия и ще й разправя, та да ми олекне на душата, ама и тя трябва да си сдържи думата. Разправих, че като умряха майка ми и баща ми, по закон ме дадоха на един стар скъперник, фермер на трийсет мили навътре в равнината; а той се държеше толкова лошо с мене, че вече не можех да изтърпя; и щом замина за два дни, откраднах дрехи от дъщеря му и офейках. Изминах за три нощи трийсетте мили, пътувах само нощем, денем се криех и спях, затова не бях си свършил яденето, дете бях взел от къщи. Казах, че се надявам вуйчо ми Абнър Муур да се погрижи за мене, затова се бях запътил за Гошен.

– В Гошен ли, чедо? Тук не е никакъв Гошен, а Сент Питърсбург. Гошен е на десет мили по-нагоре по реката. Кой ти каза, че е Гошен?

– Един човек, срещнах го тая заран на разсъмване, тъкмо като отивах да спя в гората. Каза ми, като стигна до кръстопътя, да поема вдясно и след пет мили ще пристигна в Гошен.

– Трябва да е бил пиан. Казал ти е тъкмо наопаки.

– Наистина приличаше на пиан, ама все ми е едно. Все ще стигна до Гошен, преди да се съмне.

– Почакай да ти дам нещичко за ядене. Сигурно ще ти дотрябва.

Тя ми тури нещо в торбата и рече:

– Слушай, ако кравата лежи, с коя част на тялото се изправя най-напред? Отговаряй направо... без да мислиш! С коя част се изправя най-напред?

– Със задната, м'дам.

– Добре. А кон?

– С предната, м'дам.

– От коя страна дървото е обрасло с мъх?

– От северната.

– Ако петнайсет крави пасат по някой склон, колко са обърнали глави в една посока?

– И петнайсетте, м'дам.

– Добре, живял си на село. Мислех, че пак се опитваш да ме изиграеш. Кажи сега как ти е истинското име?

– Джордж Питърс, м'дам.

– Гледай да го запомниш, Джордж. Не го забравяй, да не би, додето си тръгнеш, да ми кажеш, че е Илекзандър, а като те уловя, да ми кажеш, че е Джордж Илекзандър. И не се мяркай пред жени с тая вехта басма. За момиче не можеш да минеш, макар че можеш и да измамиш някой мъж. И друго нещо, чедо, ако вземеш да вдяваш, не се опитвай да вкараш иглата в конеца, ами дръж иглата и вкарвай конеца в нея – така правят жените. Мъжете вдяват всякога наопаки. Ако хвърляш по плъх или по друго нещо, повдигни се на пръсти, вдигни ръка неуверено и не улучвай още от първия път. Хвърляй с протегната ръка, сякаш я откачваш от рамото си на пружина, както правят момчетата, а не само с китката и с прегънат лакът, както правят момчетата. Помни още, че ако девойка иска да задържи нещо в скута си, ще раздели колене, няма да ги

стисне, както направи ти, когато се опита да задържиш оловната пръчка. Аз те познах, че си момче, още като взе да вдяваш; по-нататък само следях, да се доуверя. Бягай сега при вуйчо си, Сара-Мери Уилиамс, Джордж-Илекзандър Питърс, и ако те сповети беда, прати известие на мисис Джудит Лофтус, сиреч на мен, и аз ще гледам да те отърва. Дръж все покрай реката, а като бягаш втори път, не тръгвай бос. Пътят покрай реката е каменист, има да си израниш краката, додето стигнеш до Гошен.

Повървах петдесетина ярда покрай брега, после се върнах, дето бях скрил лодката си, доста по-надолу от къщичката. Сkochих вътре и се втурнах с все сили срещу течението; щом се изравних с острова, поех напреко през реката. Захвърлих шапката, защото не ми трябваше вече. Бях наред реката, когато чух градския часовник. Спрях се и се ослушах; ударите се чуваха слабо, ама ясно над водата – единайсет. Стигнах до горния край на острова и без да спра да си поема дъх – макар че бях страшно запъхтян, – се втурнах право към горичката, дето беше първият ми стан, и запалих голям огън на едно височко сухо място.

После скочих в лодката и се спуснах към сегашния ни стан, миля и половина по-надолу. Слязох на брега, шмугнах се из гората, по могилата и право в пещерата. Джим спеше дълбоко, легнал на земята. Събудих го и рекох:

– Ставай и се стягай, Джим! Нямаме нито минута за губене. Търсят ни!

Джим нито ме запита нещо, нито продума; по бързането му личеше колко се е уплашил. След половин час цялото ни имущество беше прибрано в лодката и можехме, щом потрябва, да я изтеглим от върбалака, дето беше скрита. Угасихме огъня пред пещерата и не запалихме нито свещ дори.

Оттеглих малко лодката от брега и огледах реката; ама и да имаше наблизко лодка, не можех да я видя, защото нощем, ако няма луна, не се вижда кой знае колко. После излязохме от прибрежните води и се спуснахме безшумно покрай долния край на острова, без да си продумахме.

Глава дванадесета

НАЙ-ДОБРЕ ДА НЕ СЕ ЗАДЯВАМЕ

Трябва да е било към един часа през нощта, когато отминахме най-последно острова; салът ни едва-едва се движеше. Ако ни срещнеше лодка, трябваше и ние да се прехвърлим в нашата и да поемем към илинойския бряг; добре, че не ни срещна, защото не бяхме оставили в лодката нито пушката, нито въдица, нито нещо за ядене. Толкова бързахме, че нямахме време да се сетим за тия неща. А не беше много умно, то се знае, дето бяхме оставили всичко на сала.

Ако слезе да ни търсят на острова, аз се надявах да намерят огъня, дето бях запалил, и да чакат цяла нощ Джим. Както и да е, никой не тръгна подире ни. Ако са се заблудили от моя огън, не бях аз виновен. Опитал се бях само да ги надхитря, ако мога.

Щом взе да се развиделява, завързахме лодката до един речен нос на илинойския бряг, насякохме памукови вейки със секирата и закрихме с тях сала, да прилича на крайбрежен трап, обрасъл с памук. Речен нос се казва на пясъчно полуостровче, обрасло с памучни храсти, гъсти като зъбци на гребло.

По брега на Мисури се издигат планини, по брега на Илиноис – гъсти гори, а средата на течението минаваше тук по-близо до мисурийския бряг, та не се бояхме някой да ни врѣхлети изневиделица откъм тая страна. Прекарахме на това място целия ден и гледахме как салове и параходи се спускаха покрай мисурийския бряг, а другите, дето плаваха нагоре, се бореха с течението. Казах на Джим какво бях чул от жената в града; а той рече, че била много хитра и ако тръгнела тя да ни търси, сигурно нямало да чака край огъня – не, сър, сигурно щяла да вземе и куче със себе си. Добре, рекох аз, защо да не каже и на мъжа си да вземе куче? Джим каза, че сигурно се е сетила да му каже, когато мъжете вече са тръгвали и може да са отишли в града за куче, затова се забавиха толкова време, инак нямаше да сме тук – на шестнайсет-седемнайсет мили от селото... Напротив, щяхме да сме вече в стария град. Аз пък рекох, че ми е все едно защо не са ни пипнали – стига ми, че не ни пипнаха.

Като взе да се смрачава, надникнахме от храсталака и огледахме реката надолу, нагоре, отсреща; после Джим извади няколко дъски от сала и направи чудесна колибка

– да се крием от вятър и дъжд и да не ни се мокрят нещата. Направи й и под, цял фут над сала, та талазите при минаването на параходите да не заливат одеялата и другите ни вещи. Насред колибата си направихме огнище от глина, пет-шест инча дълбоко, с рамка наоколо, да не се пръска глината; там щяхме да си палим огън, когато е влажно или студено; стените на колибата щяха да го скриват. Направихме си още едно весло, защото някое все можеше да се пречупи о дънер или нещо друго. Закрепихме един чаталест прът, да закачваме на него стария фенер; трябваше непременно да палим параходите, дето плаваха нагоре, нямаше защо да палим фенера, ако не сме попаднали, както се казва, на „пресечка“ – водата беше още много високо, по-ниските места по брега бяха още залети, та параходите за нагоре не се държаха всякога в талвега, ами търсеха, дето е най-леко за плаване.

През втората нощ плавахме седем-осем часа; течението ни отнасяше с повече от четири мили в час. Ловяхме риба, приказвахме, от време на време слизахме да поплуваме, та да се разсъним. Цял празник беше да плаваш по широката, спокойна река, легнал на гръб, и да гледаш звездите! Не ни се искаше да разговаряме високо, дори не се смеехме – само се позасмивахме тихичко. Времето беше изобщо хубаво и нищо не ни се случи нито тая нощ, нито другата, нито по-другата.

Всяка нощ минавахме покрай градове, някои на далечни черни хълмове; виждахме само редици светлини – никаква къща. Петата нощ минахме покрай Сент Луис, светнал от горе до долу. В Сент Питърсбург разправяха, че в Сент Луис живеели двайсет-трийсет хиляди души, ама аз не вярвах, додето не видях с очите си тия светлини в два часа през нощта. А никакъв шум – всичко живо спеше.

Всяка вечер към десет часа слизах на брега да купя в някое селце за десетина цента брашно, бекон или друго нещо за ядене; случваше се да докопам и някое пиле, ако не мирува на пръта си. Баща ми казваше, че види ли човек пиле, трябва да го взема, било за себе си, било за другиго, който нямало да забрави такова добро. Макар че така приказваше, не го видях да се откаже някога от пиле.

Заран се промъквах още по тъмно из полето и все докопвах някоя диня, пъпеш, тиква, прясна царевица или нещо друго. Баща ми казваше, че не е грях да си вземеш нещо, ако смяташ един ден да го платиш; но, според Вдовицата, това си е чисто и просто кражба и никой свестен човек не върши такова нещо. Според Джим, и Вдовицата имала донякъде право, и баща ми; затова най-добре било да заличим две-три неща от списъка и да се вречем, че няма да ги вземаме занапред – тогава нямало да е грях, ако вземем другите. Приказвахме по тая работа цяла нощ, додето се спускахме по реката, и се чудехме от какво да се отречем – от дините ли, от пъпешите и пресните царевици ли или от нещо друго. На съмване решихме благополучно въпроса – да се откажем от киселиците и фурмите. Досега все ни беше никак чоглаво, но сега вече ни олекна. Аз се зарадвах много на това решение, защото киселиците не са кой знае какво чудо, а пък фурмите щяха да узреят чак след два-три месеца.

От време на време сполучвахме да ударим някоя подранила или закъсняла патица. Изобщо си карахме чудесен живот.

На петата нощ след Сент Луис подир полунощ ни връхлетя страшна буря с гръмотевици, светкавици и дъжд като из ведро. Скрихме се в колибата, а сала оставихме да се оправя сам. Като блеснеше светкавица, виждахме напреде си широка права река, а от двете страни високи скали. По едно време се провикнах:

– Ей, Джим, я погледни!

Един параход се беше ударил в скала. А ние се носехме право срещу него. Щом светнеше, го виждахме съвсем ясно. Беше се навел на една страна, част от горната му палуба беше над водата, хубаво се виждаше всяка вещь, столът до големия звънец и закачената вехта шапка на гърба на стола.

Какво ще ви разправам? В такава бурна нощ, когато всичко беше толкова страшно, щом видях тъжния самотен параход насред реката, аз изпитах, каквото ще изпита и всяко друго момче на мое място. Искаше ми се да се кача на него, да го обиколя, да видя какво има, какво няма. Затова рекох:

– Да идем да го видим, Джим.

Но Джим отначало не искаше и да чуе. Рече:

– Не ща да се разтака из разбит параход. Хубаво ни тук и най-добре да не задяваме, както пише в учени книги. Тая развалина не без пазач!

– Баба ти е пазач! – казвам аз. – Какво има да пази? Каютите и лоцманската будка. Да не мислиш, че някой ще си излага живота в такава нощ за каюти и лоцманска будка, които всеки миг ще се разцепят и ще се понесат по течението?

Джим не намери какво да отговори, та не се и опита.

– Освен това – казвам – в капитанската кабина може да намерим нещо, дето струва пари. Обзалагам се, че има пури, от ония – по пет цента парчето суха пара. Параходните капитани са богати хора, получават по шейсет долара на месец, не искат и да знаят кое колко струва, щом им трябва. Вземи една свещ, Джим, другояче няма да я бъде – ще идем да разтарашуваме парахода. Мислиш ли, че Том Сойер щеше да отмени такова нещо? Нямаше да го отмени, то се знае. Щеше да рече: „Ех, че плячка!“ – така щеше да рече; и щеше да иде на този параход, та ако ще да остави там костите си! И щеше да го направи, както подобава... със замах! Да речеш, Христофор Колумб открива някоя държава. Е-ех, да беше тук Том Сойер!

Джим помърмори, ама отстъпи. Каза да не приказваме много-много, а дето не може без приказки, да шепнем. Светкавицата ни показа тъкмо навреме парахода, приближихме до десния борд и завързахме там сала.

Палубата от тая страна беше висока. Запълзяхме в тъмното надолу към левия борд, за каютите, пристъпвахме предпазливо и протягахме ръце за опора, защото в тъмното не се виждаше нищо. Подир малко стигнахме до люка и го отминахме; веднага подир него стигнахме до вратата на капитанската кабина. Тя беше отворена и – кълна се, в каквото щете! – някъде в долния край на пътеката за кабините зърнахме светлина, а в същото време ни се чу и мърморене.

Джим прошепна, че му прилява, и поиска да се махнем. Добре, казвам аз, и тъкмо се готвех да тръгна към сала, чувам някой да се вайка:

– Моля ви се, момчета, недейте; кълна ви се, че няма да издам. А друг глас изгърмя:

– Лъжеш, Джим Търнър. Знаем те от по-напред. Все искаш повече от другите и все вземаш повече, защото се кълнеш, че ако не ти дадем повече, ще ни издадеш. Ама тоя път няма да ти се размине. Из целия край няма по-проклето куче от тебе.

Джим беше слязъл вече на сала. Аз просто умирах да разбера какво ще стане и си рекох: „Том Сойер нямаше да се махне оттук, затова и аз ще остана да видя какво става“. Запълзях на четири крака по пътеката за кърмата и пълзях, додето между мене и салона остана само една каюта. Изведнъж видях един човек прострян на пода с вързани ръце и крака, а до него двама души; единият държи мръсен фенер, другият пищов. Насочил беше пищова в главата на прострения на пода и крещеше:

– Ех, че ми се ще да те пребия! Пък и заслужаваш си го, мръсна гадино!

Човекът на пода само се въртеше и повтаряше:

– Моля ти се, Бил, недей; никому няма да изкажа.

Щом кажеше тия думи, другият с фенера се разсмиваше и казваше:

– Няма, то се знае! Тоя път вече можеш да се закълнеш, че си казал право!

Веднъж рече:

– Слушай го как хленчи! А пък ако не бяхме го надвили и вързали, щеше да ни убие и двамата. И за какво? За нищо. Само защото си искахме правото – за нищо друго. Сега вече сигурно няма никого да заплашваш, Джим Търнър. Прибери си пищова, Бил!

– Не ща, Джек Пакард – рече Бил. – Ще ми се да го убия. Не уби ли той ей тъй – за нищо, стария Хатфийлд... и не си ли заслужава смъртта?

– Аз пък не ща да го убием. Имам си причини.

– Да си жив за тия думи, Джек Пакард. Доде съм жив, няма да ги забравя – изхлипа човекът на пода.

Пакард не обърна внимание на приказките му, а закачи фенера на един гвоздей и тръгна към тъмното, дето бях аз, като даде знак и на Бил да дойде. Изпълзях набързо няколко ярда по-назад, ама параходът беше страшно наведен, та не можех много да бързам; затова, за да не ме видят и уловят, се шмугнах в една каюта от горната страна. Вторият закрета в тъмното. Като стигна до моята каюта, Пакард рече:

– Ей тука! Влизай!

Той влезе пръв, Бил подир него. Додето влязат те, аз се покатерих на горната койка, свих се и се каех, че съм влязъл. Те застагнаха, облегнаха ръце о ръба на койката и се разприказваха. Не можех да ги видя, ама разбрах къде са по миризмата

на уискито. Радвах се, че не пия уиски: макар че не печелех кой знае колко от това, защото те и без това не можеха да ме открият – така се бях притаил. Много се бях уплашил. Пък и можеше ли човек да не загуби и ума, и дума, като слуша такива приказки? Разговаряха тихо, ама разгорещено. Бил искаше да убие Търнър и рече:

– Каза, че ще ни издаде и ще го направи. Дори да му дадем всеки целия си дял сега, пак ще ни издаде, след като се скарахме и го вързахме. Ще ни издаде, помни ми думата, затова най-добре да се отървем от него.

– Съгласен – каза съвсем спокойно Пакард.

– Дявол да те вземе, аз пък мислех, че не си. Значи работата е наред. Да идем да я свършим.

– Чакай малко, не съм се доизказал. Слушай сега. Куршумът е хубаво нещо, ама ако трябва да свършим тая работа, може да я свършим и без толкова шум. Слушай сега какво ще ти кажа аз: няма защо да си навлечеш въжето на шията, ако можеш да постигнеш другояче, каквото си намислил, по-сигурно и безопасно. Така ли е?

– Така е, то се знае, ама как ще го постигнеш?

– Ето как мисля аз: ще претарашуваме каютите, ще доприберем, каквото не сме обрели, ще слезем на брега, ще скрием стоката, после ще почакаме. Минали не минали два часа, тая разнебитена варка ще се разцепи и течението ще я отнесе. Разбираш ли? Той ще се удави и сам ще си е виноват за това. Според мене, така е много по-разумно, отколкото да го убием. Не съм съгласен да убиеш някого, ако можеш да минеш и без тая работа; нито е разумно, нито е човешко. Не съм ли прав?

– Прав си. Ами ако параходът не се разцепи и не се понесе по течението?

– Ех, все можем да почакаме два часа и да видим какво ще стане!

– Добре тогава; да вървим.

Те излязоха, аз подир тях, облян в студена пот, и запълзях към носа. Беше тъмно като в рог; все пак прошепнах дрезгаво: „Джим!“, а той изохка до лакътя ми. Тогава му рекох:

– Бързай, Джим. Няма време за глупости и за охкане. Вътре има една шайка убийци и ако не намерим лодката, да я отвържем и пуснем по реката, та да не могат да излязат от парахода, вътре ще загине един човек. Намерим ли лодката им, ще ги турим натясно всичките – шерифът ще ги пипне. По-скоро... бързай! Аз ще търся по левия борд, ти по десния! Застани на сала и...

– Ох, господи, господи! Никакъв сал няма! Отвързал се и водата отнесла... а ние останали тука!

Глава тринадесета

ЧЕСТНА ПЛЯЧКА ОТ „УОЛТЪР СКОТ“

Задъхах се и без малко не припаднах. Да знаеш, че си затворен на заседнал параход с такава шайка! Ама не беше време за хленч. Трябваше да намерим тяхната лодка – тя беше потребна сега на самите нас. Затова се повлякохме разтреперани по десния борд, но работата не спореше – цяла седмица сякаш мина, додето стигнем до кърмата. Ни следа от лодка. Джим каза, че не може да продължава по-нататък, сила не му останала от страх. „Върви, рекох аз, иначе, останем ли на тая развалина, свършено е с нас.“ И пак запълзяхме. Тръгнахме към кабините при кърмата, намерихме ги, после назад към носа, като се държахме за капака на люка, защото ръбът му беше вече във водата. Щом приближихме вратата на салона, ето ти и лодката! Едвам я зърнах, ама как се зарадвах! Тъкмо щях да скоча в нея, и вратата се отвори. Един от мъжете подаде глава на две стъпки от мене и аз си рекох: свършено е! Ама той се дръпна и рече:

– Прибери тоя проклет фенер, Бил, да не се вижда отвън!

Хвърли в лодката един пълен чувал, после скочи в нея и седна. Беше Пакард. След него дойде и Бил. Пакард му рече тихичко:

– Готово!... Карай!

Едвам се задържах на капака – така ми прималя. А Бил рече:

– Чакай... претърси ли го?

– Не. А ти?

– И аз не. Значи неговият дял от парите си е у него.

– Да се върнем тогава. Каква полза да вземем вехтории, а парите да оставим!

– Дали няма да се досети какво сме намислили?

– Може и да не се сети. Както и да е, трябва да ги приберем. Хайде, Хайде! Излязоха от лодката и се върнаха на парахода.

Вратата се хлопна веднага, защото бяхме на килнатата страна; аз скочих за половин секунда в лодката, а Джим се плъзна след мене. Извадих ножчето си, прерязах въжето и отплавахме.

Не пипнахме веслата, не продумвахме, дори не дишахме. Лодката се понесе бързо до самия крайцер на витлото и покрай кърмата; след една-две минути бяхме вече на стотина ярда от парахода, който потъна в мрака; разбрахме, че сме се спасили.

Като се отдалечихме на триста-четиристотин ярда по течението, видяхме за миг как фенерът светна като искрица пред вратата. Разбойниците бяха разбрали, че лодката е изчезнала и техният хал не е по-добър от Джим Търнъровия.

Джим пое веслата и се втурнахме да догоним сала. Чак сега ми стана жал за ония на парахода. Досега не бях се сетил за тях. Взех да си представям колко лошо е дори за убийци да изпаднат в такава беда. „Отде да знам, рекох си, може да се случи и аз да стана убиец – добре ли ще ми бъде, ако ми се случи такава нещо?“ Затова казах на Джим:

– Щом видим светлинка, ще слезем на брега, на стотина ярда по-нагоре или по-надолу от нея, дето намерим добро скривалище за тебе и за лодката; а пък аз ще гледам да наредя нещо – да измъкнат онази шайка от капана и да ги обесят, като им дойде времето.

Само че нищо не излезе; защото подир малко пак излезе буря, тоя път още по-лоша. Изля се страшен дъжд и никаква светлинка не се мярна; сигурно всички спяха. Носехме се по течението и гледахме за светлинка и за сала. След някое време дъждът престана, ама облаците не се разнесоха, продължаваше да се святка и при една светкавица зърнахме напред нещо черно. Веднага се насочихме нататък.

Беше салът; много се зарадвахме, че ще можем да се прехвърлим на него. Видяхме и една светлинка, далеко на десния бряг. Реших да ида веднага да разбера какво има там. Лодката беше до половината пълна с пляката на разбойниците от заседналия параход. Прехвърлихме я върху сала, казах на Джим да плава надолу, а когато му се стори, че е минал две мили, да запали фенера и да го държи запален, додето се върна; после грабнах веслата и поех с лодката към светлинката. Като я наближих, видях още три-четири на някакъв склон. Сигурно беше село. Приблжих до брега малко по-нагоре от първата светлинка, после престанах да гребя и се оставих да ме носи водата. Като минах покрай светлинката, видях, че е фенер, закачен на флагмачтата на голям ферибот. Заобиколих ферибота, да видя има ли пазач, и се чудех къде ли е заспал; най-подир го намерих до битенга [чифт стойки на палубата за завързване на кабелите], свил глава в коленете си. Побутнах го два-три пъти по рамото и се разплаках.

Той се стресна, размърда се и като видя кой съм, се прозина, протегна се и рече:

– Е-е, какво има? Не плачи, малкият! Какво се е случило?

А пък аз:

– Тате, мама, сестричката и... – Повече не можах да кажа.

А той:

– Е-е, стига, стига, не жали така! Всекиму се случва беда, ще се оправих.

Какво е станало с тях?

– Те... те... Ти ли си пазач на ферибота?

– Да – рече той някак самодоволно. – Аз съм му капитан, собственик, помощник-капитан, лоцман, пазач и боцман; понякога съм и стока, и пътник. Не съм богат като стария Джим Хорнбек, да пиляя пари за всеки Том, Дик и Хари, както прави той; колко пъти съм му казвал, че не бих си разменил живота с неговия; за мене, казвам, е моряшки живот, а не да живея на две мили извън град, дето не се случва нищо. И за двойно повече пари от неговите няма да приема, рекох...

Но аз го прекъснах:

– Те са в страшна беда и...

– Кои те?

– Ами тате, мама, сестричката и мис Хукър; ако идеш дотам с ферибота...

– Докъде? Къде са?

– На заседналия параход.
 – Какъв заседнал параход?
 – Та да не са два!
 – На Уолтър Скот ли?
 – Аха!
 – Гледай ти! Че как са попаднали там?
 – Съвсем не нарочно.
 – То се знае, че не нарочно! Та те са загубени, ако не се измъкнат веднага оттам! Че как пък можах да попаднат в такава беда?
 – Много просто. Мис Хукър беше на гости в града...
 – Аха-а, в Буутс Лендинг... Карай!
 – Отишла беше на гости в Буутс Лендинг и на мръкване тръгнала със своята негърка на конския ферибот да пренощува у приятелката си, мис... забравих й името. Ама загубили кормилното весло, почнали да се въртят и течението ги влякло с кърмата напред около две мили, право срещу заседналия параход; лоцманът на ферибота, негърката и конете потънали, само мис Хукър сполучила да се прехвърли на парахода. Един час след залез слънце и ние се спускахме по реката с нашата платноходка; беше толкова тъмно, че видяхме парахода чак когато налетяхме право на него; ама от нашите загина само Бил Хуипл... Чудесно момче беше! Да бях потънал аз вместо него...
 – Гледай ти, гледай ти! Такова нещо не съм чувал досега! Какво стана после?
 – Викахме, викахме, ама реката там е толкова широка, че никой не ни чу. Тогава тате рече някой да дойде на брега за помощ. Само аз знаех да плувам, затова се реших да тръгна, а мис Хукър поръча, ако не намеря другаде помощ, да дойда дотук да потърся чичо й, той щял да ни оправи. Стигнах до брега, една миля по-надолу, и оттогава все скитам, дано намеря някого да ни помогне, ама всички казват: „В такава нощ и при такава силно течение ли? Търси ферибота!“ Та ако щеш, да дойдеш...
 – Ей сега ще дойда, то се знае, само че кой ще плати за тая работа? Мислиш ли, че баща ти...
 – За това няма какво да мислиш. Мис Хукър каза, че чичо й Хорнбек...
 – Дявол я взел! Той ли е чичото? Слушай, тръгвай направо към оная светлинка, ей там! Щом стигнеш, поеми наляво и след четвърт миля ще стигнеш до кръчмата; кажи им да ти покажат пътя за Джим Хорнбек – той веднага ще уреди сметката. И не се заплесвай много-много, защото сигурно ще иска по-скоро да разбере какво е станало. Кажи му, че аз ще прибера племенницата му още преди да стигне той до града. Тичай, а пък аз отивам да събудя машиниста.
 Хукнах към светлинката и щом го видях, че сви зад ъгъла, се върнах, скочих в лодката, отделих се от брега, карах пет-шестстотин ярда нагоре в спокойните прибрежни води и се спотаих между няколко дървени лодки; исках да видя, че фериботът тръгва. Трябва да ви кажа, че се гордеех, дето полагам толкова грижи за ония разбойници, защото надали някой друг щеше да направи такава нещо. Искаше ми се Вдовицата да научи някак тая работа. Надявах се и тя да се гордее с мене, че спасявам тия негодници, защото Вдовицата и добрите хора най-много обичат да помагат на разбойници и обесници.
 Не мина много време, гледам, течението влачи нещо тъмно и черно: разбития параход. Най-напред се разтреперах. после поех право към него. Беше толкова потънал, че надали имаше някой жив вътре. Заобиколих го, извиках няколко пъти, никой не се обади. Мъртва тишина. Дожаля ми за разбойниците, ама не много; „Щом те не жалеа никого, рекох си, и аз няма защо да ги жалея.“
 Като пристигна фериботът, избягах косо към средата на реката; щом стигнах, дето смятах, че няма да ме видят, оставих веслата, обърнах се и видях как фериботът обикаля около парахода да търси останките на мис Хукър, защото капитанът вярваше, че чичо й Хорнбек ще иска да ги прибере. Но скоро се отказа и пое към брега, а пък аз взех веслата и се впуснах по течението.
 Стори ми се, че страшно много време мина, додето зърнах фенера на Джим; а като се мярна, беше сякаш на хиляда мили далеко. Додето стигна дотам, небето започна да посивява на изток; затова се насочихме към един остров, скрихме сала, потопихме лодката, после легнахме и заспахме като пребити.

МЪДЪР ЛИ Е БИЛ СОЛОМОН?

Подир някое време станахме, изпразнихме чувала с плячката и намерихме ботуши, одеяла, дрехи и така нататък, сума книги, телескоп и три кутии пури. Никой от нас не беше имал толкова богатства досега. Пурите бяха екстра. Цял следобед се търкаляхме в гората и си приказвахме, аз прочетох нещо из книгите, с една дума, прекарахме чудесно. Разказах на Джим от игла до конец какво беше станало с парахода и ферибота и му обясних, че това се казва приключение; а той рече, че не иска вече никакви приключения. Каза, че когато аз съм влязъл в кабината, а той пропълзъл назад и видял, че сала го няма, без малко не умрял от страх, защото сметнал, че както и да потръгнат работите, неговата е свършена: ако не го спаси някой, ще се удави; ако пък го спаси, ще го закара в града да си получи наградата и тогава мис Уотсън непременно ще го продаде в Южните щати. Прав беше, всякога си беше прав; и много умен – като за негър, то се знае.

Доста нещо четох на Джим за крале, херцози, графове и така нататък, колко разкошно се обличат, колко са важни, как си казват един на друг „ваше величество“, „ваша светлост“, „ваша милост“ и прочие, и прочие, вместо да си казват „мистър“; а Джим се пулеше и чудеше. Рече:

– Не знаел, че били толкова много. Не чувал досега за никого, само за цар Солърмун, ако не броиш царе в карти за игра. А колко получава един цар?

– Колко получава ли? – викам аз. – Ами че може да получава и хиляда долара на месец, ако иска; цар ли е, получава, колкото си иска, всичко е негово.

– Гледай ти чудо! А колко работи, Хък?

– Нищо не работи. Виж какво приказваш! Царете само си седят.

– Не може бъде!

– И как още може! Седят си, и толкова! Само ако има война, може да идат да се бият. През другото време хайлазуват или ходят на лов със соколи... непременно със соколи... Или... Чу ли нещо?

Скочихме да погледнем през дърветата; нищо се не виждаше, само откъм носа се чуваше шум на параходно колело; затова се върнахме на мястото си.

– Да – казвам аз. – В друго време, щом няма развлечения, се забавляват с парламенти; а щом някой не върви в пътя, заповядват да му се отсече главата. Но най-много си седят в харема.

– В какво?

– В харема.

– Какво е то харем?

– Място, дето държат жените си. Нима не знаеш какво е харем? Соломон си имал харем; имал горе-долу един милион жени.

– Тъй, тъй, така било... ама аз забравил. Харем, сиреч общо къща. Ех, че олелия в детско отделение! И жените сигурно много карат и още по олелия. А защо разправят. Солърмун най-мъдър човек по света? Според мен, не бил. И кажа защо: може ли умен човек живее в такава олелия? Не може, то се знае. Умен човек построи бакърджийница; ако иска почине, вземе и затвори.

– Той си е бил най-големият мъдрец: така казва Вдовицата.

– Не ща да знам какво казва Вдовица; според мен, никак не мъдър. Даже последен глупак. Нали знаеш как заповядал да разсекат на две дете?

– Знам, Вдовицата ми разправи всичко.

– Е, тогава? Нима това не най-глупавото нещо на света? Размислиш мъничко! Тоя пън е една жена; ти друга; аз Солърмун; а твой долар – дете. И двете искате дете. Какво правя? Питам съседни на коя долар и го дам цял-целеничък на нея като всеки умен човек! Не разрежа долар на две, дам половина на теб, половина на друга жена. Така раздели Солърмун дете. Питам аз: за какво ти такъв половин долар? Нищо не купиш с него. И за какво половин дете? Пет пари не дал аз за милион такова половинки.

– Слушай, Джим, та ти хич нищо не си разбрал, дявол да те вземе, хич нищичко!

– Кой? Аз? Карай да видим. Не приказвай за твои половинки. Аз мога разбера кое мъдро и кое не. Тука няма мъдро. Жени не се карали за половин дете, а за цяло дете; а човек, дето иска уреди кавга за цяло дете с половин дете, за нищо не го бива. Не приказваш за Солърмун, Хък – знам го аз от глава до пети.

– Казвам ти, че не разбираш каква е била работата.
– Мътните я вземат, твоя работа! Знам си аз, каквото знам. Слушай сега, истинска работа по-друга, по-дълбока. Работа как е живял тоя Солърмун. Вземеш, да речем, човек, дето има едно-две деца; захвърля ли такъв човек деца? Няма, не помисли такова нещо. Знае колко струвал едно дете. Ама човек, дето му бесуват пет милион деца, работа друга: той може разсече едно дете на две като коте. Пак му останат. Едно-две деца повече, по-малко за Солърмун все едно.

Не бях виждал досега такъв негър. Да не си втълпи веднъж нещо – не можеш го изби вече из главата му. Не бях виждал негър да се нахвърля така на Соломон. Затова взех да му разправам за други крале, дано забравим Соломон. Разправих му за Людовик Шестнайсети, дето едно време французите му отсекли главата; и за момченцето му, делфина [става дума за Дофина, т. е. френския престолонаследник], дето щяло да стане крал, ама го затворили в тъмница и както разправят, умряло там.

– Горкичко!

– Други казват, че се измъкнало из затвора и избягало в Америка.

– Добре направил! Ама тук пък самичко... тук няма крал, нали, Хък?

– Няма.

– Тогава и работа не може намери. Какво да прави?

– Знам ли? Едни постъпват в полицията, други – учат хората да говорят френски.

– Какво приказваш, Хък, нима французи не говори като нас?

– Не, Джим, ти няма да разбереш нито дума от приказките им... нито една думичка.

– Гледай ти! Защо?

– Не знам защо, ама така е. В една книжка видях техните приказки. Представи си, че някой се приближи към тебе и каже: „Пурли ву франси?...“ – какво ще помислиш?

– Нищо не мисля, ами тресна по глава... ако не бял, то се знае. На никой негър не позволя да нарича така.

– Никак не те нарича. Пита те само дали говориш френски.

– Защо не каже човешки?

– Казва го, само че по френски.

– Ама смешно работа! Не искаш да слуша повече! Всичко глупост!

– Слушай, Джим: може ли котка да приказва като нас?

– Не може.

– Ами крава?

– И крава не може.

– Може ли котка да приказва като крава, а крава като котка?

– Е, не може.

– Нали е редно всеки да приказва по своему?

– То се знае.

– Редно е котката и кравата да не приказват като нас, така ли?

– Така, то се знай.

– Защо тогава да не е редно един французин да приказва не като нас? Отговори ми.

– А котка човек ли, Хък?

– Не е.

– Добре, тогава никак не редно котка приказва като човек. Ами крава човек ли? Котка ли?

– Нито е човек, нито е котка.

– Тогава не нейна работа да приказва като човек, като котка. А французин човек ли?

– Човек.

– Тогава защо, дявол взел, не приказва човешки? Кажи ми!

Разбрах, че няма защо да си губиш времето и да спориш с негър – не можеш го научи как се спори. И се отказах.

Сметнахме, че след три нощи ще стигнем до Кейро, накрай илинойския бряг, дето се влива река Охайо, а тъкмо нататък се бяхме и запътили. Щяхме да продадем сала, да се качим на параход, да стигнем по Охайо до свободните щати и да се спасим.

Добре, ама на втората нощ припадна една мъгла и ние спряхме до един горист нос, защото не се плава в мъгла; само че като стигнах дотам с лодката и с въже в ръка, та да привържа и нея, и сала, нямаше за какво да ги вържа – до брега имаше само храсталаци. Прекарах въжето около най-близкия храст, ама течението беше толкова силно, че салът изтръгна храста от корен и замина заедно с него. Мъглата припадна още повече и аз толкова се уплаших, та половин минута не можах да мръдна... В това време салът изчезна от очите ми; на двацет ярда вече не се виждаше. Скочих в лодката, изтичах до кърмата, грабнах веслото и взех да се отдръпвам от брега. Ама лодката не мръдна. От бързане бях забравил да я отвържа. Опитах се да я отвържа, само че ръцете ми така трепереха от вълнение, та едвам се оправих.

Щом сполучих да отплавам, хукнах подир сала, ама се държах все покрай носа. Отначало беше добре, ама носът нямаше повече от шейсет стъпки и щом стигнах долния му край, навлязох в гъстата бяла мъгла, без да мога вече да разбера накъде ме носи водата.

Да греба, мисля си, не бива: може да се блъсна в брега, в някой нос или друго нещо; трябва просто да се оставя на течението; а страшно мъчна работа е да скръстиш ръце в такова време. Подсвирнах и се ослушах. Някъде отдалеко ми отвърна едва чуто подсвирване и аз се окуражих. Втурнах се нататък и напрегнах слух дано го чуя пак. Като го чух, разбрах, че не отивам към него, а някъде надясно. При третото подсвирване разбрах, че съм се насочил наляво и никак не съм се приближил, защото само се въртях насам-натам, а подсвирването се чуваше все право пред мен.

Искаше ми се оня глупак да вземе някое тенекиено канче и да удря, без да спира, ама той не се досети, а замлъкването между подсвирванията взе да ме отчайва. По едно време, както се борех с водата, изведнъж чувам подсвирването зад мене. Сега вече съвсем се обърках. Или някой друг подсвирваше този път, или аз се въртях все на едно място.

Оставих веслата, а подсвирването се чу отново; и този път беше зад мене, само че от друга страна; сега взе да се повтаря редовно и все менеше мястото си; и аз редовно отговарях, додето подир малко го чух пак пред мене. Тогава разбрах, че лодката се носи по течението с носа напред; значи работата е наред, ако се обаждат Джим, а не някой друг лодкар. Аз мъчно разпознавам гласовете, щом има мъгла, защото в мъгла нищо не се вижда и чува както трябва.

Подсвирването не спираше, а след някоя минута аз се ударих в един стръмен бряг с големи дървета, които приличаха на кълба дим; после течението ме отхвърли наляво и ме понесе между коренища, дето водата страшно бучеше.

След една-две секунди наоколо припадна пак само бяла мъгла и тишина. Не мръднах вече, слушах как тупти сърцето ми и мисля, че си поех дъх чак като удари сто пъти.

Тогава разбрах цялата работа. Стръмният бряг беше остров, а Джим беше на отвъдната му страна. Не беше някое пясъчно островче, което можеш да заобиколиш за десет минути. Тук имаше голяма гора, като на същински остров; може да е пет-шест мили дълъг и половин миля широк.

Може да стоях петнайсет минути, без да мръдна, само се ослушах. Течението ме отнасяше, то се знае, с четири-пет мили в час, ама човек не го усеща. Мисли, че лодката не мръдва от мястото си; а като зърне как някой пън се носи по водата, не се сеща, че и сам се носи бързо-бързо по нея, ами си каже учудено: „Гледай, гледай, как лети той пън!“ Който мисли, че не е страшно да плаваш нощем по река в мъгливо време, нека опита веднъж и ще види.

Още половин час аз все подсвирвах от време на време; най-подир чух някъде отдалеко друго подсвирване и рекох да поема нататък, ама не можах да мръдна. Веднага разбрах, че съм попаднал между пясъчни плитчини, които едва-едва съзирах и от двете си страни, с един тесен проток между тях; и да не ги виждах, пак разбирах, че са наблизко, като чувах как водата се плиска о някой стар дънер или гнили храсти, надвиснали от брега. Обърках се между тия плитчини и не чувах вече подсвирването; отначало се мъчех да го догоня, ама скоро се отказах: все едно да гониш блуждаещ

огън. Не знаех до тоя час, че гласът може така да се върти и бяга от място на място.

Четири-пет пъти трябваше да бягам от брега и да гледам да се не блъсна в някой остров по реката; така се досетих, че и салът сигурно се блъска от време на време о брега, инак отдавна щеше да е отплавал далеко напред и нямаше да чувам подсвирването; защото сал плава по-бързо от лодка.

След някое време ми се стори, че съм пак в открити води; но сега отникъде вече не се чуваше подсвирване. Кой знае, рекох си, дали Джим не се е ударил в някое коренище и е свършил там. Страшно бях уморен, затова легнах на дъното на лодката и не мислех вече за нищо. Не смятах да спя, то се знае, ама толкова ми се спеше, та не можах да се удържа и се отпуснах да подремна мъничко.

Трябва да не е било мъничко, защото като се събудих, звездите вече бяха изгрели, мъглата се беше разнесла и аз се носех с кърмата напред по голям завои. Отначало не можах да разбера къде се намирам; помислих, че сънувам; а като взех да се опомня, ми се стори, че всичко е било преди една неделя.

Реката тук беше страшно широка, с високи гъсти гори и по двата бряга; просто цяла стена, доколкото се виждаше на звездната светлина. Като погледнах надолу, забелязах някаква черна точка; втурнах се подир нея, ама скоро разбрах, че са само две вързани греди. После видях друго петно и пак хукнах подире му; най-подир, на третия път, улучих – беше салът.

Когато го настигнах, Джим спеше с глава в коленете, а дясната му ръка висеше до кормилното весло. Другото беше счупено, салът беше покрит с листа, вейки и тиня. Не е минал леко значи.

Завързах лодката за сала, прехвърлих се, легнах под носа на Джим, взех да се прозявам и протягам и го повиках:

– Ей, Джим! Заспал ли бях? Защо не ме събуди?

– Господи боже, ти ли, Хък? Не умрял... Не удавил... Върнал се! Просто не повярваш, чедо, просто не повярваш! Чакай погледна, моето момче, чакай опипам! Не, не умрял; върнал се живо-здро, същи Хък, слава богу!

– Какво става с тебе, Джим? Да не си пил?

– Аз пил? Аз? Че кога аз пил?

– Защо приказваш глупости тогава?

– Как приказва глупости?

– Как ли? Разправяш, че съм се върнал и така нататък. Сякаш съм бягал!

– Хък... Хък Фин... погледни в очи! Погледни в очи! Нима не бягал?

– Бягал ли? Какво приказваш? Никъде не съм ходил! Къде ще ида?

– Добре, слушай, шеф, тук има нещо не на ред, сигур има. Аз ли тук или не аз? Тук ли или не тук? Това иска знам.

– Какво да ти кажа! Сигурно си тук, само главата ти е малко объркана, старий глупчо!

– Моя глава? Слушай сега и кажи: не скочил ли ти с въже в лодка да вържеш за храсти на нос?

– Не съм. Какъв нос? Никакъв нос не съм виждал.

– Не виждал? Слушай хубавичко, не скъса ли въже и сал спусна по река, а ти останал с лодка в мъгла?

– Каква мъгла?

– Ами мъгла! Дето цяла нощ тук! И не подсвирва ти, не подсвирва аз, и обърка из острови, един загуби, друг ха-ха загуби, не знае къде намира? Не блъска ли аз сума време между острови, мъчи се, без малко не удави? Казвай, шеф, така или не така? Отговори ми на той въпрос!

– Нищо не разбирам, Джим. Не съм видял ни мъгла, ни острови, ни мъчнотии, ни нищо. Цяла нощ си седяхме и приказвахме тук с тебе, преди десетина минути ти заспа, а, види се, и аз съм задрямал. През това време не може да си се напил, та сигурно си сънувал.

– Дявол взел, как сънувал толкова нещо за десет минут?

– Сънувал си, Джим, защото нищо подобно не се е случвало.

– Ама, Хък, за мене то ясно като...

– Все едно ясно ли ти е или не; такова нещо не е ставало. Знам, защото през цялото време си бях тук.

Около пет минути Джим не каза нищо, навярно размишляваше. После рече:

– Добре, може и сънувал, Хък; ама да пукна, ако това не най-чудноват сън, дето сънувал. И никой не уморявал като този.

– Добре, добре, човек се уморява и от сън като от всяко друго нещо. А тоя сън е бил поличба, Джим; разправи ми го от край до край.

Джим взе да разправя и ми каза всичко от игла до конец, точно както си беше, само малко го поразкраси. После каза, че трябва да го „изтълкува“, щом е поличба. Първата плитчина е сигурно човек и той ще се опита да ни помогне, течението е пак човек, ама той ще ни отдалечи от първия. Подсвирванията ни предупреждават от време на време и ако не ги разберем, ще ни въведат в беда, вместо да ни предпазят от нея. Разните пясъчни плитчини били разправили със свадливи и лоши хора, ама ако си гледаме работата, не отговаряме и не ги дразним, ще се измъкнем из мъглата и ще заплаваме пак по широката светла река, сиреч ще стигнем свободните щати, дето няма да имаме вече неприятности.

Когато се прехвърлих на сала, беше притъмняло от облаци, но сега пак се изясни.

– Дотук всичко разтълкува горе-долу добре, Джим – казвам аз, – ама тия работи какво означават?

Показах му листата, тинята и счупеното весло.

Джим погледна купчината смет, после мене, после пак нея. Така повярва, че е сънувал, че не можеше вече да изгони тази мисъл из главата си и да подреди всяко нещо на мястото му. Но като разбра кое как е, ме погледна строго и без да се усмихне, рече:

– Какво означава? Ей сега кажа. Уморил се да гребе и да вика, отпуснал и заспал, ама сърце разбито от мъка, дето те загубил, и не иска вече да знай какво стане с мен или със сал. Като се събудил и видял пак тук жив и здрав, искал да разплача, падна на колене и целувам крака, толкова бил благодарен. А ти само едно измислил – как подиграеш стария Джим, как излъжеш. Всичко празни приказки и срамота, дето хора присмиват на приятели.

После стана, тръгна полека към колибата и влезе вътре, без да продума вече. Но и това ми стигаше. Накара ме да се почувствувам толкова жалък, че без малко не отидох да му целуна краката – да измоля да си вземе назад думите.

Може да минаха петнайсет минути, доде си наложих да се унижа пред един негър; ама го направих и не съжалявам, дето го направих. Не му се присмях вече ни веднъж и този път нямаше да постъпя така, ако знаех колко ще го огорча.

Глава шестнадесета

КОЖАТА НА ГЪРМЯЩАТА ЗМИЯ СИ ВЪРШИ РАБОТАТА

Спахме, кажи-речи, цял ден и потеглихме вечерта подир един дълъг и предълъг сал, който се влачеше пред нас като безкрайно погребално шествие. На всеки край се виждаха по четири дълги весла, затова решихме, че трябва да има най-малко трийсетина души. Направили си бяха и пет големи колиби, далеч една от друга, на средата гореше огън, а във всеки ъгъл имаше по една висока флагмачта. Славно нещо! Не беше дребна работа да караш такъв сал!

Течението ни беше отнесло до голям завой, когато се заоблачи и нощта стана задушна. Реката беше много широка и от двете страни заградена с гъсти гори; никъде не се виждаше ни просека, ни светлинка. Заговорихме за Кейро и се питахме дали ще го познаем, като стигнем до него. Сигур няма да го познаем, рекох аз, защото бях чувал, че било само десетина къщи и ако се случи да няма запалена ни една лампа, отде ще разберем, че минаваме покрай град? Но Джим каза, че там се събират две големи реки и по това ще го познаем. Добре, рекох, ама може да помислим, че сме стигнали до края на някой остров и да смятаме, че сме все на същата река. Това разтревожи Джим... пък и мене. Чудехме се какво да правим. Да идем на брега, рекох аз, щом зърнем светлинка, и да кажем, че баща ми плава подир нас с товарна платноходка, ама пътува за пръв път, затова ни изпратил напред да разберем далеко ли е до Кейро. Джим се съгласи, че така няма да е зле, затова изпушихме по една лула, да си починем.

Сега трябваше само да си отваряме очите на четири, да не пропуснем града. Джим каза, че няма да го пропусне, нали щом го види, ще бъде вече свободен, а пропусне ли го, ще си остане в робовладелски щати, без надежда да се освободи. От време на време току се стряскаше и извикваше:

– Ето го!

Ама никакъв град не се виждаше. Бяха блуждаещи огньове или светулки; тогава той си сядаше и пак почваше да се вторачва. Казваше, че цял се разтреперва, щом се сети колко близо е свободата. Трябва да си призная, че и аз взех да треперя, като го слушах, защото разбирах, че е вече наполовина освободен – а кой беше виновен за това? Аз, то се знае. Никак не можех да се отърва от тая мисъл. Тя взе толкова да ме измъчва, че не ми даваше покой; не можех да се свъртя на едно място. Досега не бе ми минавало през ум какво съм направил. Но сега разбрах, и тая мисъл вече не ме напускаше, а все по-страшно ме гризеше. Мъчех се да повярвам, че не съм виновен, защото не бях отнел Джим от законния му собственик; но не сполучвах, защото съвестта все ми повтаряше: „Ти знаеше, че той бяга, за да се освободи; можеше да идеш на брега и да обадиш“. Така беше, затова не можех да се отърва от тая мисъл. Тя ме бодеше постоянно. Съвестта ми казваше: „Какво ти е направила горката мис Уотсън, та гледаш как негрът ѝ бяга пред очите ти и не обелваш ни дума? Какво ти е направила горката старица, та ѝ правиш такова зло? Ами че тя те учеше да четеш, гледаше все да е добра към тебе.“

Видя ми се, че съм страшно подъл и ми се дощя да умра. Мотаех се нагоре-надолу по сала и се ругаех, а Джим се влачеше все подир мене. И двамата не можехме да си намерим място. Щом се обърнеше и кажеше:

– Ето Кейро! – нещо сякаш ме пробождаше и аз си казвах, че ако наистина е Кейро, ще умра от угризения.

Додето аз размишлявах, Джим все си приказваше нещо на глас. Разправяше, че щом стигнем в свободните щати, първата му грижа ще бъде да не харчи нито цент, ами да спести пари да откупи жена си, която робувала във ферма, недалече от къщата на мис Уотсън; после двамата щели да работят, та да откупят двете си деца. Ако господарят не иска да ги продаде, ще изпратят някой аболиционист да ги открадне.

От тия приказки просто изтръпвах. Никога досега той не смееше да приказва такива неща. Виж го ти как се промени, щом помисли, че скоро ще се освободи! Точно според поговорката: „Дай на негръа един инч, той ще грабне два аршина“. Така е, рекох си аз, като не мисля какво върша. Ето, помогнах на тоя негр да избяга, и той изведнъж ми казва, че щял да открадне децата си. А пък аз нито познавам господаря им, нито съм виждал някакво зло от него.

Недостойни приказки приказваше Джим – не му приличаше да говори така. Съвестта започна да ме гризе още по-жестоко и най-подир си казах: „Защо се ядосвам? Още нищо не е станало... Ще слеза на брега, щом зърна светлинка, и ще го обади.“ Почувствувах се изведнъж спокоен, щастлив и лек като перо. Всичките ми грижи изчезнаха. Взех да си отварям очите на четири за светлинка и си тананиках. Подир малко се мярна някаква светлинка. Джим извика:

– Спасени, Хък, спасени! Рипай и скачай! Това наистина Кейро, познал го!

– Ще скоча в лодката – рекох си аз – и ще ида да разбера, Джим. Може да не е Кейро.

Той скочи, пригответи лодката, постла ми вехтото си палто и ми подаде веслото; а като се отделях, рече:

– След малко се развива от радост и си повтаря, всичко дължа на Хък; вече свободен, а пък нямаше свободен, ако не бил Хък; Хък свършил тая работа. Джим никога не забрави Хък; ти най-добър приятел, ти едничък приятел на стар Джим.

Аз гребях и се отдалечавах, запотен от бързането по-скоро да го издам; но като ми рече тия думи, все едно че ми пресече дъха. Отпуснах ръце и сам не знаех радвам ли се, че тръгнах, или не се радвам. Като се отдалечих на петдесет ярда, Джим се обади:

– Отива верен Хък! Едничък бял джентълмен, сдържал обещание към стар Джим.

Усетих, че ми прилошава. Ама си рекох: „Длъжен съм да го направя... не мога да се отърва“. В това време покрай мене минава една лодка, а в нея двама души с пушки. Те се спряха, и аз също. Единият рече:

– Какво е онова там?

– Сал – отговарям аз.

– От него ли идеш?

– Да, сър.

– Има ли и други?

– Само един човек, сър.

– Хм, тази нощ, малко по-нагоре от завоя са избягали петима негри. Бял ли е твоят човек или чер?

Не отговорих веднага. Опитах се, ама езикът ми не мръдваше. Една-две минути се мъчих да се съвзема и да им разправа всичко, ама не можах – уплаших се като заек. Видях, че ми премалява, затова реших да не се мъча повече и направо излъгах:

– Бял е.

– Я по-добре да проверим.

– Няма да е лошо – казвам. – На сала е баща ми и вие може да ни помогнете да го откарам до брега, при светлинката. Баща ми е болен. И мама. И Мери-Ан.

– Ех, дявол да те вземе! Бързае, момче! Ама все ще трябва да ти помогнем.

Хайде натискай веслата и да тръгваме!

Натиснах аз веслата, а те лопатите. Ударих два-три пъти по водата и рекох:

– Още отсега искам да ви кажа, че баща ми ще ви бъде много благодарен. Всеки бяга, щом го помоля да откараме сала до брега, а пък сам не мога.

– Виж ти какви дяволски изчадия! Ама знам ли аз... Я слушай, момче, от какво е болен баща ти?

– От... такова... как да ви кажа... не е лоша болест.

Те спряха да гребат. До сала оставаше съвсем малко. Единият рече:

– Лъжеш, момче! Какво е на баща ти? Отговаряй веднага, да не си изпатиш!

– Ще ви кажа, сър. Честна дума, ще кажа... само не ни изоставяйте, моля ви се! Болен е от... от... Ама вие няма защо да се приближавате. Аз сам ще ви подам въжето да ни откарате на буксир... Моля ви се.

– Назад, Джон, назад! – извика единият. И веднага завъртяха лодката. – Стой настрана, момче, срещу вятъра. Дявол да го вземе, страх ме е, че вятърът може да е докарал заразата насам! Баща ти е болен от едра шарка, момче, и ти много добре знаеш, че е така. А защо не ни каза? Навред ли искаш да я разнесете?

– Какво да правя – взех да хленча аз. – На другите казвах и те веднага ни зарязваха.

– Горкото, и това е вярно. Много ни е мъчно за тебе, само че... дявол да го вземе, не ни се боледува от едра шарка. Слушай сега, аз ще ти кажа какво да правиш. Не се опитвай да се приближиш сам до брега, защото ще разбиеш всичко на парчета. Карай още двадесетина мили надолу, до де стигнеш до един град на левия бряг. Ще стигнеш след изгрев, а като търсиш помощ, казвай, че твоите хора са болни от простуда и ги тресе. И не се дръж като глупак, та всички да разберат каква е болестта. Ние ти правим добро, затова и ти бъди добро момче и бягай на двайсет мили от нас. Няма полза да слезеш, дето виждаш светлинката... там има само един склад за дърва. Слушай; баща ти трябва да е беден човек, пък и не му е провървяло. Затова оставям на тая дъска двайсет долара, вземи ги, като минат покрай тебе. Признавам, че е подло да те изоставим, ама, нали знаеш, и с едра шарка шега не бива!

– Чакай, Паркър – рече другият, – тури и тия двайсет от мене. На добър час, момче; направи, каквото ти каза мистър Паркър, и работата е наред.

– Така е, моето момче... На добър час, на добър час! Ако срещнеш някои избягали негри, помогни да ги уловят – пара ще спечелиш.

– На добър час, сър – казвам аз. – Няма да пропусна никакъв избягал негр, стига да ми се мерне.

Те отплаваха, а пък аз се върнах на сала в страшно лошо настроение. Много добре знаех, че постъпих лошо, а разбирах, че напразно ще се мъча да постъпвам добре: щом не си се научил на доброто още от малък, няма оправяне – сповети ли те беда, няма на какво да се опреш и злото ще те смаже. После поразмислих и си рекох: „Опомни се, Хък! По-добре ли щеше да ти е сега, ако беше постъпил както трябва и беше издал Джим? Не, пак щеше да ти е зле – както и сега. Тогава, питам се, каква полза да си добър, щом е толкова мъчно, а да вършиш зло е толкова лесно, и при това наградата е все тая.“ Нищо не можах да си отговоря. Затова реших да не се измъчвам с такива мисли и отсега нататък да я карам, както дойде.

Влязох в колибата. Джим го нямаше вътре. Разгледах наоколо – никъде не се виждаше. Повиках:

– Джим!

– Тука, Хък. Махнаха ли ония? Не говориш високо.

Бухнал се беше в реката, зад кормилното весло, само носът му се подаваше. Казах му, че са се махнали. Той се качи на сала и рече:

– Чул всичкото, дете приказвали, затова спуснал във вода и щял да плува до брега, ако дойдат насам. Като махнат, пак да доплува на сал. Ама че излъгал Хък! Хитра работа! Казва ти, чедо, само ти можа да спаси стар Джим... и стар Джим няма никога забрави за това добро!

После заприказвахме за парите. Чудесна печалба беше – по два-сет долара на човек! Джим каза, че ще можем да пътуваме на палуба и пак да ни останат пари, додето стигнем в свободните щати. Според него, два-сет мили не бяха кой знае колко далеч със сал, макар че щеше да е по-добре, ако бяхме вече стигнали.

На разсъмване привързахме лодката, а Джим се погрижи да скрие колкото може по-добре сала. Целия ден прибираше вещите ни във вързопи – приготвихме се да изоставим сала.

Към десет часа вечерта зърнахме някакъв град в един завой по левия бряг.

Отплавах с лодката да разбера кой е тоя град. Подир малко срещнах друга лодка, а в нея човек, пуснал въдица. Изравних се с него и питам:

– Кейро ли е този град, мистър.

– Кейро ли? Да не си полудял?

– А кой град е тогава, мистър?

– Иди виж, щом искаш да знаеш. Ако се въртиш още малко насам, ще намериш, каквото не търсиш.

Върнах се на сала. Джим страшно се отчая, ама аз го успокоих, че следващият град сигурно ще бъде Кейро.

Преди да съмне минахме покрай друг град и аз пак щях да ида с лодката; ама брегът беше много висок, та не отидох. Джим каза, че около Кейро нямало височини. Аз бях забравил. През деня се излежавашме на една плитчина близо до левия бряг. Взех да се боя. И Джим също.

– Може пък да сме отминали Кейро в мъглата през оная нощ – казвам аз.

А Джим:

– Не приказваме за това, Хък – На горки негри все не върви. Все си казвал, оная змийска кожа още не довършила работа.

– Ех, защо я видях, Джим!... Да не беше ми се мяркала пред очите!

– Не виноват ти, Хък; ти не знае. Не мъчи за той работа.

Щом се съмна, разбрахме, че покрай брега текат светлите води на Охайо, а по средата си е пак старата мръсница Мисисипи! Свършено беше вече с Кейро!

Размислихме какво да правим; нямаше полза да тръгнем към брега; а не можехме и да влачим сала срещу течението. Оставаше ни само да чакаме, като се стъмни, да се върнем само с лодката, пък каквото ще да става. Спахме цял ден из памуковите храсти, да съберем сили за през нощта, а като се върнахме на мръкване при сала, лодката беше изчезнала!

Доста време не си продумахме. Нямаше какво да си кажем. И двамата разбирахме, че тая работа я е свършила змийската кожа. Каква полза да приказваме? Ще излезе, че я корим, а така може да си навлечем още някоя беда, подир нея нова и тъй нататък, додето се научим да си държим езика.

Подир малко заприказвахме какво да правим и решихме, че ще е най-добре да се спуснем по течението със сала, додето ни изпадне случай да купим лодка и да се върнем с нея. Не можеше да заграбим някоя чужда лодка, както правеше баща ми, защото щяха да ни подгонят.

И така, щом се мръкна, отплавахме със сала.

Който не е повярвал досега, че е глупост да вземеш в ръка змийска кожа, макар и да е разбрал вече какво ни сполетя от нея, ще повярва, като прочете по-нататък и види колко нови напасти ни донесе.

Лодки се продават обикновено при изоставени до брега салове. А ние не бяхме видели досега изоставен сал; и плавахме още три часа надолу. Тъмнината стана една такава сива и гъста, все едно че е мъгла. Не можеш да видиш ни какъв е брегът, ни

колко е далеч. Беше много късно и съвсем тихо, когато насреща ни се показва параход. Запалихме фенер, като се надявахме, че от парахода ще го видят. Параходите за нагоре обикновено не минаваха близо до нас; те отбягват пясъчните наноси и търсят спокойните води покрай брега; но в такава тъмнина плават всякога по средата.

Чувахме го как пухти, ама го видяхме чак като наближи. Носеше се право срещу нас. Параходите често правят така – да видят колко близо могат да минат покрай някой сал, без да го закачат; някой път колелото им откъсва парче весло и тогава лоцманът си показва главата и се смее – голямо чудо е направил! Както и да е, параходът се приближаваше, но ние все си мислехме, че ще се опита да мине покрай нас, без да закачи сала; ама той не искаше и да ни знае. Беше голям параход, плаваше много бързо и приличаше на голям облак с рояк светулки наоколо; и току изникна пред нас, грамаден, страшен, с редица широко разтворени врати на машинното отделение, светнали като нажежени зъби, а чудовищният нос и парапети бяха надвиснали точно над нас. Почнаха да ни крещят, склянката зазвъни да спрат машините, чухме ругатни, свистене на пара и додето Джим скочи от единия борд, а пък аз от другия, параходът врхлетя право върху сала.

Гмурнах се под водата – искаше ми се да стигна до дъното, защото над мене щеше да мине колело от трийсет фута и трябваше да му направя място. Всякога можех да изкарам една минута под вода; ама този път смятам, че останах минута и половина. Бързах да изскоча на повърхността, защото просто се задушавах. Излязох до подмишниците над водата и изпръхтах. Реката приличаше на същински водовъртеж; параходът беше спрял машините си само за десет секунди. Кой иска да ти знае някакви си лодкари! Параходът пухтеше нагоре из мрака и не се виждаше, а само се чуваше.

Повиках десетина пъти Джим, но никой не ми отговори; тогава грабнах една дъска, която мина покрай мене, додето се борех с течението, и се упътих към брега, като я тиках пред мен. Подир малко разбрах, че течението върви към левия бряг, ще рече, бя на пресечка; тогава промених посоката и тръгнах наляво.

Това косо течение трая цели две мили; много време мина, додето го преплувам. Стигнах благополучно и се покатерих на брега. Нищо не можех да видя, само пълзях опипом около четвърт миля, може и повече, по неравна земя, после стигнах до голяма вехта дървена къща. Мислех да се промъкна покрай нея и да карам нататък, ама няколко кучета наскачаха, взеха да вият и лаят по мене и аз реших, че е най-добре да не мърдам.

Глава седемнадесета

ГРЕНДЖЪРФОРДОВЦИ МЕ ПРИБИРАТ У ДОМА СИ

След една минута някой се обади от един прозорец, без да подаде глава навън; само рече:

– Млък, момчета! Кой там?

Аз се обаждам:

– Аз.

– Кой си ти?

– Джордж Джексън, сър.

– Какво искаш?

– Нищо не искам, сър. Искам да си вървя по пътя, ама кучетата не ме пускат.

– А защо скиташ тъдява нощем, а?

– Не скитам, сър; паднах от парахода.

– Така ли? Наистина ли падна? Хей, я някой да запали лампа! Как ти беше името?

– Джордж Джексън, сър. Момче съм.

– Слушай, ако казваш правото, не се бой – нищо няма да ти сторим. Само не мърдай; стой, дето си. Хайде, някой да събуди Боб и Том и да донесе пушки. Има ли и друг човек с тебе, Джордж Джексън?

– Не, сър, никой няма.

Чух как хората се суятят из къщата, после видях светлина. Мъжът извика:

– Прибери свещта, Бетси, ама че си глупава! Нямах ли ум в главата? Остави я на пода, зад входната врата. Хайде, Боб, ако сте готови с Том, по местата си!

– Готови сме!

– Слушай сега, Джордж Джексън, познаваш ли Шепърдсъновци?

– Не, сър. Не съм ги и чувал.

– Хм, може да е така, може и да не е. Хайде готово! Влизай, Джордж Джексън.

Внимавай... не бързай, полекичка. Ако има и друг с тебе, да си стои, дете е... Покаже ли се, ще го застреляме. Тръгвай сега; полекичка. Отвори си сам вратата... колкото да се промъкнеш, чуваш ли?

Не бързах; и да исках, нямаше да мога. Вървах стъпка по стъпка, безшумно, чувах само как тупти сърцето ми. Кучетата мълчаха като хората, ама вървах по петите ми. Като стигнах до трите дървени стъпала, чух как отвътре отключиха, дръпнаха желязото и вдигнаха резето на вратата. Напипах вратата, бутнах я лекичко, после още малко, додето някой се обади:

– Стига толкова... проври си главата! Проврях я аз, ама все ме беше страх, че ей сега ще я отсекат. Свещта беше на пода, четвърт минута те гледаха мене, аз тях. Трима едри мъже бяха насочили пушки срещу мен и аз взех да премигвам. Най-старият беше с прошарена коса, на шейсетина години; другите двама над трийсет... и тримата докарани, хубавци... Имаше и една мила старица с посивели коси, а зад нея две млади жени, които не можах да видя хубаво. Старият джентълмен рече:

– Да-а, мисля, че работата е наред. Влизай.

Щом влязох, старият заключи вратата, тури желязото и резето, каза на двамата млади мъже да влязат, както са с пушките, и всички отидохме в една голяма гостна с нова черга на пода; събраха се в един ъгъл, дете не можеха да ги видят от предните прозорци – а други нямаше. Вдигнаха свещта, огледаха ме хубавичко, казаха: „Не, не е от Шепърдсъновци! Нищо шепърдсъновско няма в него!“ После старият рече да не се сърдя, че ще ме претърсят за оръжие, защото не искали да ме оскърбят с това, а само за да са спокойни. Не прерови джобовете ми, само ги опипа отвън и каза, че всичко е наред. После рече да не се стеснявам, да съм като у дома си и да им разкажа какво съм изпатил. Но старата дама го прекъсна:

– Слушай, Саул, горкото дете е мокро до кости; а може и да е гладно!

– Права си, Рейчил... не се сетих.

Тогав старата дама рече:

– Бетси (това беше негърката), тичай по-скоро да му донесеш нещо за ядене, да си хапне, горкото; а някое от вас, девицата, да събуди Бък... А, ето го и него! Бък, заведи това гостенче да съблече мокрите си дрехи и му дай да облече нещо сухо.

Бък изглеждаше на моите години – тринайсет-четиринайсет или нататък, ама беше малко по-едър. Беше само по риза, с разчорлена коса. Прозина се, потърка очи с юмрук. В другия стискаше пушка.

– Нямаше ли Шепърдсъновци? – попита той.

Казаха му, че нямало, тревогата била напразна.

– Хм! – рече той. – Ако бяха дошли, все щях да улуча някого.

Всички се изсмяха, а Боб рече:

– Ех, Бък, додето се наканиш да дойдеш, те можеха до един да ни скалпират.

– Ами като не ме потърсихте! Не е право това! Все ме оставяте назад; да не мога да се прославя.

– Нищо, Бък – рече старият. – Не бой се: ще се прославиш, като му дойде времето. Върви сега да свършиш, каквото нареди майка ти.

Като се качихме в стаята му, Бък ми даде своя риза, куртка и панталони и аз ги облякох. Додето се обличах, той ме попита как ми е името, ама преди да му отговоря, взе да ми разправя за някаква сойка и заек, дете уловил завчера в гората, и ме попита де ли е бил Моисей, когато угаснала свещта. Казах, че не знам; не съм и чувал за него.

– Отгатни тогава – рече той.

– Как ще отгатна – казвам аз, – когато не съм чувал нищо?

– Нима не можеш да отгатнеш? Та то е много лесно!

– За коя свещ става дума? – питам.

– За коя да е – казва той.

– Не знам къде е бил – казвам аз. – Къде е бил?

– Ами че на тъмно! Там е бил!

– Защо ме питаш, щом си знаел?

– Ех, дявол да те вземе, та това е гатанка, не разбираш ли? Слушай, колко време ще стоиш у нас? Остани за постоянно. Чудесно ще прекарваме... Сега няма училище. Имаш ли куче? Аз имам... щом хвърлиш в реката треска, ще ти я извади. А обичаш ли да се докарваш в неделен ден и разни такива глупости? Аз не обичам, то се знае, но мама ме кара. Дявол да ги вземе тия панталони! Трябва да ги обуя, пък не ми се иска, много е горещо. Готов ли си? Добре, да вървим, драги!

Студен царевичен хляб, студено сушено говеждо, масло и мътеница – това ме чакаше долу. По-вкусно нещо не бях ял досега. Бък, майка му и другите пушеха с къси лули; само негърката, която не се виждаше, и двете млади жени не пушеха. Ония пушеха, аз ядях и се разговаряхме. Двете девойки бяха със спуснати коси и загърнати с юргани. Всички ме разпитваха, аз им разправях как живея с нашите в една малка ферма накрай Арканзас, как сестра ми Мери-Ан избяга от къщи да се омъжи и вече не чухме нищо за нея, а Бил замина да я търси и не се върна. Том и майка умряха и така останахме само баща ми и аз; него грижите го съсипаха и като умря, аз събрах, каквото беше останало, защото фермата не беше наша, заминах с парахода за нагоре, ама паднах от палубата и така се озовах тук. Тогава те рекоха, че мога да стоя у тях, колкото искам. Вече се съмваше, всички отидоха да спят, и ние с Бък, а като се събудих на сутринта – дявол да ме вземе! – бях забравил как ми е името. Лежах цял час да мисля. Като се събуди Бък, попитах:

– Можеш ли да пишеш, Бък?

– Да – рече той.

– Обзалагам се, че не знаеш как се пише моето име – казвам аз.

– Обзалагам се на каквото искаш, че знам!

– Добре – казвам, – карай!

– Д-ж-о-р-д-ж Д-ж-е-к-с-ъ-н – казва той.

– Вярно – казвам, – знаеш; аз пък мислех, че не знаеш. А то не е име, дето можеш да го напишеш, както трябва, ако не си учил.

И аз си го записах тайничко, защото някой можеше да рече да му го напиша, а пък аз исках да го надраскам бързо-бързо, сякаш отдавна съм привикнал да го пиша.

Хората бяха много добри, и къщата също. Не бях виждал досега на село такава хубава и наредена къща. Входната врата не беше с желязно резе или с дървено с кожен ремък, ами с медна топка – като в градските къщи. В гостната стая нямаше никакво легло, а в много градски гостни съм виждал легла. Имаше голяма камина с тухлено огнище; тухлите поливаха с вода и търкаха с керемиди, та да са все чисти и червени; някой път ги мажеха като в градовете с червена боя, дето я казват испанска кафява. Пиростията беше бронзова и толкова голяма, че можеше да издържи цяла греда. На плочата над камината имаше часовник. В долната половина на стъкления му похлупак беше нарисувана град, по средата едно кръгче за слънце, а махалото се люшкаше отзад. Чудесно беше да слушаш как трака тоя часовник; а като дойдеше някой пътуващ часовникар да го почисти и поправи, почваше да звъни и звънеше сто и петдесет пъти, додето миряса. Не го продаваха за нищо на света.

От двете страни на часовника имаше два папала от чужбина, направени от нещо като тебешир с разни шарилки. До единия папал имаше глинена котка, до другия глинено куче; като ги натиснеш, писукаха, ама не отваряха уста и не си мръдваха муцуните. Пищяха някъде от корема. Зад тия неща бяха разперени две ветрила от пера на диви пуйки. На масата наред стаята имаше една чудесна глинена кошничка с цял куп портокали, праскови и грозде, по-червени, по-жълти и по-хубави от истинските; не бяха истински, защото, дето бяха ожулени, се виждаше белият тебешир или от каквото бяха направени.

Масата имаше чудесна покривка от мушама с нарисувана разперен орел в червено и синьо и рисувана шарка по края. Разправиха ми, че била донесена чак от Филаделфия. По четирите ъгъла на масата бяха наредени разни книги. Едната беше голяма библия, пълна с картинки. Друга беше Пътят на поклонника. В нея се разправяше за някакъв човек, който си оставил семейството, ама не се казваше защо. Доста нещо прочетох от нея, като ми хрумнеше. Любопитни работи имаше, ама мъчни. Друга книга беше Приятелски дар, с чудесни разказчета и стихове: само че аз не четях стиховете. Имаше и Речите на Хенри Клей, и Домашния лекар на д-р Гън, дето се разправяше надълго и широко какво да се прави, ако някой е болен или умре. И молитвеник, и какви не други книги. Имаше и чудесни плетени столове, при това съвсем здрави, а не

провиснали в средата или продънени като вехта кошница.

По стените бяха накачени всякакви картини – главно Вашингтоновци и Лафайетовци, разни битки, шотландската Мери и друга една картина, казваха я „Подписване на декларацията“ [Декларация за независимостта на САЩ.]. Имаше и едни, дето им казват графика; рисуваха ги умрялата дъщеря, още като била на петнайсет години. Не бях виждал досега такива картини – съвсем черни. На едната беше нарисувана жена в тясна черна рокля, стегната с колан под мишниците, а ръкавите надути по средата като зелки, с голяма черна шапка като лопата, с чер воал, с бели крачета в тесни черни обувки с кръстосани кордели; облегнала беше замислено десния си лакът на един надгробен паметник под плачуща върба, а другата ѝ ръка беше отпусната и държеше бяла кърпичка и чантичка; под картината пишеше: „Никога, уви, няма да те видя вече!“ На другата картина имаше една млада жена с пригладени коси, прибрани на темето с гребен като облегалка на стол; тя плачеше в кърпичката си, а в ръката ѝ лежеше по гръб умряло птиче с вирнати крачета; под картината пишеше: „Никога, уви, не ще чуя вече сладката ти песен!“ И друга – една млада жена стоеше на прозорец и гледаше луната, а по бузите ѝ се лееха сълзи. В едната си ръка държеше отворен плик с червен восъчен печат в единия ъгъл, а до устните си притискаше медалионче на верижка. Под картината пишеше: „Нима те няма вече? Уви, няма те!“ Картините бяха хубави, ама на мен не ми харесваха, защото ако се случеше да ми е нещо тежко, още повече ме натъжаваха. Всички жалеха за тая дъщеря, защото била започнала много такива картинки, а от направените си личеше колко са загубили хората. Само че, според мен, с това настроение на нея сигурно ѝ е по-добре на гробищата. Разправиха ми, че когато се разболяла, работела най-гол ямата си картина; и денонощно се молела да поживее, додето я довърши, ама не ѝ било писано да я довърши. На картината една млада жена в бяла рокля стоеше до оградата на мост, за да се хвърли; косите ѝ бяха разпилени по гърба, тя гледаше разплакана луната; две ръце беше скръстила на гърдите си, две беше протегнала напред, а други две вдигаше към луната – художницата искала да види как ще бъде най-добре и щяла да заличи излишните. Само че умряла преди да реши как да я направи. Сега картината беше окачена над леглото в стаята ѝ и на всеки рожден ден я кичеха с цветя. В другите дни беше покрита със завеска. Младата жена на картината имаше много хубавичко лице, само че, според мен, с толкова ръце приличаше на паяк.

Додето била жива, девойката лепяла в един албум изрезки от некролози, произшествия и дълготърпеливи страдания, които вземала от Презвитериански наблюдател, после съчинявала за тях стихове. Много хубави стихове. Ето какво беше написала за едно момче на име Стивън Даулинг Ботс, което се удавило в един кладенец:

Дали от болест Стивън
почина толкоз млад?
Сърцата ни се свиват
от мъка и от жал.

Не, друга бе съдбата
на Стивън Даулинг Ботс.
Прониза скръб сърцата,
но той бе здравеняк.

Ни кашлица през зима,
ни шарка в летни дни
почтеното му име
веднъж не опетни.

Не го и сполетяха
тревоги от любов.
Не го боля стомаха
през целия живот.

С въздишка безотрадна

послушайте сега –
той в кладенеца падна
и се удави там.

Изваден от водата,
не се помръдна той –
духът му в небесата
потърсил бе покой.

Щом Емлин Гренджърфорд е писала такива стихове още додето нямала четиринайсет години, какво ли е щяло да стане от нея по-късно! Бък казваше, че пишела стиховете като на шега. Не се спирала даже да помисли. Написвала един ред, а като не ѝ дойде на ум с какво да го римува, просто го задрасквала, написвала друг и карала нататък. Не била много придирчива: пишела за всичко, каквото ѝ поръчат, стига да е тъжно. Щом умре някой, все едно дали е мъж, жена или дете, била готова да му приподнесе своя „дар“ още додето не е изстинал. Съседите казвали, че най-напред идвал докторът, после Емлин и накрай уредникът на погребението; уредникът я изпреварил само веднъж, и то защото не можала да намери рима за името на покойника, който се казвал Уистлър. След този удар не могла да дойде на себе си; не се оплаквала, само взела да линее и не живяла още дълго. Горката! Колко пъти отивах в стаята ѝ, вземах албума и почвах да чета, когато ѝ се поразсърдвах за тъжните картини. Обичах цялото семейство, и живите, и умрелите, и не мислех да се скарам с тях за каквото и да е. Горката Емлин беше писала приживе стихове за всички умрели и мислех, че е несправедливо, дето никой не е писал за нея, след като беше умряла: затова се помъчих аз да изкалъпя едно-две стихчета, но никак не ми провървя. Стаята на Емлин беше всякога в ред, всяко нещо беше както в нейно време ѝ никой не спеше там. За стаята се грижеше майката, макар че в къщата имаше много негри; тя седеше често там да шие и библията си все там четеше.

Както казах, в гостната имаше чудесни завеси на прозорците; бели, с рисувани замъци, обрасли в лози, с добитък на водопой. Имаше едно вехто малко пиано, вътре сигурно с тенекиени канчета, а нямаше по-хубаво нещо от това да чуеш как младите дами пеят „Разбито е последното звено“ или да свирят „Битката за Прага“. Всички стаи бяха боядисани, повечето постлани с килими, а цялата къща отвън беше варосана.

Къщата имаше две крила, широкият ходник между двете беше с под и покрив. Понякога там слагаха трапезата, защото беше хладно и приятно. Не може и да си представи човек по-хубаво място. А яденето беше чудесно и яж, колкото щеш!

Глава осемнадесета ЗАЩО ХАРНИ ХУКНА ПОДИР ШАПКАТА СИ

Трябва да ви кажа, че полковник Гренджърфорд беше джентълмен. Истински джентълмен беше той, и домашните му също. От сой, както се казва; това е важно и за човек, и за кон, казваше вдовицата Дъглас, а никой не отрича, че тя е от първите аристократи в нашия град. Така казваше и баща ми, макар че той беше от сой като таванско коте. Полковник Гренджърфорд беше много висок, строен, бледомургав, без нито капчица червенина: всяка сутрин бръснеше мършавото си лице с невиджано тънки устни и ноздри; носът му беше гърбав, веждите гъсти, очите от черни по-черни и такива хлътнали, да речеш, че те гледа някъде от пещера. Челото му беше голямо, а косите посивели и дълги до раменете. И ръцете му бяха мършави и дълги. Всеки ден обличаше чиста риза и бял костюм – просто да ослепееш, като го погледнеш. В неделен ден носеше син фрак с жълти копчета. Имаше и махагонов бастун със сребърна дръжка. Не обичаше празните приказки, нито крещеше. Не можеш да си представиш по-добър човек, щом го видиш, ще разбереш какъв е и ще имаш вяра в него. По някой път се усмихваше – с една такава блага усмивка! Ама ако се случеше да се изправи като майски прът [украсен с цветя и ленти кол, около който се танцува на първи май] и очите му вземат да святкат под гъстите вежди, изведнъж ще ти се доще да се покатериш по-бързо на някое дърво и оттам да разбереш какво става. Нямаше нужда да мърмори на хората да се държат прилично – пред него всеки се държеше, както трябва.

И всеки гледаше да е по-близо до него; защото през повечето време беше като слънчице... искам да кажа като ясно време. Ако се намръщеше като чер облак, бурята не траеше повече от половин минута, ама и то стигаше: цяла неделя никой вече не смееше да шукне.

Щом слезеше сутрин със старата леди, цялото домочадие ставаше веднага да им каже „добро утро“ и никой не сядаше преди тях. После Том и Боб отиваха при бюфета, дето стоеше каната, приготвяха на баща си чашка уиски с вода и му я подаваха, а той чакаше да наляят и на тях си; после Боб и Том се покланяха и казваха: „За ваше здраве, сър, за ваше здраве, мадам“; старите се покланяха едва-едва и отговаряха: „Благодарим“, и тримата изпиваха уискито. Подир това Том и Боб наливаха върху останалата захар в чашите си по една лъжица вода и няколко капки уиски или сидра и ги подаваха на мен и на Бък, та и ние да пием за здравето на старите.

Боб беше по-големият, Том по-малкият: и двамата бяха високи, хубави, едри мъже с мургави лица, черни очи и дълги черни коси. И те се обличаха като стария джентълмен в бели платнени дрехи и носеха широкополи панамени шапки.

Подир тях идваше мис Шарлот. Тя беше на двацет и пет години, висока, горда и величествена, ама от добра по-добра, ако не я разсърдиш с нещо. Разсърдиш ли я, и тя – като баща си – ще те погледне така, та да се разтрепериш от глава до пети. Инак беше хубавица.

Хубавица беше и сестра ѝ, мис Софи, само че беше друга. Тя беше двацетгодишна, кротка и мила като гълъбица.

Всеки, та и Бък дори, си имаше по един негър. Моят негър все си почиваше, защото аз не бях привикнал да ми слугуват, ама негърът на Бък все трябваше да тича нагоре-надолу.

Това беше цялото семейство сега; едно време имало още, трима сина, ама те били убити; а Емлин умряла.

Старият джентълмен имаше не знам колко ферми и над стотина негри. По някой път пристигаха от десет-петнайсет мили далеч цяла тълпа гости на коне, стояха по пет-шест дни, разхождаха се из полето и по реката, ходеха на излети или танцуваха – денем в гората, вечер в къщи. Повечето бяха роднини. Мъжете си носеха и пушките. Всички бяха все важни хора.

По тия места живееха още едни аристократи, пет-шест семейства от рода Шепърдсън. И те бяха прочути, възпитани, богати и благородни като Гренджърфордовци. Шепърдсъновци и Гренджърфордовци се качваха и слизаха на едно и също параходно пристанище, на около две мили от нашия дом; та като ходех там с някои от нашите, ми се случваше да видя и Шепърдсъновци с чудесните им коне.

Един ден бяхме отишли с Бък на лов из гората и изведнъж чуваме конски тропот. Тъкмо пресичахме пътя.

– По-скоро! – рече Бък. – Бягай в гората!

Избягахме, после надникнахме през листата. След малко се показва един чудесен млад мъж; приличаше на офицер и яздеше тръс с отпуснати поводи. Пушката му беше напреко на седлото. И по-напред го бях виждал. Той беше младият Харни Шепърдсън. Изведнъж чух до ухото си, че пушката на Бък изгърмя, а шапката на Харни веднага изхвърча нанейде. Той грабна пушката си и се втурна право към това място, дето се бяхме скрили. Ама ние не го дочакахме. Хукнахме през гората. Дърветата не бяха нагъсто, та като се обръсах да погледна през рамо какво става, видях как Харни се прицели на два пъти в Бък, после се върна, отдето беше тръгнал – сигурно да си търси шапката. Така мисля, макар че нищо не видях по-нататък. Ние не се спряхме, додето стигнем в къщи. Очите на стария джентълмен светнаха – смятам, че беше от радост – после лицето му се позаглади и той рече по-ласкаво от друг път:

– Не ми се харесва, дето си стрелял скрит зад храст. Защо не излезе на пътя, момчето ми?

– Шепърдсъновци никога не се показват на открито, тате. Все гледат да им е по-изгодно.

Мис Шарлот беше вдигнала малко глава, като кралица, додето Бък разправяше случката; ноздрите ѝ потръпваха, а очите ѝ святкаха. Двамата по-големи братя се намръщиха, ама не продумаха. Мис Софи пребледня, после, като чу, че Харни не бил ранен, се успокои.

Щом можах да остана насаме с Бък под дърветата при хамбара, взех да го

разпитвам:

– Наистина ли искаше да го убиеш. Бък?

– То се знае!

– Какво ти е направил?

– Той ли? Нищо не ми е направил.

– Защо искаш да го убиеш тогава?

– Ами така... просто за кръвна вражда.

– Какво е това кръвна вражда?

– Че къде си израснал ти? Нима не знаеш какво е кръвна вражда?

– Досега не съм чувал такова нещо... Разправи ми какво е.

– Как да ти кажа – започна Бък. – Кръвната вражда е такова нещо: някой човек се скарва с друг и го убива; тогава братът на убития убива оня; после братята на двамата убити почват да се избиват едни други; подир тях братовчедите... И така, докато всички се избият. Тогава вече кръвната вражда престава. Ама тая работа върви бавно и трае много време.

– И вашата вражда ли е отдавнашна, Бък?

– Ами... така смятам. Почнала е отпреди трийсетина години, както казват.

Скарали се за нещо, после се съдили; който загубил делото, взел, че застрелял оня, дете спечелил ... Така му се и падало, разбира се. Всеки на мястото на загубилия е щял да направи същото.

– А за какво са се скарали. Бък? За земя ли?

– Може и за земя да е било... не знам.

– И кой е стрелял пръв? Някой Гренджърфорд ли или от Шепърдсъновци?

– Отде да знам? Това е било много отдавна.

– Някой друг не знае ли?

– Ех, баща ми знае навярно; и от другата страна старите трябва да знаят. Не знаят само защо са се скарали най-напред.

– Много души ли са били убити оттогава, Бък?

– Да. Додето се обърнеш, пак ново погребение. Но всеки куршум не убива. Баща ми си носи няколко, ама не се оплаква, защото не тежали много. Боб го цапнаха с нож и Том раниха веднъж-дваж.

– Имало ли е някой убит тая година, Бък?

– Да. И ние улучихме едного, и те. Преди около три месеца братовчед ми Бъд, който е на четиринайсет години, яздел в гората по другия бряг, и то без никакво оръжие. Голяма глупост, то се знае. На едно усамотено място чува конски тропот зад себе си и като се обръща, вижда как плешивият Шепърдсън го гони с пушка в ръка, а вятърът развява побелялата му коса. И вместо да скочи от коня и да се скрие в гората, Бъд решава, че оня няма да го настигне. Така се надбягвали пет-шест мили и старият все повече го приближавал; най-после Бъд разбрал, че няма полза да бяга, спрял се и се обърнал с лице към оня, за да бъде застрелян в лице, а не в гръб. Старият го настигнал и го убил на място. Само че не можа да се радва дълго, защото не мина и неделя, и нашите му светиха маслото.

– Според мен, този старец е бил страхливец, Бък.

– Аз пък мисля, че не е бил страхливец. Никак не е бил. Между Шепърдсъновци няма страхливци... ни един страхливец няма. Веднъж същият старец се бил половин час с трима Гренджърфордовци и ги надвил и тримата. Всички били на коне; той слязъл от коня си, скрил се зад една купчинка дърва и оставил коня пред себе си, да се пази от куршумите; а Гренджърфордовци останали на коне, обикаляли около него и стреляли. И той стрелял срещу тях. Накрай и той, и конят му едва се довели до къщи, ранени и целите окървавени; а Гренджърфордовци трябвало да ги занесат в къщи – единият бил убит, другият умрял на втория ден. Не, сър; ако тръгнеш да търсиш страхливци, няма защо да си губиш времето между Шепърдсъновци: такава порода там не се намира.

Следната неделя всички отидохме на черква. Все на коне. Мъжете – и Бък – взеха пушките си, в черква ги държаха между коленете си или наредени до стената, та да им са под ръка. Шепърдсъновци също. Проповедта беше като всяка проповед – все за братска любов и разни такива скучни и прескучни работи; но всички рекоха, че била много хубава и додето се връщаха към къщи, все за нея приказваха. Толкова нещо казаха за вяра, за добри дела, благодат, предопределение и не знам още какво, та през живота си не бях прекарвал по-скучна неделя.

Не мина и час след обеда и всички заспаха. Кой на стол, кой в стаята си. Стана още по-скучно. Бък и едно куче се бяха изтегнали на слънце и дълбоко спяха. И аз се прибрах в нашата стая да поспя. На минаване видях милата мис Софи, застанала до вратата си, която беше до нашата. Тя ме повика в стаята си, затвори тихичко вратата, попита ме дали я обичам и аз ѝ казах, че я обичам; тогава ме попита дали съм готов да ѝ направя една услуга, ама без да казвам никому. Казах ѝ, че съм готов. Тогава тя каза, че забравила евангелието си в черква; оставила го на чина между две други книги, та да ида, без да ме усетят, да го прибера и да не казвам никому. „Ей сега ще ида“, рекох. Измъкнах се аз и поех по пътя. В черква нямаше вече никого, само едно-две прасета; вратата ѝ не се затваряше, а прасетата обичат да лежат лете на дървен под, защото е хладен. Може да сте забелязали, че повечето хора ходят на черква само когато трябва, ама с прасетата не е така.

„Нещо не е в ред тука, казвам си аз; не може едно момиче толкова да се тревожи за някакво си евангелие.“ Поразтърсих книгата и от нея падна едно листче само с две думи, написани с молив: „Два и половина“. Разтърсих я пак, ама нищо друго не намерих. Нищо не можах да разбера от написаното, затова прибрах листчето в книгата и се върнах. В къщи мис Софи ме чакаше пред вратата си. Дръпна ме в стаята, затвори вратата и взе да прелиства евангелието. Намери листчето, прочете го и се зарадва. Додето разбера какво става, тя ме сграбчи, прегърна ме, каза, че от мене по-добро момче няма, и пак ми заръча да не казвам никому. Цяла се беше изчервила, очите ѝ святаха и така изглеждаше още по-хубава. Много беше чудна тая работа. Затова щом си поех дъх, попитах какво пише на листчето, а тя пък ме попита чел ли съм го. Казах, че не съм; тогава тя попита знам ли да чета ръкописно писмо. Отговорих ѝ, че знам, само ако е писано с печатни букви. Тогава тя рече, че на хартиятка не било писано нищо важно, тя показвала само докъде е прочела книгата. После ме прати да си играя.

Поех към реката и все си мислех за тая случка, а след малко гледам и моят негър тръгнал подир мене. Като се отдалечихме колкото да не ни видят от къщи, той се огледа насам-натам, изтича при мен и рече:

– Мастър [обръщение към младите господари; вместо мистър] Джордж, ако дойде с мен до блато, аз покажа цял куп водни змии.

„Чудна работа, мисля си, и вчера ми каза същото. Сигурно знае, че никому не е дотрябвало да лови водни змии. Какво ли е намислил?“ Затова му рекох:

– Добре, върви пред мен.

Вървахме около половин миля; после той нагази до глезен в блатото и така изминахме още половин миля. Като стигнахме до една суха равнинка, дето растяха всякакви дървета, храсти и диви лози, негърът рече:

– Минеш още една-две крачки нататък, мастър Джордж, и видиш. Там са. Аз ги виждал и друг път... не ми се гледа.

Той зацапа пак във водата да си върви и скоро се загуби зад дърветата. Полутах се малко, после стигнах до една полянка колкото стая, отвсякъде заградена с лози; там спеше някакъв мъж... Да, очите не ме лъжеха – спеше моят Джим!

Събудих го и смяхах, че кой знае колко ще се смее, като ме види, ама той не се смая. Извика от радост, но не се смая. Разправи ми, че през оная нощ плувал все подир мен и чувал, като викам, ама не ми се обаждал, защото се боял да не го пипнат и да го върнат да робува. После рече:

– Ударил се малко, та не плувал бързо; затова накрай бил далечко от тебе. Кога ти излезе на бряг, рекох си: ще догоня, без да вика, ама видял къща и спрял да бърза. Бил далечко, та не чул какво ти казал ония хора... пък и от кучета било страх. Като се умирило всичко и разбрал, че ти влезе в къща, тръгнал за гора – там чака да съмне. Рано сутрин едни негри минали насам за ниви, взели и довели на това място; тука кучета не намерят, не могат преплува вода. Негри вечер носи ядене и разправя как прекарваш.

– А защо не каза на моя Джек да ме доведе по-рано, а, Джим?

– Защо няма полза да те тревожа, Хък, като не можем да стори нищо... ама сега работа наред. Щом ми падне, купувал тенджери, тигани, шишета, нощем поправял сал...

– Какъв сал, Джим?

– Наш сал.

– Та нали се разби?

– Не разби. Пораздърпан малко – един край цял отнесен. Беда не голяма, само неща загубени до едно. Ако не потопили толкова дълбоко и плували толкова дълго под вода, ако нощ не толкова тъмна и ние не толкова уплашили, та чак загубили ум, дето се казва, щели да видим сал. Нищо – той сега като нов, имаш и нова покъщнина наместо потънала.

– А как намери сала, Джим? Улови ли се за него?

– Как уловиш за него в гора? Намерили негри – вклучен за коренища в заливче – и скрили във върби при рекичка, а после изпокарали кой да вземе; аз научил и оправил работа: казал, че сал не техен. Сал твой и мой. Не искаш, рекох, да ограбиш един млад бял джентълмен и после изпатиш? Дал всекиму по десет цента и те много благодарни; искали намерят пак някой сал, още спечелят. Тия негри страшно добри за мен, няма нужда два пъти кажа какво иска. Твой Джек, чедо, добро негр и страшно хитър.

– Хитър е наистина. Ни веднъж не ми каза, че си тук; повика ме да ми покаже водни змии. Ако се случи нещо, няма да е забъркан в кашата. Ще каже, че не ни е виждал заедно, и така си е.

Не ми се ще да ви разправам надълго и нашироко за другия ден. Ще го разкажа надве-натри. Събудих се на разсъмване и тъкмо да се обърна да заспя наново, усещам, че е някак си нередно тихо... нищо не се чува из къщи. А това не се случваше. Погледнах за Бък – няма го. Ставам аз и се чудя какво се е случило. Слизам долу – няма жива душа. И навън все същото. „Какво става“, мисля си аз. На двора при дървата, срещам моя Джек и питам:

– Какво се е случило?

А той:

– Нима не знае, мастър Джордж?

– Не – казвам, – не знам.

– Да кажа тогава. Мис Софи избяга! Ей така – избяга! По някое време нощес. Никой не разбрал кога. Избягала да жени за младия Харни Шепърдсън... така мисли наши хора. Семейство разбрало преди половин час... може и малко повечко... Такова тичане не било друг път. Грабнали пушки и на коне! жени хукнали да известят на роднини, а стар господар Саул и момчета грабнали пушки и препуснали за река, да настигнат момче и да убият, дорде прехвърли откъд с мис Софи. Лоши дни дойде, казвам ти.

– И Бък е излязъл, без да ме събуди?

– Излязъл! Защо намесва и теб в тая каша? Мистър Бък напълнил пушка и рече: „Да пукна, ако не довлека един Шепърдсън!“ А там толкова Шепърдсъновци, все застреля един, ако му падне.

Хукнах към реката, без да губя ни минута. Подир малко чувам някъде отдалеко стрелба. Щом зърнах дървената лавка и струпаните дъски при параходната скеля, аз се шумгнах из дърветата и храстите, додето си намеря сгодно място, после се покатерих на една топола, дето не можеха да ме стигнат куршумите, и зачаках. Малко пред моето дърво имаше още една купчина дъски, четири стъпки висока; най-напред мислех да се скрия зад нея, ама добре че не го направих.

На празното място пред лавката се въртяха четири-пет души на коне, ругаеха, крещяха и се мъчеха да уловят две момчета, скрити зад един куп дърва до пристанището; ама не им провървя. Щом някой конник се подадеше откъм реката, веднага почваха да стрелят по него. Двете момчета бяха клекнали и опрели гръб о гръб, та виждаха и на двете страни.

След някое време ония на конете престанаха да ругаят и да крещат. Взеха да се приближават към лавката; тогава едното момче зад дървата се понадигна, прицели се вярно и повали едного от коня. Всички скочиха от конете, грабнаха ранения и тръгнаха да го внесат в лавката; в това време момчетата хукнаха да бягат. Додето ги забележат другите, бяха стигнали на половин път до моето дърво. Щом ги видяха, мъжете скочиха на конете и ги сподиряха. Ама не можах да ги настигнат – момчетата бяха взели голяма преднина, стигнаха до купчината дърва пред мене, скриха се зад нея и пак бяха на по-добро място от мъжете. Едното момче беше Бък, другото беше слабишко, деветнайсе-двайсегодишно.

Мъжете се повъртяха още малко, после препуснаха нанякъде. Щом се изгубиха, аз повиках Бък да му кажа, че са се махнали. Отначало той не можа да разбере откъде се обаждам. Страшно се смая и ми поръча да си отварям очите на четири, та да му обада,

щом мъжете се покажат пак, защото, рече той, сигурно са намислили някоя пакост и скоро ще се върнат. Искаше ми се да се махна от това дърво, ама не смеех да сляза. Бък взе да плаче, да реве и да повтаря, че двамата с братовчед си Джо (другото момче) все ще отплатят за днешния ден. Каза, че баща му и двамата му братя били убити; двама-трима от другите също. Шепърдсъновци ги нападнали от засада. Според Бък, баща му и братята му трябвало да изчакат роднините си, защото Шепърдсъновци били много повече. Попитах го какво е станало с младия Харни и мис Софи. Каза ми, че били в безопасност отвъд реката. Ама не бях чувал някой да ругае, както ругаеше Бък, дето не беше убил Харни, когато го срещнахме в гората.

Ненадейно чуваме три-четири изстрела – дан-дан-дан! Мъжете бяха заобиколили горичката и бяха навлезли в нея изотзад, без конете. Момчетата хукнаха към реката – и двете ранени; а додето се мъчеха да я преплуват, мъжете тичаха по брега. Стреляха по тях и подвикваха: „Убийте ги! Убийте ги!“ Взех да ми прилошава и без малко щях да падна от дървото. Няма да ви разправам всичко, каквото видях... Пак ще ми прилошее, ако река да разправам. По-добре да не бях ходил тоя ден при реката да гледам такива ужасии. И досега още не мога да се отърва от тях – все са пред очите ми, и нощя ги сънувам.

Стоях на дървото, додето се мръкна, защото ме беше страх да сляза. От време на време чувах да говорят из гората; на два пъти видях по няколко мъже да препускат покрай дървената лавка с пушка в ръка; от това разбрах, че битката още не е свършила. Страшно бях напласен и реших да не се връщам вече в оная къща, защото усещах, че и аз съм донейде виноват за станалото. Онази хартийка, рекох си аз, трябва да е била оставена за мис Софи: да ѝ извести да чака Харни в два и половина, та да избягат; и аз трябваше да кажа на баща ѝ за тази хартийка и за това колко чудновато се държеше мис Софи; тогава той щеше сигурно да я заключи и тая страшна беда нямаше да стане.

Като слязох от дървото, пропълзах по брега и след малко намерих до самата вода двамата убити; издърпах ги по-нагоре, покрих им лицата и си плюх на петите. Поплаках си, като покривах лицето на Бък, защото той беше много добър с мене.

Беше вече съвсем тъмно. Аз не тръгнах за къщата, а през гората ударих право към блатото. Джим го нямаше на островчето, затова хукнах към рекичката и се шмугнах във върбалака; изпотил се бях от бързане по-скоро да се кача на сала и да се махна от тоя ужасен край. Ама салът беше изчезнал! Така се уплаших! Цяла минута не можах да си поема дъх. И като писах! Изведнъж някой се обади на двайсетина стъпки от мене:

– Господи! Ти ли, чедо? Само не вдига шум! Беше Джим... По-сладък глас не бях чувал през целия си живот. Изтичах по брега и скочих на сала, а Джим ме сграбчи и прегърна от радост. После рече:

– Господ те пази, чедо! Мислил вече, че пак умрял. Джек дойде и рече, може убили, защото не връщал в къщи; и аз тъкмо щях да пусне сал къде устие на рекичка, да отпраща надолу, щом Джек каже, че наистина убит. Ех, че радвам, дето върнал, чедо!

А пък аз:

– Да-а... всичко се нареди. Няма да ме намерят и ще помислят, че съм бил убит и отнесен от реката. Има и защо да помислят така... А ние с тебе, Джим, да не губим време, ами по-скоро изкарвай сала насред течението!

Не можах да дойда на себе си, додето не изминахме две мили и поехме по талвега на Мисисипи. Окачихме пак сигналния фенер и решихме, че сме вече свободни и в безопасност... От вчера не бях хапнал нищо, затова Джим извади царевични питки, мътеница, свинско със зеле и други зеленчуци... няма по-сладко ядене от него, щом е сготвено, както трябва. Додето вечерях, си приказвахме и ни беше чудесно. Страшно се радвах, че сполучих да се измъкна от кръвната вражда, а Джим се радваше, че се е отървал от блатото. И двамата признахме, че няма по-хубав дом от сала. Навсякъде другаде е притеснено и задушно, а на сала не е. На сал ти е леко, сгодно и си на свобода.

Глава деветнадесета
ПОЯВА НА ХЕРЦОГА И ДОФИНА

Така минаха две-три денонощия; все едно, че отплаваха – толкова спокойно, гладко и приятно минаха. Ето как прекарвахме времето. Реката беше тук ужасно широка – на места миля и половина; нощем плавахме, а денем излизахме на брега и се криехме; щом наближеше да съмне, спирахме и завързвахме сала, всякога в тихите води край брега; нарязвахме топови и върбови клони да го скрием, после пускахме въдиците и отивахме да поплуваме, да се изкъпем и разхладим, сядахме на някоя плитчина, дето водата е до колене, и гледахме как се съмва. Никакъв звук отнйде... Пълна тишина... Сякаш всичко живо спи, само някой жабок може да закръка от време на време. Като погледнеш надолу по реката, най-напред ще видиш някаква тъмна черта – гората на отвъдния бряг; нищо друго не можеш различи; после ще просветне една точица на небето, ще вземе да се разширява, реката ще се провиди по-надалеч и няма да е черна, ами сива; нейде далеч-далеч по нея ще видиш разни черни петънца, това са шлепове и лодки; или дълги черни черти – това са салове; понякога ще чуеш да скърца весло; или приглушени гласове – защото наоколо е съвсем тихо и гласовете идат много отдалеч; може да видиш и бразди по водата и от тях ще разбереш, че на това място има коренище – водата се удрия о него, затова се набраздява; после виждаш как над реката се вие мъгла, как небето на изток започва да се червене, а подир него и водата, виждаш дървена колиба накрай гората на отвъдния бряг – сигурно е къщичка за горския; дъските са така наредени, че откъдето искаш, оттам можеш да влезеш; после лек ветрец ти довява прохладата и сладък мирис на гора и цветя; а понякога и други миризми, защото наблизко се разлагат и вонят умрели риби. Най-послед слънцето изгрява, всичко почва да се смее, а птиците да пеят!

Димът сега не личи толкова, затова изтегляме въдиците и запалваме малък огън да си сварим закуска. После ще гледаме самотната река, ще се произтегнем да си починем и както почиваме, така и ще заспим. Но скоро ще се събудим и ще се огледаме да разберем какво ни е събудило. Може някой параход да пъхти срещу течението, ама чак до другия бряг, та оттук виждаме само дали витлото му е отстрани или отзад; подир това може цял час нищо да не чуем и видим – все едно, че сме в пустиня. Или ще зърнем да се плъзга нанякъде сал, а на него някой сече дърва; защото на саловите всякога секат дърва; виждаме как секирата блясва и се спуска, ама не чуваме нищо; виждаме как се вдига отново и чак когато е стигнала до главата на човека, се чува едно „тряс!“ – толкова много време е трябвало звукът да стигне до тебе над водата. Така прекарваме деня – почиваме, слушаме се в тишината. Веднъж имаше такава гъста мъгла, та саловите и разните лодки и шлепове удрияха по тиганите си, да не ги връхлетят параходите. Един шлеп или сал мина досами нас, чухме ги как приказват, псуват и се смеят; чувахме ги съвсем ясно, ама никого не виждахме; тръпки ни побиха – все едно, духове да летят из въздуха. Джим беше сигурен, че са духове; ама аз му рекох:

– Не са; духове няма да кажат: „Дявол да я вземе тая дяволска мъгла“.

Щом мръкнеше, отвързвахме сала и поемахме; стигнем ли до средата на реката, пускахме веслата и се оставяхме да ни носи течението, запалвахме лулите си, потапахме крака във водата и си приказвахме за едно, за друго; и деня, и ноща – щом нямаше комари – бяхме голи; новите дрехи, дето ми ги дадоха роднините на Бък, бяха много хубави, та трябваше да ги вардя, пък и не обичам да се издокарвам.

Понякога се случваше сума време да не срещнем никого. Към отвъдния бряг се виждаха плитчини и острови; по някой път ще светне искрица – свещ от прозореца на колибка; или ще видиш светлини над водата – на някой сал или шлеп; а може да чуеш и цигулка или песен по тях. Чудесно се живее на сал. Гледаш небето и звездите, лежиш по гръб и се питаш: направил ли ги е някой или от само себе си са се явили? Джим казва, че са направени, ама аз смятам, че самички са се явили; защото, мисля си, много време трябва да се направят толкова звезди; Джим казва, че може да ги е изхвърлила луната, както рибата изхвърля хайвер; това ми изглежда донейде възможно, та не му възразих; виждал съм колко яйца хвърля, да речем, жабата; значи такова нещо може да се повярва. Обичахме да гледаме и падащите звезди – как политат право надолу от небето. Джим смяташе, че може да са развалени, затова ги изхвърлят от гнездото.

По веднъж-дваж всяка нощ някой параход пухтеше в тъмното, а цял порой искри се изливаха като дъжд из комините му в реката; страшна красота. После параходът се скриваше зад някой завой – светлините му мигаха и изчезваха, пухтенето заглъхваше,

реката пак утихваше; а вълните от него ни настигаха чак когато той вече не се виждаше и чуваше, поразлюляваха сала и после пак, кой знае колко време, няма да чуеш нищо. Само някоя жаба може да закръка нейде.

След полунощ хората на сушата си лягат да спят. Тогава два-три часа е съвсем тъмно – никаква искрица не блещука по прозорците. Тия искрици ни служеха за часовник – по първата разбирахме, че приближава да съмне, и се залавяхме да си търсим място, дето ще се скрием и ще завържем сала.

Веднъж на разсъмване намерих лодка, стигнах по един бързей до брега – той беше само на двеста ярда – и минах около една миля по някаква рекичка, скрита между кипариси, да видя дали няма ягоди. Тъкмо стигнах до едно място, дето ми се стори, че има брод, гледам – двама души тичат по пътеката. „Ама че не ми върви“, рекох си (Видя ли някого да тича, все мисля, че е тръгнал да гони мене... или Джим.) Искях веднага да избягам, само че те вече ме настигаха, повикаха ме и ми се запримолиха да ги спася – нищо не били направили и тъкмо затова ги подгонили... и хора, и кучета. Щяха вече да скочат в лодката, ама аз им рекох:

– Недейте. Не чувам още нито кучета, нито коне. Имате време да се шмугнете в храсталака и да поемете нагоре; после ще нагазите в рекичката и по брода ще дойдете при мене. Така кучетата няма да подушат дирите ви.

Така и направиха; щом ги взех в лодката, поех към нашето островче, а подир пет-десет минути чухме някъде далеч кучета и човешки викове. Разбрахме, че приближават рекичката, ама не ги видяхме; навярно бяха спрели да търсят; скоро вече и не се чуваха, защото ние бързо се отдалечавахме; като минахме една миля и излязохме на голямата река, всичко беше утихнало; а щом стигнахме до островчето и се скрихме във върбалака, бяхме вече на сигурно място.

Единият мъж беше над седемдесет. Плешив, с побелели бакенбарди. Беше с вехта шапка, мръсна синя вълнена риза, скъсани сини памучни панталони, напъхани в ботушите, домашно плетени тиранти, и то само от едната страна. На ръка носеше синьо памучно палто с жълти копчета. И двамата имаха големи, претъпкани, мръсни платнени чанти.

Другият, около трийсетгодишен, беше също много просто облечен. След закуска всички легнахме да си починем и щом заприказвахме, се разбра, че двамата не се познават.

– Какво те сполетя? – попита плешивият.

– Как да ти кажа, продавах един цяр за чистене на зъбен камък... Хем наистина чисти – и камъка, и глечта... Само че се застоях една вечер повече, отколкото трябваше, и тъкмо като се измъквах, те срещнах накрай града. Ти ме помоли да ти помогна, защото те гонели, а пък аз ти казах, че и на мене може да ми се случи това-онова, та най-добре да бягаме заедно. Това е цялата история... А твоята?

– Аз пък държа от една седмица беседи против пианството и станах любимец на всички жени, млади и стари, а на пианиците наистина взе да им става тясно; и добре печелех – по пет-шест долара на вечер; по десет цента на човек за вход, децата и негрите безплатно. И работата ми се развиваше и преуспяваше, додето някой пуснал миналата вечер слух, че самият аз съм си попиивал скришом. Тая заран един негр ме събуди да ми каже, че хората се събирали тайно с кучета и коне, щели да ми дадат половин час преднина и щом ме настигнат, щели да ме намажат с катран, да ме овалят в перушина и да ме вържат на върлина. Не дочаках и закуската си даже... нещо не ми се ядеше тая заран.

– Приятелю – рече младият, – аз смятам, че трябва да се браним общо. Какво ще кажеш?

– Нямам нищо против. Какво ти е главното занятие?

– По занаят съм словослагател, печатар; продавам понякога лекарства; играя на сцената – трагични роли; при случай се занимавам с хипноза и френология; за разнообразие преподавам пеене и география; държа сказки... с една дума, върша, каквото ми попадне, само труд да няма. А ти с какво се занимаваш?

– На времето си лекувах. Най-големи успехи имах, като докосвах с ръка – лекувах рак, парализи и разни други болести; мога да гадая бъдещето, стига някой да разучи и да ми съобщи какво да кажа. И проповеди държа, и молитвени събрания устройвам, и за мисионер ме бива.

Доста време и двамата мълчаха; после младият въздъхна и рече:

– Уви!

– Защо беше това уви? – попита плешивият.

– Като си помисля само, че доживях да стигна до такова унижение... – и взе да изтрива с парцал крайчеца на окото си.

– А нима, дявол да те вземе, нашето общество е срамно за тебе? – наежи се изведнъж и се възгордя плешивият.

– Не е срамно, щом съм го заслужил; защото кой ме смъкна дотук, като бях толкова високо? Само аз. Не ви укорявам, джентълмени; нищо подобно. Никого не укорявам. Всичко съм си заслужил. Безсърдечният свят може да ме погуби, както си ще; знам, че все ще се намери гроб и за мене. Светът ще си върви, както си е вървял и след като ми отне всичко – близките, имота ми, всичко; но това не може да ми отнеме. Един ден ще се простра, ще забравя всичко и нещастното ми разбито сърце най-после ще се успокои. И все плаче.

– Зарежи ти разбитото си сърце! – каза плешивият. – Защо ни го навираш в очите? Какво сме ти сторили ние?

– Знам, че не сте. И не ви укорявам, джентълмени. Сам се провалих аз... Да, сам. Редно е сега да тегля... съвсем редно... и не се оплаквам.

– Как си се провалил?

– Ох, няма да ми повярвате; никой не ми вярва... Да не приказваме... не е важно. Тайната на моя произход...

– Тайната на твоя произход ли? Искаш да кажеш...

– Джентълмени – рече тържествено младият, – ще ви кажа, защото чувствавам, че на вас мога да се доверя. По рождение съм херцог!

Джим се ококори, като чу тия думи; а навярно и аз съм облещил очи. После плешивият рече:

– Какво приказваш? Не е възможно!

– Точно така е. Прадядо ми, първороден син на Бриджуотърския херцог, избягал в тая страна към края на миналия век, за да диша чистия въздух на свободата; оженил се тук и починал, като оставил един син; почти в същото време умрял и баща му. Вторият син на покойния херцог заграбил титлата и имението, а истинския малолетен наследник никой не потърсил. Аз съм първороден син на този наследник... аз съм истинският Бриджуотърски херцог; и ето ме пред вас, забравен, лишен от титла и имение, подгонен от всички, презиран от студения свят, дрипав, измъчен, с разбито сърце, изпаднал дотам да се влача на някакъв сал с всякакви негодници!

Джим много се натъжи, и аз също. Опитвахме се да го утешим, ама той каза, че е безполезно, никой не можел да го утеша. Но ако решим да го признаем за херцог, донейде ще го утешим. Казахме му, че сме готови да го признаем, стига да ни каже как. Той рече да му се покланяме, като се обръщаме към него. Да го наричаме „ваша светлост“, „милорд“ или „ваша милост“... Няма нищо против и да го наричаме просто „Бриджуотър“, защото то било титла, а не фамилно име; някой от нас трябвало да му прислужва при ядене и да върши всичко, каквото той му нареди.

Добре, тия работи не бяха кой знае какво, затова ги вършихме. На обед Джим се въртеше около него, прислужваше му и току питаше: „Иска ли, ваша светлост, това или онова?“ И така нататък. Личеше си, че това е много приятно на херцога.

Но старецът взе да се умълчава... не приказва, изглежда недоволен от това суетене около херцога. Нещо му тежеше. По едно време следобед рече:

– Слушай, Билджуотър, страшно ми е жал за тебе, ама ти не си единственият човек, изпаднал в такава беда.

– Така ли?

– Така, ами. Не си само ти. Не само тебе съдбата е смъкнала несправедливо от висок ранг.

– Уви!

– Да, не само ти имаш висок, непризнат произход. – И, дявол да го вземе, взе, че се разплака.

– Чакай! Какво искаш да кажеш?

– Ще запазиш ли тайната ми, Билджуотър? – пита старецът и все плаче.

– До гроб! – Оня му взе ръката, стисна я и рече: – Казвай тайната си!

– Билджуотър, аз съм последният дофин.

Ние с Джим, както мислите, се смяхме. А херцогът рече:

– Кой си?

– Даа, приятелю, това е самата истина – в тоя миг ти гледаш нещастния, без вест пропаднал дофин Луи Седемнайсети, сина на Луи Шестнайсети и на Мери Антонет.

– Ти ли? На тия години? Не! Сигурно искаш да кажеш, че си покойният Карл Велики! Та ти си най-малко на шест-седемстотин години.

– Това е от нещастията, Билджуотър, от нещастията! От мъките ми побеля и опада косата. Да, джентълмени, вие виждате пред себе си, в тия платнени дрехи, в тая нищета, бездомния, скитащ, презиран и страдащ законен крал на Франция.

При тия думи той така се разплака, че ние с Джим просто не знаехме какво да правим, толкова ни беше мъчно... а в същото време се радвахме и гордеехме, че имаме такъв човек между нас. Взехме да го утешаваме, както преди малко херцога. Но той каза, че е безполезно; само смъртта ще може да тури край на мъките му и да го успокои; при все че понякога, макар и за кратко, му ставало по-леко, ако хората се отнасят с него според достойнството му, приклякват на едно коляно, когато му заговорват, наричат го „ваше величество“, поднасят най-напред нему ядене и не сядат, ако не ги е поканил. Затова ние с Джим взехме да го наричаме „величество“, да му прислужваме, да седим прави, додето ни каже, че можем да седнем. Това му помогна да се утеша и развесели. Само че херцогът се поразсърди и никак не изглеждаше доволен от тоя ред, макар че кралят се държеше все така приятелски към него. Каза му, че кралят баща ценял много високо прадядо му и всички билджуотърски херцози, които ходили много пъти в двореца; но херцогът продължаваше да се муси, додето накрай кралят му рече:

– Ние с тебе, Билджуотър, ще прекараме, както изглежда, доста време на тоя проклет сал, затова има ли полза да се сърдим? Само ще си тровим живота. Не съм виноват, че не съм се родил херцог, нито пък ти си виноват, че не си се родил крал... Защо да се ядосваме тогава? Не се оплаквай и карай, както е дошло – това е моето правило. Никак не е лошо, дето попаднахме тук – ядене колкото щеш, спокоен живот... Хайде, дай си ръката, херцоже, и да се помирим!

Херцогът подаде ръка, а ние с Джим много се зарадвахме, като видяхме тая работа. Сръдната изчезна и на всички ни олекна, защото беше страшно глупаво да се гледаме накриво; на сал най-важното нещо е всеки да е доволен, да не се сърди и да не се кара с другите.

Не ми трябваше много време да разбера, че тия лъжци не са никакви крале и херцози, а най-обикновени измамници и негодници. Ама нищо не казах, нито се издадох; мълчах си. Така е най-добре. Няма кавги, няма разправии. Щом искат да ги наричаме крал и херцог, нямам нищо против, стига да има мир между нас; нямаше полза да разправям на Джим, затова и нему нищо не казах. Ако не научих нищо друго от баща си, едно нещо научих – искаш ли да се погаждаш с такава пасмина, оставяй ги да я карат, както си знаят.

Глава двадесета

КАК ВИСОЧАЙШИТЕ ОСОБИ ОПЛЯЧКОСАХА ПОКВИЛ

Те взеха да ни разпитват за какво ли не; искаха да разберат защо денем крием сала и лежим, вместо да плаваме... Да не би Джим да е избягал негър?

– Господ да ви е на помощ! – казвам им аз. – Та нима избягал негър ще отива на юг?

Признаха, че няма да бяга в Южните щати. Трябваше някак да ги омотая, затова им рекох:

– Моят род е от графството Пайк, в щата Мисури; там съм се родил и аз; само че всички измряха; останахме само аз, баща ми и брат ми Айк. Баща ми реши да зареже всичко и да се пресели при чичо Бен; той има една малка ферма при реката, на четирийсет и четири мили под Орлеан. Баща ми беше много беден, а имаше и дългове; като се разплати, му останаха само шестнайсет долара и нашия негър Джим. С тия пари не можехме да пропътуваме хиляда и четиристотин мили, дори ако пътуваме на палуба. Не щеш ли, щом придойде реката, на баща ми му провървя; попадна му тоя сал и ние веднага решихме да слезем с него до Орлеан. Само че късметът на баща ми не трая дълго. Някакъв параход закачи една нощ предния край на сала и всички се намерихме

под витлото; ние с Джим изплувахме как да е, но баща ми беше пиан, а пък Айк беше само на четири години и вече не ги видяхме. Ден-два се чудехме де да се денем, защото все ни срещаха разни хора с лодки и искаха да ми вземат Джим – смятаха го за избягал негър. Затова взехме да не пътуваме денем, а само нощем, та да не ни закачат.

Херцогът рече:

– Оставете тая работа на мен: все ще измисля как да пътуваме и денем, ако потрябва. Ще помисля и ще намеря начин. Днес ще си стоим тук, то се знае, защото не е безопасно да минем денем покрай град.

Привечер взе да притъмнява – заприлича на дъжд; някъде в долния край на небето зашариха светкавици, листата зашумоляха – личеше, че ще има грозна буря. Затова херцогът и кралят отидоха да разгледат по-отблизо колибата – да видят какви легла има вътре. Моето беше сламеник, а Джимовият беше напълнен с царевичина; в такъв сламеник все има стебла и те бодат, като легнеш; а като се обръщаш, шумолят, сякаш си легнал на купчина сухи листа; толкова шумолят, че, щеш не щеш, се събуждаш. Затова херцогът реши да легне на моя сламеник, ама кралят каза, че тая няма да я бъде.

– Надявах се различието в сана ни да ти подскаже, че не е редно да спя на сламеник, пълен с царевичина. На него ще спи ваша светлост.

Ние с Джим се изпотихме от страх да не се скарат; и много се зарадвахме, щом херцогът рече:

– Писано ми е все да ме мачка желязната пета на някой деспот. Нещастията сломиха някогашната ми сила; прекланям се, покорявам се; такава ми е съдбата. Сам съм на света... ще страдам; и това ще изтърпя.

Щом се стъмни, тръгнахме на път. Кралят каза да се държим към средата на течението и да не палим никаква светлина, додето не отминем града. Подир малко се изравнихме с цял рояк светлинки – това ще е бил градът – и ги отминахме благополучно. Като се отдалечихме на три четвърт миля, запалихме сигналния фенер; към десет часа задуха, заваля, загърмя, засвятка, страшна работа; кралят ни накара да стоим на стража, додето мине бурята; а те с херцога се прибраха в колибата и легнаха да спят. Аз трябваше да стоя на вахта до дванайсет часа, ама и да имаше де да легна, не щях да се прибера и подир това, защото такава буря не се вижда всеки ден. Как пишеше вятърът! А през секунда-две някоя светкавица ще запали гребените на вълните на половин миля наоколо, островите бяха като изпратени през дъжда, дърветата се огъваха и прасяха от вятъра; а като затреши – буум! буум! тряяс! буум! буум! – ще кънти, ще ехти, а додето заглъхне – нова гръмотевица. Вълните щяха на няколко пъти да ме отнесат от сала, ама аз се бях разсъблякъл съвсем гол и малко исках да знам. Не се бояхме и от коренища – от светкавиците беше светло като посред бял ден, та много лесно можехме да променим посоката и да ги избиколим.

Аз трябваше да стоя на вахта досред нощ, ама ми се доспа, затова Джим каза, че ще изкара вместо мене първата половина; той е всякога готов за такива работи. Пропълзях в колибата, но херцогът и кралят така се бяха разположили и проснали крака, че нямаше място за мене, затова легнах отвън – не ме беше страх от дъжда, защото беше топъл, пък и вълните вече не бяха толкова високи. Към два часа вълнението пак се засилило и Джим щял да ме извика, после се раздумал: сторило му се, че вълните не са чак толкова високи, та да направят пакост; само че тоя път беше сбъркал, защото една страшна вълна връхлетя ненадейно и ме помете от сала. Джим щеше да си умре от смях. Не съм виждал друг негър толкова лесно да се разсмива.

Поех аз вахтата, а Джим си легна и захърка. Полека-лека бурята съвсем премина, а щом се мярна първата светлинка на брега, аз го събудих и двамата откарахме сала на скрито за през деня.

След закуска кралят извади една вехта, мръсна колода карти и двамата с херцога седнаха да играят, като залагаха по пет цента на игра. Като им омръзна да играят, взеха да „обмислят бойния план“, както го нарекоха. Херцогът се наведе над куфара си, извади оттам цяла купчина печатни афиши и взе да ги чете на глас. В един се казваше, че: „Прочутият д-р Арман де Монталбан от Париж ще държи беседа за «науката френология», еди-къде си, еди-кога си, вход десет цента. А срещу двадесет и пет цента определя характера и способностите на човека.“ Херцогът каза, че този

доктор е самият той. На друг афиш се наричаше „световноизвестният Шекспиров трагик Гари Младши [Гари (Дейвид) – прочут английски актьор от XVIII век.]“, от Дръри лейн, Лондон. На трети, под какви не имена, беше вършил разни чудеса, например намирал вода и злато с „магическа пръчка“, развалял магии и така нататък. Подир малко рече:

– Но театралната муза ми е най-любима. Излизали ли сте на сцена, ваше величество?

– Не – отвърна кралят.

– Ще излезете тогава, ваше величество, и то преди да минат три дни – рече херцогът. – В първия свестен град, дето стигнем, ще наемем някоя зала и ще представим дуела из „Ричард III“ и сцената на балкона от „Ромео и Жулиета“. Какво ще кажете?

– Готов съм на всичко, стига да носи печалба, Билджуотър; само че не разбирам нищо от актьорство, нито ми се е случвало да виждам такова нещо. Много малък бях, когато баща ми канеше актьори в двореца. Дали ще можете да ме научите?

– Като нищо!

– Добре. Душата ми е закопняла за нов занаят. Да започнем веднага.

Херцогът му разправи всичко от игла до конец – кой е Ромео, коя е Жулиета, после каза, че е свикнал да играе Ромео, затова кралят ще бъде Жулиета.

– Само че щом Жулиета е такава млада девойка, херцоже, голата ми глава и побеляла брада май няма да й приличат.

– Не се тревожете; тия селски простаци няма и да забележат тая работа. Освен това вие ще бъдете в костюм и съвсем ще се промените; Жулиета стои на балкона в нощница, с нощна шапчица с воланчета и се възхищава на луната, преди да си легне. Ето ви костюмите за ролите.

Той извади два-три костюма от басма за пердета и каза, че това са средновековни доспехи за Ричард III и противника му, подир това бяла памучна нощница и също такава нощна шапчица. Кралят ги одобри. Тогава херцогът извади книга и зачете тържествено-протяжно ролите, като подскачаше по сала, за да покаже как трябва да се играе всяка роля; после даде книгата на краля и му поръча да научи наизуст ролята си.

Три мили по-надолу, след завоя, имаше едно малко градче; подир обед херцогът каза, че намислил как да плуваме и денем, без опасност за Джим; трябвало само да доуредим някои неща в градчето. Кралят каза, че и той трябва да види дали няма да му попадне някоя sluка. На нас пък ни се беше свършило кафето, та Джим рече да ида и аз с тях да донеса кафе.

Когато влязохме в градчето, никъде не се виждаше жива душа, улиците бяха пуси и съвсем тихи като в неделя. Само един болен негър се припичаше на слънце в един двор; той ни каза, че целият град, освен болните, старците и децата, бил на проповед, нейде на две мили оттук, в гората. Кралят разпита как се отива дотам и реши веднага да иде, дано изкара нещо от това събрание. И на мен позволи да ида, ако искам.

Херцогът каза, че му трябвала печатница; намерихме я, в една стаичка над малка дърводелница, само че и дърводелец, и печатари бяха отишли на събранието, ама не бяха заключили вратите. Помещението беше мръсно и затрупано с какво ли не, навсякъде имаше петна от мастило, а по стените обявления с рисунки на избягали негри и коне за Продан. Херцогът съблече палтото си и каза, че не му трябва вече нищо. А ние с краля тръгнахме за молитвеното събрание.

Стигнахме след половин час; бяхме вир вода, защото денят беше много горещ. Заварихме най-малко хиляда души, надошли от двайсет мили наоколо. В гората беше пълно с коли и коне, вързани къде ли не; конете ядяха овес от торбите и махаха опашки, да се бранят от мухите. Под навеси от колове и клони продаваха кейк с исиот, лимонади, дини, пресни царевици и разни други плодове.

Проповедта слушаха пак под навеси, само че по-големи и претърпани с народ. Пейките бяха от повалени стволове, с дупки откъм кръглата страна, дето бяха вбили колове за крака. Нямаха облежала. Проповедниците стояха на висока площадка в дъното на навеса. Жените бяха със сламени шапки; едни бяха с рокли от лен и вълна, други с памучни, най-младите с басмени. Повечето младежи бяха боси, а децата бяха само по ризки. Някои по-стари жени плетяха, момчетата и момичетата се закачаха.

Под първия навес, дето спряхме, проповедникът четеше псалми. Прочете два реда, а другите ги повторят в хор; чудесно беше да ги слушаш – хора много и всички пеят от сърце; прочете още два реда, другите пак запеят и така нататък. Хората все повече се разгорещяваха и по-високо пееха; накрай едни взеха да стенат, а други да крещат. Тогава проповедникът почна най-усърдно да ги поучава; обръщаше се ту на една, ту на друга страна, навеждаше се напред, махаше с ръце, въртеше се и викаше, колкото му глас държи; а от време на време току вземе библията, отвори я, вдигне я и извика: „Ето медната змия в пустинята! Погледнете я и бъдете изцерени!“ Хората се провикваха: „Слава! Амиин!“ После той продължаваше да проповядва, а те стенеха, плачеха и викаха амин.

„О, елате на скамейката на кающите се, вие, почернели от греха! (Амин!) Елате, болни и страдащи! (Амин!) Елате, хроми, сакати и слепи! (Амин!) Елате, бедни и нуждаещи се, потънали в позор! (Амин!) Елате, всички уморени, измъчени и оскърбени!... Елате, всички изпаднали в униение! Елате вие, със съкрушени сърца! Елате във власеница, с греха и скверността си! Водите на очишчението са пред вас, небесните двери са разтворени... влезте и се успокойте! (Амин! Слава, слава, алилуйя!)“

И така нататък. Не можеше да се разбере какво приказва проповедникът, защото всички викаха и плачеха. Хората наставаха и се мъчеха да си пробият път до скамейката на кающите се, а по лицата им се лееха сълзи; като се събраха на предните скамейки, каещите се взеха да пеят, да викат и да се хвърлят като полудели на сламата по земята.

Додето разбере какво става, и кралят тръгна с тях, като викаше повече от всички; подир малко се качи на площадката, проповедникът го помоли да говори на народа и той веднага се съгласи. Каза на хората, че бил пират... Цели трийсет години бил пират по Индийския океан... Само че миналата пролет бандата му пострадала в една битка и той се прибрал в родината си да събере нови хора, но, слава богу, миналата нощ го ограбили на парахода, с който пътувал, и го захвърлили на брега без нито един цент. Той много се зарадвал на тая случка, защото тя била истинска благодат за него – сега вече станал друг човек и за пръв път в живота си бил щастлив; макар и беден, пак щял да се помъчи да стигне до Индийския океан, та да върне пиратите в правия път; в тая работа можел да сполучи повече от всеки Друг, защото знаел всички пиратски шайки там; макар че било мъчно да стигне дотам без пари, щял да го направи и щом сполучел да върне някой пират в правия път, щял да му каже: „Не ми благодари, не смятай, че заслугата е моя: тя се пада на богомолците от молитвеното събрание в Поквил, истински братя и благодетели на човеческия род и на техния предобър проповедник, най-верен приятел на всеки пират!“

После се разплака, а с него заедно и всички. Някой се провикна:

– Да му съберем малко пари, да му съберем пари!

Пет-шест души скочиха да събират пари, ама някой извика:

– Нека ни обиколи сам с шапката си!

Всички се съгласиха. И проповедникът също.

Тогава кралят взе да обикаля из тълпата с обърната шапка в ръка, като бършеше очи, благославяше хората, хвалеше ги и им благодареше, дето са толкова добри към нещастните пирати из далечните морета; а от време на време някое хубаво девойче ще се надигне от мястото си и със сълзи на очи ще поиска позволение да го целуне за спомен; той всякога позволяваше, разбира се; някои и сам прегръщаше и целуваше по пет-шест пъти... Всички го канеха да им погостува по една седмица и казваха, че това ще е чест за тях; а той отговаряше, че е излишно да се бави, защото молитвеното събрание свършва днес, освен това трябва да стигне по-скоро в Индийския океан, да благовести между пиратите.

Щом се върнахме на сала, той преброи парите и видя, че е събрал осемдесет и седем долара и седемдесет и пет цента. Домъкнал беше и една дамаджана уиски от цели три галона; намерил я в една кола, когато се връщаме през гората. Кралят каза, че никога не бил печелил за един ден толкова пари от проповеди. И още, че езичниците пет пари не струват пред пиратите, ако е да се издоят богомолци.

И херцогът смятал отначало, че е спечелил доста нещо, но като пристигна кралят, вече не мислеше така. В печатницата беше набрал и отпечатал на фермери някои дребни неща – две обяви за продажба на коне, за което му платили четири

долара. Освен това събрал за десет долара обявления за вестници, но казал, че ще им вземе само четири долара, ако му ги предплатят; и хората ги предплатили. Вестникът струвал два долара на година, а той записал трима души за половин долар на година при условие, че ще му предплатят и него; записаните искали да платят, както е обичаят – с дърва и лук, ама той казал, че току-що купил печатницата и намалил до крайност цените, но ще работи само в брой. Набрал едно стихотворение. Сам си го съчинил – три нежни и тъжни стихчета – заглавието им беше „Разбий, о студен свят, съкрушеното ми сърце!“ И след като го набрал и приготвил за печат, не взел нито цент за него. Спечелил девет долара и половина, ама се потил цял ден за тях.

После ни показа друго малко обявление, за което пак не беше взел нищо, защото го беше напечатал за нас. То представляваше един негър беглец, със закачена на прът торба, а под него пишеше: „200 долара награда“. По-нататък се разказваше за Джим, когото бе описал съвсем точно. Казваше се, че избягал през зимата от плантацията Сен Жак, на четирийсет мили под Ню Орлеан. Заминал навярно на север, а който го улови и върне, ще получи наградата и ще му се платят всички разходи.

– Така че – каза херцогът – отсега нататък можем да плаваме и денем, ако потрябва. Щом видим, че някой идва към нас, ще вържем ръцете и нозете на Джим, ще го бутнем в колибата, ще посочим обявлението и ще кажем, че сме го уловили, но нямаме пари да пътуваме с параход, затова сме взели назаем този сал и отиваме да си приберем наградата. Много щяха да му приличат белезници и вериги, ама не вървят с приказките, че сме бедни: те са един вид накити. За нас приляга само въже... Трябва да вършим всичко със стил, както казваме в театъра.

Всички признахме, че херцогът е много хитър и няма да имаме неприятности, ако пътуваме денем. Тая нощ ще се измъкнем по-далеко от врявата, която ще се вдигне, щом в градчето разберат какво е правил херцогът в печатницата; после вече ще я караме, както си искаме.

Притаихме се и не мръднахме до десет часа; после се плъзнахме към средата на реката, по-далечко от града, а фенера запалихме чак когато не можеха да го видят оттам.

Като ме събуди да го сменя в четири часа сутринта, Джим рече:

– Какво кажеш, Хък, дали срещнем пак някой крал по пътя?

– Не – рекох, – сигурно няма.

– Добре – каза той, – работа наред тогава. Няма нищо против един-двама крал, ама толкова стига. Нашият дене-ноще пиан, и херцогът не по-стока.

Както разбрах, Джим помолил краля да му поприказва френски – ей тъй, да види като какъв е тоя език; ама кралят отговорил, че толкова отдавна напуснал родината си и толкова нещо преживял, та го забравил.

Глава двадесет и първа КАКВО СЕ СЛУЧИ В АРКАНЗАС

Съмнало беше, но ние си плавахме и не мислехме да привързваме сала. Подир малко кралят и херцогът станаха, и двамата махмурлии; ама като поплуваха малко, се поразхладиха и оправиха. След закуска кралят седна на единия край на сала, събу си ботушите, запретна панталони, пусна крака във водата да ги разхлади, запали лула и взе да учи наизуст „Ромео и Жулиета“. Като я понаучи, взеха и двамата да повтарят заедно ролите си. Херцогът трябваше да поправя краля как да изговаря всяка дума; караше го да въздиша, да слага ръка на сърцето си и подир някое време каза, че вече се е научил; „Само – рече – не бива да ревеш Ромео! като бик... трябва да го кажеш нежно, тъжно, с копнеж, ей така: Ро-омео! Нали знаеш, Жулиета е мило и нежно девойче, не може да реве като осел.“

На другия ден извадиха два дълги меча, които херцогът беше приготвил от дъбови дъски, и взеха да репетираат дуела... Херцогът беше Ричард III. Чудесно беше да гледаш как тичаха по сала и се нахвърляха един срещу друг. Подир малко кралят се спъна и падна във водата; тогава седнаха да си починат и си заразправяха кой какво е преживял някога по тая река.

След обела херцогът рече:

– Слушай, Капет [прозвище на последната френска кралска династия. По името на

основателя й Хюг Капет], ние трябва да дадем първокласно представление, затова мисля да добавим нещо. Най-малко ще трябва да се приготвим за „бис“.

– Какво е това бис, Билджуотър? Херцогът му обясни, после рече:

– Аз ще изпълня на „бис“ шотландски или моряшки танц; а ти... чакай да помисля... Аха, сетих се... ти ще изпълниш монолога на Хамлет.

– Какво на Хамлет?

– Нали знаеш – монолога на Хамлет! Най-прочутото нещо от Шекспир. Възвишена работа! Възвишена! Всякога грабва публиката. Няма го в книжката ми... Взех само един том от Шекспир, ама сигурно ще мога да го възстановя по памет. Ще се поразходя по сала да видя дали няма да го измъкна от килера със спомените.

И той наистина взе да се разхожда замислено, а от време на време ужасно се намръщваше; ту вдигаше вежди, ту притискаше ръка до челото си, залиташе и простенваше; ту въздишаше и се просълзяваше. Чудесно беше да го гледаш. Полека-лека си припомни, каквото му трябваше. Каза ни да слушаме внимателно, застана във величествена поза, пристъпи с един крак напред, протегна ръце, отметна глава назад и загледа небето; после взе да беснее, да вие, да скърца със зъби; и додето уж декламираше, взе да реве, да се мятта, да се пъчи, просто направи на пух и прах всички актьори, които бях виждал дотогава. Ето и монолога. Много лесно го запомних, додето той го набиваше в главата на краля:

Да бъдеш или не, това е острието, що дълбае тоя дълъг живот;
защото кой ще търпи мъките, дорде бирманската гора
тръгне към Дънсинеин.

Ако страхът от откъдния мир

не ни отнемеше невинния сън –

на великата природа втория дар –

и не ни караше да приемаме стрелите на злата съдба,
вместо да летим към други, непознати нам.

Почитта тук трябва да ни спре:

събуди Дънкан с блъскането си! Бих желал да го събудиш!

А кой ще изтърпи на времето презрението и бича,
неправдата на угнетителя, обидите на големеца,
бавежа на праведния съд и на спасението от мъките,
в мъртвата среднощна пустота, когато гробът се раззинва
с обичайните черни, тържествени одежди –

неизведана страна, отдето никой не се връща,

която пръска своята зараза към света,

а вродената решителност, подобно на пословичната котка,
е сломена от грижи,

и всички облаци, надвиснали над нашия дом,

при нейния вид се връщат назад

и губят името дейност.

Благочестиво трябва да желаем тоя край. Но успокой се,

прелестна Офелия!

Сключи тежката си мраморна челюст

и върви, върви в манастир!

Как да ви кажа, старецът хареса това нещо, научи го бързо-бързо и взе още по-хубаво да го казва. Сякаш беше роден за тая работа. А щом свикна съвсем и се възпламени, да му се ненагледаш, като вземеше да скача и рита, додето декламира.

При първия случай херцогът напечата обявление за представлението; подир това на сала имаше два-три дни голямо оживление – само се дуелираха и правеха репетиции – както казваше херцогът. Един ден, като отминахме щата Арканзас, стигнахме до нищо и никакво градче в голям завой на реката; вързахме сала на три четвърт миля нагоре от градчето, в устието на рекичка, заприличала на тунел между кипариси. Тримата, без Джим, се качихме на лодката и слязохме до градчето да видим дали ще можем да дадем представление.

Страшно ни провървя: следобед щеше да има цирково представление, та хората от околността бяха взели вече да пристигат с разни раздрънкани коли или на коне.

Циркът щеше да си заминее същата вечер; значи нашето представление се нареждаше чудесно. Херцогът нае съдебната зала, после тръгнахме да разлепваме обявленията. На тях беше напечатано:

Възкресяване на Шекспир!!!
Невероятно развлечение!
Само една вечер!

Прочутите световни трагичи
Дейвид Гарик Младши, от театър
Дрѳри Лейн, Лондон,
и
Едмунд Кийн Старши, от кралския Хаймаркетски театър,
Уайтчепел, Пѳдинг лейн, Пикадили, Лондон, и от кралските театри
на Континента, в недостижимата Шекспирова пиеса
сцената на балкона
от
Ромео и Жулиета!!!

Ромео ..... мистър Гарик
Жулиета ..... мистър Кийн

с участие на цялата трупа!
Нови костюми, нови декори, ново разпределение на ролите!
А също
вълнуващият, недостижим, смразяващ
дуел с мечове
от Ричард III
Ричард III ..... мистър Гарик
Ричмонд ..... мистър Кийн
Освен това
(по изрично желание на зрителите)
безсмъртния монолог на Хамлет!!!
изпълнен от знаменития Кийн!
Изпълняван от него 300 пъти поред в Париж!

Само една вечер,
поради неотложни гастроли в Европа!
Вход 25 цента; за децата и прислугата – 10 цента.

После тръгнахме да поскитаме из града. Повечето дюкяни и къщи бяха стари, разкривени, с разсъхнали дървени подпори, от паметивека небоядисани; къщите бяха на колове, на три-четири стъпки над земята, да не ги стига водата при наводнения. Около къщите имаше малки градинки, дето растеше само татул и слънчоглед; имаше и купища пепел, изсъхнали ботуши и обувки, шешета, парцали и вехти тенексии. Оградите бяха от разни дѳски, заковани в различни времена; всички бяха полегнали на една страна, а вратите се държаха само на една панта, обикновено от ремък. Някои огради бяха варосани, сигурно много отдавна,... според херцога, още в Колумбово време. Обикновено из градинките се ровеха прасета, а хората ги гонеха.

Всички дюкяни бяха на една улица. Пред тях имаше навеси от бяло платно, заковано на дървени колове; за тях хората от селата завързваха конете си. Под навесите имаше празни сандѳци за стока, дето безделниците седяха по цял ден, дялкаха нещо с чекийки Барлоу, дѳвчеха тютюн, зяпаха, прозяваха се и се протягаха – страшно проста пасмина. Повечето носеха жълти сламени шапки, широки като слънчобрани; инак бяха без палта и жилетки; викаха си просто Бил, Бѳк, Ханк, Джо, Анди, приказваха лениво, провлечено и страшно псуваха. До всеки кол се подпираше по някой безделник, пѳхнал рѳце в джобовете на панталоните си; изваждаше ги само да се почеше или да даде някому малко тютюн. Постоянно можеше да чуеш:

– Дай ми малко тютюн, Ханк.

– Не мога; остана ми само за едно дъвчене. Поискай от Бил. Бил може да му даде; а може и да излъже, да каже, че го е свършил. Някои от тия безделници нямат нито цент, нито стиска тютюн. Преживяват от просия, кажат на другаря си: „Дай ми една стиска тютюн, Джек, ей сега дадох последната на Бен Томсън“, което повечето пъти си е чиста лъжа; само другоземец може да се излъже; ама Джек не е другоземец, затова казва:

– Тютюн ли си му дал? Бабата на сестрината ти котка му е дала, а не ти! Щом ми върнеш тютюна, дето толкова пъти съм ти давал, Лейф Бъкнър, тогава може да ти заема и без разписка един-два тона.

– Нали ти върнах веднъж, каквото бях взел?

– Върна ми – шест стиски. Взе купешки тютюн, а ми върна негърски.

Купешкият тютюн е чер и пресован, а тия хора дъвчат обикновено смачкани тютюневи листа. Като вземат назаем за едно дъвчене, не го нарязват с нож, ами го захапват със зъби и дърпат с ръка, додето го разкъсат на две; а като връщат едната половина на тоя, който им е дал листа, той поглежда жално и казва на подигравка:

– Слушай, дай ми една стиска, а пък ти вземи останалото.

Всички улици и улички в града бяха страшно кални; една кал, черна като катран, някъде до цял фут дълбока, а навсякъде най-малко два-три инча. Дето погледнеш – все прасета се търкалят и грухтят. Някоя кална свиня с цяла сюрня прасенца се разтака по улицата и току се просне насред пътя, та хората трябва да я заобиколят, а тя си зажуми и замърда уши, додето прасенцата сучат, доволна и предоволна, сякаш е на заплаща. И току-виж, че някой безделник се провикне: „Гледай я ти! Дръж, бе Тигър!“ Свинята заквичи и скочи, а едно-две псета я задърпат за ушите и двайсетина други се втурнат отвсякъде; тогава всички безделници наскачват да гледат какво става, почват да се смеят и да се радват на олелията. След това се укротяват, додето настане кучешко сбиване. Нищо не ги размърдва и развеселява както кучешкият бой... Само едно нещо обичат повече – да намажат с терпентин някое бездомно куче и да го запалят или да му вържат тенекия за опашката и да гледат как ще се върти и тича, додето премалее и умре.

Някои къщи покрай реката бяха просто кацнали на брега, наведени и разкривени, сякаш ей сега ще се катурнат в реката. Никой вече не живееше в тях. Под други брегот се беше изровил и единият им край висеше във въздуха. В тях още живееха хора, ама беше опасно, защото по някой път се срутва ивица земя, голяма колкото цяла къща. Случва се някоя ивица, широка четвърт миля, да вземе да се срутва полека-полека, додето в някой летен ден се сгромоляса изведнъж в реката. Градчета като тукашното е по-добре да се отдръпват по-навътре от брега, защото реката постоянно ги подкопава.

Към пладне по улиците взеха да прииждат още повече коли и коне. Хората от селата си носеха яденето и обядваха в колите. Много пиене на уиски падна, та видях и три сбивания. По едно време някой се провикна:

– Ето и стария Богс! Пак иде от село да се натряска, като всеки месец; ето го, момчета!

Всички безделници се зарадваха; помислих, че сигурно са свикнали да си правят шега със стария Богс. Един рече:

– Кого ли ще изиграе тоя път? Ако беше измамил всички, които се опитваше да мами от двайсет години насам, много щеше да се прослави!

Друг рече:

– Да беше ме сплашил веднъж старият Богс, щях да знам, че още хиляда години ще живея.

Подир малко се показва и самият Богс на кон. Ръмжеше и крещеше като индианец и току се провикваше:

– Дайте път! Тръгнал съм на бой – ковчезите ще поскъпнат. Едва се държеше на седлото – толкова беше пиян; сигурно имаше над петдесет години и беше целият зачервен. Всички закрепяха подире му, присмиваха му се и го задяваха, а той им се заканваше, че всекиму ще отплати, като му дойде редът; сега нямал време, защото дошъл в града да убие стария полковник. Правило му било: „Изяж първо месото, зеленчука после“.

Като ме видя, дойде към мене и запита:

– Ами ти, момче, отде си? Пригответи ли се за умирачка? И си отмина. Аз се

уплаших, ама един човек ми рече:

– Не бой се; така си дрънка той, като е пиан. Инак е най-добродушното старче из цял Арканзас... И трезвен, и пиан никому зло не е сторил.

Богс отиде до най-големия дюкян, понаведе се да погледне под навеса и изрева:

– Излизай, Шербърн! Излез да се срещнеш с тоя, когото изигра! За тебе съм дошъл, куче, и ще си разчистим сметките!

Че като почна – как ли не нарече Шербърн, как го не руга, а на улицата се насъбрал народ, хората слушат, смеят се и го подсторват да продължава. Подир малко един важен господин на петдесет и пет-шест години – от всички най-хубаво облечен – излезе от дюкяна и хората се дръпнаха да му сторят път. Погледна Богс и му рече бавно и спокойно:

– Дотегна ми вече, ама ще потърпя до един часа. Добре запомни – до един часа, нито минута повече! Ако си отвориш още веднъж устата подир тоя час, ще те намеря, дете и да се денеш.

После се обърна и си влезе в дюкяна. Хората изведнъж изтрезнях; никой вече не мръдна, нито се засмя. Богс пое надолу и все ругаеше Шербърн; подир малко се върна да ругае пред дюкяна. Няколко души го наобиколиха и го караха да млъкне, ама той не млъкваше; казаха му, че след петнайсетина минути ще стане един часа, та по-добре да си върви още сега. И това не помогна. Ругаеше си той, колкото му глас държи, хвърли шапката си в калта, стъпка я, подир малко препусна по улицата и пак ругае, а вятърът развява побелялата му коса. Много свят се опита да го свали от коня, да го затворят, додето изтрезнее; ама без полза – Той си препускаше нагоре по улицата и все ругаеше Шербърн. Подир малко някой се обади:

– Доведете дъщеря му!... По-скоро, доведете дъщеря му; някой път я послушва. Само тя може да го укроти.

Един изтича начаса да я търси. И аз тръгнах надолу, ама скоро се спрях. След пет-десет минути Богс се върна, тоя път без кон. Залиташе по улицата тъкмо срещу мене, гологлав, а двама души го държах под ръка и го тикаха да върви. Беше се укротил и сякаш се срамуваше; не се противеше, напротив – сам бързаше. Някой извика:

– Богс!

Погледнах да видя кой е. Беше полковник Шербърн. Застанал беше неподвижно на сред улицата с двучевен пицов в дясната ръка; не се прицелваше, вдигнал беше дулото към небето. В същото време се зададе тичешком едно момиче и още двама души с него. Богс и другите около него се обърнаха да видят кой беше извикал; щом видяха пицова, двамата мъже избягаха настрана, а пицовът полека се наведе с двете цеви право към целта. Богс вдигна ръце и извика:

– О, господи, не стреляйте!

Дан! – изтрещя първият гърмеж и Богс се залюля, размахал ръце. Дан! – втори гърмеж. Той се строполи тежко на земята по гръб, с разперени ръце. Момичето изпищя, изтича, хвърли се върху баща си, и все плачеше и повтаряше:

– Ох, уби го! Уби го!

Хората се струпаха около двамата, притискаха се и се блъскаха, протягаха врат да видят, а другите, дете бяха по-напред, ги блъскаха и викаха:

– Назад! Назад! Ще го удушите!

Полковник Шербърн захвърли пицова на земята, обърна се и си отиде.

Богс отнесоха в една аптечка, а хората все се тълпяха. Целият град се събра; аз изтичах и си намерих едно местенце до прозореца, отдето можех да видя какво става вътре. Положиха го на пода, сложиха под главата му една голяма библия, друга разтвориха и сложиха на гърдите му; ама по-напред разкъсаха ризата, да видят отде беше влязъл единият куршум. Той си пое дъх десетина пъти и при всяко вдишване библията се повдигаше, а при издишване се спускаше, после спря да диша... умря. Издърпаха дъщеря му, защото страшно плачеше и плачеше, и я изведоха. Трябва да имаше шестнайсетина години, беше много миличка и кротка, ама страшно пребледняла и уплашена.

Подир малко се събра целият град, всички се блъскаха и бутаха, да се доберат до прозореца и да погледнат, ама ония, дете си бяха намерили място, не го даваха, та другите зад тях току се провикваха:

– Слушайте, вие вече видяхте; не е редно само вие да седите и да не давате

другиму да погледне! Всеки има право да гледа!

Щом взеха да се карат, аз се измъкнах от страх да не стане някоя бъркотия. Улиците бяха претърпани с народ, всички бяха страшно уплашени. Които бяха видели стрелбата, разправяха как е станала и около тия хора се събираха купчини народ, всички протягаха врат и слушаха. Един дълъг мършав мъж с дълга коса и бял кожен калпак на темето нарисува с бастуна си с чепата дръжка къде бил застанал Богс и къде Шербърн, а хората вървяха подире му, гледаха какво прави, кимаха – да покажат, че са разбрали, навеждаха се, подпираха ръце на хълбоците и го гледаха как рисува с бастун местата; после застана като закован на онова място, дето беше стоял Шербърн, намръщи се, дръпна шапката над очите си, изкрещя: „Богс!“, прицели се с бастуна, рече „дан!“ Политна назад, още веднъж „дан!“ и се простря на гръб. Хората, дето бяха видели случката, рекоха, че я представи точно както беше станала. После десетина души извадиха шишета и го почерпиха.

Подир това някой извика, че трябва да линчуват Шербърн. След една минута всички само това повтаряха, тръгнаха като полудели, крещяха и щом им се мернеше въже, го вземаха – да обесят Шербърн.

Глава двадесет и втора КАК ПРОПАДНА ЛИНЧУВАНЕТО

Втурнаха се вкупом към къщата на Шербърн, ревяха и беснееха като индианци и всеки, когото срещаша, трябваше да бяга от пътя им, инак го премазваха и правеха на тесто, да не го погледнеш. Пред тълпата тичаха деца, пищяха и гледаха да се отскубнат настрана; от всички прозорци се показваха женски глави, на всяко дърво имаше негърчета, зад всяка ограда се надигаха момчета и момичета, но щом тълпата наблизеше, веднага се отдръпваха и разбягваха, дето им видят очите. Много жени и момичета плачеха и трепереха от страх.

Пред оградата на Шербърн се струпаха на купчина и така се разкрещяха, та човек не можеше и себе си да чуе. Дворчето беше мъничко, най-много два-сет фута. Някой изкрещя:

– Съборете оградата! Съборете оградата!

Вдигна се олелия, задърпаха, заблъскаха, чу се трясък, оградата се събори и първата редица нахлу в дворчето като морски вълни.

В това време Шербърн се показва на балкончето над входа с двуцевен пищов в ръка и застана, без да продума, спокойно и решително. Олелията утихна и вълната се дръпна назад.

Шербърн не продумваше – само стоеше и ги гледаше. Тишината беше страшно тежка и някак заплашителна. Шербърн изгледа полека всички и щом спреше поглед на някого, човекът се опитваше уж да издържи тоя поглед, ама не можеше – навеждаше очи или поглеждаше уплашено настрана. Подир малко Шербърн се засмя, ама с такъв смях, че като го слушаш, все едно да ядеш хляб, дето има пясък.

После рече презрително и повлечено:

– Как ви дойде на ум за линчуване! Смешна работа! Нима мислите, че имате кураж да линчувате мъж? Да не мислите, че като имате кураж да се подигравате с някоя нещастна бездомница, попаднала на пътя ви, можете да нападнете и някой мъж? Един мъж може да се разправи с десет хиляди души от вашата пасмина – стига да е през деня и да не сте зад гърба му.

– Да не мислите, че не ви познавам? Знам ви от глава до пети. Аз съм роден и израснал на юг, а съм живял и на север; затова знам какви са хората и тук, и там. Обикновеният човек е страхливец. На север се оставя да го тъпче всеки, който иска. После се прибира в къщи и се моли богу да му даде смирение да изтърпи. На юг един единствен мъж, съвършено сам, спира посред бял ден цял дилижанс, пълен с пътници, и ги ограбва до един. Вашите вестници толкова ви славят за смелчаци, та и вие сами повярвахте, че сте по-смели от другите хора,... а сте чисто и просто страхливци като всички. Защо вашите съдебни заседатели не осъждат на смърт убийците? Защото ги е страх, че приятелите на убиеца може да ги застрелят на тъмно в гърба,... както и наистина постъпват.

– Затова всякога ги оправдават, а някой истински мъж излиза нощно време

заедно със стотина маскирани страхливци и линчува разбойника. Вашата грешка е, че не водите нито един истински мъж; това е първата ви грешка; втората е, че не дойдохте на тъмно и с маски. Водите половин мъж – оня там, Бък Харкнес – и ако не е той да ви подсторва, щяхте да духнете досега.

– Надали ви се е искало да дойдете. Обикновеният човек не обича разпавии и опасности. И вие не обичате разпавии и опасности. Но щом някой половин мъж – като Бък Харкнес – извика: „Линчувайте го! Линчувайте го!“, вие не смееете да откажете – страх ви е да не ви вземат за страхливци,... каквито сте си – затова се развикате, уловите се за пеша на тоя половин мъж и пристигате да беснеете и да разпавяте какви велики дела ще извършите. Най-жалкото нещо на тоя свят е тълпата; и войската е тълпа; хората се бият не от вродена храброст, а от храброст, която им вдъхват офицерите и собственият им голям брой. Но тълпа без вожд е нещо съвсем жалко. И на вас ви остава само едно: да си подвиете опашките, да се приберете в къщи и да се спотайвате в миша дупка. Ако ще има линчуване, то ще стане на тъмно, както му е редът в Южните щати; а които дойдат, ще са с маски и ще ги води някой истински мъж. Махайте се сега заедно с вашия половин мъж! – завърши той, после замахна през лявата си ръка с пищова и натисна спусъка.

Хората изведнъж се дръпнаха назад и се разбягаха, дето им видят очите, Бък Харкнес най-подир. Много беше жалък. Аз можех да остана, ако искам, ама не ми се искаше.

Отидох към цирка и взех да скитам покрай задната стена и щом пазачът отмина, се шумгнах под навеса. У мене бяха златните двайсет долара, имах и други пари, ама си рекох, че е по-добре да не ги харча, защото човек не знае кога ще му потрябват, като не си е в къщи и се е повел с такива хора. Трябва да си все нащрек. Не ми се свидеше да похарча малко пари за цирк, щом не може иначе, ама да ги пиляя на вятъра не бива.

Циркът беше първокласна работа. Просто да се забравиш. Като излязоха всички на коне, двама по двама, дама и кавалер редом, мъжете само по долни дрехи, без обувка и стремена, с ръце на кръста,... трябва да имаше двайсетина души,... а дамите все едни нежнички, хубавички – същински кралици, дрехите им сигурно струваха милиони долари, целите отрупани с елмази. Да им се ненагледаш; в живота си не бях виждал по-хубаво нещо. После всички скочиха на седлата, изправиха се и взеха да обикалят един подир друг в колело, като се полюляваха лекичко; мъжете изглеждаха страшно високи, величествени, съвсем изправени, главите им стигаха до самия навес; а розовите рокли на жените шумоляха и се разперваха като чадърчета около бедрата им.

После взеха да препускат все по-бързо и по-бързо и в същото време да танцуват на седлата – най-напред вдигнат единия крак във въздуха, после другия, конете все повече и повече се навеждат, разпоредителят се върти около пръта в средата и подвиква „Хоп! Хоп!“ А клоунът зад него пуска шеги; полека-лека всички пузнаха поводитите, дамите сложиха пръсти на хълбоците си, кавалерите скръстиха ръце, конете се наведоха и коленичиха. После всички се върнаха в колелото един подир друг, поклониха се чудесно и се измъкнаха навън, а хората им ръкопляскаха като луди.

Додето трая представлението, в цирка ни показаха какво ли не; а клоунът все разсмиваше хората – просто щеше да ги умори от смях. Щом се обади разпоредителят, той веднага му отвърща с такова смешно нещо, каквото никой не може да измисли; и досега не мога да разбера как смогваше толкова бързо и на място да отговаря. И години да мисля, пак няма да измисля нищо такова. По едно време в колелото поиска да влезе един пиан – искал да язди и той като другите. Взеха да го увещават, да го пъдят, ама той не искаше и да чуе и цялото представление престана. Хората почнаха да го навикват, да му се присмиват, а той побесня, взе да скача и да вика, хората се разядосаха, някои наскачаха от скамейките, втурнаха се към колелото и се развикаха: „Съборете го! Изгонете го!“, А жените се разпищяха. Разпоредителят пак пристигна, помоли да няма разпавии и обеща на пиания, че ако не вдига скандали, ще го пусне да язди, щом може да се държи на седлото. Всички се разсмяха, одобриха думите му и оня се качи на кон. Щом се качи, конят взе да скача, да тича, да се изправя на задните си крака, а двама души от цирка хванаха поводитите и се мъчеха да го удържат. Пианият се беше уловил за шията му и петите му подскачаха при всеки скок на коня. Всички станаха на крака, викаха и се смееха със сълзи. Накрая, колкото и да се мъчеха хората от цирка, не можаха да удържат коня, той им се

изтръгна от ръцете и взе да тича като побеснял из колелото, а пък оня глупак се държи за шията му и ту с единия, ту с другия крак се влачи по земята. Хората полудяха. На мен не ми беше никак смешно – треперех, като гледах, че може да се пребие. Подир малко той се помъчи да скочи на седлото, грабна поводите, позалитна насам-натам, после пак пусна поводите и застана прав-правеничък на седлото, а конят тича ли, тича! Човекът си стоеше прав, спокойно и удобно, сякаш никога в живота си не беше турял капка в уста, после взе да се съблича и да хвърля дрехите си на пясъка. Толкова бързо ги хвърляше, че те просто летяха във въздуха; а той съблече едно подир друго цели седемнайсет костюма. И накрая застана строен, хубавец, само в едно чудесно ярко трико. После така стегна поводите на коня, че го накара да се завърти и да спре изведнъж на място, а сам скочи, поклони се и се оттегли полека зад арената, додето хората ревяха от възхищение и удивление.

Тогава разпоредителят разбра, че са го изиграли и страшно се разсърди. Оня бил от актьорите. Сам си измислил номера и никому нищо не обадил. И мен ме беше яд, че се подведох, ама за нищо на света не ми се щеше да съм на мястото на разпоредителя. Не знам: може да има и по-чудесни циркове от тоя, само че аз не съм попадал на тях. Както и да е, и този беше много добър и среща ли го някъде, всеки път ще ходя да го гледам.

Вечерта пък щеше да бъде нашето представление; ама нямахме повече от десетина души – колкото да си платим разноските. Хората все се смееха, а херцогът полудя от това; и всички си отидоха, преди да свърши представлението; само едно момче остана, защото беше заспало. Тогава херцогът каза, че тия арканзаски простаци не са дорасли още да гледат Шекспир; за тях трябва комедия – дори нещо по-просто и от най-простата комедия. Знаел вече какво ще им се хареса. Затова на другата сутрин взе няколко големи табака и черна боя, нарисува на тях обявления и ги разлепи из селото. На обявленията беше написал:

В СЪДЕБНАТА ЗАЛА!
Само три вечери!
Световно известните трагичи
Дейвид Гарик Младши!
и
Едмунд Кийн Старши!
от лондонските и европейските театри
във вълнуващата трагедия
КРАЛСКИЯТ ЖИРАФ
или
Несравнима царственост
Вход 50 цента

Най-отдолу беше написано с грамадни букви:

М frame
ЖЕНИ И ДЕЦА НЕ СЕ ДОПУСКАТ

– Ако този ред не домъкне всички – рече херцогът, – значи не познавам Арканзас!

Глава двадесет и трета
КРАЛЕТЕ НЕ СА КОЙ ЗНАЕ КАКВО ЧУДО

И така, двамата с краля не седнаха цял ден; правиха сцена, коваха завеса, наредиха цял ред свещи (вместо лампи) по ръба на сцената; а вечерта, додето разберем какво става, залата се напълни с мъже. Като не остана вече място, херцогът спря да проверява билетите при входа, заобиколи изотзад, излезе на сцената пред завесата и държа едно кратко слово да похвали трагедията, като каза, че по-трогателно нещо не се е виждало на света; сума време дрънка така за трагедията и за

Едмунд Кийн Старши, който щял да играе главната роля; накрай, като разпали любопитството на зрителите, дръпна завесата и в следния миг кралят запълзя на четири крака по сцената съвсем гол, целият боядисан на шарени ивици, пъстър и лъскав като дъга. После... ама няма какво да ви разправам по-нататък; всичко беше страшно глупаво, само че много смешно. Хората просто примираха от смях; а щом кралят престана да подскача и се скри зад сцената, те взеха да реват, да ръкопляскаят, да беснеят, додето се върна и повтори комедията. После го накараха и да я потрети; и котките наистина можеха да се разсмеят от щуротиите на нашия стар глупак.

Подир това херцогът пусна завесата, поклони се на залата и каза, че знаменитата трагедия ще бъде повторена само две вечери още, защото трябва да заминат веднага за Лондон, дето всички места в Дръри Лейн били вече продадени; после пак се поклони и каза, че ако е успял да им достави удоволствие и да ги поучи, много ще им бъде благодарен да кажат това на приятелите си, за да дойдат и те.

Изведнъж двайсетина души се провикнаха:

– Какво? Свърши ли се? Само това ли беше?

Херцогът каза, че се е свършило. Тогава вече стана, каквото стана. Всички се развикаха: „Изираха ни!“, разфучаха се и се втурнаха към сцената да се разправят с актьорите. Изведнъж един хубав едър мъж скочи на една пейка и извика:

– Стойте! Само една дума, джентълмени! – Хората се спряха да го слушат. – Изираха ни... здравата ни изиграха! Ама ние не бива да ставаме за смях пред целия град, та цял живот да ни подиграват. Не. Трябва да си излезем мирно и тихо, да нахвалим представлението и да изиграем другите! Тогава всички ще сме в един казан. Нали е по-умно така? („Така е, съдията има право!“ – закрещяха всички.) Добре тогава, нито дума, че сме изиграни. Да си вървим в къщи и да посъветваме всички да видят трагедията.

На другия ден из града се приказваше само за това, колко хубаво било представлението. Залата беше пак претъпкана и хората пак бяха изиграни като миналия път. Прибрахме се на сала и щом се навечеряхме, кралят и херцогът накараха Джим и мене да откараме сала към средата на реката, да отплаваме надолу и да го скрием на две-три мили от града.

На третата нощ залата беше пак претъпкана – и то не с нови хора, а с ония, дето бяха идвали двете вечери. Аз стоях до херцога при вратата и видях, че всеки е с издути джобове или крие нещо под палтото си... Разбрах, че не е парфюм, а, напротив: надуших стотици развалени яйца, изгнило зеле и какво ли не; и ако мога да разпозная миризма на умряла котка – за което се обзалагам! – донесли бяха най-малко шейсет и четири парчета. Повъртях се една минута вътре, ама повече не можах – не можах да изтърпя толкова различни миризми. Като не остана вече място в залата, херцогът даде на едно момче двайсет и пет цента и му каза да го замести за малко на вратата, а сам тръгна за сцената и аз подир него. Но щом завихме зад ъгъла в тъмното, ми рече:

– Тръгвай да се махнеш по-далеко от къщите, после си плюй на петите към сала.

Така и направих. И той подир мене. Стигнахме заедно на сала, а след две секунди се спуснахме по тъмната спокойна река, плавахме по средата и не продумвахме. Мислех, че горкият крал много се е разтревожил от станалото, ама нищо подобно: подир малко се показа от колибата и попита:

– Колко изкарахме тая вечер от театъра, херцоже?

Разбра се, че не беше и ходил в града.

Не запалихме никаква светлинка, додето не отминахме най-малко десет мили. Тогава закачихме фенера и вечеряхме, а кралят и херцогът се превиваха от смях, че са изиграли хората. Херцогът рече:

– Простаци, глупци! Веднага разбрах, че първите ще си премълчат, та и другите да се опарят; знаех си и това, че третата вечер ще искат да ни отплатят. Техен ред беше наистина и страшно ми се иска да знам как са изкарали, как са използвали случая. Могат да си направят и увеселение, ако искат – донесли си бяха сума ти храни.

Нашите разбойници бяха спечелили за трите вечери четиристотин шейсет и пет долара. Никога досега не бях виждал такъв куп пари.

Подир малко, когато заспаха и захъркаха, Джим рече:

– Не ти ли чудно, Хък, крале да върши такива работи?

– Не – казвам, – не ми е чудно.

– А защо не ти чудно?

– Не ми е чудно, защото породата им е такава. Всички са една пасмина.

– Ама, Хък, наши крале де, цели разбойници; просто разбойници, нищо друго!

– Та нали това казвам и аз; знае се, че всички крале са разбойници.

– Така ли?

– Прочети нещичко за тях и ще разбереш, че е така. Вземи, да речем, Хенрих Осми; не струва колкото един директор на неделно училище. Погледни Чарлз Втори, Людовик Четиринисети, Людовик Петнайсети, Джеймс Втори, Едуард Втори, Ричард Трети и още колкото щеш; и ония от по-старо време – саксонските хептарси [Кралете на седемте англосаксонски области преди обединението им в 827 г. от крал Егберт.], дето са вилнеели някога – и Каина надминават. Ех, да можеше да видиш Хенрих Осми, когато бил на върха на славата си. Всеки ден се женел за нова жена., а на другата заран ѝ отсичал главата. Заповядвал тая работа, сякаш поръчва да му опържат яйца. „Докарайте ми Нел Гуин!“ – ще каже. Докарат му я. На другата заран: „Отсечете ѝ главата!“ Отсичат я. „Докарайте Джейн Шор!“ – казва. Докарат му я. На другата заран: „Отсечете ѝ главата!“ Отсичат я. „Докарайте прекрасната Розмунда!“ Прекрасната Розмунда пристига. На другата заран: „Отсечете ѝ главата!“ Всяка трябвало да му разправи по една приказка през нощта; така карал, додето му разправили хиляда и една приказки; той ги записал в книга и я нарекъл „Книга на страшния съд“ – чудесно име и съвсем на място. Ти не познаваш кралете, Джим, ама аз ги знам. Нашият стар негодник е пак по-стока от ония, за които съм чел в историята. Хрумне му, да речем, на Хенрих да се сдърпа нещо с нашата държава. Как ще свърши тая работа? Ще изпрати съобщение ли? Ще ги остави да се досетят ли? Нищо подобно. Взема и хвърля ненадейно в бостонското пристанище всичкия чай от корабите, издава една Декларация на независимостта и накарва хората да се бият. Все такъв си е бил – никого не оставя да се окопити. Заподозрял нещо баща си, херцог Уелингтън. И как, мислиш, постъпил? Исква му обяснение? Не-е – просто го удавил като коте в бъчва с вино. Или, да речем, забравил някой пари – какво прави Хенрих? Направо си ги прибира. Или се договорите да направи нещо и ти му платиш за тая работа, ама не седнеш да гледаш дали ще я направи – какво ще стане, мислиш? Тъкмо противното ще ти направи! Отвори ли уста – как мислиш? Не я ли затвори начаса, не може да не те излъже. Такава напаст е бил тоя Хенрих; ако беше тръгнал той с нас, вместо нашите крале, много по-лошо щеше да измами града. Не казвам, че нашите са цвете, защото не са, като ги погледнеш какво вършат; ама не можеш ги сравни с оня стар разбойник. Едно нещо ще ти кажа: кралете са си крале, трябва да им се прощава. Всички са една пасмина. Ама така са ги възпитали.

– Ама наш мирише като човек от народ, Хък.

– Всички така миришат, Джим. Не можеш им промени миризмата – в историята не е казано как да я промениш.

– А херцог по-свестен човек.

– Е, то се знае, херцозите са друго нещо. Ама не съвсем друго. И нашия не го бива много за херцог. Напие ли се, всеки може да го вземе за крал.

– Дано не попадне на още такава пасмина, Хък. Едвам търпя и тия.

– И аз, Джим. Ама като налетяхме на тях, трябва да не забравяме какви са и да им прощаваме. Някой път ми се иска да разбера дали няма нейде земя без крале.

Щеше ли да има полза, ако разправам на Джим, че тоя крал и херцог не са истински? Нямаше да има; а пък както казах, все едно, че бяха истински.

Легнах да спя, а като дошъл моят ред за вахта, Джим не ме събуди. Често правеше така. Когато се събудих на разсъмване, той беше провесил глава между коленете си и охкаше. Не му обърнах внимание, защото знаех за какво тъжи. Мислеше за жената и децата си и тъжеше за дома си, защото досега не беше се разделял нито веднъж с тях; а сигурно и той жалеше за своите толкова, колкото и бял човек. Може да ви се види малко чудно, ама мисля, че е така. Често пъти нощем, като мислеше, че спя, охкаше, въздишаше и си повтаряше: „Горкичка Лизбет! Горкичък Джони! Е-ех, тежко! Сигурно никога, никога не ви видя!“

Много добър негър беше наистина тоя Джим!

Но тоя път го заговорих за жената и децата; и подир малко той рече:

– Много ми тежко тоя път, защото чул как някой плеснал някого преди малко и си спомнил как напляскал веднъж малка Лизбет. Тогава била четири годинки и изкарала тежка скарлатина, ама вече оправила. Един ден стои при мене и аз викам:

– Затвори врата!

Тя не затвори, а само гледа и усмихва. Страшно се ядосал и викнал по-силно:

– Не чу ли? Затвори врата!

Тя пак си стои и усмихва. Побеснял и крещи:

– Сега науча тебе!

И цапнал по глава, а тя се търколи на земя. После отишъл в друга стая, стоял там десет минути, върнал се, а врата все отворена и дете до нея, гледа жално надолу и плаче. Побеснял! Тръгна към дете и изведнъж – врата се отваряла навън, – тряс! – духнало вятър и блъсне врата зад дете, а то не мръдне. Душа ми излезе и какво ми станало... не мога кажа какво ми станало. Измъкнал се на пръсти, отворил тихичко врата, подал глава зад гърба на дете, и вика, колко има глас: Пуф! А то пак не мръдне! Тогава, Хък, аз се разплака, грабна Лизбет и рече: „Ох, клетичко! Господ бог прости стар Джим, а сам той няма никога прости!“ Оглушало и онемяло, Хък, оглушало и онемяло,... а пък аз го бил!

Глава двадесет и четвърта

КРАЛЯТ СТАВА ПАСТОР

На другия ден привечер спряхме на едно островче, от край до край покрито с върби, а на двата бряга се виждаха едно срещу друго две градчета, и кралят и херцогът веднага взеха да размишляват как да ги оберат. Джим рече на херцога да не се бавим много, защото му омръзнало, пък и тежко било да лежи по цял ден вързан в колибата. Трябва да ви кажа, че когато го оставяхме за цял ден сам, го връзвахме; защото ако се случеше някой да го види сам и невързан, можеше да помисли, че е беглец. Херцогът призна, че не е лесно да лежиш цял ден вързан, и обеща да помисли как да промени тая работа.

Тоя наш херцог беше много хитър, та лесно измисли нещо друго. Нагласи Джим като крал Лир – с дълга басмена роба, бяла брада и перука от конски косми. После взе актьорските си бои и му намаза лицето, ръцете, ушите и врата в такъв тъмносин цвят, че Джим заприлича на удавник отпреди девет дни. Да пукна, ако съм виждал някога по-страшно нещо! После нарисува на една дъсчица:

Умопобъркан арабин

Щом е на себе си, не се нахвърля на хора

Закова дъсчицата на един прът и постави пръта на четири-пет стъпки пред колибата. Джим се зарадва. Каза, че така е по-хубаво, вместо да лежи по цял ден вързан и да трепери, щом чуе, че нещо шумоли. Херцогът му рече да не се плаши и види ли, че някой се навърта насам, да изскочи от колибата, да повилнее малко, да изреве веднъж-дваж като див звяр и така всеки ще избяга и ще го остави на мира. Херцогът разсъждаваше горе-долу вярно; само надали някой щеше да чака Джим да зареве; защото той беше много по-страшен и от мъртвец.

Нашите измамници искаха да опитат пак „Жирафа“, защото от него се печелеше най-много, ама решиха, че няма да е безопасно – може слухът да беше стигнал вече и дотук! Като не можах да измислят нищо Друго, херцогът каза, че ще полегне един-два часа да размисли, дано се сети как да прибере парите на арканзасчани; а кралят реши да иде без определен план в отсрещното градче, като се надяваше господ да му посочи пътя към печалбата... Аз пък мисля, че се надяваше не на господ, а на дявола. Когато спряхме последния път, всички си купихме готови дрехи; кралят ги облече сега и накара и мен да се облека. Послушах, то се знае. Като се облече в черно, кралят стана изведнъж надут и важен. Досега не бях разбрал как дрехите могат да променят човека. Допреди малко той беше най-прост скитник, а сега, като свалеше новата си бяла шапка и се поклонеше и усмихнеше, изглеждаше такъв величествен, добър и благочестив, сякаш излиза направо от ноевия ковчег, а можеше да го вземеш и за самия дядо Ной. Джим почисти сала, аз приготвих веслото си. Малко по-надолу от

носа, на около три мили от града, беше спрял голям параход – от два часа насам товареха стока. Кралят рече:

– Според както съм облечен, сигурно по ще приляга да пристигна от Сент Луис, Цинцинати или някой друг голям град. Карай към парахода, Хъклбери; с него ще идем до градчето.

Нямаше нужда да ми повтори, щом щях да се повозя на параход. Като стигнах на половин миля от градчето, подкарах сала в тихите води покрай стръмния бряг. След малко видяхме едно простичко селянче, седнало на пътя да си изтрие потта от лицето, защото беше много горещо. До него имаше две платнени торби.

– Обърни с нос към брега – рече кралят. Обърнах. – За къде си тръгнал, момко?

– За парахода, отивам в Орлеан.

– Ела с нас – рече кралят. – Почакай една минутка, моят слуга ще ти помогне да пренесеш тия торби. Тичай да помогнеш на джентълмена, Адолф! – Адолф бях аз.

Послушах, после и тримата продължихме пътя си. Момчето ни беше много благодарно; каза, че било страшна работа да мъкне багажа си в такова време. Попита краля къде отива и кралят му каза, че тая заран слязъл в градчето на отсрещния бряг, а сега отивал в един чифлик нагоре, да види свой приятел. Момчето рече:

– Като ви видях, най-напред си рекох: „Сигурно е мистър Уилкс, само че е позакъснял малко“. После си рекох: „Не, не ще да е той – защо ще плава нагоре?“ Не сте мистър Уилкс, нали?

– Не, казвам се Блоджет, Илекзандер Блоджет – по-точно благоговейният Илекзандер Блоджет, защото съм само един смирен божи служител. Както и да е, съжалявам, че мистър Уилкс не е пристигнал навреме, ако заради това закъснение ще загуби нещо важно. Дано не загуби нищо.

– Имот няма да загуби, защото и така, и инак ще си го получи; но няма да стигне навреме да види брат си Питър още жив... Може и да му е все едно, кой го знае? ... Само че брат му би дал всичко, за да може да го види, преди да умре; все за това приказваше през тия три седмици; не са се виждали от детските години,... а брат си Уилиам изобщо никак не е виждал... Уилиам е глухонемият... няма повече от трийсет, трийсет и пет години. Тук живееха само Питър и Джордж; Джордж беше женен; ама и той, и жена му умряха лани. Сега остават само Харви и Уилиам, а – както казах – и двамата не стигнаха навреме.

– Известени ли са?

– То се знае, още преди месец-два, щом Питър се разболя; защото все повтаряше, че тоя път надали ще се оправи. Той, знаете, беше доста стар, а щерките на Джордж бяха много младички и нямаше как да се разговаря с тях... само с Мери-Джейн, червенокосата, можеше да се разбира някак; та беше много самотен, откакто умряха Джордж и жена му, просто не му се живееше вече. Страшно му се искаше да види Харви,... а сигурно и Уилиам,... защото беше от ония хора, дето не можеш ги накара да напишат завещание. Остави едно писмо за Харви и каза, че в това писмо написал къде са скрити парите и как искал да се подели имотът, та да бъдат осигурени дъщерите на Джордж... Самият Джордж не остави нищо. Освен това писмо нищо друго не можаха да го накарат да напише.

– А защо, според тебе, не е дошъл Харви? Къде живее?

– А, той живее в Англия... в Шефилд. Проповедник е там... и ни веднъж не е идвал тук. Не намира време,... а може и писмото да не е получил, знаем ли?

– Лошо, лошо, че не е дочакал да види братята си, клетият човек! А ти отиваш в Орлеан, така ли?

– Да, най-напред дотам. А другата сряда заминавам с параход за Рио де Жанейро, дето живее чичо ми.

– Дълго пътешествие. Но ще е чудесно: да можех и аз да отида!... Тази Мери-Джейн най-голямата ли беше? А другите на колко са години?

– Мери-Джейн е на деветнайсет, Сузан на петнайсет, Джоана трябва да е към четиринайсет,... тя е, дето има заешка устна и се е отдала на добротворство.

– Горките! Да останат съвсем сами на тоя свят!

– Ех, можеше да бъде и по-лошо! Старият Питър има приятели, няма да ги изоставят. Например Хобсън, баптисткия проповедник, дяконът Лот Хови, Бен Ръкър, Абнер Шеклфорд, Леви Бел, адвокатът, д-р Робинсън и жените им, вдовицата Бартли и... ех, не са един и двама! Тия му бяха най-близките и за тях пишеше в писмата си, та

Харви ще знае кого да търси, като дойде.

Нашият старик все разпитваше, додето момчето му разправи всичко от край до край. Да пукна, ако не разпита за всекиго и за всичко в градчето, най-много за Уилксови; така научи, че Питър бил табак, Джордж – дърводелец, Харви проповедник от отцепническата църква, и така нататък, и така нататък. После рече:

– А защо беше тръгнал пешком за парахода?

– Защото е голям орлеански параход и смятах, че няма да се спре тук. Параход, който гази дълбоко, не спира при повикване. Цинцинатски параход може и да спре, ама този е от Сент Луис.

– А заможен ли беше Питър Уилкс?

– Много заможен. Има къщи, земя и смятат, че трябва да има скрити нейде до три-четири хиляди в пари.

– Кога, каза, бил умрял?

– Нищо не съм казвал още, ама умря нощес.

– Погребението ще е навярно утре?

– Да, подир обед.

– Много жалко; макар че всички ще умрем, кой по-рано, кой по-късно. Затова трябва все да сме готови. Тогава няма защо да се боим.

– Да, сър, така трябва. И мама казваше същото.

Когато стигнахме до парахода, товаренето беше на привършване. И наскоро отплаваха. Кралят не продума за качване, значи разходката пропадна. Като замина параходът, кралят ме накара да гребя още цяла миля до едно усамотено място, после слезе на брега и рече:

– Връщай се сега по-скоро да докараш херцога и новите чанти. Ако е минал на отсрещния бряг, иди да го намериш и го доведи. Кажи му да се облече по как да е. Хайде, бързай.

Досетих се какво е намислил, ама не се издадох, то се знае. Щом се върнах с херцога, скрихме лодката, те седнаха на един пън и кралят му разказа всичко, както момчето го беше разправило – от край до край. През цялото време, додето разправяше, все се мъчеше да говори като англичанин; и го докаряше донейде, макар че е такъв недодялан. Аз не мога да сполуча като него, затова и не се опитвам; но той наистина говореше чудесно. Накрай рече:

– А как ще стане с глухонемия, Билджуотър?

Херцогът рече да остави това на него: той бил играл глухоням в някаква комедия. После зачакаха параход.

Към пладне пристигнаха две параходчета, само че не идваха отдалеко; после се показва голям параход и кралят и херцогът му дадоха знак да спре. Изпратиха ни лодка, качихме се, разбрахме, че параходът е от Цинцинати, а когато те пък разбраха, че ще пътуваме само четири-пет мили, просто побеснях, взеха да ни ругаят и казаха, че няма да ни свалят на брега. Но кралят не изгуби самообладание и рече:

– Ако всеки джентълмен ви заплати по долар на миля, за да го откарате и свалите с лодка на брега, параходът ви ще може да го отведе, нали?

Тогава ония от парахода омекнаха и рекоха, че така може; и като стигнахме до градчето, ни откараха с лодка до брега. Щом видяха да се приближава лодка, дваисетина души се струпаха и кралят им рече:

– Кой от вас, джентълмени, може да ми каже де живее мистър Питър Уилкс?

Ония се спогледаха и заклатиха глави, сякаш искаха да кажат:

„Нали ви казвах?“ После един рече кротко и тъжно:

– Съжалявам, сър, но можем да ви кажем само къде живееше до снощи.

Додето разбереш какво става, нашето калпаво старче се разкисна, облегна се на човека, сложи брадичка на рамото му, разплака се зад гърба му и рече:

– Уви! Уви! Клетият ни брат,... отиде си, няма вече да го видим! Тежко, много тежко!

После се обърна, продължи да мърмори нещо и да прави на херцога разни смешни знаци с ръце; а херцогът изведнъж изтърва едната чанта и се разплака. Да пукна, ако съм видял някога по-лоша пасмина от тия двамата!

Хората ги наобиколиха, взеха да им изказват съчувствия, да ги утешават, грабнаха им чантите, подкрепяха ги и ги оставяха да си поплачат, разправяха на краля за последните минути на брат му, а кралят обясняваше на херцога с ръце и

двамата плачеха за умрелия табак, сякаш оплакваха господните апостоли. Негър да стана, ако съм видял някога такова нещо! Просто да се засрамиш, че си човек.

Глава двадесет и пета ПЛАЧ И РИДАНИЯ

След две минути новината беше обходила градчето и хората се втурнаха отвсякъде; някои обличаха палтата си, както тичаха. Подир малко ни заобиколиха, а врява и тропот – все едно че марширува цял полк. По врати и прозорци пълно с хора и току ще запитат през някоя ограда:

– Те ли са? А от тълпата отговарят:

– Същите!

Додето стигнем до къщата, улицата пред нея се беше претърпала с народ, а на вратата ни чакаха три девойки. Мери-Джейн беше наистина червенокоса, но това нямаше никакво значение, защото беше ужасно красива, а лицето и очите ѝ просто сияеха от радост, че най-после са пристигнали чичовците ѝ. Кралят разтвори обятия, Мери-Джейн се хвърли на шията му, а другата със заешката устна се хвърли в обятията на херцога и стана тя, каквато стана! Кажете-речи, всички, главно жените, се разплакаха, че за тия хора е дошла най-после такава радост.

По едно време кралят побутна тайничко херцога – само аз го видях, – поогледа се и видя в ъгъла ковчега, оставен на два стола; после двамата се уловиха през рамо, с другата ръка закриха очите си и тръгнаха бавно и тържествено нататък, а всички се отдръпваха да им направят път, приказките и шумът престанаха, хората казваха: „Шшт!“ Мъжете свалиха шапки и наведоха глави, можеше да се чуе дори муха да бръмне. Като стигнаха до ковчега, двамата се наведоха, погледнаха покойника, че като се разревах – чак в Орлеан да ги чуят; после се прегърнаха, всеки опря брадичка о рамото на другия и три-четири минути плакаха така, както никога не съм виждал мъже да плачат. Всички се разревах заедно с тях; надали се е виждал някога такъв плач. Единият застана от едната страна на мъртвеца, другият от другата, после коленичиха, опряха чела о ръба на ковчега и взеха да се молят мълчешката. Сега вече всички се разридаха на глас... и горките момичета също; а жените отиваха при момичетата, прегръщаха ги, без да продумат, целуваха ги тържествено по челата, после слагаха ръка на главите им, поглеждаха разплакани към небето, почваха да ридаят и всяка се отдръпваше да даде ред и на другите да изиграят представлението. По-противно нещо не бях виждал!

Както и да е, подир малко кралят стана, пристъпи напред, дойде на себе си и взе да мърмори някаква реч – просто дрънкаше през сълзи разни глупости: какво страшно изпитание било за него и за горкия му брат да загубят покойника, и то без да го заварят жив, след като пропътували цели четири хиляди мили; само че това изпитание ставало по-леко, като гледали съчувствието и свещените сълзи на другите, за което им благодари от все сърце от свое име и от името на брата си; просто не можели да изкажат с думи благодарността си, защото думите били много слабо и студено нещо; и разни такива глупости; да ти опротивее да ги слушаш. Накрай измърмори благочестиво „амин“ и се разрева сърцераздирателно.

Щом рече той „амин“, някой от тълпата запя един псалом и всички взеха да му пригласят, колкото им глас държи, та ми полекна на душата, все едно, че излизах от черква. Хубаво нещо е песента; а никога досега не бях виждал тия празни приказки и славословия така да успокояват и да звучат толкова искрено и утешително.

После кралят пак задрънка, каза, че на него и на племенниците му ще им бъде много приятно, ако някои от най-близките приятели на семейството останат на вечеря и им помогнат да подредят тленните останки на покойника; ако горкият му брат, който почивал в ковчега, можел да говори, знае се кои хора щял да покани, защото те му били най-скъпи и често ги споменавал в писмата си. Затова и той ще ги спомене сега поред: благоговейният мистър Хобсън, дякон Лот Хови, мистър Бен Ръкър, Абнър Шеклфорд, Леви Бел, д-р Робинсън заедно със съпругите им и вдовицата Бартли.

Благоговейният Хобсън и д-р Робинсън бяха по това време на лов в другия край на града – искам да кажа, че д-р Робинсън изпращаше един болен за оня свят, а проповедникът му показваше пътя. Адвокатът Бел бил в Луисвил по работа. Но другите

бяха налице, затова всички дойдоха да се ръкуват с краля, благодариха му и се разговаряха с него; после се ръкуваха с херцога, без да му говорят – само се усмихваха и клатеха глави като заваяни, а той правеше разни знаци с ръце и гугукаше през цялото време като бебе, което още не може да говори.

Затова пък кралят не млъкваше и успя да разпита за всички, до последното куче, назоваваше всекиго по име и споменаваха за някои дребни случки, ставали някога в града, или за семействата на Джордж и Питър. И всякога даваше да се разбере, че за тия работи е научил от писмата на Питър. А това беше чиста лъжа, защото всичко беше научил от оня глупчо, дето го откарахме с лодката до парахода.

После Мери-Джейн донесе писмото, оставено от баща ѝ, кралят го прочете на глас и пак се разплака. Бащата оставяше жилището и три хиляди златни долара на момичетата; табачницата (която давала добър доход) заедно с другите къщи и полски имоти (за около седем хиляди долара) и три хиляди долара в злато оставяше на Харви и Уилиам. Пишеше още на кое място в мазето са скрити шестте хиляди долара. Двамата мошеници казаха, че ще идат да донесат парите и ще ги поделят честно, както му е редът; а на мене казаха да взема една свещ и да тръгна с тях. Затворихме вратата на мазето и щом намериха кесията, я изпразниха на пода. Ех, че красота бяха тия жълтички! И как засвяткаха очите на краля! Плесна херцога по рамото и рече:

– Това вече не е шега работа! Наистина не е! Какво ще кажеш, Билджи, ще надминем Жирафа, а?

Херцогът се съгласи, че е така. Вземаха жълтиците, пускаха ги през пръстите си и ги оставяха да звънят по пода; после кралят рече:

– Няма какво да се приказва; братя на богат покойник и представители на останали в чужбина наследници, това е тъкмо за нас работа, Билджи. Ето какво значи да се уповаваш на провидението! В края на краищата няма по-умно нещо! Всичко съм опитвал, ама от това по-добро няма!

Всеки друг на тяхно място щеше да се зарадва от такава купчина пари и щеше да ги вземе на доверие; ама нашите хора решиха да ги броят. Като ги преброиха, излезе, че са четиристотин и петнайсет долара по-малко. Кралят се ядоса:

– Дявол да го вземе, къде може да е дянал тия четиристотин и петнайсет долара?

Поразтревожиха се малко и взеха да тарашуват, дано ги намерят. Херцогът рече:

– Нали е бил болен човекът, може да е сбъркал... така трябва да е станало. Най-добре да се помирим със загубата и да си млчим. И без тях ще минем.

– То се знае, че може и без тях да минем! Не се грижа аз за парите... за сметката мисля! Трябва да бъдем честни, почтени, вън от всяко подозрение, както се казва. Трябва да занесем парите горе и да ги преброим пред всички – да няма никакво подозрение. А щом покойникът пише, че са шест хиляди, не можем...

– Чакай! – прекъсна го херцогът. – Дай да допълним недостига! – и взе да вади жълтици от джоба си.

– Чудесно го измисли, херцоже,... умна глава имаш – рече кралят. – Пак старият Жираф да ни помогне! – и той взе да вади жълтици от джобовете си и да ги нарежда на фишечета.

Може да се каже, че изпразниха джобовете си, ама натъкмиха шестте хиляди.

– Слушай – рече херцогът, – още нещо ми дойде на ум. Да се качим горе, да преброим парите и да вземем да ги подарим на момичетата.

– Гледай ти, херцоже! Позволи ми да те прегърна! Надали някой е измислял по-забележително нещо! Такава глава като твоята, ей богу, не съм виждал! Не ще и дума, че умно си я намислил! Нека ни заподозрат в нещо, ако могат... Това ще затвори всекому устата.

Като се качихме горе, всички се насъбраха около масата, кралят взе да брои парите и да ги прави на фишечета по триста долара – двайсет чудесни фишечета. Всички ги поглеждаха алчно и се облизваха. Като прибраха пак парите в кесията, видях, че кралят почва да се надува – готви се да държи реч. И започна:

– Приятели, нещастният ми брат, който лежи в ковчега, се е показал щедър към тия, които оставя в тая долина на мъките, показал се е щедър към трите клетки агънца, които обичаше и подслони, когато останаха без баща и майка. Да, а ние, които го познаваме, знаем, че е щял да бъде и по-щедър към тях, ако не се е боял да не огорчи своя мил Уилиам и мене. Дали наистина е щял да го стори? Ни най-малко не

се съмнявам. А какви братя ще сме ние, ако попречим на такова дело и в такова време? Какви чичовци ще сме, ако ограбим – да, ако ограбим – в такова време милите нещастни агънца, които той толкова е обичал? Доколкото познавам Уилиам (а мисля, че го познавам), той,... но най-добре да попитам самия него. – Обърна се и взе да прави с ръце разни знаци на херцога, а тоя го гледа някое време като занесен; после изведнъж сякаш разбра какво иска да му каже оня, скочи изведнъж към краля, загука от радост и най-малко петнайсет пъти го прегърна. После кралят продължи: – Знаех си аз; предполагам, че сега всеки се е убедил в чувствата му. Елате, Мери-Джейн, Сузан, Джоана, вземете парите... всичките. Това е дар от покойника, който почива ей там, безчувствен, но зарадван.

Мери-Джейн се спусна към него, а Сузан и Заешката устна към херцога. И започнаха едни прегръдки и целувки, каквито не бях виждал досега. Всички се струпаха около тях просълзени, някои стискаха ръце на двамата мошеници и казваха:

– О мили хора!... Колко сте добри!... Как можахте!... След малко всички се разприказваха пак за покойника, колко бил добър, каква загуба било, че е умрял и така нататък; после откън се вмъкна някакъв едър мъж с широка челюст, застана да слуша, без да проговори, нито пък някой му заговори, защото кралят приказваше и всички го слушаха. Кралят казваше не знам за кого си:

– ...защото те бяха много близки приятели на покойния. Затова ги поканихме тая вечер тук; но утре искаме да дойдат всички, защото той уважаваше всички, обичаше всички и редно е на погребалния пир да присъствуват всички.

И пак взе да се вайка, защото обичаше да се слуша сам, като приказва; от време на време все повтаряше за погребалния пир, но херцогът не можа да се стърпи, ами написа на едно листче „на погребението, глупако!“, сгъна го, загука и го подаде на краля през главите на хората. Кралят го прочете, прибра го в джеба си и пак заприказва:

– Горкият Уилиам, колкото и да е натъжен, все за другите страда. Пише да покания всички да дойдат на погребението... Искане всички да се смятат поканени. Само че напразно се тревожи – нали тъкмо това казах и аз!

После си продължи най-спокойно да повтаря от време на време за погребалния пир, както и по-рано. Като го повтори за трети път, рече:

– Казвам погребален пир, не защото така се казва – знам, че не се казва така, а се казва погребение – но редното е да се казва погребален пир. В Англия не се казва вече погребение. Не е прието. Сега в Англия казваме пир. Тая дума е по на място, защото по-точно определя, каквото искаме да кажем. „Погребален пир“ се състои от гръцката дума пир, която значи външно, общо, достъпно за всички; и еврейската дума погреб, която значи посаждам, покривам; оттам идва и думата погребвам. Така че, както виждате, погребален пир значи погребение, на което присъствуват всички.

Такова чудо не бях срещал досега. Само че оня с широките челюсти му се изсмя в очите. Всички се смутиха, всички зашушукаха:

– Какво правите, докторе!

А пък Абнър Шеклфорд рече:

– Ти, Робинсън, не чу ли новината? Този е Харви Уилкс.

Кралят побърза да се усмихне, подаде лапата си и рече:

– Вие ли сте добрият приятел и лекар на клетия ми брат? Аз...

– Прибери си ръката! – извика докторът. – Като англичанин приказваш, а? Такъв англичанин аз още не съм чувал. И си брат на Питър Уилкс? Мошеник си ти и нищо друго!

Че като се слисаха всички! Струпаха се около доктора, опитаха се да го успокоят, да му обяснят как Харви всякак доказал, че е наистина Харви, как познавал всекиго, и кучетата дори, по име; замолиха го да млчи, да не оскърбява Харви и девойките и така нататък. Но без полза; той продължи да крещи и да беснее, като казваше, че всеки, който се представя за англичанин, а не може да говори като англичанин, е мошеник и лъжец. Горките момичета се бяха вкопчили в краля и плачеха, но докторът се обърна изведнъж към тях и рече:

– Бях приятел на баща ви, бях и съм и ваш приятел. И ви предупреждавам като честен приятел, който ви желае доброто и иска да ви спаси от беда и неприятности, да обърнете гръб на този нехранимайко, да го изгоните, тоя невежа и скитник, с

неговия идиотски гръцки и еврейски, както ги нарича. Той е чиста проба лъжец – пристига с цял куп празни имена и факти, които е насъбрал оттук, оттам, и вие ги вземате за доказателства; а вашите глупави тукашни приятели, които трябваше да отбират повече, ви помагат да се самозаблуждавате. Ти знаеш, че съм ти приятел, Мери-Джейн Уилкс, и то безкористен приятел. Послушай ме, изгони тоя жалък негодник... Моля ти се, изгони го. Ще го направиш ли?

Мери-Джейн се изправи и, трябва да призная, беше страшно красива, когато каза:

– Ето отговора ми. – Взе кесията с парите, предаде я на краля и рече: – Вземете тия шест хиляди долара и ги вложете за мене и сестрите ми, както намерите за добре, без да ни давате разписка за тях.

После прегърна краля, а Сузан и Заешката устна се приближиха от другата му страна и също го прегърнаха. Всички бурно заръкопляскаха и затупаха с крака по пода, а кралят вирна глава и се усмихна гордо. Тогава докторът рече:

– Добре, аз си умивам ръцете от тая работа. Но предупреждавам ви, че ще дойде време, когато ще ви призява, щом си спомните днешния ден.

И си тръгна.

– Добре, докторе – рече кралят любезно-подигравателно, – ще изпратим да ви потърсят тогава.

Всички се засмяха и казаха, че чудесно му отплатил.

Глава двадесет и шеста

АЗ ОТКРАДВАМ ПЛЯЧКАТА НА КРАЛЯ

Като си отидоха всички, кралят попита Мери-Джейн имат ли свободни стаи. Тя каза, че имали една и нея ще дадат на чичо Уилиам, а на чичо Харви ще даде своята, която била малко по-голяма; тя щяла да спи на походно легло в стаята на сестрите си; и на тавана имало една стаичка с дюшек. Кралят каза, че тя става за слугата му – сиреч за мене.

И така, Мери-Джейн ни заведе горе; стаите бяха простички, ама приятни. Каза, че ако роклите и другите неща пречат на чичо Харви, ще ги изнесе, но той отговори, че няма да му пречат. Роклите бяха закачени на стената и покрити със завеса от басма, която се спускаше до пода. В един ъгъл имаше вехт платнен куфар, в друг калъф за китара и всякакви джунджурии и бръмбъзъци, с каквито момичетата обичат да разкрасяват стаите си. Кралят каза, че те правили стаята по-приветлива и приятна и помоли да не ги изнасят. Стаята на херцога беше мъничка, но много хубава, също и моето стайче.

На вечерята бяха поканени всички мъже и жени, които бяха дошли по-рано. Аз стоях зад столовете на краля и херцога да им прислужвам, а на другите гости прислужваха негрите. Мери-Джейн седеше със Сузан на почетното място на трапезата и все повтаряше, че бисквитите не стрували, сладкото не станало, пържените пилета били жилави и така нататък – както жените приказват, та да накарат хората да ги хвалят; а гостите намираха, че всичко е прекрасно и току повтаряха: „Как можахте да изпечете толкова хубаво бисквитите?“ или „Къде, за бога, намерихте тази чудесна туршийка?“ и разни такива приказки, каквито хората всякога говорят на вечери.

Като свърши вечерята, ние със Заешката устна ядохме в кухнята, каквото беше останало, а другите момичета помагаха на негрите да приберат. Заешката устна взе да ме разпитва за Англия, и господ да ме убие, ако ви лъжа, ама всеки миг се страхувах, че ще се изложам с някоя лъжа. Пита ме, да речем:

– Виждал ли си краля?

– Кой? Уилиам Четвърти ли? Виждал съм го, то се знае – той ходи в нашата черква. – Знаех, че отдавна е умрял, ама не се издадох. Като й казах, че той ходи в нашата черква, тя рече:

– Редовно ли ходи?

– Да, редовно. Тронът му е точно срещу нашия – от другата страна на амвона.

– А пък аз мислех, че той живее в Лондон.

– Там, разбира се. Къде другаде ще живее?

– Ами ти, както разбрах, живееш в Шефилд?

Видях, че съм объркал конците. Трябваше да се престоря, че съм се задавил с костичка от пилето, та да спечеля малко време, да измисля как да се оправя. После рекох:

– Искях да кажа, че ходи редовно в нашата черква, когато идва в Шефилд. Това става само лятно време, когато дойде за морски бани.

– Какво разправяш?... Шефилд не е на море.

– А кой казва, че е?

– Нали ти каза?

– Нищо подобно.

– Каза го.

– Не съм.

– Каза го.

– Не съм казвал такова нещо.

– А какво каза тогава?

– Казах, че идва за морски бани... Само това казах.

– Как ще прави морски бани, щом няма море?

– Слушай – казвам аз, – виждала ли си някога конгресна вода [уиски]

– Да.

– Е-е, в Конгреса ли ходиш да я вземеш?

– Не, разбира се.

– И Уилиам Четвърти няма защо да ходи на море за морски бани.

– А как ги прави тогава?

– Както хората получават тук конгресна вода – в бурета. В Шефилдския дворец има котли, дето му топят водата. Защото той се къпе с топла вода. А на морето не могат да му я стоплят – нямат в какво да стоплят толкова много вода.

– Сега вече разбирам. Трябваше да ми кажеш отначало, да не губим толкова време.

Като чух тия думи, разбрах, че съм се измъкнал благополучно, и ми олекна. После ме попита:

– Ходиш ли и ти в църква?

– Да, редовно.

– И къде сядаш?

– Как къде? На нашия трон.

– На чий трон?

– Нали казах – на нашия. На чичо ти Харви.

– Така ли? Че защо му е на него трон?

– За да седи. За какво смяташ, че му е тронът?

– Аз пък мислех, че неговото място е на амвона.

Ех, дявол да го вземе, забравих, че беше проповедник! Разбрах, че пак загазих, затова повторих задавянето с пилешка кост, да имам време да поразмисля. После рекох:

– А ти да не мислиш, че в черквата има само един проповедник?

– Защо им са повече?

– Как защо?... Все един ли ще проповядва пред краля? Наистина, не съм виждал момиче като тебе! Там има най-малко седемнайсет души проповедници.

– Седемнайсет? Господи! Не бих могла да ги изслушам всичките, дори за да спася душата си! Проповедите им трябва да траят цяла седмица.

– Глупости! Та те не проповядват всички в един ден, а поред... по един на ден.

– Какво правят тогава другите?

– Нищо. Почиват си,... минават с дискоса... Все си намират какво да правят. А най-често не вършат нищо.

– За какво са тогава?

– За салтанат. Нима не знаеш?

– Не ми трябва да знам такива глупости. А как се държат в Англия с прислугата? По-добре ли, отколкото ние с нашите негри?

– Не! Слугата там не го зачитат за нищо. Държат се с него по-лошо, отколкото с кучетата.

– Не им ли дават почивка, както у нас, от Рождество до Нова година, за Четвърти юли? [националния празник на САЩ]

– Слушай! Човек веднага познава, че никога не си била в Англия. Знаеш ли... Слушай, Джоана, никаква почивка тия хора не виждат от единия до другия край на годината; не ходят нито на цирк, нито на театър, нито на представления за негри... никъде.

– А на черква?

– Нито на черква.

– А ти как ходиш всякога на черква?

Пак я оплесках. Забравих, че съм слуга на стария. Но веднага се досетих и взех да ѝ обяснявам, че лакеят не е прост слуга и аз съм длъжен да ходя в черква, все едно дали господарят ми ме иска или не, и да стоя заедно със семейството, защото такъв е редът. Само че не успях да го разправа, както трябва, та като млъкнах, видях, че не съм я убедил. Тя рече:

– Честно индианско слово, не лъжеш ли?

– Честно индианско слово – казвам аз.

– Нищичко ли не излъга?

– Нищичко. За нищо не излъгах.

– Сложи ръка на тая книга и повтори.

Видях, че книгата е просто някакъв речник, затова турих ръка и повторих. Тогава тя някак ми повярва и рече:

– Сега ти вярвам донейде; но не всичко, разбира се.

– Какво не вярваш, Джо? – обади се Мери-Джейн, която влизаше в тоя миг, последвана от Сузан. – Не е редно и прилично да приказваш така с момчето, дошло толкова отдалеч при чужди хора. Добре ли ще ти е и с тебе да се държат така?

– А ти, Мери, все бързаш да защитиш хората още преди някой да ги е обидил. Нищо не съм му сторила аз. Той ми надрънка един куп лъжи и аз му казах, че не мога да му повярвам; нито дума повече не съм му казала. Навярно може да изтърпи толкова.

– Не ме интересува какво си му казала, но той ни е на гости, чужд човек е и не е хубаво да му говориш така. Ако беше ти на негово място, щеше да се засрамиш; затова не бива да казваш другиму нещо, от което той може да се засрами.

– Слушай, Мери, той каза...

– Не е важно какво е казал... не е там работата. Важното е ти да се държиш добре към него, а не да му казваш неща, които ще му припомнят, че не е в своята страна и между свои.

А пък аз си мислех: „И това момиче аз оставям да го ограби оня стар змей!“

В това време се намеси и Сузан и така надра Заешката устна, че аз пак си рекох: „А пък аз оставям и нея да ограбят!“

После Мери-Джейн обърна другото листо, заговори пак мило и кротко, както всякога, но като престана да говори, горката Заешка устна се беше стопила. Само тихо плачеше.

– Хайде – казаха другите момичета, – вземи и му се извини!

И тя наистина ми се извини, и то много мило! Толкова красиво го направи, че беше цяло щастие да я слушаш; искаше ми се да ѝ наговоря още хиляди лъжи, само да мога пак да чуя как ще ми се извини.

„И тая оставям да ограбят“, рекох си аз. След като тя ми се извини, и трите взеха да ми угаждат, та да разбера, че съм между свои хора. Тогава се почувствувах толкова недостоеен, жалък и долен, че си казах: „Да пукна, ако не открадна и не им върна парите“.

И така, тръгнах уж да си легна, а на себе си рекох: „Има време и за спане.“ Щом се прибрах в стайчето си, взех да обмислям работата, Дали да отида тайничко при доктора и да му разправа за тия негодници? Не, така не става. Може да издаде кой му е казал и тогава кралят и херцогът ще ме наредят, както трябва. Или да отида скришом да предупредя Мери-Джейн? Не... и това не става. Ония ще забележат по лицето ѝ, че е подушила нещо, парите са у тях и могат веднага да офейкат. Ако потърси помощ, ще забърка и мене в тая каша. Не, само един начин има. Трябва да открадна някак тия пари, и то така да ги открадна, та да не се усъмнят в мене. Голяма печалба им се падна тук и тия разбойници няма да си тръгнат, додето не изиграят, както трябва, и момичетата, и градчето, та все ще имам време и аз да си свърша работата. Ще открадна парите, ще ги скрия, а после, когато вече плавам по реката, ще изпратя на Мери-Джейн писмо да ѝ кажа къде съм ги оставил. Най-добре ще е да

открадна парите още тая нощ, защото кой знае дали не са се уплашили от доктора и дали няма да избягат.

И така, рекох си, да ида да претарашувам стаите им. Горният коридор беше тъмен, ама пак намерих стаята на херцога и взех да опипвам всяко нещо в тъмното; после си рекох, че кралят надали ще остави друг да се грижи за парите; затова отидох да претарашувам неговата стая. Ама разбрах, че без свещ няма да я бъде, а пък не смеех да запаля свещ, разбира се. Затова реших да направя друго – да се скрия и да ги подслушам. В това време чух стъпките им и тръгнах да се скрия под леглото; потърсих го в тъмното, ама то не беше там, дето мислех, че е; все едно – напипах завесата пред роклите на Мери-Джейн, шмугнах се зад нея, скрих се в роклите и се заковах на място.

Ония двамата влязоха и щом затвориха вратата, херцогът се наведе да види дали няма човек под кревата. Зарадвах се, че не го бях намерил! Но все пак, нали знаете, най-редно е да се скриеш под креват! След това двамата седнаха и кралят рече:

– И така, какво стана? Само че режи по-накъсо, защото трябва да слезем раничко и да го оплакваме заедно с всички, а не да стоим тук и да ги оставим да ни одумват.

– Ето какво, Капет. Страх ме е, не съм спокоен. Оня доктор не ми излиза из ума. Искан ми се да знам какви ти са намеренията. Аз намислих нещо и смятам, че е правилно.

– Какво, херцоже?

– Най-добре ще е да се измъкнем оттук още в три часа сутринта и да се спуснем по реката с това, което взехме. Особено като знаем колко лесно го спечелихме... просто ни го тикнаха в ръцете, както се казва, вместо сами да го крадем. Според мене, трябва да си обираме крушите колкото можем по-бързо.

Тия думи ме смутиха. Преди час-два щеше да е съвсем друго, ама сега се огорчих и отчаях. Но кралят изруга и рече:

– Какво? Да си тръгнем, без да продадем имота ли? Да си тръгнем като последни глупци и да оставим имот за осем-девет хиляди долара, дето само чакат да ги приберем в джоба си?... И то имот, който веднага ще се продаде!

Херцогът изръмжа; каза, че кесията с жълтиците им стига, че не иска да задълбава повече... не иска да ограби и последния долар на нещастните сироти.

– Защо приказваш така? – рече кралят. – Те ще загубят само тия пари. А за другото... ще пострадат ония, които купят имота; защото щом се разбере, че не сме собственици – а то ще се разбере още щом офейкаме, – продажбата ще бъде невалидна и всичко продадено ще се върне на собствениците. Твоите сироти ще си възвърнат къщата, а тя им стига; те са здрави и читави и могат лесно да си изкарат хляба. Нищо няма да загубят. Размисли само – хиляди и хиляди хора са много по-зле от тях. Господ да ти е на помощ, те няма защо да се оплакват.

Както и да е, кралят го убеди и херцогът най-после отстъпи, съгласи се, ама пак повтори, че е истинска глупост да останат, додето оня доктор им има зъб. Но кралят рече:

– По дяволите докторът! Какво ще се тревожим заради него? Нали всички глупци от града са на наша страна? А нима глупците в кой да е град не са повече от умните?

И така те се приготвиха пак да слязат. Херцогът рече:

– Мисля, че парите не са на добро място.

Това ме позарадва. Мислех, че ще слязат, без да чуя нещо от полза. В това време кралят го попита:

– Защо?

– Защото Мери-Джейн отсега нататък ще носи траур; и веднага ще каже на негърката, която чисти стаите, да прибере в сандък тия парцали; а мислиш ли, че една негърка може да види пари и да не вземе нещичко?

– Главата ти пак заработи както трябва, херцоже – рече кралят и взе да тарашува зад завесата на две-три стъпки от мястото, дето се бях скрил. Аз се долепах до стената и не мръдвах, макар че треперех; питах се как ли ще ме наругаят тия хубостници, ако ме пипнат, и се мъчех да измисля как да се оправя, ако стане такова нещо. Не бях намислил още нищо, когато кралят намери кесията, без да му мине и през ум, че съм до него. Взеха кесията и я скриха в сламеника под пухения дюшек, като я натикаха дълбоко през една дупка; после казаха, че сега вече е на сигурно

място, защото негърката оправя само пухения дюшек, а сламеника обръща най-много два пъти в годината и сега няма вече никаква опасност да открадне парите.

Ама аз знаех, че не е така. Извадих парите още преди двамата да стигнат долу, занесох ги в стаичката си и ги скрих там, додето намеря сгода да ги прибера на по-сигурно място. Реших, че ще е най-добре да ги скрия във врати, защото ако открият, че ги няма, ще разтараशуват цялата къща. Сигурен бях, че ще стане така. После си легнах облечен, но не можах да заспя; чаках с нетърпение да довърша работата си. След малко чух, че кралят и херцогът се връщат, станах от нара, легнах по корем, опрях брадичка до стълбата и зачаках да видя какво ще стане. Ама нищо не се случи.

Стоях така, додето стихнаха последните нощни шумове, а утринните още не бяха почнали, после се смъкнах по стълбата.

Глава двадесет и седма ПОКОЙНИКЪТ ПОЛУЧАВА ЖЪЛТИЦИТЕ СИ

Промъкнах се до вратите им и се ослушах: и двамата хъркаха. Продължих на пръсти и слязох благополучно долу. Нищо не се чуваше. Надникнах през една пролука във вратата на трапезарията и видях, че хората, които бдяха край покойника, бяха дълбоко заспали на столовете си. Вратата към гостната, дето лежеше покойникът, беше отворена и в двете стаи гореше по една свещ. Като минах покрай гостната, видях, че и другата ѝ врата е отворена, а вътре е само покойният Питър. Отидох още по-нататък, но входната врата беше заключена, а ключа го нямаше. В това време чух, че някой слиза по стълбите зад мене. Изтичах в гостната, огледах се набързо, но не видях къде другаде мога да скрия кесията освен в ковчега. Капакът беше отместен на около една стъпка, лицето на покойника беше покрито с мокра кърпа под савана. Мушнах кесията с парите под капака, точно под скръстените ръце, от които потреперах – толкова бяха студени, – после изтичах през стаята и се скрих зад вратата.

Слязла беше Мери-Джейн. Тя отиде безшумно до ковчега, коленичи и погледна покойника; после извади кърпичка и разбрах, че започна да плаче, макар че не я чувах, нито я виждах, защото беше гърбом към мене. Измъкнах се тихичко, а като минавах покрай трапезарията, помислих, че не е лошо да се уверя дали не са ме видели ония, които уж бдяха край покойника, затова погледнах пак през пролуката, но всичко си беше наред.

Мушнах се в леглото си горе не много доволен, защото след толкова труд и старания работата не излезе така, както я бях намислил. Ако останат там, дето ги оставих, казвам си, добре; защото като отминем на сто-двеста мили, ще пиша на Мери-Джейн и тя ще ги изрови; само че надали ще стане така. Сигурно ще намерят парите, като вземат да завинтват капака на ковчега. Тогава кралят ще си ги прибере, никой вече не ще може да му ги вземе. Много ми се искаше, то се знае, да се промъкна пак долу и да ги извадя от ковчега, ама не смеех да го направя. Всеки миг вече можеше да съмне, не след много някой от ония в трапезарията щеше да се размърда и да ме залови – да ме залови с шест хиляди долара в ръка, които никой не ме е натоварил да пазя. В такава каша, рекох си, не искам да се забърквам.

Когато слязох на заранта, гостната беше затворена, а гостите си бяха отишли. Останали бяхме само семейството, вдовицата Бартли и ние тримата. Взех да ги гледам – да разбера дали се е случило нещо, но нищо не можах да забележа.

Към пладне дойде уредникът на погребението с помощника си, оставиха ковчега на два стола наред стаята, после наредиха в редици всички останали столове, тукашните и заетите от съседите, додето напълниха с тях хола, гостната и трапезарията. Видях, че капакът на ковчега си е на същото място, ама не смеех пред толкова хора да погледна какво има под него.

После взеха да пристигат поканените, момичетата седнаха в първата редица до главата на покойника, повече от половин час гостите се изнизваха бавно един подир друг, поглеждаха за минутка лицето на покойника, някои проронваха сълза, но всички тържествено мълчаха; само момичетата и двамата мошеници бяха закрили с кърпички очи и ридаеха тихо, с наведени глави. В стаята не се чуваше нищо друго освен тътрузенето на краката по пода и подсмърчането – защото хората подсмърчат най-много

на погребение и в черква.

Щом къщата се напълни с хора, уредникът на погребението, с черни ръкавици, тръгна безшумно като котка и донагласи всичко, както трябва. Отвеждаше гостите по местата им, без да продума, настаняваше кое-как закъснелите, отваряше път и всичко само с кимане и знаци с ръце. После се върна на мястото си до стената. През живота си не бях виждал по-безшумен, незабележим, неусетно промъкващ се човек; а пък усмивка у него колкото у свински бут.

Заели бяха отнейде един раздрънкан хармониум и щом настаняха всички, една жена седна пред него да свири; той заскърца и запищя, а всички запяха в хор; според мене, само Питър се държеше, както трябва. След това благоговейният Хобсън почна работата, като заговори бавно и тържествено; но тъкмо беше започнал, от мазето се чу някаква страшна олелия. Лаеше куче, толкова силно и без да млъква, че пасторът трябваше да замълчи и да почака, както беше пред ковчега – човек не можеше да чуе дори мисълта си. На всички им стана стеснително, но никой не знаеше какво да прави. След малко дългокракият уредник направи знак на пастора, сякаш искаше да му каже: „Не се безпокойте, разчитайте на мене“. Наведе се и се запромъква покрай стената, така че над главите на гостите се виждаха само раменете му. Додето той се измъкваше, врявата долу ставаше все по-голяма; най-после той измина и двете стени на стаята и изчезна в мазето. След две секунди чухме, че нещо се плясна, кучето излая още веднъж-дваж, после всичко утихна и пасторът подхвана тържественото си слово, откъдето беше спрял. Подир една-две минути гърбът и ръкавиците на уредника се промъкнаха пак зад гостите, покрай трите стени на стаята, после той се изправи, закри с ръце устата си, проточи врат към проповедника над главите на хората и каза с дрезгав шепот: „Уловило си плъх!“ След това пак застана до стената. Личеше, че зарадва хората, защото всеки искаше да разбере какво се е случило. Такава дреболия не струва нищо на човека, а тъкмо с такива дреболии се печели вниманието и обичта на другите. Затова никой друг в града не обичаха толкова, колкото тоя уредник на погребения.

Надгробното слово беше много хубаво, ама страшно дълго и скучно; после и кралят надрънка някоя и друга глупост и щом тая дандания свърши, уредникът пристъпи към ковчега с отвертка в ръка. Изпотих се и го загледах, без да мигна. Но всичко мина благополучно; той просто завинти здраво и безшумно капака. Ами сега? Не знаех вътре ли са парите или не! Дали, рекох си, някой не ги е пипнал, и дали трябва да пиша на Мери-Джейн? Ако го изрови и не намери нищо – какво ще си помисли за мене? Дявол да го вземе, рекох си, може да ме уловят и да ме затворят; най-добре ще е да си кротувам и нищо да не пиша; цялата работа страшно ще се забърка; аз се опитах уж да я оправя, а сто пъти повече я обърках. Най-добре хич да не бях се намесвал, дявол да ме вземе!

Погребаха го, върнахме се в къщи и аз пак взех да оглеждам всички – не можех да се стърпя, не можех да се успокоя. Но нищо не излезе, нищичко не разбрах от лицата на хората.

Вечерта кралят ходи по гости, утешаваше, гледаше да се сприятели с тоя-оня, намеждаше, че паството му в Англия сигурно го чака с нетърпение, затова ще трябва да побърза с уреждането на имота и да си замине колкото може по-скоро. Много съжаляваше, че трябва да бърза, и другите също съжаляваха; но разбираха, че не може да стои по-дълго. Той каза, че, разбира се, ще вземат момичетата в Англия; всички се зарадваха, то се знае, защото така момичетата щяха да се наредят добре и да бъдат при роднините си; зарадваха се и момичетата – просто забравиха и скръб, и грижи. Току настояваха пред краля да продаде по-бързо имота и да заминат. Горкичките, толкова се радваха, а на мен сърцето ми се свиваше, като гледах как ги лъжат и мамят, ама не виждах никакъв начин да се намеся и да изменя работите.

Да пукна, ако ви лъжа – още на третия ден след погребението кралят уреди търг за продажба на къщата, негрите и целия имот. Всеки можеше да ги купи и предварително, по частен ред.

Но още на другия ден след погребението, към обед, радостта на девойките се помрачи. Дойдоха двама търговци на негри. Кралят продаде тукашните на добра цена, срещу чек, платим до три дни, и те откараха веднага двете момчета за Мемфис, а майката изпратиха за Орлеан. Мислех, че негърчетата и момичетата ще умрат от мъка; толкова се прегръщаха и плакаха, че ми прилоша, като ги гледах. Момичетата казваха,

че и през ум не им е минавало да видят един ден това семейство разделено или продадено в разни градове. Още не мога да забравя как тия негърчета и момичетата се прегръщаха и плачеха; сигурно нямаше да го изтърпя и щях да издам нашите разбойници, ако не знаех, че продажбата е недействителна и след една-две седмици негрите ще се върнат.

Новината развълнува целия град, повечето хора наизлязоха и казваха, че е много лошо да разделят така майка от децата ѝ. Това затъмни донейде славата на нашите мошеници; но старият глупак я караше, както си знае, каквото и да му казваше или да правеше херцогът. А трябва да ви кажа, че той беше много неспокоен.

На другия ден щеше да стане разпродажбата на търг. Като се развидели съвсем, кралят и херцогът се качиха в стаичката ми на тавана и по очите им разбрах, че нещо се е случило. Кралят рече:

- Влизал ли си оная вечер в стаята ми?
- Не съм, ваше величество. – Така го наричах всякога, щом нямаше чужди хора.
- А вчера или снощи?
- Не, ваше величество.
- Казвай правото, без лъжи!
- Правото казвам, ваше величество, самата истина ви говоря. Не съм минавал

покрай стаята ви, откакто мис Мери-Джейн ви заведе там заедно с херцога.

Херцогът се обади:

- А да си видял някой да е влизал?
- Не, ваша светлост, доколкото помня.
- Я си припомни по-добре!
- Поразмислих как да постъпя, после рекох:
- Ами негрите влизаха няколко пъти.

И двамата подскочиха и се спогледаха най-напред така, сякаш и през ум не им бе минало такова нещо, а после – сякаш им бе минавало през ум. Накрай херцогът рече:

- Всичките ли влизаха?
- Не... не всички наведнъж. Само веднъж ги видях да излизат всички заедно.
- Така ли? Кога беше това?
- В деня на погребението. Заранта. Не беше много рано, защото аз се бях

успал. Видях ги, като слизаха по стълбата.

- Казвай, казвай по-нататък! Какво правеха? Как се държаха?...

– Нищо не правеха и, според мене, се държаха, както всякога. Стъпваха на пръсти; сигурно бяха влизали да почистят и подредят стаята на ваше величество, като са мислили, че вече сте станали; а като са видели, че не сте, са решили да се измъкнат, без да ви събудят, ако не са ви били събудили вече.

– Ама че работа, дявол да го вземе! – рече кралят; и двамата изглеждаха много недоволни и объркани. Замислиха се, взеха да се чешат по главите, после херцогът се позасмя дрезгаво и рече:

– Да не повярва човек колко хитро тия негри са скроили работата! Престориха се на страшно отчаяни, че ги откарват от тия места! И аз повярвах, че са отчаяни, както и ти, и всички. Да не си ми казал, че негрите не ги бива за комедианти. Така изиграха тая комедия, че можеха всекиго да заблудят. Според мене, те са цяло съкровище! Ако имах капитал и театър, нямаше да търся по-добри актьори... А ние взехме, та ги продадохме за нищо! И дори не сме взели още пет пари! Я слушай, къде са парите... чекът де?

- В банката, чака си реда за изплащане. Къде другаде ще бъде?

– Значи работата е наред, слава богу.

Аз пък се обаждам някак си плахо:

- Да не се е случило нещо?

Кралят се нахвърли веднага срещу мене:

- Не се бъркай! Затваряй си устата и си гледай своята работа... ако я имаш.

Запомни го, докато си в тоя град, чу ли? – После се обърна към херцога: – Трябва просто да преглътнем станалото и да не споменаваме нищо; мълчанието му е майката, както се казва.

Тръгнаха да слизат по стълбата, а херцогът пак се засмя и рече:

- Бърза продажба, малка печалба – чудесно търговско правило!

Кралят веднага му се озъби:

– За добро побързах да ги продам. Ако печалбата излезе малка, а загубата голяма и накрай нищо не ни остана, моята вина не е по-голяма от твоята.

– Но ако беше послушал съвета ми, негрите щяха да си останат в тая къща, а ние нямаше да сме вече тук.

Кралят изруга предпазливо, после промени посоката и се нахвърли пак срещу мене. Наруга ме, задето не съм дошъл да му кажа, че негрите излизат от стаята му. Всеки глупак на мое място щял да се досети, че нещо става. После взе да ругае себе си: всичко се случило само защото не лежал тая заран до късно да си отспи, както трябва, и да пукне, ако постъпи втори път така. Тръгнаха, като продължаваха да се карат; а пък аз се зарадвах, че можах да прехвърля вината върху негрите, и то без да им направя зло.

Глава двадесет и осма

ОТ ХИТРУВАНЕТО НЯМА ПЕЧАЛБА

Гледам – дошло време за ставане. Слязох по таванската стълба и тръгнах за първия етаж; като минах покрай стаята на момичетата, гледам – вратата отворена, Мери-Джейн седи на вехтия си сандък – нарежда го за заминаване в Англия. Оставила беше една сгъната рокля на скута си и плачеше, скрила в ръце лицето си. Страшно ми дожаля, като я видях; всекиму щеше да дожалее, то се знае. Влязох и й рекох:

– Мис Мери-Джейн, вие не можете да гледате хора да страдат, но и на мен ми се случва да не мога. Кажете ми какво ви е.

Каза ми. За негрите било – както и очаквах. Чудесното пътуване за Англия било помрачено – не можела да си представи, че ще бъде щастлива там, като знае, че майката и децата няма да се видят вече... Разплака се още по-горчиво, вдигна ръце и рече:

– О, господи! Като си помисля, че никога вече няма да се видят!

– Ще се видят... И две недели няма да минат, и ще се видят... Знам, че така ще стане! – рекох аз.

Изтървах се, без да се усетя! Додето разбере какво става, тя се хвърли на врата ми, като ме караше да повторя, каквото бях казал.

Видях, че съм приказвал, без да му мисля и повече, отколкото е трябвало, а сега не знаех как да се измъкна. Помолих я да ме остави да се опомня малко; а тя ме гледа с нетърпение, развълнувана, хубава, щастлива, като човек, на когото е олекнало, след като са му извадили зъб. Взех да обмислям нещата. Ако кажеш правото, рекох си, като те притиснат до стената, ще се изложиш на много опасности, макар че не съм изпадал в такова положение и не знам дали наистина е тъй, ама така ми се струва. Но в сегашния случай дявол да ме вземе, ако не е по-хубаво и по-безопасно да си кажа истината, вместо да излъжа. (Трябва да запомня тая мисъл и да я дообмисля друг път, толкова чудновата и необикновена ми изглежда. Не ми се е случвало да чуя такова нещо.) Както и да е, рекох си най-после, ще опитам: тоя път ще кажа истината, макар че е все едно да седна на буре с барут и да го подпаля, само за да видя какво ще стане. После казах:

– Мис Мери-Джейн, имате ли познати нейде наблизко извън града, дето можете да погостувате три-четири дни?

– Да. У мистър Лотроп. Защо?

– Засега не е важно защо. Но ако ви кажа отде знам, че негрите пак ще се съберат най-много след две седмици, и то тук, във вашия дом, и ви докажа отде го знам, ще идете ли да погостувате четири дни у мистър Лотроп?

– Четири дни ли? – каза тя. – Цяла година ще стоя!

– Добре – рекох. – Стига ми вашата дума. На нея вярвам повече, отколкото на човек, който ще целуне библията. – Тя се усмихна и се поизчерви, а пък аз продължих: – Ако ми позволите, ще затворя вратата... и дори ще я заключа.

Върнах се, седнах и започнах:

– Само не викайте. Стойте и ме изслушайте като мъж. Аз съм длъжен да ви кажа истината, а вие, мис Мери, трябва да я посрещнете твърдо, защото тя е неприятна и тежка, но друг изход няма. Тия ваши чичовци не са ви никакви чичовци, а са двама

мошеници... най-обикновени нехранимайковци... Е, това беше най-лошото, другото по-лесно ще изслушате.

Тя подскочи, разбира се; но аз бях минал вече пясъчните плитчини и подкарах направо, а тя все повече и повече се слисваше и ококорваше; разправих ѝ всичко от край до край – от срещата ни с оня глупак, който отиваше на парахода, до минутата, когато тя се хвърли на шията на краля пред входната врата, а той я разцелува седемнайсет пъти... Тогава тя скочи, пламнала като небе при залез, и рече:

– Ах, тоя скот! Хайде, да не губим нито минута... нито секунда... ще ги намажем с катран, ще ги оваляме в перушина и ще ги хвърлим в реката!

А пък аз:

– Разбира се. Само че кога ще стане това: преди да идете у мистър Лотроп ли или...

– О-о! – рече тя. – Къде ми беше умът! – И пак седна. – Не слушай какво приказвам... моля ти се, недей... нали? – И пак сложи свилената си ръчичка върху моята. Просто бях готов да умра зарад нея. – Не размислих, толкова се развълнувах – рече тя; – продължавай сега, няма да повторя вече такова нещо. Кажи ми какво да правя и както кажеш, така ще направя.

– Как да ви кажа – рекох, – тия двама мошеници са опасна пасмина, но аз съм принуден още някое време, ща не ща, да вървя с тях... не мога да ви кажа защо; ако разправите всичко пред гражданите, те ще ме отърват от лапите им и за мен ще е добре; ама има друг човек, когото не познавате, за него ще стане много лошо. А ние трябва да го спасим, и ще го спасим, нали? Затова няма да издадем тия нехранимайковци.

Додето приказвах, ми хрумна нещо много умно. Сетих се как можем да се освободим с Джим от тия разбойници; ще гледам някак да ги затворят тук и чак тогава да избягам. Само че не ми се искаше да пътувам денем със сала и да давам всекиму обяснения кой съм и къде отивам, затова реших да изпълня намерението си, когато се мръкне.

– Мис Мери-Джейн – рекох, – ще ви кажа какво ще направим, та да не стоите много време у мистър Лотроп. Далечно ли е той оттук?

– Няма четири мили... Ей там, зад града.

– Добре, работата е наред. Вие ще идете там, ще кротувате до девет-девет и половина тая вечер, после ще ги помолите да ви доведат в къщи... ще кажете, че сте забравили нещо. Ако се върнете преди единайсет, турете една свещ на прозореца си и ако не ви се обадя, оставете я до единайсет; ако и след това не се обадя, значи, че съм заминал и съм в безопасност. Тогава излезте и съобщете на всички, каквото ви разправих, та да затворят двамата мошеника.

– Добре – каза тя, – така ще направя.

– Ако пък не съм заминал и ме заловят заедно с ония двамата, ще кажете, че аз съм ви съобщил всичко, и ще се застъпите за мене!

– То се знае, че ще се застъпя за тебе! Не само ще се застъпя, ами косъм от главата ти няма да падне! – рече тя, а ноздрите ѝ потръпнаха и очите засвяхаха.

– Ако замина, няма да мога да докажа, че тия разбойници не ви са никакви чичовци, ама и тук да съм, не мога да го кажа. Мога само да се закълна, че са измамници и скитници, нищо повече, макар че и то не е малко. Но други могат да свършат тая работа по-добре от мене и при това тях никой няма да заподозре като мене. Ще ви кажа как да ги намерите. Дайте ми молив и хартийка. Ето... „Кралски жираф, Бриксвил“. Скрийте го и гледайте да не го загубите. Когато съдът поиска да узнае нещо за тия двамата, кажете да пратят в Бриксвил и да потърсят свидетели оттам... Додето се усетите, мис Мери, целият Бриксвил ще пристигне и всички от сърдита по-сърдита.

Сметнах, че сме уредили вече всичко, както трябва, и рекох:

– Оставете разпродажбата да си върви по реда и не се тревожете. Никой няма да изплати купеното в същия ден, а двамата мошеници няма да заминат, преди да приберат парите; самата продажба пък ще стане нередовна, щом се разбере измамата, и те няма да получат ни пара, ще стане като с негрите... И то не е никаква продажба и негрите ви ще се върнат пак у вас. Ония още не са и получили парите за негрите... Виждате ли, мис Мери, как се наредиха!

– Добре – рече тя, – отивам да закуся и веднага заминавам у мистър Лотроп.

– Не, така не става, мис Мери-Джейн – казвам аз. – По никакъв начин. Тръгнете, преди да закусите.

– Защо?

– А защо смятате, че искам да заминете, мис Мери-Джейн?

– Не съм дори помислила защо; а като помислих сега – не разбирам. Защо наистина?

– Защото не сте някоя дебелокожа личност. Човек може да чете по лицето ви като по книга. Всеки ще го разбере, сякаш е написано с печатни букви. Мислите ли, че ще можете да посрещнете чичовците си, като дойдат да ви целунат за добро утро и да не...

– Стига, стига! Да, ще замина преди закуска... още сега! Само че как ще оставя с тях сестрите си?

– Не се грижете за това! Те ще трябва да останат някое време. Ония може да усетят нещо, ако заминете всички. Не искам да се видите тая заран нито със сестрите си, нито с хора от града; ако някой съсед ви запита как са чичовците ви, лицето ви ще ви издаде. Тръгнете веднага, мис Мери-Джейн, а пък аз ще се оправя с другите. Ще кажа на мис Сузан да поздрави от вас чичовците ви и да им каже, че сте отишли да си починете няколко часа у една приятелка и ще се върнете довечера или утре заран.

– Може да им каже, че съм отишла у приятелка, но поздрави няма да им предава.

– Добре, няма.

Нямаше защо да не се съглася с това желание – то не можеше да ми навреди. Такава дреболия не създава неприятности, а тъкмо дреболиите най-много помагат на тоя свят. Мис Мери-Джейн щеше да е доволна, а на мене отстъпката не ми струваше нищо. После рекох:

– Остава още едно нещо; кесията с парите.

– Какво да се прави, тя е у тях. Страшно ме е яд, като си помисля как я получиха.

– Тук вече грешите. Не е у тях.

– У кого е тогава?

– И аз искам да знам, ама не знам. Беше у мене, защото я откраднах от тях; откраднах я, та да я дам на вас; и знам къде я скрих, но ме е страх, че може вече да не е там. Много съжалявам, мис Мери-Джейн, не можете да си представите колко съжалявам; постъпих честно, но без малко щяха да ме уловят, затова трябваше да я пхна в първото място, което ми попадна пред очите, и да избягам... А мястото не струваше.

– Ох, престани да се укоряваш... Не бива и аз не ти позволявам... Щом не си могъл да постъпиш другояче, значи не си виновен. Къде я скри?

Не исках да я подсецам пак за неприятни неща, затова не можех да й кажа нещо, което щеше да й припомни покойника в ковчегата с кесия, скрита до корема му. И помълчах, преди да кажа:

– С ваше позволение, мис Мери-Джейн, предпочитам да не ви кажа къде я оставих; но ще ви напиша на едно листче, а вие ще го прочетете по пътя за мистър Лотроп. Съгласна ли сте?

– Разбира се.

И така, аз написах: „Оставих я в ковчегата. Там беше, додето оплаквахте покойника през нощта. Аз бях зад вратата и много ми беше жал за вас, мис Мери-Джейн.“

Просълзих се, като се сетих как тя плачеше самичка посред нощ, а ония сатани спяха в собствения ѝ дом, след като я бяха ограбили; като сгънах хартиятката и я подавах, видях, че и тя се беше просълзила, после ми стисна силно ръката и рече:

– Довиждане, ще направя всичко точно както ми каза. И ако не се видим вече, знай, че никога няма да те забравя, често ще те спомням и ще се моля за тебе! ...

И излезе.

Ще се моли за мене! Ако ме познаваше по-добре, сигурно нямаше да се заеме с такава тежка грижа. Но сигурен съм, че се е молила... Такова момиче беше тя! Ще се моли и за Юда, ако ѝ хрумнеше... Пред нищо не се спираше, доколкото можах да я разбера! Можете да приказвате, каквото щете, но, според мене, тя струваше повече от всяко друго момиче, което бях виждал досега – просто истинско съкровище. Може да прилича на хвалба, ама не е никаква хвалба. А по красота и доброта... Всички туря в

джоба си. Никога вече не я видях след оня миг, когато я зърнах как излиза от вратата, но признавам, че много, много, милиони пъти си спомнях и нея, и думите ѝ, че ще се моли за мене! И ако можех да допусна, че ще ѝ бъде от полза да се помоля и аз за нея, да пукна, ако не се помолех!

Както и да е, Мери-Джейн сигурно беше излязла през задната врата, защото никой не я усети. Щом видях Сузан и Заешката устна, попитах:

– Как се казват ония хора на отсрещния бряг, у които ходите понякога на гости?

– Доста познати имаме там, но най-често ходим у Прокторови.

– Същите – рекох аз. – Забравил им бях името. Мис Мери-Джейн каза да ви обадя, че трябвало да иде веднага у тях... някой бил болен.

– Кой точно?

– Не знам; по-вярно забравих. Сякаш беше...

– Господи, дано не е Ханна!

– Уви! – казвам. – Тъкмо Ханна беше!

– Господи! А миналата седмица беше толкова добре! Тежко болна ли е?

– Много тежко. Мис Мери-Джейн каза, че техните стояли цяла нощ край нея и надали щяла да изкара още няколко часа.

– Гледай ти! От какво е болна?

Не можах да измисля нищо подходящо, затова казах наслуки:

– От заушки.

– Глупости! Никой не стои цяла нощ при болен от заушки.

– Така ли? Много знаете тогава! При такива заушки се стои и две нощи! Те са по-други, съвсем нов вид. Така рече мис Мери-Джейн.

– Какъв нов вид?

– Ей такъв, с разни други работи.

– Какви други работи?

– Ами шарка, магарешка кашлица, червен вятър, охтика, жълтеница, възпаление на мозъка и знам ли още какво?

– Гледай ти! И всичко това се казва заушки?

– Така рече мис Мери-Джейн.

– Добре де, а защо му казват заушки?

– Защото са заушки. Така започва болестта.

– Нищо не разбирам от тая безсмислица. Все едно човек да си удари пръста на крака, после да се отрови, да падне в кладенец, да си счупи врата, да си пръсне мозъка и ако запитат от какво е умрял, някой глупак да каже: „Ами удари си пръста на крака“. Има ли смисъл в тая работа? Няма. И в твоите приказки няма. А прилепчиви ли са заушките?

– Прилепчиви ли? Виж какво приказваш! Прилепчиви са като гребло в тъмно. Минеш ли покрай него, непременно ще се закачиш за някой зъбец. И не можеш да се отървеш, ами помъкваш подире си цялото гребло. И тези заушки са един вид гребло – а няма откачане от гребло, щом веднъж си се закачил.

– Да, наистина ужасно – рече Заешката устна. – Ще ида при чичо Харви да...

– То се знае – рекох. – И аз бих отишъл. Разбира се, бих отишъл. Нямаше да губя нито минутка.

– А защо не отиде?

– Помисли малко и може да разбереш сама. Нали чичовците ви трябва да заминат колкото се може по-скоро за Англия? А мислите ли, че те ще извършат такава подлост – да заминат и да ви оставят да пропътувате сами такъв дълъг път. Много добре знаете, че ще ви чакат. Това едно. Второ, чичо ви Харви е проповедник, нали? Така. А може ли проповедник да излъже някой параходен или корабен служащ?... Да ги накара да пуснат мис Мери-Джейн на парахода? Знаете, че не може. Какво ще направи тогава? Ами ще си каже: „Колкото и да е жалко, църковната служба ще трябва да мине някое време без мене; щом племенницата ми е изложена на опасност да се разболее от тия сложни заушки, аз съм длъжен да остана тук три месеца, додето се разбере дали ги е прихванала.“ Но ако смяташ, че трябва да кажеш на чичо си Харви...

– Как не! Да седим като глупачки тук и да чакаме дали Мери-Джейн е прихванала болестта, вместо да се забавляваме в Англия! Отде го измисли?

– Тогава да кажем на някои съседи.

– Слушай, такъв глупак като тебе не съм виждала. Не разбираш ли, че те ще раздрънкат навред новината? Просто никому не трябва да казваме.

– Хм, може би си права... Да, смятам, че наистина си права.

– Но навярно трябва да кажем на чичо Харви, че е отишла за някое време на гости, та да не се тревожи за нея.

– Да, мис Мери-Джейн каза, че трябва да му кажете. „Кажи им да целунат от мое име чичо Харви и чичо Уилиам и да им кажат, че съм отишла отсреща да видя мистър...“ мистър... как беше името на ония богати хора, които чичо ви Питър много уважавал? ... Ех, ония, дето...

– Апторповци ли?

– Да, разбира се; мъчни имена, човек никога не може да си ги припомни навреме. Да, тя каза, че отива да покани ония Апторповци да дойдат непременно при разпродажбата, за да купят къщата, защото смятала, че чичо ви Питър би предпочел тъкмо те да я купят; щяла да стои у тях, додето ги убеди да дойдат, и ако не е много уморена, ще се върне още днес; ако е уморена, ще се върне утре заран. „Не казвай нищо за Прокторови, рече, а само за Апторови...“ и това е самата истина, защото тя ще иде у тях да им говори да купят къщата; знам, че е така – тя сама ми каза.

– Добре – рекоха те и изтичаха да търсят чичовците си: да им предадат целувките, поздравите и другото поръчение.

Работата беше вече наред. Момичетата нямаше да издадат нищо, защото искаха да идат в Англия; а кралят и херцогът щяха да са доволни, че Мери-Джейн е отишла да се погрижи за продажбата, вместо да е тук, дето може да се срещне с доктор Робинсън. И аз бях доволен – смятах, че съм свършил чудесно работата – мисля, че и Том Сойер нямаше да я свърши по-добре. Сигурно щеше да я поукраси малко, но мене не ме бива за това, пък и не са ме възпитали така.

Както и да е, към края на следобеда продажбата стана на градския площад, като се проточи дълго и предълго, а нашият старик току се навърташе край чиновника, който ръководеше наддаването; придал си беше най-благочестиво изражение и все вмъкваше от време на време по нещичко от писанието или някоя добродушна приказчица, а херцогът гукаше, както си знаеше, от съчувствие и се стараеше на всички да се хареса.

Наддаването трая много и почти всичко беше разпродадено – освен едно нищо и никакво местенце в гробищата. Искане и с него да свършат – не бях виждал такъв лаком жираф като краля, готов да изгълта всичко. Додето се занимаваха с разпродажбата, пристигна параход и след две минути оттам се зададе с рев, подсвирквания, крясъци и смехове тълпа, която викаше:

– Ето ви и нова партия! Още едни наследници на Питър Уилкс! ... Плащайте и вземайте по избор!

Глава двадесет и девета АЗ ОФЕЙКВАМ В СУМАТОХАТА

Хората водеха един много приятен стар джентълмен и друг също тъй приятен, само че по-млад, с превързана дясна ръка. А как ревяха и се смееха, не мога да ви опиша! Но на мене никак не ми беше смешно, а сигурно и на краля и херцога не им беше до смях. Предполагах, че ще се объркат. Нищо подобно: никак не се объркаха. Херцогът не показва с нищо да е разбрал какво става, само си гукаше щастлив и доволен, както бълбука кана с мътеница. А кралят загледа тъжно новодошлите, сякаш щеше да му призлее, като вижда, че може да има на света такива измамници и мошеници. Ох, чудесно си изигра номера! Много от по-важните хора се събраха около краля, за да покажат, че са на негова страна. Новодошлият старец съвсем се смути. След малко заговори и аз веднага познах, че говори като истински англичанин... съвсем не като краля, макар че и кралят успяваше донейде да докара приказката си на английски. Не мога да ви предам думите на стария джентълмен, нито да ги изговоря като него; но той се обърна към тълпата и каза горе-долу следното:

– Това е за мене една неочаквана изненада, за каквато чистосърдечно и откровено признавам, че не бях подготвен, защото ние с брат ми имахме много неприятности: той си счупи ръката, а багажа ни свалиха снощи по погрешка на някакво

пристанище по-нагоре. Аз съм Питър Уилксовият брат Харви, а това е брат ни Уилиам, глухонемият, Сега, като е с една ръка, и със знаци не може да се оправи. Ние сме същите, за които се представяме, а след ден-два, като пристигне багажът ни, ще мога да ви докажа това. Дотогава няма да ви кажа нищо повече, ще идем в хотела и ще чакаме.

Той си тръгна с новия глухоням, а кралят се изсмя и взе да се подиграва:

– Счупил си ръката, а? Много правдоподобно... и много удобно за един измамник, който трябва да дава знаци с ръце, а не е учил как да ги дава. Загубил си багажа! И това е чудесно... и много добре измислено... за случая!

Той се разсмя отново, а заедно с него и всички останали освен трима-четирима, или най-много, да речем, до половин дузина. Един от тия хора беше докторът; другият – някакъв джентълмен с остър поглед и старомоден платнен куфар, току-що пристигнал и той с парахода; двамата с доктора приказваха тихичко, поглеждаха краля и си кимаха от време на време. Оня с куфара беше Леви Бел, адвокатът, дето беше заминал за Луисвил; имаше и още един, едър, грубоват мъж, който се беше приближил, изслушал беше старика, а сега слушаше какво казва кралят. Като свърши кралят, той мъж го попита:

– Слушай, ако си Харви Уилкс, ями кажи кога пристигна в града?

– Един ден преди погребението, приятелю – каза кралят.

– По кое време на деня?

– Вечерта – час-два преди залез слънце.

– С какво пристигна?

– Със Сузан Пауел от Цинцинати.

– А защо сутринта беше край носа с лодка?

– Не съм бил сутринта край носа.

– Лъжеш.

Няколко души изтичаха при него и го помолиха да не говори така с един стар човек, при това проповедник.

– Никакъв проповедник не е тоя дявол, а просто лъжец и мошеник. Заранта беше край носа. Аз живея там, нали знаете? Бях на носа, и той беше там и го видях. Дойде в лодка заедно с Тим Колинс и едно момче.

Сега се обади докторът:

– Ще познаеш ли момчето, Хайнс, ако го видиш?

– Предполагам, че ще го позная, но пак не знам. Ами че ето го, ей там.

Веднага го познах.

Посочи мене. Тогава докторът рече:

– Съграждани, аз не знам дали новодошлите са мошеници, или не са; но ако тия двамата не са мошеници, аз трябва да съм идиот. Смятам, че е наш дълг да не ги пуснем да се измъкнат оттук, додето не разберем истината. Ела, Хайнс; елате всички. Ще заведем тия приятели в хотела и ще уредим очна ставка с другите двама; предполагам, че все ще разберем нещо.

Това беше цяло забавление за тълпата, но за приятелите на краля сигурно не беше. Тръгнахме всички. Беше привечер. Докторът ме водеше за ръка, беше добър към мене, ама ни веднъж не ми пусна ръката.

Влязохме в една голяма стая в хотела, запалиха свещи и доведоха новите гости. Най-напред заговори докторът:

– Не искам да бъда много строг към тия хора, но мисля, че са измамници и може би имат съучастници в нашия град, които ние не знаем. Ако имат, тия съучастници може да избягат с кесията жълтици, оставена от Питър Уилкс. Това не е невероятно. Ако не са мошеници, те не ще имат нищо против да изпратим в къщи за кесията и да я задържим, додето се докаже, че са истинските братя... нали така?

Всички се съгласиха. А пък аз си казах, че още отначало туриха на място нашите разбойници. Но кралят погледна натъжено и рече:

– Джентълмени, бих желал парите да са налице, защото нямам намерение да преча на едно честно, ясно и точно разследване на тая противна история; но уви, парите не са налице; можете да изпратите, когото искате, да провери, ако желаете.

– А къде са?

– Когато племенницата ми ги повери да ги пазя, аз ги скрих в сламеника на леглото си, защото не исках да ги вложа в банката само за няколко дни, и смятах, че

сламеникът е сигурно място; ние не сме имали работа с негри и ги мислим за честни хора, като прислугата в Англия. Но негрите откраднали кесията още на другата заран, щом съм слязъл в долния етаж; а когато ги продадохме, не бях забелязал, че парите липсват, така че те са ги отнесли със себе си. Моят прислужник, който е тук, може да ви разкаже всичко, джентълмени.

Докторът и още неколцина казаха:

– Глупости!

И другите, доколкото разбрах, не му повярваха съвсем. Един ме запитва видял ли съм негрите да са откраднали парите. Казах, че не съм видял, но видях как се измъкнаха от стаята и гледаха по-бързо да се махнат; не беше ми минало нищо лошо през ум, само си казах, че ги е страх да не би да са събудили господаря ми и сега гледат да изчезнат, додето не ги е нахокал. Нищо друго не ме попитаха. После докторът взе да ме разпитва:

– И ти ли си англичанин?

Казах, че съм; тогава той и още някои други се разсмяха и рекоха:

– Глупости!

После взеха да разпитват, както си му е редът, и така вървя с часове чак до вечерта; никой не се сети за вечеря – само питаха и разпитваха, додето най-после стана една невиджана каша. Накараха краля да разправи всичко от край до край, после накараха другия старик; и всеки безпристрастен човек можеше да разбере, че старият джентълмен говори истината, а другият лъже. След това накараха и мене да разкажа, каквото знам. Кралят ме погледна зверски с крайчеца на окоето си и аз веднага разбрах какво да правя. Взех да разправам за Шефилд, как живеем там, какви хора са английските Уилксовци и така нататък; но не бях стигнал донийде, когато докторът се разсмя, а Леви Бел, адвокатът, рече:

– Седни, моето момче; на твоето място не бих си давал толкова труд. Изглежда, че не си свикнал да лъжеш и не умееш да го вършиш, както трябва; нямаш практика. Някак смешно излиза.

Похвалата не ме зарадва, но все пак бях доволен, че ме оставят на мира.

Докторът се приготви да заговори, обърна се и започна:

– Ако сте били още в началото в града, Леви Бел ...

Но кралят го прекъсна, протегна ръка и каза:

– Този ли е отдавнашният приятел на клетия ми брат, за когото той толкова често ми пишеше?

Двамата се ръкуваха. Адвокатът се усмихна любезно, поприказваха малко, после се отстраниха и заговориха по-тихичко; накрай адвокатът се обади:

– Така ще стане. Ще взема чека, ще го изпратя заедно с чека на брат ви и тогава всички ще разберат, че няма нищо нередно.

Донесоха хартия и перо, кралят седна, наведе глава на една страна, изплези език и надраска нещо; после дадох перото на херцога... но той за пръв път, откакто го познавах, се обърка. Все пак взе перото и написа нещо. След това адвокатът се обърна към новодошлия старик и рече:

– Напишете и вие с брата си един-два реда и се подпишете.

Старият джентълмен написа нещо, но никой не можа да го прочете. Адвокатът много се учуди и рече:

– Просто невероятно! ...

Извади от джеба си цяла купчина стари писма, прегледа ги, прегледа и написаното от старика, после пак писмата и накрай рече:

– Тия стари писма са от Харви Уилкс; ето ви тук два вида почерци, от които ни един, както виждате, не прилича на писмата. (Кралят и херцогът страшно се смутиха, като разбраха как ги беше подвел адвокатът.) А ето и почерка на другия стар джентълмен; виждате, че и той не е писал писмата... Всъщност драскулките му не са никакво писане. А тук имаме няколко писма от...

Новодошлият стар джентълмен каза:

– Позвовете да ви обясня, ако обичате. Никой друг освен брат ми не може да разчете моя почерк... затова той винаги преписва, каквото съм писал. Почеркът на ония писма е негов, а не мой.

– Добре-е! – рече адвокатът. – Това е съвсем ново положение. Но аз имам и няколко писма от Уилиам; така че ако брат ви напише един-два реда, ще можем да

срав...

– Той не може да пише с лявата ръка – каза старият. – Ако можеше да си служи с дясната ръка, щяхте да видите, че е писал и своите, и моите писма. Погледнете и едните, и другите, ако обичате, и ще видите, че са с еднакъв почерк.

Адвокатът ги погледна и рече:

– Мисля, че е така; ако ли не е, то приликата е по-голяма, отколкото бях забелязал отначало. Както и да е, стори ми се, че бяхме поели по прав път, а ето че пак се обърахме. Едно, във всеки случай се разбра: че ония двамата не са никакви Уилксовци – кимна той към краля и херцога.

Как мислите? Упоритият стар глупак и сега не щя да се предаде! Наистина не щя. Каза, че проверката не е честно направена. Брат му Уилиам бил голям шегаджия и дори не се опитал да напише нещо. Разбрал, че Уилиам смята да изиграе някакъв номер още щом го видял, че взема перото. Като се разгорещи и разприказва, сам взе да си вярва на лъжите; но след малко другият старик го прекъсна:

– Сетих се нещо. Има ли тук някой, който пригответи покойния ми... покойния Питър Уилкс за погребение.

– Да – обади се един мъж. – Аз и Аб Търнър го пригответихме. И двамата сме тук. Старикът се обърна тогава към краля и рече:

– Тоя джентълмен ще ни каже може би какво е татуирано на гърдите на покойния?

Кралят трябваше да измисли веднага нещо, иначе щеше да се сгромоляса като подкопан от реката бряг, така ненадейно го пипнаха; и всеки друг на негово място щеше да се сгромоляса, защото отде можеше да знае какво е татуирано на гърдите на покойника? Кралят попребледня малко; а в стаята настъпи гробна тишина и всички го загледаха. „Сега вече ще си признае, помислих аз; безполезно е да се инати.“ Ама призна ли? Може и да не повярвате – не призна. Сигурно беше решил да се държи, додето всички се уморят и разотидат, и тогава те с херцога да се измъкнат. Както и да е, не мръдна, само се усмихна и рече:

– Хм! Мъчен въпрос наистина! Да, сър, мога да ви кажа какво е татуирано на гърдите му. Просто една малка, тънка, синя стрела – нищо повече; ако не я видиш отблизо, няма и да я забележиш. Какво ще кажете на това, а?

Не, никога не бях виждал по-безочлив човек от тоя стар разбойник.

Новодошлият старик се обърна към Аб Търнър и другаря му, а очите му светнаха, сякаш разбираше, че този път вече е пипнал краля, и попита:

– Чухте ли какво каза този човек! Имаше ли такъв знак върху гърдите на Питър Уилкс?

И двамата веднага съобщиха:

– Не видяхме такова нещо.

– Добре! – рече старият. – Кажете сега, видяхте ли на гърдите му едно неясно малко П и Б (това Б е начална буква на второто му име, което той изостави още на младини). След тях едно У, с чертички помежду. Ей така; П-Б-У – той ги написа на една хартийка. – Не видяхте ли такова нещо?

И двамата пак рекоха в един глас:

– Не, не видяхме. Никакви знаци не видяхме.

Сега вече всички бяха на едно мнение и завикаха:

– И едните, и другите са от един дол дренки! Да ги хвърлим в реката! Да ги удавим! Да ги разведем вързани на върлини!

Всички крещяха в един глас, настана страшна олелия. Но адвокатът скочи на една маса и взе да вика:

– Джентълмени... джентълмени! Изслушайте ме... Една дума, само една дума! Ако обичате! Има още един начин да разберем – да изровим тялото и да видим.

Това се хареса на всички.

– Ураа! – завикаха хората и веднага тръгнаха; но адвокатът и докторът ги спряха:

– Чакайте, чакайте! Хванете четиримата и момчето – и тях ще заведем!

– То се знае – зареваха всички, – и ако не намерим знаците, ще линчуваме цялата банда!

Сега вече, трябва да призная, здравата се уплаших, само че нямаше как да се измъкна. Уловиха ни, подкараха ни право към гробищата, на мила и половина надолу по реката, и целият град тръгна подир нас, защото бяхме вдигнали голяма олелия, а

часът беше още девет.

Като минахме покрай нашата къща, съжалих, че бях изпратил Мери-Джейн вън от града; защото само като ѝ смигнех, тя щеше да изложи двамата наши мошеници, а мен да спаси.

Както и да е, вървахме ние по пътя покрай реката и ревахме като диви котки; а сякаш за да стане още по-страшно, небето изведнъж притъмня, взе да се святка и да гърми, листата зашумоляха от вятъра. Никога не бях изпадал в такава страшна беда; бях като зашеметен; цялата работа тръгна съвсем не така, както си я мислех; вместо да се позабавлявам, като ги гледам заедно с Мери-Джейн, която щеше да ме спаси и освободи, щом се намеря на тясно, сега само някакви си татуировки можеха да ме спасят от сигурна смърт. Ако не ги намерят...

Не исках да мисля за тях, но не можех да мисля за нищо друго. Ставаше все по-тъмно и по-тъмно, много беше удобно да се скрия сред тълпата, ама оня мъжага Хайнс ме държеше здраво за ръка, а от такъв Голиат не можеш се изплъзна. Толкова беше ядосан, че просто ме влачеше подире си и аз трябваше да тичам, за да не падна.

Стигнахме, всички нахълтаха като порой в гробището, намерихме гроба и чак тогава се разбра, че всеки носеше лопата, но никой не беше взел фенер. Взеха да копаят при светлината на светкавиците, а едного изпратиха до най-близката къща, на половин миля от тук, да поиска фенер.

Копаха, копаха без почивка, стана тъмно като в рог, заваля дъжд, вятърът задуха още по-силно, засвятка се още по-често, гръмотевиците трещяха, а ония не искат и да знаят, така бяха потънали в работата си; ту виждахме ясно всяко лице и всяка лопата с кална пръст, изхвърляна от гроба, ту всичко потъваше пак в мрак и нищо не се виждаше.

Най-подир извадиха ковчега, отвинтиха капака, всички се натрупаха, заблъскаха и занадничаха да видят; страшна работа беше в тъмното. Хайнс щеше да ми изкълчи ръката от стискане и дърпане, сигурно от нетърпение беше забравил, че съществувам.

Една светкавица заля изведнъж всичко наоколо с бяло сияние и някой се провикна:

– Я гледайте, кесията с жълтиците е на гърдите му!

Хайнс изрева заедно с другите, пусна ме, та да се провере и да види, а пък аз сам не помня как се шмугнах между хората и хукнах в тъмното.

По пътя нямаше жива душа и аз затичах с все сили; беше тъмно като в рог, само от време на време се святкаше, дъждът плющеше, вятърът виеше, гръмотевици тътнеха или трещяха; но аз не се спирах нито за минута.

Като стигнах в града, видях, че бурята беше накарала хората да се приберат, затова не се лутах из крайните улички, а тръгнах направо по главната. Като наближих нашата къща, взех да я търся с очи и я открих. Никаква светлинка; цялата къща беше тъмна – а това не знам защо ме наскърби и отчая. Но тъкмо когато минавах покрай прозореца на Мери-Джейн, нещо светна там! Сърцето ми щеше да се пръсне от радост. В същия миг и къщата, и всичко друго потъна в мрак и аз разбрах, че никога вече няма да ги видя. А Мери-Джейн беше най-доброто и най-смелото момиче, което бях виждал.

Щом разбрах, че съм се отдалечил от града и мога да поема към нашето островче, взех да се оглеждам за лодка и още при първата светкавица открих една, незавързана с верига, скочих в нея и се отделих от брега. Беше малка лодка, как да е завързана с въже. Островчето ни беше далечко, нейде надолу, посред реката, та не се бавих никак; като стигнах най-после до сала, бях толкова отмалял, че ако можех да си позволя такова нещо, щях да легна да си отдъхна. Ама не биваше. Щом скочих на сала, извиках:

– Ставай, Джим, и отвържи сала! Слава богу, отървахме се от ония!

Джим изскочи от колибата, втурна се радостно към мен и взе да ме прегръща; но като го зърнах при една светкавица, подскочих и се дръпнах назад: бях забравил, че той е в едно и също време крал Лир и удавен арабин. Без малко не умрях от страх. Джим ме сграбчи и взе да ме прегръща и благославя от радост, че сме се отървали от краля и херцога, но аз му рекох:

– Недей сега, Джим, недей сега! Остави тая работа за закуска! Отвързвай сала и да бягаме!

След две секунди вече се носехме по течението. Такова щастие беше да сме пак свободни, сами и без страх по голямата река! Аз дори поскачах и поиграх, като удрях

крак о крак – просто не можех да се въздържа. Но при третото подскачане чух един много добре познат звук, притаих дъх, ослушах се и зачаках; а като блесна светкавица – гледам, двама души натискат веслата така, че ще разцепят лодката. Бяха кралят и херцогът.

Прострях се веднага на дъските, свих се и едва не се разплаках.

Глава тридесета ЗЛАТОТО СПАСЯВА КРАДЦИТЕ

Щом скочиха на сала, кралят се нахвърли върху мен, разтърси ме за яката и рече:

– Искаше да се измъкнеш, а, кучи сине? Омръзна ли ти да си с нас?

А аз:

– Не, ваше величество, ние не искахме... моля ви се, недейте, ваше величество!

– По-скоро казвай тогава какво ти беше хрумнало, иначе жив няма да останеш!

– Честна дума, ваше величество, ще ви разправам всичко, както беше. Оня, дето ме държеше, беше много добър към мен и все повтаряше, че имал едно момче колкото мене, ама лани умряло и на него му било много мъчно да гледа друго момче в такава страшна беда; щом хората се смаяха, като видяха кесията с жълтиците, и се втурнаха към ковчега, той ме пусна, прошепна ми: „Бягай, додето не са те обесили!“ И аз офейках. Мисля, че нямаше защо да стоя – никому не можех да помогна, а защо ще се оставя да ме обесят, ако мога да избягам? Затова хукнах и тичах, додето намерих лодка; като стигнах дотук, казах на Джим да бягаме, та да не ме уловят и обесят; казах му, че вие с херцога навярно не сте вече между живите и много ми беше жал за вас, и на Джим също. Много се зарадвахме, като ви видяхме; питайте Джим не е ли така.

Джим потвърди, че е така; а кралят му заповяда да мълчи и рече:

– Сигурно, сигурно! – после ме разтърси пак за яката и завика, че ще ме удави. Но херцогът рече:

– Остави момчето, старий глупако! Да не би ти да се държа другояче? Потърси ли го, като се измъкна? Не помня такова нещо.

Тогавя кралят ме пусна и взе да ругае града и всички в него. Но херцогът каза:

– По-добре ще направиш себе си да наругаеш, както трябва, защото ти най-много го заслужаваш. От самото начало не направи ни едно разумно нещо освен това, че не се обърка и измисли оная синя стрела. Това беше чудесно... много хитро го измисли и само то можа да ни спаси. Инак щяха да ни затворят и да ни държат в тъмница, додето пристигне багажът на ония англичани... Подир това вече направо в каторга, то се знае! Но твоята уловка ги отведе на гробището, а кесията още повече ни помогна; защото ако ония глупци не бяха загубили пусулата и не бяха се втурнали да я гледат, щяхме да спим тая вечер с вратовръзки... и то от ония, дето траят повече, отколкото трябва.

И двамата помълчаха замислено; после кралят рече някак разсеяно:

– Хм! А ние смятахме, че са я откраднали негрите!

Аз настръхнах:

– Да – рече херцогът бавничко и някак на подигравка: – Смятахме!

След половин минутка кралят рече:

– Аз поне мислех така.

А херцогът му възрази:

– Напротив, аз мислех.

Кралят се разсърди и рече:

– Слушай, Билджуотър, какво искаш да кажеш с това?

А херцогът отвърна рязко:

– Щом ще приказваме така, позволи ми аз да те попитам: какво искаш ти да кажеш?

– Глупости! – рече подигравателно кралят. – Пък знам ли... може да си бил заспал и да не си разбрал какво става.

Тоя път херцогът съвсем настръхна и рече:

– Престани да дрънкаш такива глупости! За идиот ли ме смяташ? Мислиш, че не

знам кой е скрил парите в ковчега?

– Разбира се, че знаеш, сър, защото сам си ги скрил.

– Лъжеш! – стисна го херцогът за гърлото. А кралят завика:

– Махай се! Пусни ме... вземам си думите назад!

Тогава херцогът рече:

– Добре, само признай по-напред, че си скрил парите и си смятал след това да офейкаш, да се върнеш, да ги изровиш и да вземеш всичко сам.

– Само една минутка почакай, херцоже, и ми отговори честно и почтено на един единствен въпрос: ако не си турил ти там парите, кажи, че е така, ще ти повярвам и ще си взема думите назад.

– Ах ти, старий мошенико, не съм, и ти много добре знаеш, че не съм. Толкоз!

– Добре, вярвам ти. Отговори ми сега още на един въпрос, без да се вбесяваш: а не ти ли е минавало през ум да пипнеш парите и да ги скриеш?

Отначало херцогът замълча. После рече:

– Добре де, и да съм помислил, не съм го направил. А ти не само си помислил, ами си го и направил.

– Честно слово, херцоже, земята да ме не приеме, ако съм направил такова нещо. Не казвам, че нямаше да го направя, защото наистина мислех; само че ти... искам да кажа, някой ме изпревари.

– Лъжеш! Ти си го направил и ще признаеш, че си го направил, инак...

Кралят взе да се задавя, после успя да промърмори:

– Стига!... Признавам!

Много се зарадвах, като чух тия думи и ми полекна. Херцогът го пусна и рече:

– Ако отречеш още веднъж, ще те удавя. Така ти се и пада – да седиш и да фъфлиш като малко дете, щом си можал да направиш такова нещо. Не бях виждал още такава дърта птица да иска всичко да изгълта, а пък аз ти вярвах през цялото време като на баща. Трябваше да се засрамиш, като слушаше как приписват вината ти на едни нещастни негри. Но ти не каза нито думица да ги оправдаеш. Просто ме е срам, че съм бил такова диване да повярвам тия глупости. Дявол да те вземе, сега разбирам защо бързаше да попълниш дефирцита – искал си да пипнеш и моя дял от „Жирафа“, и каквото още ти попадне! Всичко да прибереш!

А кралят изхлипа плахо:

– Слушай, херцоже, ти поиска да попълним дефирцита, не аз.

– Млъквай! Не ща да ти чуя гласа! – рече херцогът. – Видя ли каква я свърши? Ония си върнаха всичките пари, че и нашите взеха на това отгоре, с изключение на един-два долара. Върви сега да спиш и да не съм те чул вече да приказваш за дефирцити и така нататък!

Кралят се вмъкна в колибата и за утеха се лепна за шишето, а след малко и херцогът взе своето; след половин час се помириха и колкото повече пиеха, толкова по-мили ставаха един към друг, додето най-подир захъркаха прегърнати. И двамата се бяха натряскали здраво, ама колкото и да беше пиан, кралят нито веднъж не се забрави и не се опита да повтори, че не е скривал кесията. Накрай се успокоиха съвсем. И щом ония захъркаха, ние с Джим се сгушихме и аз му разправих всичко от край до край.

Глава тридесет и първа

НЕ БИВА ДА СЕ МОЛИМ ЛЪЖЛИВО

Дни поред не спряхме в никакъв град, а се носехме по течението. Бяхме вече на юг, на топло, много далеко от нашия край. Взехме да срещаме дървета, обрасли с испански мъх, увиснал от клоните им като дълги посивели бради. За пръв път го виждах; дърветата изглеждаха от него тържествени, но тъжни. Нашите мошеници решиха, че са вече въвн от опасност, и пак взеха да лъжат хората из градчетата.

Най-напред държаха беседа за трезвеността; но не можах да изкарат и за едно свястно напиване. В друго градче откриха курсове за танци, макар че умееха да танцуват като кенгуру; щом взеха да подскачат, хората наскачаха и ги изгониха от градчето. Друг път се опитаха да учат народа да държи речи; само че щом взеха да ораторствуват, хората станаха, наругаха ги и те не видяха как офейкаха. Опитаха

мисионерство, внушение, лекуване, врачуване, какво ли не; ама не им провървя. Най-подир останаха без пет пари и само лежаха по цял ден на сала, без да продумат, и мислеха, мислеха, навъсени и отчаяни.

Накрай се съвзеха и почнаха да си шушукат тайно в колибата по два-три часа наред. Ние с Джим взехме да се тревожим. Не ни харесваше тая работа. Навярно обмисляха някоя нова, още по-лоша дяволия. Мислехме, мислехме и накрай решихме, че сигур ще ограбят някоя къща или магазин, или ще правят фалшиви пари. Много се уплашихме и решихме за нищо на света да не се забъркаме в такива работи, а падне ли ни възможност, веднага да ги изоставим и да офейкаме. И така, рано една сутрин скрихме сала на много удобно място, на две мили под някакво бедно селище, което се казваше Пайксвил; кралят слезе, а на нас заръча да не мърдаме и да не се показваме, додето разбере чул ли е някой насам за „Кралския жираф“ („Искаш да кажеш, додето ограбиш някоя къща“, рекох си аз на ум; „а като я ограбиш и се върнеш, ще има да се чудиш какво е станало с мене, Джим и сала... и с чуденето ще си останеш“). Ако не се върне до обяд, ние с херцога да знаем, че работата е наред и да идем при него.

И така, ние си останахме, дето бяхме. Херцогът сумтеше, потеше се и беше страшно сърдит. Караше ни се за всяко нещо, сякаш нищо не умеехме да направим, както трябва; захващаше се за всяка дреболия. Ясно беше, че тук става нещо. Много се зарадвах, когато кралят не се завърна на пладне; работите щяха някак да се променят,... а можеше и съвсем да се променят за нас. Тръгнахме ние с херцога за градчето, търсихме там краля и накрай го намерихме в задната стаичка на някаква кръчма, пиан до забрава; една банда безделници го задирияха и се смееха, а той ги ругаеше и заплашваше сърдито, макар че не можеше да се държи на крака, нито можеше да им стори нещо. Херцогът взе да го ругае, нарече го стар глупак, кралят не му остана длъжен и щом се скараха, както трябва, аз си плюх на петите и хукнах като сърна покрай реката, защото разбрах, че настъпи удобният случай – да не ни видят вече с Джим. Стигнах при него запъхтян, но зарадван и извиках:

– Отвързвай сала, Джим; всичко се нареди!

Никакъв отговор, никой не се показа от колибата. Джим беше изчезнал! Извиках веднъж, втори път; взех да тичам насам-натам из гората, виках, подсвирквах – без полза: Джим беше изчезнал. Тогава седнах и се разплаках – не можах да се сдържа. Ама не ме свърташе на едно място. След малко излязох на пътя, като мислех какво да правя, а насреща ми върви едно момче. Попитах го не е ли виждал един негър не от тукашните, облечен така и така, а то рече:

– Да, срещнах.

– Къде го видя? – питам.

– Към фермата на Сайлас Фелпс, на две мили по-надолу. Бил избягал и го хванали. И ти ли го търсиш?

– Ами, ще го търся! Срещнах го преди час-два в гората, а той каза, че само да шукна, и ще ме пребие... Каза да не мърдам от мястото си. Така и направих. Досега седях все на онова място. Страх ме беше да се покажа.

– Няма вече защо да те е страх – уловиха го. Неиде отдалеко бил избягал, откъм юг.

– Добре че са го уловили.

– То се знае. Двеста долара награда дават за него. Все едно да намериш тия пари на пътя.

– Така е... И аз можех да ги взема, ако бях по-голям: защото аз го видях пръв. А кой го улови?

– Някакъв старец, не от тукашните места... продаде си правото за четирийсет долара, защото трябвало да пътува нагоре и не можел да чака. Виж му ума! Аз щях да чакам и седем години, ако трябва!

– И аз щях да чакам, та каквото ще да стане! – рекох. – А може пък и правото му толкова да струва, щом го е продал толкова евтино. Може да не му е чиста работата.

– Чиста си е тя, как да не е чиста! Нали четох обявлението. Всичко е написано... Изписан е като на портрет и тоя, хванатият де, му прилича като две капки вода. Казва се и от коя плантация е избягал – неиде под Нюрлиан [Ню Орлеан]. Работата си е чиста и пречиста, няма какво да се каже. Слушай, ще ми дадеш ли да подвъча малко тютюн?

Нямах тютюн и момчето ме остави. Аз се върнах на сала, седнах в шатрата и се замислих. Ама нищо не измислих. Мислих, додето ме заболя глава, и пак не видях как ще мога да се оправя. След такова дълго пътуване и след толкова патила с тия мошеници не стигнахме донийде. Всичко се беше провалило, защото не им беше дожаляло да предадат Джим и да го върнат цял живот да робува у чужди хора, и то само за четирийсет долара.

Казах си, че щом трябва да робува, за Джим ще да е хиляда пъти по-добре да робува, дето е семейството му, затова най-добре да пиша на Том Сойер, а той да съобщи на мис Уотсън къде е Джим. Но скоро се отказах по две причини от това намерение: тя ще побеснее, ще се възмути от неговата нечестност и неблагодарност и ще го продаде веднага в Южните щати; а пък и да не го продаде, всички презират избягалите негри, значи ще презират и Джим. И той ще се чувства страшно унижен и опозорен. Ами аз? Всички ще научат, че Хък Фин е помогнал на един негр да избяга и видя ли човек от нашия град, от срам ще трябва и краката му да лижа. Всеки път е така: направи човек нещо лошо, ама после не му се иска да отговаря за стореното. Смята, че щом може да го укрие, то не е позорно. Точно така беше и с мене. Колкото повече мислех по това, толкова повече почваше да ме гризе съвестта и да се смятам подлец и негодник. Накрай се досетих, че самото провидение ме плесна по лицето, дано разбере, че от небето са гледали още отначало лошото ми дело – как отнемам негръ на една бедна старица, която не ми беше сторила нищо лошо – и сега ми доказваха, че все някой следи такива низки дела и навреме им туря край; и просто щях да припадна от страх. Опитах се някак да се оправдая, като казвах, че съм бил лошо възпитан и затова не съм толкова виноват; но нещо в мене ми повтаряше: „Можеше да ходиш в неделното училище; ако беше ходил, щяха да те научат, че който постъпва така, както постъпи ти с тоя негр, отива във вечния огън“.

Тая мисъл ме накара да се разтреперам. Реших да се моля, дано да стана пак такъв, какъвто бях, и дори, ако може, по-добър. Коленичих, ама никаква дума не излизаше от устата ми. А защо? Безполезно беше да се опитвам да крия това от бога. Нито от себе си. Много добре знаех защо не излизат. Защото сърцето ми не беше чисто, не бях искрен, хитрувах. Преструвах се, че искам да се откажа от греха, но в душата си се държах за най-страшния от всички грехове. Казвах, че ще върша само каквото е редно и право, ще пиша на собственицата на негръ и ще й кажа къде е той; а в душата си знаех, че лъжа, и господ знае това. Не може човек да се моли лъжливо – разбрах го.

Обърках се, съвсем се обърках и не знаех какво да правя. Най-подир намислих: ще седна, казвам си, и ще напиша писмото... После ще видя дали ще мога да се моля. И чудно нещо – изведнъж ми олекна на душата, сякаш станах по-лек от перо, всичките ми тревоги изчезнаха. Намерих хартийка и молив, седнах и взех радостно да пиша:

„Мис Уотсън, вашият избягал негр Джим се намира тук, на две мили по-надолу от Пайксвил, у мистър Фелпс, който ще ви го предаде, ако му пратите наградата.
Хък Фин“

За пръв път в живота си усетих, че съм се очистил от грях, и разбрах, че сега вече ще мога да се моля. Но не започнах веднага, а оставих хартията и пак се замислих... „Добре стана, рекох си, че се случи така, инак щях без малко да попадна в ада.“ Много нещо премислих, припомних си пътуването ни по реката, а Джим все ми е пред очите: денем и нощем, при луна или при буря, ние плаваме, приказваме си, пеем, смеем се. Кой знае защо, не можех да си припомня нищо, за което да се разсърдя на Джим, наопаки. Виждах го как кара и моята вахта след своята, как не ме събужда, а ме оставя да се наспя; виждах го колко се зарадва, когато се върнах в мъглата или като се намерихме при блатото, дето се биха за „кръвната вражда“; и колко такива случки; как все ме наричаше чедо, глезеше ме и какво ли не измисляше да ми угоди, колко добър беше всякога; накрай стигнах до онова време, когато го спасих, като казах на едни хора, че имаме болен от едра шарка, а той толкова ми беше благодарен и каза, че съм бил най-добрият му приятел, а сега и нямал друг освен мене. После се огледах и видях писмото.

То беше до мене. Взех го и го подържах в ръка. Потреперах, защото трябваше да избира завинаги пътя си. Знаех, че е така. Размислих една минута, не смеех даже дъх

да си поема, после си рекох:

– Да става, каквото ще... ще се върви в ада – и скъсах писмото.

Страшни бяха тия думи, но ги казах. А казаното е казано – и не помислих вече да го променям. Заличих цялата случка от ума си и си рекох, че пак ще стана грешник, както ми е писано, щом не са ме научили на нищо хубаво. Най-напред ще се заема да измъкна Джим от робство; ако измисля нещо по-лошо – ще направя и него: щом ще се гори в ада, да има защо.

Взех да размишлявам как да свърша тая работа, измислях какви не хитрости, най-подир се спрях на един план, който ми се стори подходящ. Забелязал бях един горист остров малко по-надолу по реката и щом се стъмни съвсем, поех със сала към него, а като стигнах, скрих сала и слязох на острова. Спах цяла нощ, събудих се, преди да съмне, закусих, облякох се с купешките дрехи, вързах другите и това-онова в едно вързопче, скочих в лодката и отплавах към брега. Слязох, дето смятах, че е фермата на Фелпс, скрих вързопчето в гората, напълних лодката с вода и камъни и я потопих на такова място, та да я намеря, като ми потрябва – на четвърт миля от една парна дъскорезница на брега.

Тръгнах по пътя, минах покрай дъскорезницата и гледам – на нея фирма „Дъскорезница на Фелпс“; а като стигнах до фермата, на двеста-триста ярда по-нататък, взех да се оглеждам, ама не видях никого, макар че беше вече съвсем светло. Не бях недоволен, защото и не ми се искаше да срещна някого – исках само да поогледам мястото. Според моя план, възнамерявах да ида до фермата откъм градчето, а не от долния край. Затова само попогледнах и веднага тръгнах към градчето. И какво мислите? Първият човек, когото срещнах там, беше херцогът. Залепваше обявления за „Кралския жираф“ – три вечерни представления като миналия път. Безочливи мошеници! Наскочих на него, преди да го забележа, та нямаше как да избягам. Той като че не се изненада и рече:

– Я гледай! Откъде пристигаш? – после уж се зарадва и попита нетърпеливо:

– Ами салът?... Скри ли го на сигурно място?

А пък аз:

– Тъкмо това щях да питам, ваша светлост.

А той рече, ама тоя път без радост:

– Отде накъде питаш мене за сала?

– Защото – казвам, – като видях вчера краля в оная кръчма, си рекох, че няма да можем да го завлечем назад, додето не изтрезнее; и тръгнах да позяпам из градчето. А един човек ми даде десет цента да му помогна да докара с лодка една овца от отвъдния бряг и аз отидох с него; само че като се мъчехме да вкараме овцата в лодката, човекът ми даде да държа единия край на въжето и отиде да бутва овцата изотзад, а пък аз не можах да удържа въжето, овцата го скъса и избяга и ние подир нея. Нямахме куче, та трябваше сами да я гоним из полето, додето се умори. Гонихме я, додето се мръкна, докарахме я и чак тогава тръгнах към сала. А като стигнах на мястото и видях, че го няма, си рекох: „Трябва да им се е случило нещо лошо и са заминали; взели са и негъра, който беше единственото ми богатство на тоя свят. Ето ме сега сам-саменичък, без пет пари в чужда земя и без да знам как ще си изкарам хляба.“ Седнах на земята и се разплаках, а през нощта спях в гората. Къде е салът тогава?... И Джим... горкият Джим!

– Да пукна, ако знам... искам да кажа, за сала. Старият глупак беше продал нещо и беше взел четирийсет долара, но когато го намерихме, в кръчмата му бяха взели вече всичките пари освен ония, дето беше дал за пиене. Когато го отведох посред нощ и не намерихме сала, си казахме: „Онова разбойниче е откраднало сала, изоставило ни е и е избягало по реката“.

– Ами негъра си как ще оставя?... Той ми е едничък на света и друг имот освен него нямам.

– Това не ни дойде на ум. Ние, да си призная, бяхме свикнали да го смятаме за наш негър; да, така го смятахме... и само господ знае колко грижи ни е струвал. Затова, като видяхме, че салът е изчезнал и нищо не ни е останало, решихме да опитаме пак с „Кралския жираф“. Залових се аз веднага за работа, без хапка да съм хапнал. Къде са ония десет цента? Дай ми ги.

Аз имах доста пари, затова му дадох десетте цента, като го помолих да купи и за мене нещо за ядене, защото това са всичките ми пари, а от вчера не съм хапвал

нищо. Той не отговори. Но в следния миг се завъртя към мен и попита:

– Мислиш ли, че тоя негър ще ни предаде? Жив ще го одерем, ако го направи.

– Как ще ни предаде? Да не е избягал?

– Не е, ама оня стар дивак го продаде, без да ми даде ни долар; така и пропаднаха всичките.

– Продадели го? – казвам аз и почвам да плача. – Как може?... Негърът беше мой... значи и парите са мои. Къде е той?... Искам си негъра!

– Ех, искаш го, ама няма да го видиш, затова престани да хленчиш. Слушай. Да не ти хрумне да ни издадеш? Нямам ти вяра, хаа! Ама опитай се само!...

Той замълча, но никога не бях го виждал по-страшно да гледа. Аз още хленчех и рекох:

– Никого не мисля да издавам, нито имам време: трябва да вървя да търся негъра си.

Оня сякаш се разтревожи, застана, както беше метнал обявленията на ръката си, замисли се, сви вежди и накрай рече:

– Слушай какво ще ти кажа. Ние трябва да останем тук три дни. Ако обещаеш да не ни издадеш и ако накараш и негъра си да не ни издаде, ще ти кажа къде можеш да го намериш.

Обещах му и той ми каза:

– У един фермер, по име Сайлас Ф... – и млъкна. Отначало взе да ми казва истината, но като млъкна и пак се замисли, рекох, че се е отметнал. Така и беше. Не ми вярваше; искаше да ме прогони оттук през тия три дни, затова след малко рече:

– Човекът, който го купи, се казва Ейбрам Дж. Фостър... Ейбрам Дж. Фостър... Живее на четирийсет мили навътре, по пътя към Лафайет.

– Добре – казах аз. – Ще ги извървя за три дни. Още днес подир обед ще тръгна.

– Не подир обед, а още сега; няма защо да губиш време и гледай да не се заприказваш по пътя. Дръж си езика и си върви по пътя – тогава няма да имаш никакви разпавии с нас, чу ли?

Тъкмо такава заповед исках и аз, тъкмо тя ми трябваше, за да изпълня свободно намерението си.

– Хайде, тръгвай – рече той. – И кажи на мистър Фостър, каквото ти дойде на ума. Може и да ти повярва, че Джим е твой негър... Някои идиоти не искат документи, така поне разправят за хората из Южните щати. А като му разкажеш за лъжливото обявление и за наградата, не забравяй да му кажеш защо е трябвало да ги напишем – може и на това да ти повярва. Върви му разправяй, каквото искаш; само помни да не си отваряш устата, додето стигнеш там.

Тръгнах аз и поех навътре из полето. Не се обръщах, но усещах, че ме гледа. Все едно – знаех, че скоро ще му омръзне. Извървах така една миля и се спрях; после свих през гората към фермата на Фелпс. Смятах, че е най-добре да се заема веднага с плана си, без да се мотая насам-натам, та и Джим да не разправи, каквото знае, додето тия мошеници се махнат: не ми трябваша разпавии с тая пасмина. Нагледах им се до насита и сега исках само да се махна от тях.

Глава тридесет и втора ПАК СЪМ С НОВО ИМЕ

Във фермата беше тихо като в неделен ден, горещо и слънчево. Ратаите бяха на работа в полето; из въздуха бръмчаха бръмбари и мухи, а от това ми ставаше тъжно и самотно, сякаш всички хора са умрели или заминали; а щом подухнеше ветрец и листата зашумоляваха, ти ставаше по-тъжно, като че въздишат привидения... или отдавнашни умрели искат да приказват с тебе. И ти се приискваше да умреш и да се отървеш от всичко.

Имотът на Фелпс беше бедна памукова плантация, каквито има много насам; и всички си приличат. Един двор от два акра [акър = 4046кв. м], заграден със стобор, а до него наредени като буренца различно големи отсечени дървета от гората; те образуваха нещо като стълба, отдето човек можеше да се прехвърли през стобора, а жените да се качват на кон; тук-там из двора растеше тревица, но изобщо беше пуст и

утъпкан като вехта шапка с охлузени краища; за белите имаше голяма дървена къща от рендосани греди, споени с хоросан или глина, която е била някога варосана; кухнята беше от неогладени греди с широк, отстрани открит, а отгоре покрит ходник към къщата; зад кухнята пушилня пак от греди; отвъд пушилнята три дървени къщурки за негрите; една барачка съвсем отделно до задния стобор и няколко пристройки зад нея, един сандък за смет и голям котел за варене на сапун; до кухненската врата пейка, ведро с вода и кратуна; едно куче спеше на слънце, а други на разни места из двора; в един ъгъл имаше три сенчести дървета, покрай стобора растеше френско грозде; зад стобора беше овощната градина и бостанът, после нивите с памук, а зад тях гората.

Обиколих навсякъде, покатерих се по задната стълба при сандъка за смет и тръгнах към кухнята. Подир няколко стъпки чух жалното бръмчене на чекрък, което ту се усилваше, ту заглъхваше; сега вече наистина предпочитам да умра – по-тъжно нещо от този звук човек не можеше да си представи.

Тръгнах без посока напред, като се надявах providението да ме научи какво да кажа, когато потрива; защото бях забелязал, че то всякога ми помагаше да кажа, каквото трябва, ако не му се бъркам в работата.

Додето стигна на половина път до кухнята, най-напред едно куче, после второ стана и тръгна към мене; спрях се, то се знае, застанах пред тях и ги загледах, без да мръдна. Че като вдигнаха те една олелия! След четвърт минута аз станах нещо като главина в колело, а наоколо ми петнайсетина кучета, проточили към мен вратове и муцуни, и лаят ли, лаят; и все нови приивдат – отвред прескачат през стобора.

Една негърка с точилка в ръка изскочи от кухнята и се развика:

– Махай се, Тигър! Махай се, Шаро! Махай се, сър!

Удари с точилката ту едно, ту друго псе, ударените заквичаха и избягаха, другите подир тях, а след миг се върнаха и завъртяха опашка около мене – да се сприятелим. Кучетата никак не са злопаметни.

Зад жената се показа едно момиче и две момченца, всички негър чета, облечени само с платнени ризки; уловили се за роклята на майка си и взеха да ме поглеждат плахо, както гледат децата. А от къщата излезе една четирийсет и пет – петдесетгодишна бяла жена, гологлава, с вретено в ръка; зад нея се показваха също като негърчетата белите деца. Жената се засмя весело и рече:

– Най-после дойде значи!

Не се усетих как изтървах едно:

– Да, мадам.

Тя ме прегърна, притисна ме до сърцето си, после улови ръцете ми и взе да ги тръска; сълзи потекоха по бузите ѝ, а тя все ми стискаше ръцете и повтаряше:

– Не приличаш на майка си, колкото мислех, ама все едно, толкова се радвам, че дойде! Милото, ще те изям от радост! Децата, това е братовчед ви Том, здрависайте се.

Но децата наведоха глави, захапах пръсти и се скриха зад нея. А тя продължи:

– Лиз, тичай да ми донесеш топла закуска!... или си закусил вече на парахода?

Казах, че съм закусил на парахода. Тогава тя ме поведе за ръка към къщата, а децата се затъртриха подир нас. Като влязохме, ме на стани на един продълговат стол, седна на ниско столче до мене, улови и двете ми ръце и рече:

– Сега вече мога хубавичко да те погледна! Колко години, господи, жадувах за това и най-подир те видях! От два дни – а може и повече – те чакаме. Защо се забави?... Параходът ли заседна?

– Да, мадам, той...

– Не ми казвай мадам. Аз съм леля Сали. Къде заседна параходът ви?

Чудех се какво да отговоря, защото не знаех дали параходът трябва да дойде отгоре или отдолу. Но обикновено се водех по усет; а усетът ми подсказа, че трябва да е идвал отдолу и да е пътувал нагоре – към Орлеан. И това не ми помогна много, защото не знаех имената на плитчините по тия места. Разбрах, че ще трябва да измисля някоя плитчина или да кажа, че съм забравил името на тая, при която сме заседнали, или... Но изведнъж ми хрумна нещо и веднага го изрекох:

– Не беше от засядането... то ни забави съвсем малко. Пукна ни се котелът.

– Господи! Имаше ли ранени?

– Не, мадам. Само един негър беше убит.

– Имали сте късмет; понякога има и ранени. По-миналата година, за Коледа,

чичо ти Сайлас се връщаше от Ню Орлеан на стария Дейли Рук и пак се пукнал котелът на парахода им, ама беше и осакатил един човек. Мисля, че умря после. Беше баптист. Чичо ти Сайлас познаваше в Батон Руж едни хора, близки на тоя човек. Да, спомням си сега, наистина умря. Станало загниване и трябвало да му отрежат крака. Ама пак не го спасили. Да, така, загниване беше... целият посинял и умрял – с надежда да възкръсне в слава. Разправяха, че било ужасно да го видиш. Чичо ти ходеше всеки ден в града да те чака. Пак отиде – няма един час, откак замина; всяка минута вече може да се върне. Може и да си го срещнал по пътя... Един старичък човек, с...

– Никога не срещнах, лелю Сали. Параходът пристигна точно на разсъмване, аз оставих нещата си на пристанището и тръгнах да пообиколя града, да се поразходя, та да убия времето и да не дойда много рано; затова дойдох откъм другия край.

– И кому предаде вещите си?

– На никого.

– Може ли така, дете? Ами нали ще ги откраднат?

– Няма, аз така ги скрих, че няма да ги откраднат – казвам.

– А как си закусил толкова рано на парахода?

Усетих, че ме притисна до стената, ама пак не се предадох:

– Капитанът видя, че се помайвам, и каза, че не е зле да закуся, преди да сляза на брега, заведе ме в офицерския салон и ме натъпка с ядене.

Толкова се бях объркал, та не можех и да слушам, както трябва. През цялото време умът ми беше все при децата! Искаше ми се да ги дръпна настрана, да ги поразпитам, да разбере някак за кого ме смятат. Ама нищо не можех да направя. Мисис Фелпс не млъкваше. Подир малко ме накара да настръхна, като рече:

– Какво се разбъбрах пък аз! Не те оставям да ми разправиш за сестрата и за вашите. Млъквам вече, започвай сега ти! Разправи за всички и за всекиго поотделно. Как са, какво правят, какво ти заръчаха да ми кажеш; всичко, каквото помниш.

Виждам аз – попаднах в клопката, и то как! Дотук providението ми помагаше, ама сега вече здраво заседнах. Разбирах, че няма отървяване, ами да карам напред, както мога. „И тук ще трябва да се казва истината“, рекох си. Тъкмо отворих уста, леля Сали ме улови, скри ме зад кревата и рече:

– Ето го, идва! Наведи си още малко главата... така, стига!... сега няма да те види. Не се издавай, че си тук; ще си направим шега. Децата, да не сте продумали!

Разбрах, че ме пипнаха здраво. Но без полза беше да се тревожа; не можех да направя нищо друго, освен да кротувам и да чакам кога ще ме тресне гръм.

Едва можах да зърна стария джентълмен, додето влизаше; после креватът го закри. Мисис Фелпс подскочи към мъжа си и попита:

– Дойде ли?

– Не – рече той.

– Гооос-поди! – викна тя. – Че какво ли му се е случило?

– Отде да знам – рече старият джентълмен. – Много се разтревожих и аз.

– Разтревожил се бил! А пък аз ще полудея! Той ще е пристигнал, ама ти сигурно си се разминал с него, без да го познаеш. Така е станало. Нещо ми подсказва, че е така.

– Много добре знаеш, Сали, че не може да не го видя...

– Ох, господи, какво ще каже сестра ми! Пристигнал е той и ти си го пропуснал. Инак...

– Не ме ядосвай, стига ми колкото се ядосах вече. Просто не знам какво да мисля. Обърках се съвсем и признавам, че се поизплаших даже. Ама не може да е пристигнал; няма как да дойде и аз да го пропусна. Ужасно, Сали... просто ужасно... Сигурно нещо се е случило с парахода!

– Я погледни към пътя, Сайлас! Ей там!... Сякаш някой идва?

Той изтича към прозореца и мисис Фелпс се възползува веднага от случая. Наведе се бързо зад таблото на кревата, дръпна ме и аз излязох. Когато чичо Сайлас се върна от прозореца, тя се беше изпра вила и се смееше радостно, а пък аз се мъдрых и потях до нея. Старият джентълмен ме погледна втренчено, после рече:

– А този пък кой е?

– Кой е, според тебе?

– Отде да го знам! Кой е?

– Том Соьер!

Ей богу, не знам как не потънах в земята! Но нямаше време за губене; старият сграбчи ръката ми и я разтърси, а жената през цялото време подскачаше наоколо, смееше се и плачеше; после и двамата взеха да ме разпитват за Сид, за Мери, за целия род.

Но тяхната радост беше нищо в сравнение с моята: все едно че се родих отново, като разбрах кой съм. Цели два часа не ме оставиха на мира, а мене ме заболяха челюстите да приказвам – толкова нещо им разправих за моето семейство – искам да кажа за семейството на Том Сойер, колкото можеше да се разправи за половин дузина сойеровски семейства. Разказах им и как се пръсна котелът ни при устието на Уайт ривър и как три дни го поправяхме. Разправих го чудесно, та хвана място: цялата работа не им беше много ясна, затова разбраха само едно – че е трябвало три дни да поправят котела. Да бях казал вместо котел трюм, пак толкова място щеше да хване.

От една страна, ми беше много приятно, от друга – много неудобно. Лесно беше да минавам за Том Сойер и всичко вървя добре, додето чух, че някакъв параход пухти по реката. Ами, казвам си, ако Том Сойер пристигне с този параход? Ако нахълта и ме извика по име още додето не съм му смигнал?

Така не вървеше; никак не вървеше. Трябваше да го пресрещна. Затова казах на хората, че ще ида в града да си прибера нещата. Старият джентълмен рече да дойде с мене, ама аз не приех; казах, че мога да карам кола и не искам той да се уморява зарад мене.

Глава тридесет и трета ТЪЖНИЯТ КРАЙ НА ВИСОЧАЙШИТЕ ОСОБИ

И така, тръгнах аз с колата за града, а нейде към средата на пътя гледам насреща ми друга кола. Сигурен бях, че е Том Сойер, затова спрях и зачаках.

– Стой! – казвам аз и той спря, зяпна и не можа вече да затвори уста, после попрегълтна два-три пъти, сякаш му беше пресъхнало гърлото, и накрай рече:

– Много добре знаеш, че никога не съм ти правил зло, защо идваш тогава чак от оня свят да ме гониш!

А пък аз:

– Не идвам – казвам, – защото не съм ходил там. Като чу гласа ми, той се посъвзе, ама пак не се успокои съвсем. И рече:

– Не ме лъжи, защото и аз не съм те лъгал. Честна индианска дума, не си ли привидение?

– Честна индианска, не съм – казвам аз.

– Тогава... аз... аз... тогава значи работата е наред; макар че пак не мога да я разбера. Слушай, не беше ли убит?

– Никога не съм бил убит... просто ги изиграх. Ела насам и ме пипни, ако не вярваш.

Той дойде, пипна ме и се успокои; а от радост, че ме вижда пак, просто не знаеше какво да прави. Искаше да му разправя веднага всичко, защото това истинско и невероятно приключение страшно го развълнува. Но аз му казах да оставим тая работа за по-нататък, помолих неговият колар да ни почака, а ние се отстранихме малко да се разберем каква каша бях забъркал и как смята той да постъпим по-нататък. Том рече да го оставя да помисли малко. Мисли, мисли и най-подир рече:

– Намислих. Вземи куфара ми в твоята кола и кажи, че е твоят куфар. Тръгни обратно към къщи, само че не бързай, за да не се върнеш по-рано, отколкото се полага; а пък аз ще се повъртя из града, та да пристигна четвърт или половин час подир тебе; и отначало не се издавай, че ме познаваш.

– Добре – казвам аз, – ама чакай малко. Има още нещо... никой освен мене не го знае. В тая къща има един негър, искам да го отвлека... да го освободя. Казва се Джим... старият Джим на мис Уотсън.

– Какво? Джим ли?... – викна Том. После замълча и пак се замисли.

– Знам какво ще кажеш – обаждам се аз. – Ще кажеш, че е лошо нещо, направо подлост. Все едно – и подлост да е, решил съм да го отвлека, а от тебе искам само да мълчиш и да не ме издадеш. Съгласен ли си?

Очите му светнаха, като рече:

– Ще ти помогна даже да го отвлечеш!

Щях да се строполя като застрелян. Такова нещо в живота си не бях чувал и трябва да призная, че Том Сойер падна доста много в моите очи. Просто не можех да повярвам. Том Сойер да краде негри!

– Я мълчи – казвам. – Шегуваш се.

– Никак не се шегувам.

– Добре – рекох, – все едно шегуваш ли се или не; ако чуеш да разправят нещо за някакъв избягал негр, помни, че нито ти си чувал, нито аз знам нещо за него.

Той взе куфара си, тури го в моята кола и всеки тръгна по пътя си. Ама аз забравих, разбира се, да карам бавно, защото страшно се бях зарадвал и се унесох в мисли; та пристигнах в къщи много по-рано, отколкото беше редно при такъв дълъг път. Старият джентълмен чакаше пред вратата и веднага рече:

– Гледай ти чудо! Кой би повярвал, че моята кобила може да направи такова нещо! Жалко, че не записахме кога тръгна! Не е и запотена даже... нито капчица пот не виждам по нея. Чудно нещо! И за сто долара вече няма да я дам – честно слово, няма да я дам; а бях готов да я дам за петдесет. Мислех, че не струва повече.

Нищо друго не каза. Не бях виждал по-чистосърдечна и добра душа от тоя старец. И не беше чудно; защото той не беше само фермер, ами и проповедник; имаше една дървена черквичка в плантацията (построил я сам, със свои пари) да служи и за черква, и за училище; и за проповедите си не вземаше пари; ама толкова и струваха. Из Южните щати има много такива фермери проповедници и всички проповядват без пари.

Подир половин час колата на Том спря пред главния вход, леля Сали я видя през прозореца, защото дотам нямаше повече от петдесетина ярда, и рече:

– Я гледай, пак някой пристига! Кой ли е пък тоя? Изглежда чужд човек. Джими (така викаха едното момченце), тичай и кажи на Лиза да тури още един прибор за обяда.

Всички се втурнаха към входа, защото непознат човек не пристига, то се знае, всеки ден, та като дойде, все едно, че треска е разтресла всички. Том се беше прехвърлил вече през стобора и идваше към къщи; колата се обръщаше да поеме пътя за градчето, а ние се бяхме струпали пред вратата на къщата. Том беше облечен в нови купешки дрехи, щеше да има цял куп слушатели, а това струваше за него повече от всякакви сладкиши. В такива случаи той умееше да продава фасони повече, отколкото трябва. Не беше момче да се заблее наред двора като овца; не-е, вървеше той спокоен и важен като овен. Щом дойде пред нас, свали шапка така изискано и внимателно, сякаш вдигаше капак на кутия, пълна със заспали пеперуди, които не иска да разбуди, после рече:

– Мистър Арчибалд Никълс, струва ми се?

– Не, моето момче – рече старият джентълмен. – За съжаление коларят те е заблудил; фермата на Никълс е на три мили по-нататък. Но заповядай, заповядай.

Том погледна през рамо и рече:

– Забавих се... той не се вижда никакъв.

– Да, отмина вече, синко, затова заповядай да обядваш с нас; после ще запрегнем и ще те откараме у Никълс.

– О, не искам да ви създавам такъв труд, и дума да не става за такова нещо. Ще отида пеша... две-три мили не е кой знае колко път за мене.

– Как ще те оставим да вървиш пеша – южняшкото гостоприемство не позволява! Влизай, влизай!

– Моля ти се – каза леля Сали, – никакъв труд не ни създаваш. Непременно ще останеш при нас. Три мили не е малко път, при това е такъв прашен... няма да те пуснем пеша. Казах вече да сложат още един прибор на трапезата, щом видях, че идваш. Не ни огорчавай. Влез, седни и бъди като у дома си.

Том благодари сърдечно и възпитано, отстъпи пред поканите и влезе; подир това каза, че е от Хиксвил, Охайо, по име Уилиам Томсън – и пак се поклони.

После се разприказва и разправи за Хиксвил и тамошните хора, каквото му дойдеше на ум, а пък аз взех да се тревожа и да се питам как ще ми помогне с тия приказки; накрай, без да млъква, отиде и целуна леля Сали по устата, после си седна най-спокойно на стола, ама тъкмо се канеше пак да заприказва, леля му Сали скочи, изтри устни с опакото на ръката си и извика:

– Нахално пале!

Том се престори на обиден и рече:

– Изненадвате ме, мадам!

– Изнен... ти за какво ме смяташ? Трябва да си взема добра бележка и... Я казвай, отде накъде ти хрумна да ме целуваш?

Той я погледна смирено:

– Нищо не ми е хрумнало, мадам. Не мислех, че постъпвам лошо. Просто мислех... че няма да ви е неприятно.

– Идиот! – тя грабна хурката и просто с мъка се въздържа да не го цапне с нея. – Как ти дойде на ум, че няма да ми е неприятно?

– Не знам. Така ми казаха.

– Така му казали! Който ти е казал, е луд като тебе! Не съм чувала такава глупост! Кой ти каза?

– Ами всички. Всички така разправят, мадам.

Тя едва се сдържаха вече; очите й святаха, пръстите й се свиваха, сякаш ей сега ще почне да го драще, и накрай рече:

– Кой са тия „всички“? Казвай ги по име или ще отърва света от такъв идиот като тебе!

Том стана смутено, взе да мачка в ръце шапката си и отвърна:

– Извинете, не очаквах такова нещо. Така ми казаха. Всички ми казаха така. Целуни я, казаха, ще се зарадва... Тъй ми казаха... всички до един. Извинявайте, мадам, няма да повторя... честно слово, няма.

– Няма значи! Така и предполагам!

– Да, мадам, честно слово; никога вече няма да ви целуна, ако не поискате сама.

– Ако не поискам ли? По-голям нахал в живота си не съм видяла! И Матусаиловите години да стигнеш, пак няма да дочакаш такова нещо! Много са ми дотрябвали твоите целувки... или на такива като тебе!

– А мене – каза Том – това много ме учудва. Нищо не мога да разбера. Казаха ми, че ще се радвате и аз мислех да ви зарадвам. А то... – той млъкна, огледа се, сякаш търсеше приятелски поглед, намери го в очите на стария джентълмен и рече:

– Не мислехте ли и вие, сър, че ще се зарадва, като я целуна?

– Не, не мисля... аз... как да кажа, мисля, че няма да се зарадва.

Тогави Том пак се огледа, забеляза ме и попита:

– А ти, Том, не смяташе ли, че леля Сали ще разтвори обятия и ще каже: „Ох, Сид Сойер...“

– Господи! – прекъсна го тя и скочи към него. – Ах ти, безсрамно пале, така ли ще ме омотаваш?...

Щеше да го прегърне, но той я отстрани с думите:

– Не, най-напред ще поискате позволение.

Тя поиска веднага позволение, прегърна го и взе да го целува, после го бутна към стария и той да го прегърне. Като се поуспокоиха малко, лелята рече:

– Това е вече истинска изненада. Никак не очаквахме тебе, а само Том.

Сестрата не ми писа, че ще дойдеш и ти.

– Защото не ставаше дума да дойда – обади се Том. – Ама аз толкова се молих, че накрай ме пусна; а додето бяхме на парахода, решихме, че ще бъде чудо работа Том да дойде по-напред, аз малко по-късно и да се престоря на чужд. Ама сбъркахме, лельо Сали. Тая къща не е за чужди хора.

– Не е, Сид... за такива пакостници. Заслужаваш да те напляскам; не знам откога не съм се ядосвала така. Както и да е! Правете, каквото щете, готова съм да изтърпя хиляди такива шеги, само да сте при мен и двамата. Ама че комедия! Наистина се вкамених от изненада, като ме намляска.

Обядвахме в широкия открит ходник между къщата и кухнята; на трапезата имаше ядене за седем челяди... и все готвено, топло, не някакво жилаво месо, дето е стояло цяла нощ в долапа във влажно мазе и на сутринта има вкус на стар людоедски бут. Чичо Сайлас реши да прочете една много дълга молитва на трапезата, както му беше редът; ама яденето не изстина от това, както става при такива чакания.

Следобеда разговаряхме за какво ли не и ние с Том трябваше през цялото време да сме нащрек, макар че нямаше защо – нито някой продума за избягал негър, нито ние посмяхме да споменем за него. Но на вечерята едното момченце попита:

– Тате, може ли да идем с Том и Сид на представлението?

– Не – рече бащата. – Смятам, че няма да има никакво представление; защото избягалият негър разправи на Бъртън и на мен каква е тая срамна работа. А Бъртън каза, че веднага ще предупреди хората; и сигурно досега са прогонили от града ония нахални безделници.

Станало е значи, каквото е станало!... Но не можех вече с нищо да помогна. Ние с Том щяхме да спим на едно легло; бяхме уморени, затова пожелахме лека нощ и веднага след вечеря отидохме да спим, но щом влязохме в стаята, се прехвърлихме през прозореца и хукнахме към града; не вярвах някой да е предупредил краля и херцога; ако не стигнех и аз навреме, лошо щяха да си изпатят.

По пътя Том ми разправи как всички мислели, че съм убит, как наскоро след това баща ми изчезнал и не се върнал, каква олелия се вдигнала, като избягал Джим; аз му разказах за нашите мошеници, за „Жирафа“, за пътуването ни със сала; а като стигнахме в града – беше към осем и половина, – гледаме, насреща ни тъпна с факли, всички крещят, удрят и блъскат тенекии и надуват рогове; отстранихме се да им дадем път, а като минаха покрай нас, гледам – влачат краля и херцога, вързани за върлини. Тоест досетих се, че са кралят и херцогът, макар че бяха целите намазани с катран и окичени с пера, та не приличаха на хора, а на някакви развявани войнишки султани [широко, развяващо се перо на войнишки шлем или шапка]. Прилоша ми, като ги видях, и ми дожаля за горките мошеници, просто не можех да ги мразя. Ужасно беше да ги гледаш. Хората могат да бъдат наистина страшно жестоки едни към други.

Видяхме, че сме закъснели – не можем да помогнем. Заразпитвахме някои от изостаналите и те ни разправиха, че хората отишли мирно и тихо на представлението и не се издали, додето горкият крал взел да подскача по сцената; тогава някой дал знак, всички наставали и се нахвърлили върху им.

Тръгнахме си полека към къщи, само че сега вече не се перчех, ами бях навел глава като виноват, макар че нищо не бях сторил. Така е всеки път: все едно дали си сторил добро или зло, съвестта ти не ще и да знае и все те гризе. Ако имам куче, което да отбира колкото човешка съвест, щях да го отровя. Тя заема повече място от разните там сърца и черва, а полза от нея никаква. И Том Сойер казва същото.

Глава тридесет и четвърта НАСЪРЧАВАМЕ ДЖИМ

Спряхме да разговаряме и се замислихме. Подир малко Том рече:

– Слушай, Хък, ама че сме глупци, дето не се сетихме досега! Бас държа, че знам къде е Джим!

– Какво приказваш! Къде е?

– В колибката при сандъка за смет. Слушай сега. Не видя ли, като обядвахме, че един негър занесе там ядене?

– Видях.

– За кого смяташ, че е яденето?

– За някое куче.

– Така мислех и аз. Ама не е куче.

– Защо?

– Защото имаше и диня.

– Вярно, имаше. Видях я и аз. Как не се сетих, че куче диня не яде! Ето как човек може да гледа и да не вижда.

– Слушай сега: негърът отключи кофара да влезе и пак го заключи, като излезе. А като ставахме от трапезата, донесе на чичо един ключ – сигурно същия. От динята личи, че там има човек, от ключа – че е затворник; в такава малка ферма и при такива добри хора не може да има двама затворници. Затворникът е Джим. Чудесно!... Много съм доволен, че открихме всичко сами – като разузнавачи; хич нямаше да се радвам, ако бяхме го научили другояче. А сега си поблъскай ума да измислиш как да отвлечем Джим; и аз ще намисля нещо, после ще изберем тоя план, който ни се стори по-добър.

Каква глава имаше това момче! Да имам главата на Том Сойер, няма да я сменя нито за херцогска титла, нито за помощник-капитан на параход, за цирков клоун, за каквото и да е. Взех да мисля, ама така – колкото да се каже, че върша нещо: много

добре знаех кой ще намисли, каквото трябва. Подир малко Том рече:

– Готов ли си?

– Да – казвам.

– Добре, разправяй.

– Ето какъв е моят план – казвам. – Лесно можем да разберем дали там е затворен Джим. Ако е той, утре вечер ще приготвя лодката и ще докарам сала от островчето. После при първата нощ без луна ще откраднем ключа от джоба на стария, след като си легне, и ще офейкаме по реката със сала и с Джим; денем ще се крием, нощем ще плаваме, както правехме с Джим. Става ли?

– За ставане, става, то се знае. Само че е прекалено просто. Няма нищо по-особено в него. За какво ти е план, дето няма да ти създаде никакъв труд? Прост като фасул. Все едно да ограбиш фабрика за сапун.

Не възразих, защото и не очаквах нещо друго; но знаех, че срещу неговия план такива възражения не ще могат да се направят.

Не можеха наистина. Щом ми го разказа, аз веднага разбрах, че струва сто пъти повече от моя по красота. Пак щяхме да освободим Джим, ама можеха и да ни убият. Одобрих плана и се съгласих да вървим по него. Няма защо да ви разправям какъв беше, защото още отначало разбрах, че няма да стане, както го нареждаше Том. Той щеше да го променя при изпълнението и да го допълва при всяка възможност. Така и стана.

Както и да е, едно беше сигурно – че Том Соьер се зае усърдно за работа и наистина беше решил да освободи негъра от робство. Това вече никак не можех да разбера. Том беше от добър род, възпитан, можеше да загуби доброто си име, а семейството му беше известно; беше умно момче, не някой тъпак; учил беше; не беше прост или дребнав и зъл, напротив, добър беше; а ето че без каква да е гордост и разум се зае с тая работа, да посрами пред всички и себе си, и своите. Умът ми не побира такова нещо. Просто срамота. Знаех, че трябва, като истински приятел, да му кажа какво мисля, да го накарам овреме да се откаже от тая работа и да го спася. Дори се готвех вече да заговоря, но той ме прекъсна и рече:

– Мислиш, че не знам какво върша ли? Случва ли ми се някога такова нещо?

– Не.

– Нали казах, че ще ти помогна да отвлечем негъра?

– Каза.

– Значи – разбрахме се!

Нищо вече не си казахме. Пък и безполезно беше да приказваме повече; защото кажеше ли Том, че ще направи нещо, непременно ще го направи. Само едно не можех да разбера: защо иска да се навре в тая работа; ама го оставих да върши, каквото иска, и не го разпитвах вече за нищо. Щом е решил, не мога да го разубедя.

Когато се прибрахме, в къщи беше тъмно и тихо; така че отидохме спокойно да разгледаме колибата при сандъка за сметта. Минахме през двора да разберем какво ще правят кучетата. Те ни познаха и полаяха само колкото лаят селски кучета, като чуят нощно време стъпки. Стигнахме до колибата и я огледахме отпред и от двете страни; на оная страна, която не бях виждал досега – северната, – открихме доста високо над земята едно квадратно прозорче, препречено със закована дъска.

– Работата е наред – рекох. – Джим ще може да се провери оттук, ако отковем дъската.

А Том:

– Много проста работа. Според мене, Хък Фин, трябва да измислим нещо по-сложно.

– Добре – казвам, – да прережем тогава с трион част от стената, както направих, преди да ме убият!

– Това по става – казва Том. – По-тайнствено е, повече труд иска. Изобщо е по-хубаво. Ама сигурно можем да измислим нещо по-интересно. Няма защо да бързаме; ела да поогледаме още.

Между колибата и оградата, от задната страна, имаше една барака от дъски, висока до стряхата. Дълга беше колкото колибата, ама тясна – не повече от шест стъпки на ширина. Вратата ѝ беше откъм южната страна и заключена с кофар. Том отиде до котела, дето варят сапун, потърси насам-натам и донесе желязото, с което вдигат капака на котела; удари едната кука, кофарът падна, отворихме вратата, влязохме,

затворихме я и запалихме кибрит; гледаме – бараката е долепена до колибата, ама няма врата помежду им; няма и под, а вътре само негодни ръждясали мотики, лопати, кирки и един счупен плуг. Кибритът угасна, ние излязохме, забихме пак куката и затворихме вратата, както я бяхме намерили. Том се зарадва и рече:

– Чудесно! Ще изкопаем тунел! Цяла седмица ще ни трябва.

Върнахме се в къщи и аз си влязох през задния вход – вратите не се заключваха. Стигаше само да дръпнеш едно ремъче – ама това не беше романтично за Том Сойер: трябваше му ако не друго, то най-малко да се покатери по гръмоотвод. Три пъти стига до половината и все падаше, додето третия път без малко не си счупи главата и тогава реши да се откаже; но като си почина, намисли да опита още веднъж и този път сполучи.

На заранта, щом се съмна, отидохме при колибата на негрите, да се сприятелим с кучетата и с негъра, който носеше храна на Джим – ако наистина я носеше нему. Негрите бяха току-що закусили и се приготвяха да тръгнат за полето, а негърът на Джим туряше в една тенекиена кутия хляб, месо и други неща за ядене; додето другите да тръгнат, от къщи му донесоха ключ.

Този негър имаше добродушно, малко глупаво лице, а косата си беше навързал с конец на снопчета – да не го хващат уроки. Каза, че вещиците напоследък страшно го мъчели нощем, карали го да гледа насъне какви не чудеса, да чува разни шумове и гласове; ни веднъж досега не му били правили такива магии. Толкова беше уплашен, че като се разприказва за мъките си, забрави какво щеше да върши. Тогава Том го запита:

– А храната за кого е? Кучетата ли ще храниш?

По лицето на негъра взе да се разлива усмивка, като когато хвърлиш керемиди в бара. После ни рече:

– Да, мастър Сид, куче. Хем чудновато куче. Искаш ли да погледнеш?

– Искам.

Аз побутнах Том и рекох:

– Нима ще идеш денем да го видиш? Нали планът ни не беше такъв?

– Не беше, ама сега е.

Тръгнахме, дявол да го вземе, само че на мен тая работа не ми харесваше. Нищо не видяхме, като влязохме – толкова беше тъмно; ама Джим ни видя и се провикна:

– Гледай ти, Хък! Господи боже... и мастър Том!

Знаех, че ще стане така; очаквах го и пак не се сетих какво да правя; пък и да се бях сетил, нямаше време нищо да направя, защото негърът веднага се обади:

– Виж ти чудо! Отде познава джентълмени?

Сега вече виждахме добре. Том погледна учудено негъра и попита:

– Кой да ни познава?

– Ей той, избягал негър.

– Не вярвам да ни познава; отде ти хрумна такова нещо?

– Отде на мен хрумна? Нали той ей сега провикнал на вас?

А Том се диви:

– Чудна работа! Кой се е провиквал? Кога се е провиквал? И какво е извикал? – После се обръща съвсем спокойно към мене:

– Ти чу ли някой да се е провиквал?

На това можех да отговоря, разбира се, само едно и рекох:

– Нищо не чух, никой не се е провиквал.

Тогава Том се обърна към Джим, изглежда го така, сякаш никога не го е виждал, и попита:

– Провиквал ли си се?

– Не, сър – рече Джим. – Нищо не викал, сър.

– Нито дума?

– Нито дума, сър.

– Виждал ли си ни някога по-рано?

– Не, сър, не помня да виждал.

Негърът гледаше като слисан, а Том се обърна към него и му рече строго:

– Какво става с тебе? Защо ти се счу, че някой е извикал?

– Ох, сър, пак проклети вещици, да умра дано! Все те върши тая работа, сър, ще ме умори от страх. Моля ти се, сър, не кажеш никому, инак мистър Сайлас гълчи.

Все казва няма вещици. Да бил тук да чуе... тогава видим какво каже! Тоя път сигурно повярва. Ама все си така: прости са си, прости – нищо не се труди да научи сами, а като го учиш и му кажеш, не ще да вярва.

Том му даде десет цента и обеща да не казва никому; поръча му да си купи още конци за косата, после погледна Джим и рече:

– Кой знае дали чичо Сайлас няма да обеси тоя негър! Аз да бях уловил такъв неблагодарен негър, дето е посмял да бяга, нямаше да го предам, ами направо щях да го обеса.

А додето негърът отиваше към вратата да погледне на светло десетачето и го захапе да провери дали е истинско, Том прошепна на Джим:

– Не се издавай, че ни познаваш. И ако чуеш, че някой копае нощно време, да знаеш, че сме ние; намислили сме да те освободим.

Джим едва успя да ни стисне ръка и негърът се върна. Казахме, че ще дойдем пак някога, ако негърът ни пусне, а той каза, че ще ни пусне, щом се стъмни, защото тогава вещиците го мъчили най-много, та било по-добре да не е сам.

Глава тридесет и пета ТАЙНИ ПЛАНОВЕ

До закуска имаше най-малко един час и ние тръгнахме към гората, защото Том каза, че нещо трябва да ни свети, додето копаем, а с фенер не може, ще ни видят; затова най-добре да си наберем гнили пънчета, дето им казват лисичи огън, защото светят по малко на тъмно; събрахме един наръч, скрихме го в буренака и седнахме да си починем. А Том замърмори недоволено:

– Дявол да я вземе, тая работа е от проста по-проста! Затова и човек не може да намисли някой по-мъчен план. Няма пазач – да го напиеш... а трябваше да има! Няма куче – да го упоиш! Вързали Джим с десетфутова верига, ама само за единия крак, и я закрепиха за крака на кревата: щом вдигнеш кревата, веригата ще се изхлузи. Чичо Сайлас вярва всекиму: праща ключа на един глупав негър и никой не се грижи какво прави тоя негър. Джим е могъл отдавна да избяга през прозореца, само че няма как да пътува с тая верига на крака. Дявол да го вземе, Хък, не съм срещал по-просто нещо досега. Трябва да измисляш сам всички мъчнотии. Няма що, ще се мъчим с това, което ни е под ръка. Едно нещо все пак ни остава – по-голяма чест е да го измъкнем през мъчнотии и опасности, които не са били създадени от хората, длъжни да ги създадат, а е трябвало сами да ги измисляме. Да речем – фенера. Трябва просто да се преструваме, че е опасно да работим с фенер. Всъщност ако искаме, можем да копаем и при факелно шествие – никой няма да ни забележи. Слушай, сетих се, че трябва да потърсим от какво да направим трион.

– Защо ни е трион?

– Защо ни е трион ли? Нали трябва да прережем крака на Джимовия креват, та да падне веригата.

– Нали каза, че щом вдигнем крака на кревата, и веригата ще падне?

– Само ти можеш да приказваш така, Хък Фин! Всичко гледаш да направиш като в забавачница. Не си ли чел никакви книги?... Барон Тренк, или Казанова, Бенвенуто Челини, Хенрих Четвърти, някой там от тия герои? Чуло ли се е да освобождават затворници по такъв прост начин? Не, майсторите в тая работа прорязват с трион крака на кревата и изгълтват стърготините, за да не ги намери никой, а прерязаното място намазват с мазнина и го замърсяват, та и най-опитното око да не забележи, че кракът е бил прерязан, и да мисли, че е непокътнат. Като приготиш всичко за бягството, ще ритнеш крака, той ще падне, ще измъкнеш веригата и готово. След това ти остава само да завържеш въжената стълба за зъберите на стената, спускаш се по нея, скачаш в рова и си счупваш крака – защото въжената стълба е с деветнайсет фута по-къса, отколкото трябва – а при рова те чакат конете и верните ти васали, грабват те, турят те на седлото и те отвеждат в родния Лангедок или Навара, или дето е там. Славна работа, Хък! Ех, да имаше ров около тая колиба! Ако имаме време през нощта на бягството, ще изкопаем и ров.

А пък аз:

– Защо ни е ров – питам, – нали ще го измъкнем през тунела?

Том не ме и слуша. Забравил е и мене, и всичко друго. Скрил брадичка в шепата си и мисли. След малко въздъхна, поклати глава, после пак въздъхна и рече:

– Не, не може... никак не изглежда потребно.

– Кое? – питам аз.

– Да прережем и крака на Джим – отговаря ми.

– Господи! – казвам. – Разбира се, не е потребно! Откъде ти дойде на ум да му прорязваме крака?

– Защото някои прочути хора са правили такова нещо. Като не могли да махнат веригата, просто прорязвали ръката си и побягвали. Още по-добре е, ако е крак. Ама ще трябва да се откажем от тая работа. В нашия случай никак не е необходимо; освен това Джим е негър и няма да разбере, че го правим, защото е такъв обичаят в Европа; ще минем и без това. Но непременно трябва да има въжена стълба. Ще разрежем одеялата и много лесно ще изплетем въжена стълба. Ще му я изпратим скрита в някоя баница – обикновено така ги пращат. Аз съм ял и по-ужасни баници.

– Какви ги приказваш, Том Сойер? – казвам аз. – На Джим не е притрябвала никаква въжена стълба.

– Не. От полза ще му бъде. За себе си по-добре кажи „какви ги приказвам!“ Нищо не разбираш от тия работи, Хък! Трябва му... всички са имали въжени стълби.

– А за какъв дявол му е?

– За какъв дявол ли? За да я скрие в леглото си; всички правят така и той трябва да го направи. Както ми се види, Хък, ти не искаш да направиш нищо, както му е редът; все гледаш да измислиш нещо ново. Да речем, че не му дотрябва: нали ще остане в леглото му за диря, след като е избягал? Не знаеш ли, че са потребни улики? Потребни са, разбира се. А ти искаш да не им оставим ни една? Хубава работа! Никога не съм чувал такова нещо.

– Добре – казвам аз, – щом е такъв редът и щом трябва стълба, нека има; не искам да вървим против реда. Само едно нещо, Том Сойер – ако нарежем одеялата си, да правим от тях въжена стълба за Джим, непременно ще си имаме разпавии с леля Сали. Според мене, стълба от дървесна кора няма да ни струва нищо и можем да я скрием в баница и в сламеник като стълба от парцали; Джим не разбира от такива работи, та за него ще е все едно каква е...

– Я мълчи, Хък Фин! Ако бях прост като тебе, нямаше да приказвам толкова... Де се е чуло и видяло държавен престъпник да бяга по стълба от дървесна кора? Смешна работа!

– Добре, Том, прави, както знаеш; но ако искаш да чуеш съвета ми, най-добре вземи някой чаршаф от въжето.

Том се съгласи. После му хрумна още нещо.

– Да вземем и риза.

– Защо ни е риза, Том?

– Ще трябва на Джим... да си води дневник.

– Баба ти ще си води дневник! Джим не може да пише.

– Да речем, че не може да пише... ама все ще може да надраска някакви знаци, ако му направим перо от вехта оловна лъжица или обръч.

– А не може ли да му направим по-хубаво перо... и при това по-бързо!... като го отскубнем от някоя гъска?

– Ах, ти глупчо! Къде могат затворници да намерят гъски около крепостни тъмници? Те си правят всякога пера от нещо твърдо и особено – да речем, някой бронзов свещник или нещо такова, което им попадне в ръка; ще го търкат със седмици и месеци о стената, додето го изострят. И да има гъше перо, пак няма да пишат с него, защото не е редно.

– Добре, ами мастило от какво ще му направим?

– Много хора го правят от ръжда и сълзи; но така постъпват само простите и жените; знатните пишат със собствената си кръв. Джим може да направи същото. Ако поиска да извести някому тайно, че е затворник, ще го напише с вилица на дъното на някое калаено блюдо и ще го хвърли през прозореца. Желязната маска [Желязната маска – френски политически затворник от края на XVII в., чиято самоличност и до днес не е установена] постъпвала всякога така и тоя начин е наистина много добър.

– Джим няма калаени блюда. Храната му носят в тенджера.

– Няма значение; ще му намерим блюдо.

– Никой няма да прочете какво е писал.
– Няма значение, Хък Фин. Важното е да напише нещо на блюдото и да го хвърли през прозореца. Не е потребно да прочетат какво е писал. Повечето пъти никой не разбира какво е писал затворникът на блюдото или на каквото и да е.

- Защо да разваляме тогава блюдото?
- Ех, дявол да те вземе, та нали тия блюда са на затворника?
- Какво значение има чии са? Все са на някого!
- Какво от това? Много го е грижа затворника чии...

Той млъкна изведнъж, защото чу рога за закуска. Тръгнахме към къщи.

Тая заран заех незабелязано от въжето един чаршаф и една риза; скрих ги във вехт чувал, после отидохме да съберем гнили пънове и ги прибрахме в същия чувал. Казах „заех“, защото баща ми винаги казваше така; но Том смяташе, че това не е заемане, а кражба. Той каза, че и ние сме един вид затворници; а затворниците малко искат да знаят по какъв начин се сдобиват с нещо, нито пък ги укоряват за това. За затворника, каза Том, не е престъпление да открадне нещо, което ще му помогне да избяга; това е негово право; а щом се грижим за затворник, имаме право да откраднем оттук всичко, което ще ни помогне да го измъкнем от затвора. Том каза, че ако не бяхме затворници, щеше да е съвсем друго, защото само най-долни простаци могат да крадат, ако не са затворници. И така, решихме да откраднем, каквото ни попадне под ръка. Но все пак Том страшно ме нахока, когато откраднах една диня от бостана на негрите и я изяхох; накара ме даже да им дам десет цента, без да им обяснявам защо. Каза, че, според него, можем да откраднем само каквото ни трябва. Добре, казвам, динята ми трябваше. А той каза, че не ми е трябвала, за да бягам от тъмница – ето къде е разликата. Ако ми трябвала, за да изпратя с нея нож на Джим, та да убие пазача си, щяло да е съвсем редно. Съгласих се, макар че не виждах защо трябва да се смятам за затворник, да седя и да измислям разни хитрости всеки път, когато ми попадне под ръка някоя диня.

И така, както казах, почкахме тая сутрин, додето всички отидоха по работата си и никой не остана в двора; тогава Том занесе чувала в бараката, а пък аз останах на стража. Щом излезе, седнахме на дървата да си поприказваме.

- Сега вече приготвихме всичко освен сечивата; и тях лесно ще намерим.

– Сечива ли? – казвам аз.

– Да.

– За какво сечива?

– Как за какво? Нали ще копаем? Няма да гризем със зъби пръстта?

– А ония вехти търнокопи и лопати вътре не стават ли за изкопаване на един негър? – питам.

Том се обърна, изглежда ме с такова съжаление, че просто да се разплачеш, после рече:

– Чувал ли си, Хък Фин, някой затворник да е имал кирки, лопати и всякакви най-нови уреди в долапа си, за да си изкопае изход? Искам да те попитам – ако имаш малко ум – може ли в такъв случай той да мине за герой? Все едно, че му са дали ключ да си отвори. Кирки и лопати никой няма и на цар да даде.

– Добре – казвам, – като не ни трябват кирки и лопати, какво ни трябва?

– Два кухненски ножа.

– С тях ли ще копаем изход под колибата?

– Да.

– Ама че глупост, Том!

– Все едно глупост ли е или не е, така трябва да стане – такъв е редът. За друг начин не съм чувал, а съм чел всички книги, дето се разправя за такива неща. Все с кухненски нож копаят, и то, не забравяй, не пръст, а твърда скала. Със седмици и седмици копаят, без да спират. Спомни си например за затворника от кулата на Глухата крепост в Марсилския залив – той си изкопал изход тъкмо по тоя начин. Колко време, мислиш, е копал?

– Не знам.

– Помисли малко!

– Не знам. Месец и половина.

– Трийсет и седем години... и излязъл в Китай. Така стават тия работи! Колко ми се иска и тая крепост да беше построена на скала!

– Джим не познава никого в Китай.
– Какво от това? И оня не е познавал. Но човек всякога се отклонява в друга посока. Ех, да можеше да се държи в правия път!
– Добре... все ми е едно къде ще излезе, стига да излезе. А предполагам, че и на Джим е все едно. Само че... той е много стар, та не ще дочака да изкопае изход с кухненски нож. Няма да живее толкова време.
– Ще доживее, ще доживее. Да не смяташ, че ще трябва да копае трийсет и седем години такава мека пръст?
– А колко, Том?
– Как да ти кажа, не можем да протакаме, колкото се полага, защото чичо Сайлас може да получи до това време известие от Ню Орлеан. А не бива да научи, че Джим не е оттам. Ако научи, може да напише за него обявление или нещо подобно. Затова не можем да копаем, колкото се полага. По правило трябва да копаем две години, ама не можем. При такава несигурност ето що: да започнем наистина да копаем колкото можем по-бързо; а за себе си да си кажем, че сме копали трийсет и седем години. След това можем да грабнем Джим и да го измъкнем още при първа тревога. Да, предполагам, че така ще е най-добре.
– Това вече е разумна работа – казвам аз. – Нищо не ни струва, нито пък ще ни вкара в беля, да си кажем, каквото искаме; ако трябва, аз съм готов да си представя, че сме копали сто и петдесет години. Няма да ми струва никакво усилие, стига да привикна. А сега хукавам да търся два ножа.
– Донеси три – рече Том. – Един ще ни трябва за трион.
– Том – казвам аз, – ако не е против реда и вярата да предложи такава нещо, в навеса зад пушилнята има един вехт ръждясал трион.
Той ме погледна някак отегчено и обезсърчено, после рече:
– Безполезно е човек да се опитва да те учи, Хък. Тичай да донесеш ножове. И то три!
Изтичах.

Глава тридесет и шеста ОПИТВАМЕ СЕ ДА ПОМОГНЕМ НА ДЖИМ

Щом сметнахме, че всички са заспали, ние се смъкнахме по гръмоотвода, затворихме се в бараката, изсипахме на пода една купчинка гнили пънчета и се заловихме за работа. По средата на най-долната греда разчистихме едно място, пет-шест фута широко. Том каза, че сега сме точно зад леглото на Джим и ще почнем да копаем под него; така никой нямаше да забележи, че има изкоп, защото юрганът на Джим висеше до земята. Човек можеше да види изкопа само ако вдигне югана и погледне под леглото. Копавме ние с ножовете досред нощ, уморихме се като кучета, излязоха ни мехури по ръцете, а донийде не бяхме стигнали. Най-после рекох:
– Тая работа, Том Сойер, не е за трийсет и седем, ами за трийсет и осем години.

Той не продума. Само въздъхна и след малко спря да копае. Мина доста време, додето разбера за какво мисли. Най-подир рече:

– Не си струва трудът, Хък, няма да я бъде тая работа. Ако бяхме затворници, щеше да я бъде, защото щяхме да имаме колкото си искаме време и нямаше защо да бързаем. Щяхме да копаем само по няколко минути на ден, додето сменят стражата, нямаше да ни излязат мехури по ръцете и щяхме да я караме така с години, както му е редът и както трябва да се свърши тая работа. Ама сега не можем да се залъгваме; трябва да бързаем – нямаме време. Ако работим още една нощ така, цяла седмица ще трябва да почиваме, додето ни минат мехурите – с тия ръце не можем хвана вече нож.

– Какво ще правим тогава?

– Ще ти кажа. То не е редно, нито е прилично, затова не бива да се разчуе; но друг път няма: ще трябва да копаем с кирките, а да си мислим, че са ножове.

– Сега вече приказваш, както трябва – казвам аз. – Взе да поумняваш, Том Сойер – с кирки трябва, то се знае, все едно прилично ли е или не. Ако питаш мене, пет пари не давам за приличието. Като си наумя да открадна някой негър, диня или учебник от неделното училище, не ща и да знам как ще стане, стига да стане. Трябва

ми негър, диня или учебник – ако ще ги изровя най-лесно с кирка, кирка ще взема. С кирка ще изровя негъра, динята или учебника, а за това, какво мислят твоите знатни хора – и умряла мишка не давам!

– Така е – рече той. – В такава работа се позволява и да си представяш нещо, и с кирка да си послужиш; ако не беше така, нямаше нито да го одобря, нито да дръзна да наруша правилата... Защото правото си е право, а кривото криво и човек не бива да върви по крив път, щом знае кой е правият. За тебе може да е позволено да изровиш Джим с кирка и нищо да не си представяш, защото нищо не си чел и не знаеш; но за мен не е позволено, защото знам как трябва да се постъпи. Дай ми ножа!

Той имаше нож, но пак му дадох моя. А той го хвърли и извика:

– Дай ми нож!

Почудих се какво да правя... после се сетих. Разрових вехтите сечива, намерих една кирка и му я подадох. Той я взе, без да продума, и се залови да копае.

Всякога си е бил такъв: всичко да е според правилата.

Аз пък взех лопата и двамата блъскахме – ту с кирката, ту с лопатата, а наоколо хвърчат буци пръст. Копяхме така около половин час, колкото можахме да издържим; и изкопахме доста голяма дупка. Като се качих горе, погледнах през прозореца и гледам – Том се мъчи да се покатери по гръмоотвода, ама нищо не излиза, толкова си беше разранил ръцете. Най-после се обади:

– Няма смисъл, не мога. Как мислиш, какво да правя? Можеш ли да измислиш нещо?

– Мога – казвам, – ама не е по правилата. Качи се по стълбите и си представи, че е по гръмоотвода.

Така и направи.

На другия ден открадна от къщи една оловна лъжица и един бронзов свещник да направи от тях пера на Джим, освен тях взе и шест лоени свещи; аз пък се навъртах около колибата на негрите и щом намерих сгода, откраднах три калаени блюда. Том каза, че не стигат, ама аз му казах, че никой няма и да види, като ги хвърли Джим, защото ще паднат из бурените до кучкарника под прозорчето му... та ще можем да ги приберем оттам и пак да ги употребим. Том се съгласи, после рече:

– Сега остава да проучим как ще пратим тия неща на Джим.

– Ще ги пхнем през отвора – казвам, – като го изкопаем. Том само ме изглежда презрително и промърмори, че надали някой е чувал по-глупаво нещо. После се замисли. Подир малко каза, че намислил няколко начина, но още било рано да избираме. Най-напред трябвало да съобщим на Джим.

След десет часа вечерта взехме една свещ, спуснахме се по гръмоотвода, ослушахме се под прозорчето и чухме, че Джим хърка; хвърлихме свещта през прозорчето, ама той не се събуди. После взехме да копаем с кирката и лопатата и за два часа и половина свършихме работата. Пропълзяхме в колибата под леглото на Джим, опипахме насам-натам, намерихме свещта, запалихме я, застанахме пред Джим, видяхме, че е здрав и читав, и го разбудихме полека. Той без малко не се разплака от радост, като ни видя; казваше, че сме славни момчета, и какво ли не още; после рече да потърсим веднага пила, да прережем веригата и да избягаме и тримата, без да губим време. Но Том му обясни, че това не е по правилата, седна при него, разказа му подробно плановете ни, като добави, че може да ги променим, ако потрябва, та да не се страхува – каквото и да стане, ще го измъкнем оттук. Джим се съгласи и ние останахме да си поприказваме за миналото. Том го разпита за всичко. Джим каза, че чичо Сайлас всеки ден се моли с него, а леля Сали идвала да види добре ли му е и стига ли му яденето. И двамата били от добри по-добри към него. Тогава Том рече:

– Сега вече знам как ще наредя тая работа. По тях ще ти изпратя едно-друго.

Аз пък рекох:

– Недей. По-глупаво хрумване в живота си не съм чувал.

Само че той не ми обърна никакво внимание и продължи да разправя. Такъв си е бил всякога, щом намисли нещо.

Разказа на Джим как ще му изпратим тайно баницата с въжето и другите по-едри неща по негъра Нат, който му носеше храна; заръча му да ги чака, да не се чуди и да не ги вади пред Нат; а по-дребните неща ще турим в джобовете на чичо Сайлас, отдето ще трябва сам да ги измъкне; други, ако намерим сгода, ще завържем за връзките или ще скрием в джоба на престилката на леля Сали; разказахме му какви ще бъдат тия

неща и за какво ще му служат. Как трябва да води дневник, като пише по ризата с кръвта си, и така нататък. Разправи му Том всичко. Джим намираше безполезни повечето работи, ама се съгласяваше, че щом сме бели, сигурно знаем повече от него; изобщо беше доволен и каза, че ще направи всичко, каквото му заръча Том.

Джим имаше тютюн и лули от царевични кочани, та прекарахме много добре. После изпълзахме през прокопания отвор и се прибрахме да спим с изподрани ръце. Том беше много радостен. Каза, че никога не се е забавлявал с толкова приятна и смислена игра; да можело, щял да я кара цял живот, а Джим щял да завещае на децата ни – те да го освободят; защото сигурно и на Джим щяла да се хареса, като свикне с нея. В такъв случай ще можем да я разтегнем до осемдесет години и да надминем всички досегашни срокове. Та да се прославим и ние, и всички други от тая игра.

На заранта отидохме при дървника, насякохме свещника на парченца и Том ги прибра в джеба си заедно с оловната лъжица. Подир това отидохме в колибата на негрите и додето аз залисвах Нат, Том пъкна парче от свещника в царевичната каша за Джим, после отидохме заедно с Нат да видим какво ще излезе; а излезе чудесно; като рече да хапне от кашата, Джим без малко не си счупи всичките зъби. „По-добре не можеше и да стане“, рече Том Сойер. Джим нищо не издаде – каза, че трябва да е някое камъче, както се случва често в хляба; ама подир това не отхапваше вече нищо, додето не го прободде най-напред с вилицата на три-четири места.

Както стояхме в полумрака, изпод леглото на Джим изскочиха две кучета, а подир тях и други, и трети, додето станаха единайсет; просто нямаше де да мръднеш. Дявол да го вземе, забравили сме да затворим вратата на барачката. Негърът Нат само можа да изрече веднъж:

– Вещици!

После се тръшна на земята сред кучетата и взе да се вайка, сякаш ей сега ще умре. Том отвори вратата, хвърли навън един кокал от яденето на Джим, кучетата изхвъркнаха за кокала, той подир тях, след една секунда се върна и затвори вратата. А пък аз се досетих, че беше затворил и другата. После взе да успокоява негъра, като го разпитваше да не е видял пак някакво привидение. Нат се изправи, поприми ги и рече:

– Ще кажеш, че аз глупак, мастър Сид, ама да пукна, ако не видял ей тук цял милион кучета, дяволи или знам ли що! Наистина видя! Усетил, мастър Сид, усетил, всички се нахвърлили на мен. Ех, да можех веднъж да пипна една вещица – само веднъж! – повече не ми трябва! А най-главно да оставят на мир... друго не иска!

– Добре – рече Том, – аз ще ти кажа каква е, според мен, тая работа. Как мислиш, защо идват тъкмо когато избягалият негър ще закусва? Защото са гладни, то се знае. Затова трябва да им направиш една магесническа баница; това трябва да направиш.

– Как да прави, мастър Сид, като не знае как се прави. Не чувал досега такова нещо.

– Тогава аз да я направя.

– Ще направи ли, миличък?... Наистина ли направи? Пръстта под краката ти целуна, ако направи!

– Ще я направя, щом е за тебе; защото и ти беше добър към нас и ни доведе при беглеца. Само ще трябва много да се пазиш. Като идваме тук, ще обръщаш гръб и няма да поглеждаш какво туряме в тенджерата. Няма да поглеждаш и когато Джим вади оттам нещата, защото знам ли какво може да ти се случи? А най-важното е да не пипваш омагьосани неща.

– Да пипне ли, мастър Сид? Какво приказваш? С пръст няма да докосне, ако щат да ми даде хиляди и хиляди милиони долари за такова нещо!

Глава тридесет и седма

ДЖИМ ПОЛУЧАВА МАГЕСНИЧЕСКАТА БАНИЦА

И това се уреди. Излязохме, отидохме при сметта в задния двор, дето бяха вехтите ботуши, парцали, шишета, тенекии и така нататък, поровихме из тях, намерихме един вехт тенекиен леген, запушихме му как да е дупките, да опечем в него баницата, сваляхме го в зимника, напълнихме го тайно с брашно, после отидохме да

закусим. По пътя намерихме два гвоздеа и Том каза, че и те ще трябват на затворника – да запише името и теглилата си по стените на тъмницата, затова пусна единия в джоба на престилката, която леля Сали беше метнала на стол, а другия пъхнахме в панделката на шапката на чичо Сайлас, оставена на масата, защото чухме от децата, че баща им и майка им щели да идат тая заран в колибата на избягалия негър. Като отидохме да закусим, Том пусна оловната лъжица в джеба на чичо Сайлас, а леля Сали не беше още дошла, та трябваше да я почакаме.

Тя влезе зачервена, запотена, сърдита, едвам дочака молитвата и додето наливаше с една ръка кафето, с другата чукваше по главата, което дете минеше покрай нея; накрай рече:

– Навсякъде претърсих... и помен няма от другата ти риза.

Сърцето ми се преобърна и пропадна нейде си в корема, един корав залък царевичен хляб се втурна през гърлото да го догони, ама кашлицата го пресрещна и изхвърли през масата право в окото на едното дете; то се изви като червей и зарева, колкото му глас държи, а Том цял посиня и за четвърт минута изпаднахме в едно положение, дето бих го продал на половин цена, стига да имаше кой да го купи. Но скоро се окопитихме – уплашили се бяхме само защото новината дойде неочаквано. Чичо Сайлас рече:

– Чудно, наистина. И аз нищо не разбирам от тая работа. Много добре помня, че я свалих, защото...

– Защото сега си с една риза вместо с две! Слушай го какво приказва! И аз знам, че си я свалил, и то по-добре от тебе знам, защото вчера съхнеше на въжето – с очите си я видях. Ама сега я няма нийде, там е работата. Сега ще трябва да носиш червената фланела, додето намеря време да ти уший нова риза. Това ще ти е трета риза за две години. Човек просто се разсипва да ти шие ризи: не мога да разбера какво ги правиш. На твоите години е редно повече да пазиш.

– Знам, Сали, и се старая, колкото мога. Но сега не съм виновен аз, защото нито ги виждам, нито се занимавам с тях, щом не са на мене. А не съм изгубил нито една риза, додето е била на мене.

– Вярно, че не си виновен, дето не си я изгубил, докато е била на тебе: непременно щеше да я изгубиш, ако можеше. Но не се е загубила само ризата. Загубила се е и една лъжица. И други работи. Десет лъжици бяха, а сега са девет. Да речем, че телето е изяло ризата, ама лъжицата не може да изяде.

– Какво друго се е загубило, Сали?

– Какво ли? Шест свещи няма. Тях може да са ги изяли плъхове и навярно те са ги изяли; чудно ми е как не са плъзнали навсякъде, както все се каниш да запушиш дупките, а не го правиш; ако бяха по-умни, щяха да спят в косата ти, Сайлас... и ти нямаше да ги усетиш. Само че лъжицата не могат да я изядат плъхове, това е вече сигурно!

– Добре де, Сали, виновен съм, признавам; много отлагам. Но утре непременно ще запуша всички дупки.

– Няма защо да бързаш; и догодина може. Матилда-Анджелика-Араминта Фелпс!

Напръстникът чукна, детето дръпна лапичка от захарницата и се сви без глас. В същото време откъм ходника се показва негърката и извика:

– Мисис, един чаршаф няма.

– Чаршаф ли няма? Ох, господи!

– Още днес ще запуша дупките – обади се загрижено чичо Сайлас.

– Я млъквай! Да не мислиш, че плъховете са изяли чаршафа! А къде е тоя чаршаф, Лиз?

– Честен кръст, не знае, мисис Сали. Вчера бил на въже, днес няма.

– Трябва да е дошло вече второ пришествие. В живота си не съм виждала такова нещо. Риза, чаршаф, лъжица, шест свещи...

– Мисис – дотича една мулатка, – едно бронзов свещник няма.

– Я се махай оттук, глупачке, да не те цапна с котлето!

Леля Сали кипна. Аз взех да дебна как да офейкам; смятах да избягам в гората и там да чакам, додето отmine бурята. Леля Сали беснееше, другите се спотайваха; по едно време чичо Сайлас извади лъжицата от джеба си и ни загледа като чалнат. Леля Сали млъкна с отворени уста и вдигнати ръце; а на мене ми се искаше да съм в Ерусалим или още по-далече. Но скоро се успокоих, защото тя веднага рече:

– Така и предполагах! Прибрал си я в джеба си, а сигурно и другите неща са там. Как е попаднала в твоя джеб?

– Наистина не знам, Сали – взе да се оправдава чичо, – инак щях да ти кажа. Преди закуска четях седемнайсетата глава на апостолите и навярно съм я турил в джеба си, като съм мислил, че турям евангелието; така трябва да е станало, защото евангелието не е в джеба ми; ако евангелието си е на мястото, значи не съм го турял в джеба си и така ще се разбере, че съм оставил евангелието, а съм взел лъжицата; а после...

– Ох, господи! Престани! Махайте се сега всички до един и да не ви видя, додето ми мине!

Щях да я чуя, дори да бе прошепнала тия думи, вместо да изкрещи; и умрял да бях, пак щях да я послушам. Като минавахме през всекидневната, старият взе шапката си, гвоздеят падна на пода, той се наведе, взе го, остави го на камината и излезе, без да продума. Том го изглежда, спомни си за лъжицата и рече:

– Няма смисъл да праша нещата по него, не можеш да му се осланяш. – После добави: – Но пак ни помогна с лъжицата, без да разбере, затова и ние ще му отвърнем с добро – пак без да разбере: ще запушим мишите дупки.

В избата имаше толкова миши дупки, че трябваше цял час да ги запушваме, ама свършихме работата, както трябва. По едно време чухме стъпки по стълбите, загасихме свещите и се скрихме; и кого да видим – нашият старец със свещ в едната ръка и разни работи в другата слиза и върви като занесен. Наведе се към една дупка, после към друга, додето обиколи всичките. Постоя пет минути, чистеше свещта и мислеше нещо. После тръгна като заспал към стълбите и си приказва сам:

– Да ме убият, ако помня кога съм го свършил! Дано разбере сега, че няма защо да ме обвинява за плъховете. Ама хайде... от мен да мине! И да й кажа – няма полза!

Той продължи да си мърмори по стълбите. После и ние излязохме. Много добър старец беше. И до ден днешен си е такъв.

Том много се чудеше какво ще правим за лъжица, защото непременно трябвало да имаме. И взе да мисли. Като намисли какво да правим, разказа го и на мене. Отидохме при лъжичника, почакахме, додето дойде леля Сали, после той взе да брои лъжиците и ги туряше една по една настрана, а в това време аз пях една в ръкава си. Подир малко Том се обади:

– Лельо Сали, ами лъжиците са пак девет! А тя:

– Я върви да играеш и не ме задявай. Аз знам по-добре от тебе колко са. Сама ги броих.

– Аз ги броих два пъти, лельо, и двата пъти ги изкарах девет.

Тя без малко не кипна пак, но, разбира се, дойде да ги преброи – всеки на нейно място щеше да ги преброи.

– Хем наистина са девет! – казва. – Как може такава нещо... чумата да ги вземе! Пак ще ги преброя.

Аз пуснах неусетно моята и като свърши броенето, леля Сали рече:

– Ама че напаст! Сега пък излязоха десет! – гледа сърдито и се чуди.

А Том се обажда:

– Не вярвам да са десет, лельо.

– Не видя ли, че ги броих, хапльо?

– Знам, ама...

– Добре, ще ги преброя още веднъж.

Пак измъкнах една и те пак излязоха девет като първия път. Леля Сали побесня – цяла се разтрепера. И не знам още колко пъти ги брои, додето се обърка и взе да брои и лъжичника за лъжица; три пъти излязоха колкото трябва, три пъти ги сбърка. Тогава грабна лъжичника, запрати го, дето й попадна, и без малко не преби котката с него; после ни изгони да не я залисваме и заплаши, че ако й се мернем до обяд, ще ни пребие. А ние пуснахме лъжицата в джеба на престилката й, додето тя ни хокаше, и Джим я получи още до обяд заедно с гвоздеят. Много се радвахме на сполуката си. Том каза, че си струвало и два пъти повече тревоги, защото сега леля му никога вече нямало да преброи правилно тия лъжици; ако ли ги преброи, няма да си вярва; и след като си блъска още три дни главата, сигурно ще зареже да ги брои и ще пребие всеки, който я накара да ги брои.

През нощта оставихме чаршафа на въжето и взехме друг от долапа; и него ту

скривахме, ту оставяхме на мястото му, додето я объркахме – да не може да разбере колко чаршафи има; накрай тя каза, че не иска и да ги знае, няма да си трови душата за тях и за нищо на света вече няма да ги брои.

Така, с помощта на телето, плъховете и обърканото броене уредихме работата с ризата, чаршафа, лъжицата и свещите; със свещника беше по-лесно – щеше да се забрави полека-лека.

Ама баницата беше мъчна работа – едвам я свършихме. Измесихме я в гората, там я опекохме и стана за пред хора; само че не можа да стане за един ден, изхабихме цели три легена брашно, додето я направим, изгорихме си ръцете и очите ни заболяха от пушека; трябваше ни само една кора, ама не можехме да я улучим, както трябва – все се пропукваше в средата. Най-подир разбрахме как да постъпим – трябваше да я опечем заедно с въжената стълба. На другата нощ седнахме с Джим, разцепихме чаршафа на ивици, усукахме ги и додето съмне, имахме въже, на което можеше да обесиш всекиго. Представихме си, че сме го правили девет месеца.

На заранта занесохме въжето в гората, ама то не можа да се побере в баницата, нали беше от цял чаршаф, стана толкова голямо, та щеше да стигне за четирийсет баници, ако потрябва, и пак щеше да остане и за супа, и за луканки, и за каквото щеш. Можеше и за цял обед да стигне.

Само че на нас ни трябваше колкото за една баница, затова хвърлихме другото. Не пекохме баницата в легена, от страх да не разтопим заварката му; но чичо Сайлас имаше един чудесен бронзов мангал с дълга дървена дръжка, на който много държеше, защото бил на някой си негов працядо, дошъл от Англия с Вилхелм Завоевателя, на Мейфлауър или на друг от първите кораби; тоя мангал беше на тавана заедно с разни вехтории и някои ценни неща; не че струваха нещо – пет пари не струваха, – ама бяха старини и затова ги мислеха, че са ценни. Взехме ние тоя мангал, без да ни усетят, и го занесохме в гората; отначало не можехме да опечем никаква баница, защото не знаехме как става тая работа, ама накрай сполучихме. Намазахме мангала с тесто, турихме го на жарта, навихме въжето, покрихме го с още един пласт тесто, захлупихме мангала с капака, посипахме отгоре жар, после уловихме дългата дръжка и застанахме по-далечко от огъня; след петнайсет минути излезе една баница – да ѝ се ненагледаш! Само че който ще я яде, трябва да се запаси с две кутии клечки за зъби, защото ако тая въжена стълба не го накара да се превива от болки до второ пришествие, да не ме викат Хък Фин.

Нат не поглеждаше, додето турихме магьосаната баница на Джим в съдинката; трите калаени блюда поставихме на дъното, под яденето; така Джим получи всичко, както му е редът, а щом остана сам, разчупи баницата, извади въжената стълба, скри я в сламеника си, надраска някакви шарки на едно калаено блюдо и го хвърли през прозорчето.

Глава тридесет и осма

„ТУК БЕШЕ РАЗБИТО ЕДНО ЗАТВОРНИЧЕСКО СЪРЦЕ“

Голяма мъка беше да се направят перата и пилата; а Джим смяташе, че най-мъчното ще бъде надписът, дето трябваше да изпише на стената. Но трябваше да го направи – Том каза, че без това не може: не е било някой важен затворник да не остави на стената надпис с герба си.

– Да речем, например леди Джейн Грей – каза; – или Джилфорд Дъдли; или стария Нортъмберланд! Може наистина да бъде мъчно, Хък... но няма какво да се прави... не може да мине без тая работа. Джим трябва непременно да остави надпис с герб... всички са оставяли.

– Ами аз, мастър Том – казва Джим, – няма никакъв герб; има само оная вехта риза, а на нея трябва да държи дневник.

– Нищо не разбираш, Джим. Гербът е съвсем друго нещо.

– Все пак – обаждам се и аз – Джим е прав, като казва, че няма герб. Защото наистина няма.

– Известно ми е – каза Том. – Но той непременно ще се сдобие с герб, преди да избяга... Защото трябва да избяга, както му е редът – не можем да си позволим никакви пропуски.

Докато ние с Джим изостряхме на тухла перата – Джимовото перо беше от бронз, а моето от олово, – Том седна да измисли герб. Подир малко каза, че измислил толкова много и толкова хубави, та не знаел вече кой да избере, но все пак се спрял на един. После рече:

– На щита ще има златен пояс от долния десен край към левия горен, пресечен с червена черта и едно легнало куче, а под лапата му верига в знак на робство; една зелена нашивка в горния край и три криви линии на светлосиньо поле, в средата назъбен парапет; на върха – един избягал негър, чер като самур, с вързоп през рамо от лявата му страна; и две червени колонки – това сме ние с тебе. Девиз: *Maggiore fretta, minore atto*. В една книга го прочетох. Значи – колкото по-бързаш, толкова по-полека я карай.

– Чудесно! – казвам. – Ами другите работи какво значат?

– Нямаме време да се занимаваме сега с тях – казва Том. – Трябва по-скоро да свършим и да ни няма.

– Е, от малко-много обясни! Какво значат например двете пресечени черти?

– Значат... значат... Няма нужда да знаеш какво значат. Аз ще науча Джим как да ги начертае, като стигне до тях.

– Слушай, Том – казвам, – можеш да кажеш на човека. Защо е чертата от лявата страна?

– Отде да знам? Трябва да я има. Всички благородници имат.

Такъв си е бил всякога. Щом не му изнася, нищо няма да ти каже. Цяла неделя да му повтаряш, хич няма и да те чуе.

Като уреди герба, се залови да измисли някой по-жален надпис – Джим трябвало да остави и надпис, като всички затворници. Измисли няколко, написа ги на хартия и ни ги прочете:

1. Тук беше разбито едно затворнишко сърце.

2. Един нещастен затворник, изоставен от близки и приятели, прекара тук жалкия си живот.

3. Тук беше разбито едно самотно сърце и уморената душа се упокои след трийсет и седем години строг затвор.

4. Тук, без дом и приятели, загина след трийсет и седем години тежък затвор един благороден чужденец, незаконен син на Людовик XIV.

Том ни ги четеше с разтреперан глас и без малко не се разплака. Като ги прочете, не можа да реши кое от тях Джим ще трябва да надраска на стената – толкова хубави ги намираще; най-подир реши да изпише всичките. Джим каза, че да издълбае толкова нещо на дърво само с един гвоздей ще му трябва цяла година; освен това не знаеше да пише букви; но Том го успокои, че ще му ги начертае лекичко и той ще кара по тия черти. Подир малко каза:

– Сетих се: не може на дърво! В крепостите няма дървени стени. Трябва да издълбаем надписите на камък. Ще докараме и камък.

Джим каза, че на камъка ще е още по-лошо; толкова време ще му трябва да ги издълбае на камък, та надали някога ще излезе оттук. Но Том каза, че ще ме остави да помагам. После дойде да види докъде сме стигнали с изострянето на перата. Ужасно досадна и бавна работа; мехурите по ръцете ми не можеха да заздравеят, а с тях изострянето никак не вървеше. Затова Том рече:

– Сетих се какво да направим. Трябва да намерим камък и за герба, и за предсмъртния надпис и ще убием с един куршум два заека. В мелницата има един голям камък, ще го довлечем, ще издълбаем на него, каквото ни трябва, а освен това ще наострим и перата.

Не беше лека тая работа. И воденичният камък не беше лек, ама се надявахме да я свършим някак. Нямахме още полунощ, затова хукнахме начаса за мелницата, а Джим оставихме да работи сам. Измъкнахме камъка и взехме да го търкаляме към къщи, само че това беше работа за цяло село. Както и да се мъчехме, той все се катурваше на една страна и без малко не ни премаза. Том каза, че сигурно ще пребие един от нас, додето го закараме. Стигнахме до половината път; ама бяхме вече капнали и потънали в пот. Видяхме, че няма полза да продължаваме; трябваше да повикаме и Джим. Той повдигна крака на кревата, извади веригата, нави я около врата си, после се измъкнахме през изкопа и ние с Джим взехме да търкаляме камъка, а Том надзираваше. Много го биваше за надзирател. Изобщо за всичко го биваше.

Бяхме изкопали доста голям отвор, ама пак не стигаше за воденичен камък; та Джим взе кирката и набързо го направи, колкото трябваше. После Том надраска с гвоздей на камъка герба и надписа и накара Джим да ги издълбае с гвоздей вместо дълбач и с железен болт (намерихме го между вехториите в бараката) вместо чук. Каза му да работи, додето трае свещта, после може да си легне, ама да скрие камъка под сламеника и да легне отгоре. Помогнахме му да пхне пак веригата през крака на кревата и се готвехме вече да си вървим, но Том се сети нещо и попита:

– Има ли тук паяци, Джим?

– Не, сър. Слава богу, няма, мастър Том.

– Добре, ще ти донесем.

– Моля ти се, не ми трябва. Аз се бои от тях. Все едно че види гърмяща змия. Том помисли малко, после рече:

– Чудесно! Мисля, че имаше и такова нещо. Сигурно е имало. Редно е. Както и да е, чудесна мисъл. Къде ще я държиш?

– Какво държа, мастър Том?

– Гърмящата змия.

– Господи боже, мастър Том! Да види тук гърмяща змия, с главата пробие дървена стена и избягам.

– Не, Джим, няма да те е страх, щом свикнеш с нея. Ще я опитомиш.

– Аз опитомя?

– Да... много лесно. Всяко животно се привързва, ако си добър към него и го галиш. Не помислюва дори да те ухапе, щом го галиш. Във всички книги пише така. От тебе искам само да опиташ; опитай два-три дена. Можеш така да я опитомиш, че тя просто да те обикне, ще спи при тебе, няма да бяга, ще те оставя да я увиваш около врата си и ще пхна глава в устата ти.

– Моля ти се, мастър Том! Не приказвай такова нещо! Не мога слушам. Ще пхне глава в устата ми... от любов, рекъл? Много ще почака да й поиска такова нещо! Или да спи с нея.

– Не ставай глупак, Джим! Всеки затворник трябва да има животинче, а никой не е имал досега гърмяща змия и ти още повече ще се прославиш.

– Не ще такава слава, мастър Том, за какво слава, като ме ухапе по брадичка? Не ще, сър, не ми трябва такъв слава.

– Не може ли да опиташ, дявол да те вземе? Искам само да опиташ... Ако не излезе нищо от тая работа, ще я изоставим.

– Ама щом змия ухапе, доде опитам, няма спасение, мастър Том.

Аз готов да върша умна работа, ама щом донесе с Хък да опитомява гърмяща змия, избягам, така знаете!

– Добре, щом си толкова упорит, няма да донесем. Ще уловим два-три смока, ще им вържеш звънчета на опашките и те ще заприличат на гърмящи змии. Така ще стане.

– Смокове може да търпи, мастър Том, ама да пукна, ако не по-добре без тях. Досега не знаел толкова мъчно нещо да си затворник.

– Мъчно е, разбира се, щом всичко става според правилата. А плъхове имаш ли?

– Не, сър, ни един не видял.

– Добре, ще ти донесем и плъхове.

– Недей, мастър Том, не трябва плъхове. По-противен звяр от плъх няма – тича по тебе, хапе по крака, кога мъчиш да заспиш. Не, сър, донесеш смокове, щом трябва животинки, само недей плъхове! Не ми трябва!

– Не може, Джим; във всеки затвор има плъхове. Затова не упорствуй. Затворници без плъхове няма. Де се е чуло такова нещо? Опитомяват ги, гледат ги, учат ги на разни фокуси и плъховете се сприятеляват с тях като мухи. Само че трябва да им свириш. Имаш ли на какво да им свириш?

– Има един корав гребен, парче хартийка и устна хармоника; ама те не харесва устна хармоника.

– Ще им хареса. За тях е все едно каква музика слушат. Стига им и устна хармоника. Всички животни обичат музика.. А пък в затвор просто лудеят по нея. Особено по тъжна музика. А с устна хармоника друга не може да се свири. Много им е интересно – веднага се показват да видят какво става. Да, работата е наред, имаш всичко, каквото трябва. Ще седнеш на кревата си вечер, преди да си легнеш, и заран, преди да станеш, и ще свириш с хармоничката; засвири „И сетнята нишка се скъса“...

това най-много се харесва на плъховете. Като посвириш две минути, ще видиш как всички плъхове, змии, паяци и всякакви гадинки ще вземат да те жалят, ще наизлязат и ще дойдат при тебе. Просто ще запълзят по тебе и ще ти се радват.

– Сигурно радват, мастър Том, ама Джим дали радва? Да пукна, ако вижда разум в тая работа. Пак направи, щом трябва. Веселя зверета, само мир да има.

Том се замисли, да види дали не е забравил нещо, после рече:

– Да, още нещо съм забравил. Можеш ли да отгледаш тук някое цвете?

– Не знам, може и да гледа, мастър Том. Ама тук тъмно и не трябва цветя, само отваря работа.

– Нищо, опитай. Други затворници са отглеждали.

– Може вирее мечо ухо, мастър Том, ама защо трепя за такова бурен?

– Не е така. Ще ти донесем едно цвете, ти ще го посадиш в оня ъгъл и ще се грижиш за него. И не му казвай мечо ухо, а пичиола [стъбълце, стръкче] – така му е името, щом расте в затвор. Ще го поливаш със сълзите си.

– Има колкото щеш чиста вода, мастър Том.

– Не ти трябва чиста вода; ще го поливаш със сълзи. Така правят всички.

– Ще види, мастър Том, аз отгледам с чиста вода два пъти по-хубав мечо ухо от оня, дето поливат със сълзи.

– Не е там работата. Ти си длъжен да го поливаш със сълзи.

– Тогава цветето увехне, мастър Том; без друго увехне – Джим никога не плаче.

Тоя път Том се слиса. Поразмисли малко, после каза, че ще трябва да се разплаче с лук. Обеща му да се промъкне в колибата на негрите и заранта да пусне тайно една глава лук в кафето. Джим каза, по-добре да му пусне малко тютюн; после взе да мърмори и за лука, и за мечото ухо, и дето трябва да записва плъховете с музика, да опитомява змии и паяци, а освен това да остри пера, да дълбае надписи, да води дневник, с една дума, труд, грижи и отговорности, каквито не беше преживявал досега; Том се разсърди, каза му, че никой затворник не е имал по-добър случай да се прослави, ама той не умее да го оцени и жалко, че всичко ще отиде напразно. Тогава Джим се извини и обеща да не мърмори, а ние с Том отидохме да спим.

Глава тридесет и девета ТОМ ПИШЕ АНОНИМНИ ПИСМА

На заранта отидохме в градчето, купихме капан за мишки от тел, донесохме го, отворихме най-голямата миша дупка и след един час имаме петнайсетина чудесни плъха; прибрахме капана на сигурно място – под кревата на леля Сали, ама додето бяхме за паяци, малкият Томас-Франклин-Бенджамин-Джеферсън-Илекзандър Фелпс го намерил, отворил вратичката да види дали плъховете ще излязат и те излезли; в това време леля Сали влязла в стаята и като се прибрахме, беше на кревата и пищеше колкото ѝ глас държи, а плъховете се мъчеха да я забавляват. Тя грабна бастуна и здравата ни натупа; после заради това проклето хлапе загубихме още час-два – додето уловим други петнайсетина парчета, и то не такива едри, защото най-напред излизат всякога по-едрите. През живота си не бях виждал плъхове като ония, дето се хванаха най-напред.

Събрахме и чудесна купчина паяци, буболечки, жаби, гъсеници – какво ли не; искаше ни се да вземем и едно гнездо на оси, ама не можахме – осите си бяха в него. Не се отказахме веднага – останахме да чакаме до някое време, като си казахме, че или ние тях ще прогоним, или те нас. Накрай те ни прогониха. Намерихме нишадър, натъркахме, дето ни бяха ужилили, и скоро ни мина, само не можехме да седнем, както трябва. После тръгнахме за змии, наловихме двајсетина смока и водни змии, завързахме ги в торба и ги оставихме в нашата стая; беше вече време за вечеря, и то след цял ден тежка работа, та не питайте колко бяхме гладни! Като се върнахме, не намерихме нито една змия – не сме завързали торбата, както трябва, те се измъкнали и избягали. Загубата не беше голяма, защото бяха нейде из къщи и се надявахме да ги изловим. Ама доста време из къщата се разхождаха змии. Току паднат от гредите на тавана или отдругаде; обикновено падаха в чинията или на врата ти, и то тъкмо когато най-малко ти трябва. Бяха чудесни, пъстри и съвсем безопасни, ама за леля Сали това нямаше значение: тя мразеше всички змийски породи и колкото да се мъчехме

да я привикнем, не се научи да ги търпи. Щом ѝ се мернеше змия, зарязваше работата си и бягаше. Не бях виждал досега такава жена. Гласа ѝ можеха да чуят чак в Иерихон. Не можеш я накара и с маша дори да хване змия. Ако се случеше да намери някоя в леглото си, ще избяга и ще запищи, сякаш къщата е пламнала. Така измъчи стария, че той взе да ругае господата, дето е създал змии. Минала беше цяла неделя, откакто в къщи не остана ни една змия, а леля Сали още не се успокояваше, нито изглеждаше, че ще се успокои. Само да я побутнеш с перце по врата, когато се е замислила, веднага ще подскочи като опарена. Много беше смешно. Но Том каза, че всички жени били такива. Така били създадени – кой ги знае защо.

Ние ядяхме бой всеки път, когато пред очите ѝ се мернеше змия; предупреди ни, че ще ни пребие, ако донесем пак змии в къщи. Аз не се ядосвах на боя – той не беше кой знае какво, – но ме беше яд, че трябва да търсим нови змии. Както и да е, наловихме си ние и змии, и всякакви други животинчета; страшно весело ставаше в колибата на Джим, като им засвиреше и те се втурнеха към него. Джим не обичаше паяците, пък и те не го обичаха, та не му беше лесно с тях. Казваше, че с воденичния камък и при толкова плъхове и змии не останало място за него; ама и да имаше, пак нямаше да може да заспи, защото вътре беше страшна олелия. Животните не спяха в едно и също време, а едни подир други, та когато змиите спяха, плъховете дежуряха, а щом плъховете идеха да спят, вахтата се поемаше от змиите; додето едни спяха под него и пред него, други скачаха върху му; като тръгнеше да си търси ново място, го пресрещаха паяци. Накрай ни каза, че излезе ли оттук, и заплатата да му дават, няма да стане вече затворник.

Както и да е, към края на третата седмица всичко се нареди. Ризата беше изпратена доста отдавна в една баница и щом някой плъх ухапеше Джим, той драсваше на ризата една черта с прясната кръв; перата бяха готови, надписите и гербът бяха издълбани на камъка; прерязахме крака на кревата, изгълтахме стърготините, а колко ни боля корем от тях – не питайте! Мислехме, че ще умрем, ама не умряхме. По-лошо нещо от тия стърготини в живота си не бях ял; и Том също. Ама наредихме всичко, както трябва, макар че страшно се уморихме. Особено Джим. Старият беше писал два пъти в плантацията при Ню Орлеан да дойдат да си приберат избягалия негър, но отговор не дойде, защото там нямаше никаква плантация; тогава реши да даде обявление за Джим във вестниците в Сент Луис и Ню Орлеан. Като спомена Сент Луис, мене ме побиха студени тръпки и разбрах, че няма време за губене, а Том каза, че е дошло вече време за анонимните писма.

– Това пък какво е? – питам аз.

– Да известиш хората, че има нещо да става. Понякога го правят по тоя начин, понякога по друг. Но все има някой да следи затворника и да извести коменданта на крепостта. Например Людовик XVI щял да офейка от Туулери [дворецът Тюилери в Париж], ама една прислужница го издала. Така е най-добре... но и анонимните писма не са лоши. Ще си послужим и с двата начина. Някой път майката на затворника си разменя дрехите с него – тя остава в затвора, той се измъква в нейните дрехи. И това ще направим.

– Слушай, Том, защо да ги известяваме какво ще се случи? Нека се сетят сами – това си е тяхна работа.

– Знам; само че не можеш да разчиташ на тях. Още отначало тръгна тъй – все сами да вършим всичко. Нашите са толкова доверчиви и недосетливи, че нищо не забелязват. Затова, ако не ги известим, никой няма да ни пречи; значи след толкова труд и грижи цялото бягство ще мине съвсем безинтересно и никак няма да е ценно.

– Тъкмо така ми се ще да стане, Том.

– Я мълчи! – погледна ме възмутено той. А пък аз рекох:

– Добре, не възразявам. Каквото се хареса на тебе, ще се хареса и на мене. А за прислужницата какво реши?

– Ти ще бъдеш прислужницата. Ще се вмъкнеш посред нощ да откраднеш роклята на мулатката.

– Само че на заранта ще се вдигне олелия, Том; тя сигурно няма друга рокля.

– Знам; но роклята ще ти трябва най-много за петнайсет минути, колкото да занесеш анонимното писмо и да го пхнеш под вратата на главния вход.

– Добре тогава, ще го направя. Макар че мога да го занеса и както съм си – с моите дрехи.

– Няма да приличаш на прислужница.
– Няма да приличам. Ама няма и кой да ме види на какво приличам.
– Това няма значение. Ние трябва да изпълним дълга си, без да се грижим ще ни види ли някой или няма да ни види. Никакви принципи ли нямаш ти?
– Добре, не възразявам; аз съм прислужницата. А кой ще е майката на Джим?
– Аз съм майка му. Ще пипна някоя рокля на леля Сали.
– Тогава ще трябва да останеш в колибата, когато ние с Джим избягаме.
– За малко. Ще напълня дрехите на Джим със слама и ще ги оставя на кревата – уж че там лежи преоблечената майка; а Джим ще вземе от мен роклята на леля Сали, ще я облече и всички ще избягаме. Когато офейква някой важен затворник, се казва, че е избягал. Например, ако офейка крал. Също и за кралски син; все едно дали е законен или незаконен.

И така, Том написа анонимното писмо, аз пипнах през нощта роклята на мулатката, облякох я и пуснах писмото под входната врата, както ми каза Том. То гласеше:

„Пазете се. Очакват ви неприятности. Бъдете нащрек.
Неизвестен приятел“.

На другата вечер залепихме на двора една картинка, която Том нарисова с кръв: един череп и две кръстосани кости; а на следващата залепихме на задния вход рисунка на ковчег. Не бях виждал толкова изплашени хора. Всички в къщи се бояха, сякаш от всеки ъгъл дебнат и прелитат привидения. Хлопне ли врата, леля Сали подскачаше и охкаше. Падне ли нещо, ще подскочи и ще изохка; докоснеш ли я, без да те забележи – пак ще изохка. Накъдето и да се обърне, все поглежда със страх, защото мислеше, че има нещо зад гърба ѝ; само се въртеше и охкаше и дори преди да се дообърне, както трябва, току ще се завърти на друга страна и ще изпищи; не смееше да си легне, не смееше и да стои будна нощем. Том каза, че работата се нареждала чудесно; не бил виждал досега такъв успех от анонимно писмо. Това показвало, че сме избрали правия път.

Дойде вече време за главния удар! Още на другата заран призори приготвихме ново писмо, само не знаехме как да го пуснем, защото на вечерята чухме, че при двата входа ще поставят по един негър, да пази цяла нощ. Том се спусна по гръмоотвода да разузнае; негърът при задния вход бил заспал, Том пхнал писмото във врата му и се върнал. Писмото гласеше:

„Не ме издавайте, аз искам да ви бъда приятел. В земята на индианците има цяла банда отчаяни главорези, които тази нощ ще отвлекат негъра беглец. Те се опитват да ви сплашат, та да си стоите в къщи и да не им пречите. И аз съм от същата банда, само че повярвах в бога и искам да напусна шайката, да започна пак честен живот, затова издавам пъклените им намерения. Точно в полунощ злодеите ще се спуснат откъм северната страна покрай стобора и с подправен ключ ще изведат негъра от колибата му. Аз трябва да стоя малко настрана и да свирна с едно тенекиено рогче, ако видя опасност; само че аз няма да изсвирия, а ще изблея като овца, щом ония влязат вътре. Додето те вадят веригата, вие ще се промъкнете, ще ги заключите и ще можете спокойно да ги убие. Направете, както ви казвам, иначе може да усетят и да вдигнат олелия до бога. Не ми трябва никаква награда – стига ми да знам, че съм направил добро.“

Неизвестен приятел“.

Глава четиридесета ЗАПЛЕТЕНО, НО СПОЛУЧЛИВО ИЗБАВЯНЕ

След закуска бяхме в чудесно настроение, взехме моята лодка и отидохме да ловим риба нагоре по реката; обядвахме там, почивахме си, ходихме да видим сала, намерихме го в отлично състояние и се прибрахме късничко за вечеря; намерихме нашите уплашени, разтревожени, не знаят отде да започнат, нито какво да правят. Щом се навечеряхме, ни изпратиха да спим. Не искаха да ни кажат какво има, не споменаха

и за новото писмо, пък и не ни трябваше, защото ние знаехме всичко по-добре от тях. Щом леля Сали ни обърна гръб, както бяхме стигнали до половината стълбище, ние се смъкнахме в избата, взехме от килера храна за обяд, легнахме си и станяхме към единайсет и половина. Том облече роклята на леля Сали и тъкмо да тръгне с яденето, се досети:

– Къде е маслото?

– Турих една бучка в царевичния хляб – казвам аз.

– Забравил си да я туриш – никакво масло няма.

– И без масло може – казвам.

– Може, ама с масло е по-добре – казва Том. – Слез в избата да го вземеш.

После се смъкни по гръмоотвода и ме настигни. Аз отивам да напълня със слама дрехите на Джим – уж че е майка му, – после ще изблея като овца и щом пристигнеш, ще офейкаме.

Той излезе, а пък аз слязох в избата. Бучката, голяма колкото мъжки юмрук, беше, дето я бях оставил, прибрах я при царевичния хляб, духнах свещта и тръгнах на пръсти по стълбището. Стигнах благополучно до първия етаж и изведнъж гледам – леля Сали иде насреща ми със свещ в ръка. Пуснах набързо маслото в шапката си, нахлупих я на главата, ама леля Сали ме видя и взе да разпитва:

– В избата ли беше?

– Да, мадам.

– Какво правеше там?

– Нищо.

– Как така нищо?

– Нищо, мадам.

– А какво те прихвана тогава да слизаш в избата посред нощ?

– Не зная, мадам.

– Не знаеш ли? Не отговаряй така, Том. Искам да зная какво си правил там.

– Нищо не съм правил, лельо Сали, бог ми е свидетел, че нищо не съм правил.

Смятах, че ще ме пусне да си вървя и в друго време сигурно щеше да ме пусне; но нали в къщи ставаха разни подозрителни работи, тя се боеше от най-малкото нередно нещо, затова каза решително:

– Иди във всекидневната и стой там, додето се върна. Сигурно си вършил, каквото не ти е работа, ама ей сега ще разбере и ще те оправя!

Тя продължи надолу, а пък аз влязох във всекидневната. Там заварих свят – петнайсет души фермери, всички с пушки. Усетих, че ще ми призлее, примъкнах се до един стол и седнах. Фермерите бяха насядали, някои си приказваха тихичко, ама всички бяха разтревожени, седяха като на игли, макар да се преструваха, че им няма нищо; но аз виждах, че не е така, защото току сваляха и нахлузваха шапки, чешеха се по главата, разменяха си местата, дърпаха копчетата на дрехите си; и мене ме не свърташе, ама кротувах и не си свалих шапката.

Искаше ми се леля Сали да дойде по-скоро да ме натупа, ако иска, ама да ме пусне, та да разправя на Том, че сме прекалили малко – такава олелия се беше вдигнала, че трябваше веднага да престанем с тая шега и да офейкаме заедно с Джим, додето тия юнаци не са изгубили търпение и не са се втурнали подире ни.

Най-после леля Сали се върна и взе да ме разпитва, а пък аз се чудех как да отговарям, защото не знаех какво ще стане по-нататък: можете губеха търпение, някои искаха да пресрещнат разбойниците и казваха, че до полунощ оставали само няколко минути; други настояваха да чакат блеенето; през това време леля Сали все ме разпитваше, а пък аз треперех цял и без малко не припаднах от страх. В стаята стана много задушно, маслото взе да се топи и да капе във врата и зад ушите ми. Подир малко един фермер каза, че, според него, „трябва още сега да влезем в колибата, да ги спипаме, щом дойдат“, и аз направо премалях; в това време маслото потече по челото ми, леля Сали пребледня като платно и рече:

– Господи, какво става с това дете? Трябва да го е хванала мозъчна треска – ето на, мозъкът му взе да изтича!

Всички се втурнаха да видят, тя грабна шапката ми и от нея падна хлябът и колкото масло беше останало. Леля ме сграбчи, притисна ме и извика:

– Ох, че ме уплаши! Колко се радвам и се благодаря, че не е нещо по-лошо! Тия дни все наопаки ни върви, та като видях тая диря, рекох – свърши се с детето! По

цвета и прочее разбрах, че е точно какъвто трябва да е мозъкът ти... Милото на леля, защо не ми каза, че за това си ходил в избата, та да не се чудя! А сега право в леглото и да не те видя до утре!

След една секунда бях вече горе, а след още една се спуснах по гръмоотвода и се препъвах в тъмното към колибата. Не можех да проговоря от възмущение; все пак казах набързо на Том, че трябва веднага да офейкаме – няма нито минута за губене, защото къщата е пълна с въоръжени мъже!

Очите му светнаха и той рече веднага:

– Наистина ли?... Чудесно! Слушай, Хък, ако можехме да почнем отначало, щях да докарам двеста души, обзалагам се! Ех, да можехме да поотложим малко...

– Бързай – казвам, – бързай! Къде е Джим?

– Ей го до тебе... протегни ръка и ще го докоснеш. Облечен е, всичко е готово. Сега ще излезе да изблея.

В тоя миг чухме до вратата стъпки, после разбрахме, че се опитват да отключат кофара. Един мъж се обади:

– Казах ви, че е рано – не са дошли още, вратата е заключена. Сега ще заключа няколко души от вас в колибата – да ги дочакате в тъмното и да ги убие, като дойдат; а другите ще се пръснете и ще се ослушвате дали идат.

Няколко души влязоха, ама не ни видяха в тъмното и без малко не ни стъпкаха, додето бързахме да се скрием под кревата. Както и да е, мушнахме се под кревата, а оттам излязохме бързо и безшумно през изкопа – най-напред Джим, после Том и накрая аз, точно както нареди Том. Като влязохме в бараката, чухме отвън стъпки. Промъкнахме се до вратата, после Том ни спря и надникна през една пролука, ама беше толкова тъмно, че нищо не видя; тогава ни прошепна, че щом стъпките се отдалечат, ще ни побутне с лакът да се измъкнем – първо Джим, после аз, а сам той последен. Доближи ухо до пролуката и взе да се ослушва; слуша, слуша, а ония все обикалят; най-после ни побутна с лакът и тръгнахме, като се снишихме и не смеехме да дишаме или да шукнем; изнизахме се в индианска верига към стобора, а щом го стигнахме, ние с Джим се прехвърлихме веднага, но панталоните на Том се закачиха на една цепка в горния край на дъските, а като чуваше, че стъпките приближават, той рече да се дръпне по-бързо, парчето се отцепи шумно и додето той да скочи и изтича подир нас, някой се провикна:

– Кой е? Отговаряй или стрелям!

Не отговорихме, то се знае; само си плюхме на петите и офейкахме. Чухме как другите се втурват подире ни, после пушките загърмяха и куршумите засвириха наоколо. Ония пак се провикнаха:

– Ето ги! Към реката бягат! Тичайте, момчета! И пуснете кучетата!

Цялата банда ни сподире. Ние ги чувахме, защото бяха с ботуши и крещяха, но ние не бяхме с ботуши и не крещяхме. Поехме към дъскорезницата, а като ни приближиха съвсем, се шумгнахме в гората, оставихме ги да отминат, после тръгнахме подир тях. Най-напред бяха затворили кучетата, да не подплашат разбойниците, после някой ги беше отвързал и те се втурнаха с лай, сякаш бяха цял милион. Ама нали бяха наши кучета, ние се спряхме да ги дочакаме, а те, щом ни видяха, че сме ние, завъртяха опашка и се втурнаха към виковите и гърмежите; и ние подир тях, додето стигнахме дъскорезнята, оттам свихме през горичката за мястото, дето бях вързал лодката, скочихме в нея и загребахме с все сили към средата на реката, като се мъчехме да не шумолим. После поехме тихичко към острова, дето беше салът; до някое време слушахме виковите и лая по брега, после врявата заглъхна полека-лека. Като се прехвърлихме на сала, аз рекох:

– Сега, Джим, ти си пак свободен и никога вече няма да си роб!

– Славна работа излязла, Хък! Чудесно намислили и чудесно свършили; никой не можел измисли такъв славно и заплетено нещо!

Радвахме се всички, а най-много Том, защото го бяха ранили в крака.

Като чухме това, ние с Джим престанахме да се хвалим. Кракът на Том кървеше и го болеше; затова прибрахме Том в колибата и разцепихме една риза на херцога да го превържем, ама той рече:

– Дайте ми парцалите, аз мога и сам. Не стойте и не се майте, нямаме време! Такова чудесно бягство не се е виждало! Отвържете сала и напред! Славно нещо излезе, момчета, ... наистина славно! Ех, да беше попаднал Людовик XVI в наши ръце,

нямаше да пишат за него: „Сине на свети Людовик, възлез в небесата!“ Не, сър, щяхме да го измъкнем през границата,... като нищо щяхме да го направим,... хем без да ни усетят! Хайде, карайте,... карайте!

Но ние с Джим се посъветвахме... и се размислихме. Като помислихме малко, аз рекох:

– Казвай, Джим.

А той рече:

– Ето какво река аз, Хък. Ако той бил освободен, а някой от нас ранен, щял ли Том да каже: „Гледай спасите мене, за ранения няма какво да мислиш!“ Стори ли такова нещо мастръ Том Соьер? Или приказва така? Няма, то се знае. Може ли тогава Джим да го прави? Не, сър, не мръдвам оттук, додето не дойде доктор, ако ще четирийсет години да чака.

Знаех си аз, че макар кожата му да е черна, душата на Джим е бяла и ще направи, каквото казва... Но сега съвсем се уверих и рекох на Том, че отивам за доктор. Той се разфуча, ама ние с Джим не отстъпихме и не мръднахме от мястото си; тогава той запълзя да отвърже самичък сала и като не го пуснахме, взе да ни ругае, но и това не помогна.

Като видя, че приготвих лодката, най-последно рече:

– Добре, щом си решил да вървиш, чакай да ти кажа какво да правиш, като стигнеш в градчето. Заклучи вратата, завържи здраво очите на доктора, накарай го да обещае, че ще мълчи като мъртвец, пхни в ръката му една кесия с жълтици, преведи го в тъмното през потайни пътеки и го докарай с лодката, като заобиколиш покрай островите, после го претърси, вземи му тебешира – ще му го върнеш чак като го закараш пак в градчето – защото иначе може да отбележи сала с тебешир, та да може да го познае. Така се прави.

Обещах да изпълня всичко и тръгнах; Джим щеше да се скрие в гората, щом види, че се връщам с доктора и да излезе чак когато докторът си отиде.

Глава четиридесет и първа „ДУХОВЕ СА БИЛИ“

Докторът, когото събудих, беше много приятен и мил старец. Казах му, че вчера следобед бяхме с брат ми на лов в испанския остров и станувахме на един намерен сал, но към полунощ брат ми трябва да е ритнал в съня си пушката, тя гръмна и го рани в крака; затова го молим да дойде да го превърже и да не разправя никому, защото искаме да изненадаме нашите, като се приберем довечера.

– А кои са вашите? – попита той.

– Фелпсови, дето живеят извън града.

– Аа! – рече той. И подир една минута добави: – Как каза, че се е наранил?

– Нещо сънувал – казвам – и пушката гръмнала.

– Чуден сън – рече докторът.

Запали фенера, прибра в чантата си, каквото му трябва, и тръгнахме. Ама като видя лодката, нещо не му се хареса – каза, че била само за един човек, двама нямало да издържи. Тогава аз му рекох:

– Не бойте се, сър, тя ни докара и тримата.

– Как и тримата?

– Ами мене, Сид и... и... пушките.

– Аха! – рече той.

После стъпи на борда, разлюля лодката, поклати глава и каза, че ще види да намери някоя по-голяма. Но всички лодки бяха заключени с кофари и вериги. Тогава той взе моята лодка, а на мен каза да го чакам, додето се върне, или да потърся по-нататък друга лодка, а може, ако искам, и да се прибера в къщи, да подготвя нашите за изненадата. Но аз рекох, че не искам; само му разправих как да намери сала и той отплава.

Подир малко ми хрумна нещо. „Ами, казвам си, ако не успее да излекува Том изведнъж, или както се казва, додето овцата махне три пъти с опашка? Ако му трябват три-четири дни? Какво ще правим тогава?... Ще седим и ще чакаме, а той през това време ще раздрънка всичко? Не, така не може; знам аз какво да направя. Ще го

дочакам и ако каже, че трябва да иде пак, ще ида и аз с него, дори ако се наложи да плувам; после ще го вържем и ще го водим с нас надолу по реката. Щом си свърши работата, ще му дадем, колкото му струва трудът или колкото имаме, и ще го свалим на брега.”

И така, аз се скрих до една купчина греди да поспя; като се събудих, слънцето беше вече високо над главата ми. Хукнах веднага към къщата на доктора, но там ми казаха, че той заминал по някое време през нощта и още не бил се върнал. „Хм, рекох си, лоша ще е работата на Том, трябва още сега да се върна на острова.” Хукнах назад и щом свих зад ъгъла, се блъснах в корема на чичо Сайлас.

– Слушай, Том! Къде се шляеш толкова време, негоднико?

– Никъде не се шляя – казвам аз. – Просто търся със Сид избягалия негър.

– А защо се губите толкова време? – казва той. – Леля ти страшно се тревожи.

– Няма защо да се тревожи – казвам. – Нищо ни няма. Тръгнахме подир хората и кучетата, само че те ни изпревариха и ги изгубихме; стори ни се, че ги чуваме покрай реката, взехме една лодка и се втурнахме да ги догоним, ама не ги намерихме. Плавахме така нагоре, додето се уморихме, после вързахме лодката и легнахме да поспим. Преди един час се събудихме и дойдохме насам да разберем какво е станало. Сид отиде на пощата за новини, аз тръгнах насам да взема нещо за ядене, после ще се приберем в къщи.

Тръгнахме двамата за пощата да търсим „Сид”; но както предполагах, него го нямаше там; чичо Сайлас получи някакво писмо, почакахме още малко, ама Сид не дойде; тогава чичо рече да вървим, пък Сид, като се наскита, да се прибере, ако иска, пеш, ако иска, с лодка... А ние ще си идем на коне. Не ми даде да чакам Сид, каза, че било безполезно; трябвало да се прибера с него, та леля Сали да види, че нищо не ни се е случило.

Като се върнахме в къщи, леля Сали толкова се зарадва, че взе да се смее и да плаче, запрегръща ме и даже ме понапляска, ама съвсем лекичко, после се закани да понапляска и Сид, като се върне.

Къщата беше препълнена с гости – фермерите и жените им бяха останали на вечеря. Такава олелия в живота си не бях чувал. Старата мисис Хочкис вдигаше най-много врява. Просто не млъкваше.

– Слушай, сестро Фелпс – казва, – разгледах аз барачката и смятам, че тоя ваш негър трябва да не е бил с ума си. Така казах и на сестра Демрел – нали, сестра Демрел? – Трябва да не е с ума си, казвам; да, казвам, сигурно не е с ума си; може ли човек с ума си да надраска такива щуротии на воденичен камък? Тук, казва, един кой си разбил своето сърце; тук някой си гнил трийсет и седем години и прочие, и прочие... Незаконен син на някой си Людовик и разни такива глупости. Съвсем се е побъркал, казвам; още отначало казах, че не е с ума си, повторих го и сега го казвам – негърът е луд... луд е като Навуходоносор [вавилонски цар; според библията, бог го наказал да полудее], казвам.

– Ами парцалената стълба, сестро Хочкис! – обади се старата мисис Демрел. – За какъв бяс му е била пък тя...

– Тъкмо това казвах преди минутка на сестра Ътербек и тя ще ви каже. Т-тя ми казва: погледни т-тая парцалена стълба, казва. А пък аз: д-да, за какво му е дотрябвала, казвам. Т-тя, сестра Хочкис, т-тя...

– А как, дявол да ги вземе, са докарали тоя воденичен камък дотук? Кой е изкопал подземния ход? Кой...

– Това питам и аз, брате Пенрод! Тъкмо казвах... я ми подай онази чинийка с петмеза... тъкмо питах сестра Дънлеп, как са вкарали вътре тоя воденичен камък, казвам. И то без чужда помощ, моля ви се, без чужда помощ. Там е работата. Не ми разправяйте, казвам; имало е помощ тук; и то много хора са помагали, казвам; десетина души са помагали на тоя негър, казвам, и ако зависеше от мен, щях да одера всички негри тук, ама ще разбере кой е свършил тая работа, казвам. Освен това, казвам...

– Десетина ли казвате?... И четирийсет надали могат да се оправят с такава работа. Погледнете какви триони са направили от ножове, колко сръчно са ги изработили; как са прерязали с тях крака на кревата – шестима души трябва цяла седмица да се мъчат с тая работа; ами негъра, дето са го напълнили със слама на кревата? Погледнете и...

– Така си е, брат Хайтауър! Същото казах и на брат Фелпс. „Какво мислите за тая работа, сестра Хочкис? – казва той. – За коя работа, брат Фелпс? – питам. – За крака на кревата: как са го прерязали? – казва. – За това ли какво мисля? – казвам. – Ясно е, че не се е прерязал сам... някой го е прерязал, казвам; така мисля аз, ако щете, се съгласете с мене, ако щете, не се съгласявайте, това няма значение, казвам, ама така мисля аз; който мисли другояче, казвам, нека си мисли, както ще, негова работа.“ На сестра Дънлеп пък рекох...

– Кучета да ги ядат, най-малко четири недели трябва да са се събирали нощно време цяла банда негри, за да свършат тая работа, сестра Фелпс. Погледнете ризата – от край до край изписана с тайни африкански знаци. И то с кръв. Сума време е трябвало на бандата, додето ги изпише. Два долара бих дал да ми прочетат и разтълкуват какво значат; а на негрите, дето са ги писали, като им дръпна един бой, додето...

– Казвате, че му са помагали, нали, брат Марплс? Ако бяхте поживели през тия недели у нас, наистина щяхте да мислите така. Ами че те изпокрадоха, каквото им попадне... макар че непрекъснато ги следяхме. Откраднаха ризата от въжето! Не мога ви каза колко пъти крадоха чаршафи за въжената стълба; и брашно, и свещи, и свещници, и лъжици, и вехтия мангал, и хиляди неща, дето не ми идват сега на ум; и новата ми басмена рокля; а пък аз, Сайлас, Сид и Том уж ги следим денонощно, както ви казах, и пак нищо не чухме и не видяхме. Накрай, както видяхте и вие, се измъкнаха под носа ни и ни изиграха; и не само нас, ами и разбойниците от индианските села и си измъкнаха беглеца здрав и читав. Шестнайсет души и двацет и две кучета ги гонеха. Казвам ви, такова чудо не се е чувало по света! Духове да бяха, нямаше да я свършат по-хитро. Може пък и духове да са били... Нали знаете, като нашите кучета втори няма, а тоя път нищо не надушиха! Обяснете ми тая работа, ако можете!

– Как да кажа, наистина...

– Боже, боже, никога...

– Господи помилуй, добре че не съм бил...

– И домашни крадци е имало, и...

– Бог да ги пази, да не смееш да се прибереш в такъв...

– Да не смея да се прибера ли?... Толкова ме беше страх, че не смеех ни да легна, ни да стана, ни да седна, сестра Риджудей. Та те можеха да откраднат и... Да знаете на какъв хал бях снощи, като наближи полунощ... Мислех, че ще отвлекат някого от нас. Дотам стигнах – да не знам какво да мисля вече! Сега, на светло, ми се вижда глупаво; ама нощес си рекох, момченцата спят горе сами в стаичката си; и като ме достраша, отидох да ги заключа отвън. Всеки на мое място щеше да ги заключи. Нали знаете, като се уплаши веднъж човек, колкото време минава, толкова повече го е страх, и главата му се обърква, и почва да върши всякакви глупости, да си мисли: „Ами ако аз бях момче и спях горе при отключена врата...“ – Тя замълча, сякаш се подвоуми, а като обърна полека глава и ме погледна... веднага излязох да се поразходя.

И си рекох: „Сигурно ще мога по-добре да обясня защо тая заран не бяхме в стаята си, ако се усамотя малко да помисля“. Така и направих. Ама не смеех да се отдалечавам много, да не прати да ме търсят. По-късно, когато гостите си отидоха, влязох при леля и ѝ разправих, че „Сид“ и аз сме се събудили от оленията и гърмежите и сме искали да разберем какво става, но вратата била заключена, затова сме се спуснали по гръмоотвода и сме пострадали малко, ама друг път няма вече да правим така. После ѝ разправих и това, дето бях казал на чичо Сайлас, а тя каза, че ще ни прости... пък и не сме били кой знае колко виновати – какво друго може да се очаква от момчета? – рече тя. Всички са една пасмина – само за пакости готови. Но щом не се е случила някаква беда, сметна за по-добре да се зарадва, че сме живи и здрави и при нея, отколкото да се вайка за станалото. Прегърна ме, погали ме по главата и се унесе; но изведнъж подскочи:

– Господи помилуй, мръкна се вече, а Сид още не се прибира! Какво се е случило с това момче?

Виждам, че сега му е времето да се намеся, и казвам:

– Ще изтичам до града да го доведа.

– Не може – казва леля. – Ще си стоиш, дето си; стига ни един загубен. Ако не си дойде за вечеря, чичо ви ще иде да го търси.

Той не си дойде, разбира се, за вечеря. И щом се навечеряхме, чичо тръгна. Върна се към десет, доста разтревожен: никаква следа от Сид. Леля Сали се разтревожи още повече, а чичо каза, че няма защо да се вайка толкова: момчетата са си момчета, рече той, утре заран Сид ще се върне жив и здрав. Леля трябваше да се помири. Но каза, че ще го почака още малко и ще остави свещта да гори, за да може Сид да се оправи.

Когато тръгнах за стаята ни, тя дойде с мене, донесе свещта, нагласи ме да спя и ме погали като истинска майка; толкова беше добра, че ме досрамя и не посмях да я погледна в лицето. А тя седна на ръба на леглото, поразговори се с мене, разправи ми какво добро момче бил Сид и просто не й се искаше да престане да приказва за него; питаше ме от време на време как мисля – дали не се е загубил, пребил, удавил, дали не лежи болен или умрял нейде, дето тя не може да му помогне; а сълзите й капят безшумно. Аз я утешавах, че нищо му няма и утре заран непременно ще се прибере; тогава тя ми стискаше ръката, целуваше ме и ме молеше да повторя пак, защото тия думи успокоявали мъката й. Като си отиваше, ме погледна мило и продължително и рече:

– Няма да заключа вратата, Том. Освен това имаш и прозорец, и гръмоотвод. Само, моля ти се, ще бъдеш послушно момче, нали? И няма да ходиш никъде! Заради мене, недей!

Страшно ми се искаше да изляза и разбера какво става с Том; даже бях решил да изляза; но след тия думи за нищо на света вече нямаше да го направя.

Леля Сали не ми излизаше из ума; също и Том. Затова спях много неспокойно. Два пъти се спуснах по гръмоотвода, промъкнах се покрай главния вход и видях леля, седнала до осветения прозорец, гледа със сълзи на очи към пътя; искаше ми се да мога някак да я успокоя, но нищо не можех да направя; само се заклев, че никога вече няма да я огорчавам. Като се събудих призори за трети път и слязох, тя седеше още при догарящата свещ, подпряла беше с ръка посивялата си глава и спеше.

Глава четиридесет и втора ЗАЩО НЕ ОБЕСИХА ДЖИМ

Още преди закуска старият пак отиде в града и пак не можа да открие дирите на Том; като се върна, седнаха с леля Сали до масата и се замислиха; нищо не продумваха, само гледаха тъжно; и кафето им изстина, но те нито го поглеждаха, нито хапнаха нещо. Подир някое време старият рече:

- Дадох ли ти писмото?
- Кое писмо?
- Дето го получих вчера на пощата.
- Никакво писмо не си ми давал.
- Забравил съм.

Той взе да рови из джебовете си, после излезе да го търси другаде, дето смяташе, че може да го е оставил, донесе го и го даде на леля Сали. Тя го погледна и рече:

- А-а, от Сент Питърсбург било, от сестрата.

Реших, че ще е добре да се поразтърча; ама не можех да мръдна. Добре че преди да отвори писмото, тя го изпусна и се втурна навън, защото видя нещо. Погледнах и аз. И виждам – Том Сойер на носилка, подир него старият доктор, Джим в басмената рокля, с вързани ръце на гърба и сума народ подир тях. Скрих писмото под първото нещо, което ми попадна, и изскокнах навън. Леля се хвърли разплакана върху Том и занарежда:

- Ох, умрял е, умрял е! Знаех си аз, че е умрял!

Том поизвърна глава, промърмори нещо, от което се разбра, че блънува, а леля вдигна ръце към небето и извика:

- Жив е, слава богу! И на това сме благодарни!

Целуна го веднъж-дваж, после хукна към къщи да му приготви легло, като даваше наляво и надясно заповеди на негрите и на всеки, който й се мерне, и не доизказваше думите от бързане.

Аз тръгнах подир народа, да видя какво правят с Джим; а старият доктор и чичо

Сайлас влязоха с Том в къщи. Хората бяха страшно ядосани, едни искаха да обесят Джим за пример на тукашните негри – да не се опитват и те да бягат като него, да вдигнат толкова свят на крак и цяло семейство да трепери с дни и нощи от страх. Други казаха, че не бива, не е редно – негрът не е наш, господарят му ще дойде и ще ни накара да му го платим. Това ги поукроти малко; защото тия, които най-много бързат да обесят негр, който е сбъркал нещо, най-не обичат да плащат, след като са направили и те белята.

Само го ругаха и му удариха една-две плесници, но Джим нито продума, нито се издаде, че ме познава. Подир това мъжете го заведоха в същата колиба, облякоха го с неговите дрехи, вързаха го пак, ама не за крака на кревата, а за голяма халка, която завинтиха в най-долната греда; завързаха го за двата крака, вързаха му и ръцете и казаха, че няма да му дават нищо за ядене, додето дойде господарят му; ако не дойде до някое си време, ще продадат Джим на търг. Заровиха нашия изкоп, наредиха двама фермери да пазят нощем колибата, а денем да връзват пред вратата куче. Тъкмо привършваха всичко и си тръгваха, като го наругаха пак – един вид на сбогуване, – пристигна старият доктор, поглежда вътре и казва:

– Не се дръжте с него по-зле, отколкото се полага, защото тоя негр не е лош човек. Като отидох при момчето, видях, че не мога да извадя куршума без чужда помощ, а не можех и да търся някого – момчето беше много зле и ставаше все по-зле, подир малко дори взе да бълнува, не ме пускаше да се доближа до него, каза, че ще ме убие, ако туря на сала белег с тебешир, и разни други глупости. Разбрах, че не мога да се оправя с него и реших, че непременно трябва да намеря някой да ми помогне. В същата минута отнейде изпълзя ей тоя негр и каза, че ще ми помогне. И наистина отлично ми помогна. Аз се сетих, разбира се, че трябва да е беглец, както и беше. И трябваше да прекарам с него цял ден и цяла нощ. Много неприятно, то се знае. Имах двама болни от простуда, искаше ми се, разбира се, да изтичам до града да ги видя, но не смеех, защото негрът можеше да избяга, а хората щяха да укорят мене след това; но никаква лодка не мина наблизко, за да обадя. Затова не мръднах от острова до тая заран. И трябва да ви кажа, че не съм виждал досега негр да се грижи по-добре за болен и повече да държи на думата си, макар че така можеше да загуби свободата си. Беше страшно изтощен – виждаше се, че е работил много и все тежка работа. Затова ми стана много мил; казвам ви, джентълмени, такъв негр струва хиляда долара и заслужава да се държат добре с него. Аз имах всичко, каквото ми трябва, момчето се чувствуваше като у дома си, а може би и по-добре, защото на острова беше съвсем тихо; само че зарад тях двамата аз трябваше да стоя там, додето се съмне тая заран; по едно време виждам двама души в една лодка; в това време негрът беше заспал, както си седеше, отпуснал глава на коленете си. Аз дадох знак на хората, те се примъкнаха безшумно, грабнаха го и го вързаха, преди той да се усети какво става. Така свършихме без разправии тая работа. Момчето беше унесено и за да не го събудим, увихме веслата в парцали, завързахме полекичка сала за лодката, а негрът нито продума, нито вдигна някаква олелия от начало и до край. Не е лош негр, джентълмени, така мисля аз.

Някой се обади:

– Вярно е, докторе. Признавам, че така изглежда.

Тогава и другите се поукротиха. Аз бях много благодарен на стария доктор, че направи такова добро на Джим; радвах се и защото излезе такъв, за какъвто го мислех – още щом го видях, си рекох, че има добро сърце и е добър човек. Подир малко всички се съгласиха, че Джим се е държал много добре и заслужава да зачетат това и да го наградят. Затова веднага и от сърце обещаха да не го ругаят вече.

После излязоха и го заключиха. Надявах се, че ще свалят някоя верига, защото те бяха страшно тежки, или ще позволят да му даваме месо и зеленчуци, а не само хляб и вода; но никой не се сети за това; а пък аз си казах, че е по-добре да не се бъркам в тая работа; само реших непременно да разправа на леля Сали какво каза докторът, щом свърша с изпитанието, което ме чакаше – значи след като й обясня как съм забравил да й кажа, че Сид беше ранен, когато гонеха с лодка избягалия негр.

Но нямаше защо да бързам. Леля Сали стоеше дене и ноще в стаята на болния, а щом чуех, че чичо Сайлас пъшка наблизко, аз офейквах.

На другата заран чух, че Том бил малко по-добре и леля Сали отишла да си подремне. Тогава се промъкнах в стаята на болния; „Ако не спи, рекох си, ще

измислим някаква по-хитра лъжа – да я повярват всички.“ Само че той спеше, и то съвсем кротко. Беше бледен, а не червен, както когато го донесоха. Седнах да чакам, додето се събуди. Не мина и половин час, в стаята се вмъкна леля Сали... Добре се наредих! Тя ми даде знак да не мърдам, седна до мене и взе да ми разправя шепнешком, че всички трябва да се радваме, защото признаците били отлични: отдавна спял така, изглеждал по-добре, по-спокоен и сигурно щял да се събуди съвсем с ума си.

Ние седяхме и го гледахме. Подир малко той се поразмърда, отвори очи като здрав, поогледа се наоколо и рече:

– Гледай ти!... В къщи съм си значи? Как стана това? Къде е салът?

– Всичко е наред – казвам аз.

– А Джим?

– Също – казвам малко неуверено.

Том не забеляза това и рече:

– Добре! Чудесно! Сега всички сме живи и здрави! Разправи ли на леля?

Тъкмо щях да кажа „да“, тя се обади и попита:

– Какво да ми разправи, Сид?

– Ами как стана цялата работа!

– Коя работа?

– Цялата работа. Знае се коя – дето ние с Том освободихме избягалия негър.

– Господи! Освободили негъ... какво приказва това дете? Горкият, пак взе да бълнува!

– Не бълнувам; много добре знам какво приказвам. Ние двамата го освободихме...

Том и аз. Решихме да свършим тая работа и я свършихме. Хем чудесно!

Додето той разправяше, леля не го прекъсна ни веднъж, само седеше и го гледаше слисана и аз разбрах, че няма защо да се обаждам.

– Така е, лельо... Какъв труд падна! Седмици наред... по цели часове всяка нощ, додето вие си спяхте. Трябваше да крадем свещи, чаршафи, риза, роклята ти, лъжици, тенекениени блюда, кухненски ножове, мангал, воденичен камък, брашно, какво не; не можеш да си представиш какъв труд беше да правим триони, пили, пера, да дълбаем надписи, и това, и онова... И през ум не може да ти мине колко интересно беше. Трябваше да рисуваме ковчези, да пишем анонимни писма уж от името на разбойниците, да се спускаме и качваме по гръмоотвода, да правим въжена стълба, да я внесем с баница, а лъжиците и разните сечива да изпратим в джеба на престилката ти...

– Господи помилуй!

– ...да напълним колибата с плъхове, змии и така нататък, за да има Джим дружина; а ти забави толкова време Том с маслото в шапката му, че без малко щеше да провалиш цялата работа; защото фермерите пристигнаха, преди да избягаме от колибата, и трябваше да избързаме, а те ни чуха, втурнаха се подире ни и ме улучиха в крака; тогава ние се дръпнахме от пътя, оставихме ги да ни отминат, а кучетата ни познаха, не залаяха по нас и хукнаха да настигнат другите. Така стигнахме до лодката, с нея до сала, спасихме се и освободихме Джим... Всичко това го свършихме ние двамата... И признай, лельо, че го свършихме чудесно!

– В живота си не съм чувала такова нещо! Вие значи, пакостници такива, направихте тая беля, изкарахте ума на хората и ни изплашихте до смърт! Ех, че ми се ще още сега да ви натупам, както заслужавате! Като си помисля само... по цели нощи да седя... Веднъж да оздравееш, пакостнико, така ще ви наложа и двамата, та всички бесове да избягат от вас!

Но Том просто не можеше да сдържи езика си от гордост и радост,... а леля Сали все го прекъсва, кипи и крещи, и двамата викат в един глас, като в котешко събрание; леля рече:

– Добре, радвай се, колкото щеш, само помни: уловя ли те, че пак се навърташ около него...

– Около кого? – пита учудено Том и престава да се усмихва.

– Как около кого? Около негъра, то се знае! Около кого смяташе?

Том ме погледна намръщено и рече:

– Нали ми каза ей сега, че Джим се спасил? Не е ли избягал, Том?

– Той ли? – рече леля Сали. – Беглецът да е избягал? Не е, то се знае.

Върнаха го жив и здрав, сега е пак в колибата само на хляб и вода; ще стои във

вериги, додето си го поискат или го продадем.

Той седна изведнъж на кревата, очите му пламнаха, ноздрите му потрепераха и като викна:

– Никой няма право да го затваря! Бягай! Не губи нито минута! Пусни го: той не е роб, а свободен като всички хора на земята!

– Какво бълнува това дете?

– Нищо не бълнувам, леля Сали, а казвам истината. Ако никой друг не отиде, ще ида аз. Откакто съм се родил, знам тоя негър; и Том също. Старата мис Уотсън умря преди два месеца. Засрамила се, дето искала да продаде Джим в Южните щати, и го освободила със завещанието си.

– Защо си взел тогава ти да го освобождаваш, щом го е освободила вече?

– Ама че въпрос! Само жена може да пита така! Ами за да има приключение! Бях готов да газя до колене в кръв... Господи, леля Поли!

Жив да не съм, ако ви лъжа – наистина беше леля Поли, застанала до вратата кротка и доволна като ангел, който се е наял с баница.

Леля Сали скочи да я посрещне и без малко щеше да я удуши от прегръщане. Разплака се, а пък аз успях да се пхна под кревата, защото ставаше горещо за нас с Том. Понадникнах и виждам – Томовата леля Поли се освободила от прегръдките и гледа Том над очилата си, сякаш иска да го изравни със земята. После рече:

– Да, да, отвърщай глава. Том... и аз на твое място щях да я отвърна.

– Ох, миличка! – обади се леля Сали. – Толкова ли се е изменил? Та това не е Том, а Сид; Том!... Том!... Къде е Том? Ей сега беше тук.

– Искаш да кажеш къде е Хък Фин... него търсиш! Мисля, че не съм отглеждала толкова години тоя пакостник Том, та накрай да не го позная, като го видя! Хубава работа! Я излез изпод леглото, Хък Фин!

Излязох. Ама не се чувствувах кой знае как.

Не бях виждал по-объркан и слисан човек от леля Сали... Само чичо Сайлас изглеждаше още по-слисан, когато дойде и научи всичко. Ходеше като пиян, цял ден не беше на себе си, а вечерта държа такава проповед, че всички взеха още повече да го почитат – защото и най-големият мъдрец на света нямаше да я разбере. Подир това Томовата леля Поли разправи надълго и нашироко кой съм и какъв съм; а пък аз трябваше да стана и да разправя как не знаех какво да правя, когато мисис Фелпс ме взе за Том Сойер... (Тук тя ме прекъсна и рече: „Казвай ми леля Сали. Така свикнах. Пък и няма защо да променяш“...) Значи, когато леля Сали ме взе за Том Сойер и как трябваше да се престоря, че съм Том... защото няха друг изход, а знаех, че и Том няма да ми се сърди; напротив, ще му се види смешно, като всяко тайнствено приключение и дори ще се зарадва. Така и стана, той се съгласи да бъде Сид и с нищо не ме издаде.

После леля Поли съобщи, че това, дето Том каза за мис Уотсън, било вярно – тя наистина освободила Джим със завещанието си. Значи Том наистина напразно си бе дал толкова труд да освобождава един свободен негър; а пък аз и досега не мога да разбера как той със своето възпитание се зае да освобождава някакъв негър.

И щом леля Сали писала на леля Поли, че Том и Сид пристигнали живи и здрави, тя си рекла:

– Гледай ти! Трябваше да очаквам такава нещо, щом го пуснах да тръгне сам. А като не получих друго писмо от тебе, реших, че трябва да пропътувам сама хиляда и сто мили по реката, да видя какво е направил тоя пакостник.

– Че и аз не съм получавала никакво писмо от тебе – рече леля Сали.

– Така ли? Чудна работа! Аз ти писах два пъти да те питам отде накъде може и Сид да е тук.

– Не съм получавала никакво писмо, сестро. Леля Поли се обърна бавно и рече сърдито:

– Чуваш ли, Том?

– Какво? – попита намусено той.

– Не питай какво, безсрамнико... Я дай писмата!

– Какви писма?

– Ония писма! Ех, виждам аз, че трябва да ти тегля...

– В куфарчето са. Ей там. Никой не ги е виждал, откакто ги взех от пощата. Не съм ги и поглеждал. Не съм ги пипвал. Ама знаех, че ще ни объркат плановете и си

рекох, ти сигурно не бързаш...

– Ясно е, че ти се полага бой. Писах и друго писмо, да съобщя, че пристигам. Навярно и то...

– Не, то пристигна вчера; още не съм го прочела, но е у мене.

Много ми се искаше да се обзаложа с леля Сали, че не е у нея, ама си казах, че може би е по-добре да си мълча. И не се обадох.

Глава последна НЯМА ВЕЧЕ КАКВО ДА ПИША

Щом останах насаме с Том, попитах защо беше измислил цялата тая работа с бягството... Какво щеше да прави, ако бягството беше сполучило, ако беше успял да пусне на свобода един вече освободен негър? А той каза, че още от самото начало бил намислил, ако измъкнем благополучно Джим, да се спуснем тримата със сала до устието на реката – ей така, за развлечение, и чак тогава да му кажем, че е свободен, да го върнем тържествено с параход, да му платим за загубеното време, да пишем предварително да се съберат всички негри и да го въведем в града с факелно шествие и духовна музика, та да се прослави като герой, а покрай него и ние. Но според мен, и така, както стана, не беше лошо.

Веднага свалихме веригите на Джим, а леля Поли, чичо Сайлас и леля Сали научиха колко е помагал на доктора да се грижи за Том, всички се засуетиха около него, наредиха го чудесно, дадох му да яде, каквото си иска, оставиха го да си почива и нищо да не върши. После го заведохме в стаята на болния и славно си поприказвахме; Том му даде четирийсет долара награда, задето беше такъв търпелив затворник и правеше, каквото му кажем, а Джим страшно се зарадва и разприказва:

– Видиш ли, Хък, нали ти казал... там, на Джексънов остров ... че мои гърди космати... и ти обяснил какво значи; казал ти, бил едно време богат и пак забогатял. Така станало... забогатял! Слушай ти, друг път не спориш с мене... знак си е знак, казва ти; знаеше аз като две и две четири, че пак забогатял!

Подир него се разприказва Том. И приказва, и приказва... Хайде казва, някоя вечер и тримата да се предрешим и поскитаем една-две недели из земите на индианците; добре, казвам аз, съгласен, само че нямам пари да си купя индиански дрехи, а не се надявам да получа от къщи, защото баща ми сигурно се е върнал, прибрал е всичките пари от съдията Течър и ги е изпил.

– Не е – казва Том, – всичките пари си стоят – повече от шест хиляди долара; а баща ти не се е връщал. Додето бях там, не беше се връщал.

Тогава Джим се обади някак тъжно:

– Няма вече върне, Хък.

– Защо, Джим? – питам аз.

– Не питай защо, Хък... няма да върне вече.

Но аз настоях и най-после той ми каза:

– Помниш ли къща, дето я влачи река? Там имал един човек, завит с одеяло, аз отвил, а тебе не пуснал да видиш? Ти може да вземеш пари кога иска, оня мъж бил баща ти.

Том е вече добре, носи си куршума на верижка за часовник и все гледа колко е часът; друго няма какво да пиша и много се радвам, защото ако знаех каква мъка е да напишеш книга, нямаше да се хващам за такава работа, и втори път няма да се захвана. И сигурно ще избягам преди другите на индианска земя, защото леля Сали иска да ме осинови и възпита, а такова нещо не мога да изтърпя. Опитах го веднъж.

\$id = 1919

\$book_id = 1345

Източник: Моята библиотека / <http://chitanka.info/text/1919>

Сканиране и разпознаване: Сашо

Източник: <http://bezmonitor.com>

The adventures of Huckleberry Finn
Seven seas publishers
Berlin W 8
1963

Издателство „Народна младеж“ София, 1965